

Minna Valtonen

**Kertomuksia kirkon työntekijäksi kasvamisesta
Kirkon nuorisotyönohjaajiksi opiskelevien
spiritualiteetin ja ammattillisen identiteetin
muotoutuminen**

Minna Valtonen

**KERTOMUKSIA KIRKON
TYÖNTEKIJÄKSI KASVAMISESTA**

Kirkon nuorisotyönohjaajiksi opiskelevien spiritualiteetin ja
ammattillisen identiteetin muotoutuminen

Esitetään Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi
yliopiston päärakennuksen auditoriossa XII
lauantaina 19. joulukuuta 2009 klo 10.

**Diakonia-ammattikorkeakoulu
2009**

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA
A Tutkimuksia 23

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Petri Takala

Taitto: Roope Lipasti

ISBN 978-952-493-078-9 (nid.)

ISBN 978-952-493-079-6 (pdf)

ISSN: 1455-9919

Juvenes Print Oy

Tampere 2009

TIIVISTELMÄ

Minna Valtonen

**Kertomuksia kirkon työntekijäksi
kasvamisesta
Kirkon nuorisotyönohjaajiksi
opiskelevien spiritualiteetin ja ammatil-
lisen identiteetin muotoutuminen**

Helsinki : Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2009

265 s.

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja

1 liite

A Tutkimuksia, 23

ISBN

ISSN

978-952-493-078-9 (nid.)

1455-9919

978-952-493-079-6 (pdf)

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli tarkastella spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin ilmenemistä sosionomi - kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevien kertomuksissa. Tutkimuksen aineisto muodostui sekä opiskelijoiden kirjoitelmista että haastatteluista ja se kerättiin kolmen ja puolen vuoden aikana kahdessa Diakonia-ammattikorkeakoulun toimipaikassa: Opintojen alkuvaiheessa koko opiskelijaryhmä (N=46) kirjoitti lyhyen hengellisen elämäkerran, jonka perusteella valittiin kymmenen haastateltavaa. Heitä haastateltiin opintojen aikana kaksi kertaa noin vuoden välein. Viimeinen aineisto kerättiin jälleen koko opiskelijaryhmältä (N=26) ja oli muodoltaan kirjallinen. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostui ammatillisen identiteetin rakentumisen sekä spiritualiteetin tarkastelusta.

Tutkimuksen lähestymistapa oli narratiivinen. Menetelmänä käytettiin kategoris-sisällöllistä, holistis-sisällöllistä ja holistis-muodollista analyysiä. Spiritualiteettia tarkasteltiin ensin teorialähtöisesti, mutta myöhemmin myös aineistolähtöisesti. Sen ilmenemistä kuvattiin kolmen ulottuvuuden avulla: arvoihin ja eksistentiaalisiin kysymyksiin liittyvänä pohdintana, yhteisöllisenä uskona sekä persoonallisena uskona. Ammatillisen identiteetin tarkastelussa muodostettiin nelikenttä, joka kuvaa julistajan, auttajan, kasvattajan ja vapaa-ajan ohjaajan ammatillisia identiteettejä. Näiden lisäksi tarkasteltiin myös ammatillista suuntautumista akselilla kirkollinen orientaatio ja

yhteiskunnallinen orientaatio. Ne opiskelijat, joiden kertomuksissa painotui yhteisöllisen uskon ulottuvuus ja joilla oli yhteys omaan kotiseurakuntaan, säilyttivät suuntautumisensa kirkon nuorisotyöhön.

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltiin viiden tyyppitarinan avulla: Auttajan tarina kuvasi sosionomiksi suuntautuvan opiskelijan prosessia. Spiritualiteetti ilmeni tarinassa osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä, mutta ei ammatillisen spiritualiteetin alueella. Auttajan kutsumus toteutui parhaiten sosionomin työssä. Ohjaajan tarinassa kasvatustyön kutsumuksen lähtökohta oli omassa rippikoulu- ja isokoulutuskokemuksessa. Suhde omaan kotiseurakuntaan säilyi koko opiskelun ajan ja muuttui vähitellen ammatilliseksi. Spiritualiteetti ilmeni ammatilliseen identiteettiin vahvasti liittyvänä. Ohjaajan identiteetti muuttui koulutuksen aikana kasvattajan identiteetiksi. Myös Kasvattajan tarinassa uravalinnan lähtökohdat nousivat hyvistä kokemuksista rippikoulussa ja seurakunnan nuorisotyössä. Spiritualiteetti näyttäytyi sekä persoonallisen, sosiaalisen että ammatillisen identiteetin alueella. Tarinassa korostui oman hengellisen elämän hoitamisen tärkeys ja seurakuntayhteyden merkitys. Kasvattajan kutsumus ilmeni hengellisen kasvatustyön kutsumuksena. Julistajan tarinassa keskeiseksi muodostui hengellinen kutsumus. Spiritualiteetti ilmeni kaikkea määrittävänä. Tarinassa korostui spiritualiteetin individualistisuus. Hengellinen kutsumus ohjasi-kin auttamistyöhön. Etsijän tarinassa oman alan etsimisen rinnalla kulki-ivat oman persoonallisen kasvun prosessit ja arvoihin liittyvä pohdinta. Spiritualiteetti ilmeni persoonallisen identiteetin alueella. Opiskelujen aikana löytyi vähitellen yhteys seurakuntaan ja ammatillinen identiteetti alkoi hahmottua kasvattajan identiteetiksi.

Opiskelijan suuntautumisen ja ammatillisen identiteetin rakentumisen kannalta toisen opiskeluvuoden harjoittelut näyttivät merkittävil- tä. Seurakuntayhteys – erityisesti omaan kotiseurakuntaan – oli myös tärkeä tekijä kirkollisen ammatillisen identiteetin rakentumisessa.

Lisätiedot:

Helsingin yliopisto, Teologinen tiedekunta

Asiasanat:

kirkon nuorisotyönohjaajat,
ammattikorkeakoulut, spiritualiteetti,
ammatti-identiteetti, narratiivinen
menetelmä

Teemat:

Kirkko ja seurakunta

Julkaistu:

Painettuna ja Open Access -verkkójulkaisuna

Painetun julkaisun tilaukset:

Granum-verkkokirjakauppa <http://granum.uta.fi/>

Verkko-osoite:

[http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/A_23_
ISBN_9789524930796.pdf](http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/A_23_ISBN_9789524930796.pdf)

ABSTRACT

Minna Valtonen

**Stories of Students' Development
into Church Professions
Church Youth Work Leader
Students' Spirituality and
Professional Identity**

Helsinki:

Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2009

265 s.
1 appendix

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja
A Tutkimuksia, 23

ISBN

ISSN

978-952-493-078-9 (nid.)

1455-9919

978-952-493-079-6 (pdf)

The aim of the study was to analyse Church Youth Work Leader students' different processes of developing their spirituality and professional identity. The study was carried out in connection with the church-orientated education at the Diaconia University of Applied Sciences (Diak).

The method of the study was narrative analysis. The data consisted of stories written (N=46) and told (N=10) by students, that were collected over three years in two units of Diak. The data was analysed in two ways: first with categorical-content analysis, and then with holistic-content analysis and holistic-form reading in order to establish the comprehensive views of complete narratives.

The theoretical starting-point was to regard spirituality widely, including religion and faith. In the first data analysis, this theory was focused so that spirituality was namely Christian spirituality including personal faith and worship, membership in the Christian community and persons' values and ideas about the meaning of life.

The results of the investigation were presented in five model narratives. **The story of a social care worker** represents the process of a student orientating to social work. In this story spirituality manifested as a part of social and personal identity but not as a part of professional identity. The voca-

tion for helping people led the student to social care work. **In the story of a counselor**, students' good connection to their home parish took a central role. They had good experiences working as young Christian volunteers, and during their studies this volunteer role became professional role. Spirituality was strongly joined to professional identity. **The story of an educator** represents a vocation for spiritual work and youth work in the church. In this story students also had good connections to their home parishes. Spirituality manifested as a part of personal, social and professional identity. In **the story of a spiritual worker or preacher**, each person's spiritual vocation was remarkable. Spirituality was extremely individual and it defined the personal, social and professional identity. Spiritual devotion caused a change in students' orientation from the church to social services. **The story of a searcher** tells about a student who is still looking for her or his own profession. The focus of the story was on personal growth and considering one's values and the meaning of life. Spirituality was manifested in personal identity.

The results indicate that the practical placements in the second academic year have an important effect on students' professional orientation and professional identity. The connection to the local parish has also significant meaning for students' spiritual formation and development into church professions.

Keywords:

Church Youth Work Leader,
spirituality, professional growth,
professional identity, narrative research

Available:

Printed; Open Access

Order:

<http://granum.uta.fi/>

Open Access:

http://www.diak.fi./files/diak/Julkaisutoiminta/A_23_ISBN_9789524930796.pdf

ESIPUHE

Omassa nuoruudessaani 1970-luvun lopulla kirkon nuorisotyönohjaajien työllä oli tärkeä merkitys. Kotiseurakunnassani Lapualla he mahdollistivat sellaiset puitteet, joissa nuoret saivat pohtia elämän tärkeitä kysymyksiä, solmia ystävyysuhteita ja kasvaa kohti aikuisuutta. Omaa identiteettiään rakentavalle ja uskonkysymyksiä pohdiskelevalle nuorelle naiselle oli tärkeää, että rinnalla oli aikuisia, joilla oli kristityn identiteetti ja rohkeutta antaa tilaa hengellisille kysymyksille. Tästä omasta lähtökohdastani käsin pidän arvokkaana sitä, että olen saanut tehdä tutkimusta kirkon nuorisotyönohjaajiksi opiskelevien parissa.

Minulla on ollut onni tehdä tätä tutkimustyötä osana Kasvu kirkon työntekijäksi -tutkimus- ja kehittämishanketta. Olen kiitollinen yliopettaja Pekka Launoselle, joka aikanaan kertoi mahdollisuudesta päästä mukaan tähän hankkeeseen. Hankkeessa on ollut mahdollisuus tavata muita tutkijoita, esitellä työtä sen eri vaiheissa sekä saada kommentteja ja palautetta tutkimustyön edistymisestä. Kirkkohallituksen ja Kirkon tutkimuskeskuksen rahoituksen turvin olen päässyt sopivin väliajoin vetäytymään opetustyöstä tutkimustyön pariin. Hankerahoituksen lisäksi Suomen Akatemian myöntämä apuraha mahdollisti työn viimeistelemisen esitarkastusvaiheeseen.

Ilman opiskelijoita tämä työ ei olisi valmistunut. Ei ole itsestään selvää sitoutua kolmen ja puolen vuoden tutkimukseen, antaa aikaa haastatteluille sekä työn kommentoimiselle. Erityisen sydämellinen kiitos teille, Aino, Tiina, Kerttu, Elina, Lotta, Elisa, Iina, Ville, Petri ja Pauli!

Väitöskirjan tekemisessä suuri merkitys on ohjauksella. Ohjaajalleni professori Kirsi Tirrille olen kiitollinen napakoista, rakentavista ohjauspalaverista. Spiritualiteetin ja varsinkin ammatillisen identiteetin tutkiminen narratiivisella menetelmällä mahdollistaa nimittäin joutumisen loputtomaan, upottavaan suohon, jossa mikään ei etene. Jokaisessa tapaamisessamme olen saanut vihjeitä ja opastusta, jonka avulla työ on mennyt eteenpäin.

Uskonnonpedagogiikan jatko-opintoseminaaria ovat ohjanneet tutkimusprosessini aikana Kirsin lisäksi professori Antti Räsänen ja vs. professori Las-

si Pruuki. Myös heitä tahdon kiittää kriittisestä, mutta kannustavasta palautteesta. Seminaariryhmässämme on ollut mahdollista jakaa paitsi mielenkiintoisia tutkimusaiheita ja löytämisen iloa, myös tutkimustyöhön liittyntä ahdistusta ja yksinäisyyttä. Työn loppuvaiheessa jatko-opiskelijatoverini TM Eija Hanhimäki luki tekstiäni. Hänen huolelliset kommenttinsa ovat olleet hyvin tärkeitä. Eija on myös opastanut minua narratiiviseen menetelmään tutustumisessa. Esitarkastajiani professori Leena Syrjälää ja erikoistutkija Eila Estolaa kiitän asiantuntevasta, kriittisestä ja uusia näkökulmia tuoneesta esitarkastuspalauteesta.

Työyhteisössäni Diakonia-ammattikorkeakoulussa olen saanut nauttia tutkimustyötä tukevasta ilmapiiristä. Organisaatiomuutosten keskellä lähiesimiehet ovat vaihtuneet, mutta kaikilta heiltä, koulutusjohtaja Jari Helmieltä, yliopettaja Raili Gothónilta ja koulutusjohtaja Jouko Porkalta, olen saanut kannustusta ja tukea. Raili on lisäksi lukenut ja kommentoinut tekstiäni. Vararehtori Pirjo Hakalan luotsaamassa Diakin tohtoriopiskelijoiden ryhmässä olen saanut pohtia tutkimukseen liittyviä kysymyksiä samassa vaiheessa olevien kollegojen kanssa. Erityisesti työn alkuvaiheessa tällä ryhmällä oli tärkeä merkitys. Diakin tutkimus- ja kehittämissyksiköstä olen saanut tukea monissa käytännön asioissa. Tutkimusjohtaja Sakari Kainulaiselta olen saanut arvokkaita neuvoja ja kannustusta, T&K-suunnittelija Anne Määttä on opastanut minua Atlas.ti-ohjelman käyttämiseen. Erityisen iloinen, kiitollinen ja aika ylpeäkin olen siitä, että tutkimustyöni julkaistaan Diakin julkaisusarjassa.

Lisäksi työtoverini lehtori Mia Mäkinen ja tutkijalehtori Sami Ritokoski ovat kaiken kiireen keskellä paneutuneet käsikirjoitukseeni ja antaneet siitä eteenpäin vieviä kommentteja. Lehtori Eija Pehkosen kanssa olemme kerran ja toisenkin reflektoineet narratiivisen lähestymistavan haasteita ja mahdollisuuksia. Lehtori Karin Harju on auttanut minua englanninkielisten esitelmien ja eri vaiheissa tarpeellisten tiivistelmien laatimisessa. Työhuonetoverini ja monet muut kollegat ovat myötäeläneet ja rohkaisseet.

Pitkän tutkimustyön aikana sukulaisetkaan eivät ole välttyneet joutumasta mukaan prosessiin. Keskenpästä tekstiäni ovat kommentoineet äitini Eeva Takala, natiini Kaija Nuoranne ja kälyni Elina Takala. Loppuvaiheessa myös sisareni Elina Vaittinen luki ja korjasi tekstiä. Kannen valokuva on veljeni Petri Takalan ottama. Kiitos teille kaikille ajan antamisesta, arvokkaista kommentteista ja varsinkin henkisestä tuesta!

Hellimmät kiitokset kuuluvat kotiväelle, rakkaalle Ahdilleni ja lapsillemme Veeralle, Nooralle ja Juholle. Te olette paras tukijoukkoni. Olette myös pitäneet huolta siitä, että tutkimustyölläni on ollut vastapainoa. Elämäämme on mahtunut monenlaisia arkisia haasteita ja huoliakin, mutta myös paljon ihanaa olemista – musiikkia, lempeää huumoria ja hyviä yhteisiä hetkiä. Te olette järjestäneet myös juhlan aiheita: tutkimusprosessin aikana perheessämme on vietetty kahdet rippijuhlat ja ylioppilasjuhlat sekä yhdet viisikymppiset ja häät. Erityisen riemullista on, että joukkoomme kuuluu nyt myös Veeran puoliso, Miikka. Iso halaus teille kaikille!

Soli Deo Gloria
Helsingissä, Puistolassa 14.11.2009
Minna Valtonen

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

ESIPUHE

TUTKIMUKSESSA KÄYTETYT TAULUKOT JA KUVIOT

1 JOHDANTO	19
2 KIRKON NUORISOTYÖNOHJAAJAKSI OPISKELEMINEN JA AMMATILLISEN IDENTITEETIN RAKENTUMINEN	23
2.1 Ammattikorkeakouluopintojen tavoitteet	23
2.2 Ammatillisen identiteetin kehittyminen	28
2.2.1 Ammatillinen kasvu ja sen tukeminen	28
2.2.2 Ammatillinen, persoonallinen ja sosiaalinen identiteetti	33
2.2.3 Narratiivinen ammatti-identiteetti	36
2.2.4 Ammatti-identiteetin rakentuminen sosiaalistumisena	38
2.2.5 Hengellinen ammatti-identiteetti	43
2.3 Kutsumus ja ammatti	47
3 SPIRITUALITEETTI, USKONTO JA USKO	54
3.1 Spiritualiteetti ajankohtaisessa tieteellisessä keskustelussa	54
3.1.1 Inhimillinen spiritualiteetti	48
3.1.2 Kristillinen spiritualiteetti ja spiritualiteetin teologia	60
3.2 Suomalaisen spiritualiteettia ja uskonnollisuutta koskeva tutkimus	62
4 NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA	67
4.1 Narratiivinen tutkimus	67
4.2 Narratiivisuuteen liittyvät keskeiset käsitteet	71
4.3 Narratiivien analyysi ja narratiivinen analyysi	71

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	80
5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusaineiston keräämisen vaiheet	80
5.2 Ensimmäisen kirjoitelma-aineiston analyysi ja tulosten tarkastelua	82
5.2.1 Haastateltavien valinta	82
5.2.2 Opintonsa aloittavien kirkon nuorisotyönohjaaja -opiskelijoiden ryhmä	85
5.2.3 Haastateltavien kuvaus	89
5.2.4 Spiritualiteettia koskevan määritelmän täsmentyminen	93
5.3 Haastatteluaineiston analyysi ja tulosten tarkastelua	98
5.3.1 Ammatillisen kasvun ja ammatillisen identiteetin kysymykset ensimmäisessä haastatteluaineistossa	101
5.3.2 Spiritualiteetin ilmeneminen ensimmäisessä haastatteluaineistossa	107
5.3.3 Ammatillisen identiteetin tarkastelu toisessa haastatteluaineistossa	111
5.3.4. Spiritualiteetin ilmeneminen toisessa haastatteluaineistossa	114
5.3.5 Opiskelijan prosessin tarkastelua: ammatillisen orientaation muutos	119
5.4 Toisen kirjoitelma-aineiston analyysi ja yhteenvedoa koko aineiston osalta	125
5.4.1 Toinen kirjoitelma-aineisto (E2)	125
5.4.2 Aineistokokonaisuuden tarkastelu	139
5.5 Analyysin neljäs vaihe: tyyppitarinoiden muodostaminen	147
6 OPISKELIJOIDEN PROSESSEJA KUVAAVAT TARINAT	156
6.1 Auttajan tarina (Aapo)	156
6.2 Kommentit Auttajan tarinaan	161
6.3 Ohjaajan tarina (Kaisa)	168
6.4 Kommentit Ohjaajan tarinaan	175
6.5 Kasvattajan tarina (Krisse)	180
6.6 Kommentit Kasvattajan tarinaan	186
6.7 Julistajan tarina (Julia)	192

6.8. Kommentit Julistajan tarinaan	199
6.9 Etsijän tarina (Elina)	206
6.10 Kommentit Etsijän tarinaan	213
7 DISKUSSIO	220
7.1 Spiritualiteetti ja ammatillinen identiteetti	
opiskelijoiden kertomuksissa	220
7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	227
7.2.1 Narratiivisen tutkimuksen eettiset haasteet	227
7.2.2 Narratiivisen tutkimuksen luotettavuus	233
7.3 Tutkimustulosten soveltaminen	236
LÄHTEET	242
Painetut lähteet:	242
Painamattomat tai sähköisessä muodossa olevat lähteet	264
LIITE	266

TUTKIMUKSESSA KÄYTETYT TAULUKOT JA KUVIOT

Taulukot

- Taulukko 1. Aineiston keräämisen ja analysoinnin vaiheet, s. 81
- Taulukko 2. Spiritualiteetin ulottuvuudet E1- kirjoitelma-aineistossa, s. 84
- Taulukko 3. Haastateltavien kuvaus E1-kirjoitelma-aineiston pohjalta, s. 90
- Taulukko 4. H1-aineiston koodiperheet Atlas.ti-ohjelmassa, s. 102
- Taulukko 5. Ammatti-identiteettiin liittyvien viittausten määrä H1-aineistossa, s. 103
- Taulukko 6. Spiritualiteetti H1-aineistossa, s. 108.
- Taulukko 7. Ammatillisen identiteetin kuvaukseen liittyvät koodiperheet Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa, s. 111
- Taulukko 8. Ammatillista identiteettiä koskevat viittaukset H1- ja H2-aineistoissa, s. 113
- Taulukko 9. Spiritualiteetin ulottuvuudet -koodiperheet Atlas.ti-ohjelmassa, s. 117
- Taulukko 10. Spiritualiteetin ulottuvuuksiin liittyvien viittausten määrä haastateltavilla, s. 118
- Taulukko 11. Ammatilliseen kasvuun ja identiteettiin sekä spiritualiteettiin liittyvät teemat H2-aineistossa, s. 120
- Taulukko 12. Ammatillisen identiteetin ja ammatillisen orientaation pohdintaan liittyvät teemat koko aineistossa, s. 140
- Taulukko 13. Spiritualiteettiin liittyvät teemat koko aineistossa, s. 144
- Taulukko 14. Koonti elämäkertomusten keskeisistä vaiheista ja teemoista, s. 150
- Taulukko 15. Tyyppitarinoiden rakentuminen, s. 154

Kuviot

- Kuvio 1. Aikuisopettajan identiteetin ulottuvuuksien muodostuminen elämäkertomuksessa Jokisen (2002) mukaan, s. 37
- Kuvio 2. Psykologisen avaruuden siirtymät Harréa (1983b, 44–45, 258) Ylijokea (1998, 135–139) ja Huhtasta (2004, 86–87) mukaillen, s. 39

- Kuvio 3. Spiritualiteetti ja uskonto Pargamentin (1999) mukaan, s. 56
- Kuvio 4. Spiritualiteetti, uskonto ja usko John M. Hullin (2002) mallin mukaan, s. 57
- Kuvio 5. Spiritualiteetin ulottuvuudet John M. Hullia (2002) ja Alistar McGrathia (1999) mukaillen, s. 97
- Kuvio 6. Ammatillisen identiteetin nelikenttä H1-aineiston perusteella, s. 104
- Kuvio 7. Spiritualiteetti H1-aineiston perusteella, s. 109
- Kuvio 8. Spiritualiteetti ja ammatillinen orientaatio H1-aineistossa, s. 110
- Kuvio 9. Ammatillisen identiteetin nelikenttä: kolmannen opiskeluvuoden alkuun mennessä tapahtunut muutos, s. 114
- Kuvio 10. Spiritualiteetti H2-aineiston perusteella, s. 119
- Kuvio 11. Ammatillisen orientaation muutos kolmannen vuoden alkuun mennessä, s. 125
- Kuvio 12. Ammatillisen identiteetin muutos haastateltavilla, koko aineiston perusteella, s. 142
- Kuvio 13. Spiritualiteetti koko aineiston perusteella, s. 165
- Kuvio 14. Spiritualiteetin ilmeneminen Aapon tarinassa Jokista (2002, 126–129) mukaillen, s. 165
- Kuvio 15. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Kaisan tarinassa Heikkistä (2001) ja Jokista (2002) mukaillen, s. 180
- Kuvio 16. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Krissen tarinassa Heikkistä (2001) Jokista (2002) mukaillen, s. 191.
- Kuvio 17. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Julian tarinassa Jokista (2002) ja Heikkistä (2001) mukaillen, s. 204
- Kuvio 18. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Elinan tarinassa Heikkistä (2001) ja Jokista (2002) mukaillen, s. 218
- Kuvio 19. Ammatillisen identiteetin ulottuvuudet ja spiritualiteetin ilmeneminen Jokista (2002) ja Heikkistä (2001) mukaillen, s. 224
- Kuvio 20. Sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevan persoonalliset ja sosiaaliset identiteettiprojektit opintojen aikana, Harréa (1983) ja Huhtasta (2004) mukaillen. s- 238

1 JOHDANTO

Tämä tutkimus on osa **Kasvu kirkon työntekijäksi** -tutkimus- ja kehittämishanketta, joka on syntynyt vastauksena kirkollisen koulutuksen kehittämisen ja kirkon alan opiskelijoiden kirkollisen identiteetin tutkimisen haasteeseen. Hanke käynnistyi vuonna 2004 Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) aloitteesta yhteistyössä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun (KPAMK), Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen sekä Kirkon tutkimuskeskuksen kanssa. Hankkeen tavoitteena oli selvittää kirkon työhön suuntautuvien diakoni-, diakonissa- ja kirkon nuorisotyönohjaajaopiskelijoiden ammatillisen identiteetin muodostumista ja kehittää koulutukseen uusia toimintatapoja, joilla tätä prosessia voidaan tukea (Hankesuunnitelma 2004). Hankkeen puitteissa on tähän mennessä valmistunut kaksi tutkimusta: Pekka Launosen (2005, 2007 ja 2009) vuosina 2004–2008 toteuttamassa pitkittäistutkimuksessa seurataan Diakin ja KPAMK:n kirkon alan opiskelijoiden ammatillisen motivaation, osaamisen ja identiteetin muodostumista opintojen aikana. Hanna Salomäen (2008) tutkimus puolestaan tarkastelee kirkolliselle alalle hakeneiden uskonnollista taustaa ja uranvalintaa.

Kun Launosen ja Salomäen tutkimusten tarkastelunäkökulma on laaja ja käsittää kaikki kirkon alaa opiskelevat, nyt käsillä oleva tutkimus keskittyy Diakissa kirkon nuorisotyötä opiskeleviin ja seuraa heidän ammatillisen kasvun prosessiaan koko koulutuksen ajan. Tutkimuksen alkuvaiheessa sen tehtävänä oli tarkastella kirkon nuorisotyötä opiskelevien spiritualiteettia ja sen muotoutumista opintojen aikana. Tutkimusaineiston kertyessä kävi kuitenkin ilmeiseksi, että spiritualiteetin rinnalla haastattelussa nousee vahvasti esille ammatillisen identiteettiin ja ammatilliseen kasvuun liittyviä teemoja. Näin ollen tutkimustehtävä laajeni käsittämään myös ammatillisen identiteetin tarkastelun. Tutkimus pyrkii selvittämään, miten spiritualiteetti ja ammatillinen identiteetti ilmenevät opiskelijoiden kertomuksissa, minkälaisen ammatillisen kasvun ja spiritualiteetin kehittymisen prosessin opiskelija käy läpi opintojen aikana ja miten spiritualiteetti ja ammatil-

linen identiteetti liittyvät toisiinsa ammatillisen kasvun prosessissa. Lisäksi käytännöllisenä, Kasvu kirkon työntekijäksi -hankkeeseen liittyvänä tehtävänä on selvittää niitä opintojen kohtia, jotka kirkon alalle suuntautuvan kannalta ovat erityisen haasteellisia.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu ammattikorkeakouluopiskelun ja siihen liittyvien käsitteiden tarkastelusta sekä spiritualiteetti-käsitteen määrittämisestä. Ammattikorkeakouluopintojen kuvauksessa tarkastelun kohteena on erityisesti ammatillisen identiteetin rakentuminen. Molemmista tutkimuksen kannalta keskeisistä käsitteistä, ammatillisesta identiteetistä ja spiritualiteetista, on viime vuosikymmenen aikana käyty sekä kirkollisessa kentässä että tutkimuksen piirissä vilkasta ja moniäänistä keskustelua. Kirkon virkaan opiskelevien ja virassa toimivien ammatillinen identiteetti, kirkkoon sitoutuminen ja hengellisen elämän vaaliminen ovat myös olleet monen tutkimuksen kohteena. (Ks. esim. Salmi 2001, Niemelä 2004, Salomäki 2008 ja Launonen 2009.) Sen sijaan kirkon nuorisotyönohjajiin keskittyvää tutkimusta on olemassa varsin vähän. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen jälkeen kirkon nuorisotyönohjaajia ovat tutkineet vain Hanna Salomäki (2004) ja Kai Jantunen (2004). Salomäen tutkimus rajautuu Oulun ja Lapuan hiippakunnissa työskenteleviin nuorisotyönohjajiin ja tarkastelee heidän ammatti-identiteettiään, koulutustarpeitaan, alueellisia kysymyksiä sekä tulevaisuudennäkymiä (Salomäki 2004). Jantusen ylempään pastoraalitutkintoon liittyvä tutkimus puolestaan luo kokonaiskuvaa kirkon nuorisotyönohjaajan virasta ja selvittää sen kehittämistarpeita (Jantunen 2004).

Tutkimuksen toisessa pääluvussa tarkastellaan ammatilliseen identiteettiin ja ammatilliseen kasvuun liittyviä käsitteitä ja nostetaan esille myös kirkon piirissä käytyä keskustelua. Spiritualiteetti-käsitteeseen liittyvää monitahoista keskustelua kartoitetaan kolmannessa pääluvussa, jossa hahmotellaan myös tämän tutkimuksen kannalta relevanttia spiritualiteetin määrittelyä.

Tutkimus on laadullinen ja sen lähestymistapa on kerronnallinen. Tutkimusaineisto muodostuu opiskelijoiden kertomuksista, ja tutkimusmenetelmä on narratiivinen. Spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin ilmenemistä tarkastellaan kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevien kirjoitetuissa ja puhutuissa kertomuksissa ja tutkimuksen tulokset kuvataan tyyppitarinoina, jotka ilmentävät erilaisia ammatillisen kasvun prosesseja. Kirkon nuorisotyötä lähdetään opiskelemaan hyvin monenlaisista lähtökohdista. Opis-

kelun vaiheissa myös oman henkilökohtaisen elämän prosessit vaikuttavat siihen, miten ammatillinen suuntautuminen muotoutuu ja millaisia valintoja tehdään. Narratiivinen lähestymistapa antaa tilaa erilaisten ja toisinaan myös ristiriitaisten kokemusten kuvaamiseen. Identiteettiin liittyvissä tutkimuksissa narratiivinen lähestymistapa onkin viime vuosikymmenen aikana ollut keskeisesti esillä (ks. esim. Hänninen 1999, Sintonen 1999, Kokkonen 2003, Löyttyniemi 2004, Huhtanen 2004, Kekäle 2007). Tuija Hovi (2007) nostaa lisäksi esille kerronnan merkityksen henkilökohtaiseen uskoon ja sen kehittymiseen liittyvien seikkojen tarkastelussa. (Hovi 2007, 16–17). Narratiivista lähestymistapaa ja siihen liittyviä haasteita käsittelemme tarkemmin pääluvussa 4.

Tutkimusaineisto on koottu kolmen ja puolen vuoden aikana. Se muodostuu kahden opiskelijaryhmän kirjoittamista teksteistä (N=76) sekä kymmenen opiskelijan haastattelusta. Kirjoitelma-aineisto kerättiin sekä opintojen alussa että loppuvaiheessa koko opiskelijaryhmältä kahdessa Diakin yksikössä. Haastateltavat valittiin ensimmäisen kirjoitelma-aineiston perusteella ja heitä haastateltiin opintojen aikana kahteen otteeseen noin vuoden välein. Samankaltainen, opiskelijoiden prosessia seuraava tutkimuksellinen asetelma löytyy myös Pirjo Hakalan (2001, 57–60) ja Heikki Salomaan (2007, 100–108) tutkimuksista. Hakala on analysoinut kirkon sielunhoidon erityiskoulutukseen osallistuneiden ammatillisen identiteetin kehittymistä. Salomaa puolestaan selvittää, miten teologian opiskelijat rakensivat kuvaa papin ammatista ja omasta teologi-identiteetistään suorittaessaan kirkon virkaan vaadittavia soveltavia opintoja.

Tutkimusaineisto on kertynyt siis vähitellen, ja näin ollen myös aineiston analyysi on tapahtunut vaiheittain. Analyysissä lähtökohtana on ollut Amia Lieblichin ym. (1998) kuvaama kategoris-sisällöllinen analyysi. Aineistoa on tarkasteltu ensin spiritualiteettia käsittelevän teoreettisen viitekehyksen valossa ja myöhemmin aineistolähtöisesti hyödyntäen Atlas.ti 4.1 -tietokoneohjelmaa. Kategoris-sisällöllisen tarkastelun rinnalla on käytetty myös holistis-muodollista analyysia. Tätä monivaiheista analyysin prosessia kuvataan viidennessä pääluvussa. Koska kysymys on prosessista, myös analyysi ja tulokset kietoutuvat tässä kuvauksessa toisiinsa.

Tutkimuksen tulokset, viisi opiskelijan prosessia kuvaavaa minämuotoista tyyppitarinaa, esitellään kuudennessa pääluvussa. Näihin tyyppitarinoin on liitetty myös kommenttiluvut, joissa tarinoiden teemoja peilataan

ajankohtaiseen tutkimuskirjallisuuteen. Diskussio-luvussa kootaan yhteen tutkimuksen keskeiset tulokset ja pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä soveltamismahdollisuuksia. Tutkimuksen tulokset nostavat esille haasteita koulutuksen kehittämiseen. Näitä ovat esimerkiksi opiskelijoiden yksilöllisten prosessien tukeminen sekä oppilaitosten ja seurakuntien välisen yhteistyön kehittäminen.

Narratiivisen tutkimuksen parissa korostuu tutkijan subjektiivinen rooli. Tutkija valikoi ja jäsentää aineistoa omasta viitekehyksestään lähtien ja tulokinnassa ja tutkimustulosten esityksessä kuuluu aina hänen äänensä. Tutkijan omat persoonalliset motiivit, emootiot ja moraalit vaikuttavat tutkimusprosessissa. Narratiivinen lähestymistapa edellyttääkin, että tutkija määrittelee oman paikkansa eli perehtyy ontologisiin, epistemologisiin ja metodologisiin lähtökohtiinsa ja on tietoinen omasta prosessistaan tutkijana. (Estola 2003, 33, 35.) Tähän tutkimukseen persoonallisten motiivieni, emootioideni ja moraalini lisäksi eettisiä haasteita ja jännitteitä tuovat roolini Diaikin kirkon alan lehtorina ja kirkon virkaan vihittynä pastorina. Näitä haasteita pohdin diskussio-luvussa tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden pohdinnan yhteydessä.

2 KIRKON NUORISOTYÖNOHJAAJAKSI OPISKELEMI- NEN JA AMMATILLISEN IDENTITEETIN RAKENTUMI- NEN

2.1 Ammattikorkeakouluopintojen tavoitteet

Kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuuden tuottavat opinnot on Suomessa mahdollista suorittaa kolmessa ammattikorkeakoulussa: Dia-konia-ammattikorkeakoulussa (Diak), Keski-Pohjanmaan ammattikorkea-koulussa (KPAMK) sekä ruotsinkielisessä Yrkeshögskola Noviassa. Kaikissa näissä suoritettava tutkinto on kaksoistutkinto; Diakissa ja Noviassa nuori-sotyönohjaajan tutkinto liittyy sosionomin tutkintoon ja KPAMKissa yhtei-söpedagogin tutkintoon. (Monikasvoinen kirkko 2008, 283; Yrkeshögsko-lan Novia 2009). Diakissa kirkon nuorisotyötä opiskellaan kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehdossa ja opinnot ovat laajuudeltaan 210 opintopistettä (op). Kirkon nuorisotyönohjaajan opintopolku on tar-kemmin kuvattu liitteessä 1.

Ammattikorkeakoululaissa todetaan, että ammattikorkeakouluopintojen tehtävänä on antaa opiskelijoille valmiudet toimia alansa asiantuntijateh-tävissä (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 255/1995; Valtioneuvos-ton asetus ammattikorkeakouluista 351/2003). Diakissa opiskelevalle nuori-sotyönohjaajaopiskelijalle asiantuntijaksi kehittyminen merkitsee sitä, et-tä noin kolme ja puoli vuotta kestävien opintojen aikana hänen tulisi saa-da riittävät valmiudet toimia sekä kirkon nuorisotyönohjaajan että sosio-nomin tehtävissä.

Asiantuntijuutta ja sen rakentumista on viime vuosikymmenen aikana tarkasteltu monesta näkökulmasta, ja sitä koskevaa kirjallisuutta on runsaasti. Myös ammatillista asiantuntijuutta määrittelevä käsitteistö on monita-hoista. Asiantuntijuuden voidaan katsoa muodostuvan tiedon eri osa-alu-eista: muodollisesta ja käytännöllisestä tai hiljaisesta tiedosta sekä itsesääte-lytaidosta, joka merkitsee oman toiminnan tietoiseen ja kriittiseen tarkas-teluun ja arviointiin liittyviä metakognitiivisia ja reflektiivisiä tietoja ja tai-

toja. (Tynjälä 1999, 171–173; ks. myös Vesterinen 2002, 29; Friman 2004, 33–35; Nikkanen & Kantola 2007, 79–82.) Sairaanhoidajaopiskelijoiden ammatillista kehittymistä tarkastellut Ora-Hyytiäinen (2004, 23–24) painottaa, että ammattikorkeakouluopintojen myötä saavutettava asiantuntijuus on nimenomaan ammatillisia, käytännön työtehtäviä koskevaa asiantuntijuutta.

Asiantuntijuutta voidaan tarkastella myös työelämän vaatimuksista käsin. Silloin asiantuntijuuteen liitetään **ammatillinen osaamisen** tai **kompetenssin** sekä **ammattitaidon** käsitteet. Useiden tutkijoiden mukaan näiden käsitteiden käytössä on kirjavuutta eikä käsitteiden merkitysisältöjen osalta ole löydetty yksimielisyyttä. (Ruohotie & Honka 2003; Tuominen & Wihersaari 2006, 103–106.) Ammattitaito voidaan yhtäältä ymmärtää yläkäsitteeksi suhteessa **kvalifikaation** ja **kompetenssin** käsitteisiin, toisaalta ammattitaidon ja kompetenssin voidaan ajatella olevan myös synonyymejä (Leskelä 2005, 64; Tuominen & Wihersaari 2006, 104). Myös Stenström, Laine ja Valkonen toteavat, että ammattitaito ja työssä tarvittavat tiedot ovat vaikeasti jäseneltävissä. Ammattitaidosta puhuttaessa siihen suhteutetaan yleensä työelämän kvalifikaatiot, työmarkkinoiden joustovaatimus, opiskelijan pätevyys ja koulutuksen antama tunnustus, tutkinto. (Stenström ym. 2005, 29–30.) Ellströmin (2001) mukaan kompetenssi, ammattitaito sekä kvalifikaatio voidaan nähdä saman käsitteperheen jäseninä, joilla on yhteinen ydin, mutta niiden sisällöt eroavat toisistaan eri näkökulmien – työmarkkinoiden, työpaikkojen ja yksilön – mukaan. (Ruohotie 2002, 110–111; ks. myös Ruohotie & Honka 2003, 54–55 ja Stenström ym. 2005; 29–30.)

Ammattitaito-käsitteeseen läheisesti liittyvät myös **työelämätaidot**. Vesterisen (2002) mukaan työelämätaidot voidaan määritellä laajasti synteeseinä, johon sisältyvät ammattitaidon, asiantuntijuuden, kvalifikaation, kompetenssin, työelämälähtöisen osaamisen ja äänettömän ammattitaidon käsitteet. Työntekijällä on työelämälähtöistä osaamista, jolla hän pyrkii vastaamaan työelämästä nouseviin osaamistarpeisiin eli kvalifikaatiovaatimuksiin. Kvalifikaatiot voidaan määritellä toisaalta työprosessissa edellytetyiksi ominaisuuksiksi ja toisaalta työntekijän toimintakyvyksi, ominaisuudeksi tai valmiudeksi. Kvalifikaatio-käsite on läheisessä yhteydessä kompetenssin käsitteeseen. (Vesterinen 2002, 36–40.) Launonen (2004) nostaa esille Ellströmin (1994) kvalifikaatioita koskevan määritelmän tarkastellessaan kirkon nuorisotyönohjaajakoulutuksen kehittymistä sodanjälkeisenä aikana.

Ellström jakaa kvalifikaatiot kolmeen ryhmään:

1. Tehtävään suuntautuvat kvalifikaatiot
 - a. Psykomotoriset (käden taidot)
 - b. Kognitiiviset (tiedolliset ja älylliset valmiudet)
 - c. Sosiaaliset (esim. johtamis- ja kommunikaatiokyky)
2. Ideologis-normatiiviset kvalifikaatiot
 - a. Affektiiviset (esim. asenteet, arvot, motivaatio)
 - b. Persoonallisuuteen liittyvät (esim. tarkkuus, ahkeruus, nopeus, luotettavuus)
3. Kehittämiseen suuntautuvat kvalifikaatiot (kyky työn arvioimiseen ja uudistamiseen). (Ellström 1994, 48–50; Launonen 2004, 28.)

Launosen mukaan koko koulutuksen ajan tehtävään suuntautuvien kognitiivisten kvalifikaatioiden ytimen on muodostanut teologia: Raamattuun, kirkon oppiin ja toimintaan liittyvät sisällöt. Koulutuksen laajentuessa teologian suhteellinen osuus on kuitenkin pienentynyt ja rinnalle on noussut kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisiä sisältöjä. Teologia, kasvatustiede ja yhteiskuntatiede muodostavatkin nuorisotyönohjaajan ammatin tietopohjan elementit. Lisäksi tehtävään suuntautuviin kvalifikaatioiden alueena on ollut lapsi-, varhaisnuoriso- ja nuorisotyön suunnittelu ja toteuttaminen sekä näihin liittyvät käden taidot ja toiminnalliset valmiudet. Ideologis-normatiivisia kvalifikaatioita on Launosen mukaan arvioitu opiskelijavalinnan yhteydessä. Affektiivisten ja persoonallisuuteen liittyvien kvalifikaatioiden tutkiminen opetussuunnitelmien perusteella on kuitenkin vaikeaa. Persoonallisen kasvu tuli opetussuunnitelmiin omaksi opetussisällökseen kirkon nuorisotyön koulutuksessa vasta tutkimusjakson loppuvaiheessa 1985. (Launonen 2004, 207–208, 243.)

Ammattikorkeakoulutuksen tavoitteiden yhteydessä puhutaan usein laaja-alaisista työelämätaidoista. Nämä taidot ja valmiudet syntyvät työelämälähtöisen osaamisen elementeistä. (Stenström ym. 2005, 30–31.) Ruohotien (2000) mukaan yleiset työelämävalmiudet voidaan jakaa neljäksi taitoalueeksi: elämänhallintaan, kommunikointitaitoihin, ihmisten ja tehtävien johtamiseen sekä innovaatioiden ja muutosten vauhdittamiseen. Elämänhallintaan sisältyvät oppimisen taito, kyky organisoida ja hallita ajankäyttöä, henkilökohtaiset vahvuudet sekä ongelmanratkaisutaito ja analyttisyys.

Kommunikointitaitoihin sisältyvät vuorovaikutustaidot, kuuntelutaito sekä suullinen ja kirjallinen viestintätaito. Ihmisten ja tehtävien johtaminen merkitsee koordinaatiokykyä, päätöksentekotaitoa, johtamistaitoa, taitoa hallita konflikteja sekä suunnittelu- ja organisointitaitoja. Innovaatioiden ja muutosten johtamiseen liittyvät puolestaan hahmottamiskyky, luovuus, innovatiivisuus, muutosherkkyys, riskinotto- ja visiointikyky. (Evers, Rush & Berdrow 1998; Ruohotie 2000, 40–47.)

Ruohotie (2002) toteaa myös, että muuttuvassa työelämässä ammattispesifinen tieto vanhenee nopeasti ja työntekijöiltä odotetaan yhä suurempaa joustavuutta. Niinpä kvalifikaatio-käsitteellä viitataan usein myös työntekijän kykyyn suoriutua tietojensa ja taitojensa avulla muutoksesta ja muuttuvista työtehtävistä. Kvalifikaatio-käsitteen alue onkin laajentunut professionaalista ja teknis-instrumentaalista tiedoista ja taidoista koskemaan uudenlaisia tietoja ja taitoja, joita voidaan hyödyntää erilaisissa muutosprosesseissa ja uusissa tilanteissa. (Ruohotie 2002, 110–111; ks. myös Tuominen ja Vihersaari 2006.)

Leskelä (2005) kokoaa ammattitaito-käsitteen alle edellä kuvatut yleiset työelämävalmiudet ja ammattispesifiset tiedot, mutta nostaa esille näiden lisäksi Golemaniin (2002) viitaten myös emotionaalisen älykkyyden. Emotionaaliseen älykkyyteen sisältyvät tietoisuus itsestä ja kyky johtaa omaa toimintaa sekä sosiaalinen tietoisuus ja ihmissuhdejohtamisen taidot. (Leskelä 2005, 64–65.)

Yleisten työelämävalmiuksien rinnalla työelämässä tarvitaan myös ala- ja ammattikohtaista osaamista. **Ydinosoamisen kuvauksessa** määritellään ne ammatilliset tehtäväalueet, joilla ydinosoaminen ja ydintaidot toteutuvat. Ydinosoaminen on sellaista osaamista, joka tulisi olla jokaisella työntekijällä ja jonka saavuttaminen on siis myös koulutuksen keskeinen tavoite. Työelämän ja yhteiskunnan tuomat muutokset edellyttävät myös jatkuvaa ydinosoamiskuvausten seuraamista ja päivittämistä. (Launonen & Pesonen 2005, 268.) Työelämä asettaa ammattikorkeakoulutukselle työn sisällöstä nousevia vaatimuksia, mutta samalla myös ammattikorkeakoulutuksen yhtenä tavoitteena on työelämän kehittäminen.

Sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajan ammattitaitoa määrittävät sekä sosionomin että kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosoamiskuvaukset. (Sosionomin ydinosoaminen 2001, Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosoamiskuvaus 2006.) Näissä molemmissa ydinosoamista määrittelevissä kuva-

uksissa nousee esille yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen osaaminen, kehittämisaaminen, pedagoginen osaaminen sekä eettinen ja arvo-osaaminen. Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosamiskuvaus tähdentää lisäksi myös hengellisen työn osaamista, joka pitää sisällään arvo-osaamisen lisäksi kristillisen uskon tuntemisen, sielunhoidon ja diakonian osaamisen sekä kirkon toimintaympäristön tuntemisen. Vaikka ydinosamiskuvauksen tarkoituksena ei ole toimia ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman runkona (Launonen & Pesonen 2005, 268), se antaa kuitenkin koulutukselle laajan ja haasteellisen tehtävän, jossa keskeisellä sijalla on kirkollinen ja seurakunnallinen osaaminen ja näihin liittyen myös kirkon työntekijän identiteetin ja kristityn identiteetin hoitaminen.

Myös Diakin opinto-oppaassa (2004–2005) määritellään sosionomin ja kirkon nuorisotyönohjaajan asiantuntijuutta. Sosionomin asiantuntijuutta kuvataan taidoksi eritellä ja ymmärtää asiakkaan tai asiakasryhmän arkielämän jatkuvuutta, osallisuutta ja toimintakykyä yksilön ja yhteiskunnan tasolla. AMK-tutkinnon suorittaneilla sosionomilla on suuntautumisensa mukaan mahdollisuus toimia monenlaisissa tehtävissä, esimerkiksi ehkäisevässä sosiaalityössä, perhe- ja lastensuojelutyössä, varhaiskasvatuksessa, nuorisotyössä, oppilashuollossa, vammais- ja kuntoutuspalveluissa, päihde-, mielenterveys- ja kriminaalityössä, monikulttuurisessa ja maahanmuuttajatyössä sekä palveluohjauksessa. (Opinto-opas 2004–2005, 53.)

Diakin opinto-oppaan (2004–2005) kirkon nuorisotyötä koskeva ammatillinen kuvaus puolestaan painottaa kristillisen kasvatuksen näkökulmaa, diakonista ja yhteiskunnallista osaamista sekä tiimityöskentelyn ja verkostoitumisen osaamista:

Kirkon nuorisotyönohjaajan tutkinnon suorittanut on kristillisen kasvatuksen asiantuntija, osaaja ja kehittäjä, joka osaa toimia kirkon työn eri alueilla lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Työssä painottuvat sekä ennalta ehkäisevä lasten ja nuorten kasvua tukeva toiminta että diakonin työote, jolla kohdataan lasten ja nuorten syrjäytyminen ja pahoinvointi yhteiskunnassamme. Nuorisotyöntekijä osaa toimia ammatillisissa tiimeissä ja tehdä yhteistyötä sekä kirkossa että yhteiskunnassa. (Opinto-opas 2004–2005, 56–57.)

Edellä esitetyt asiantuntijuuteen ja ammattitaitoon liitetyt määritelmät ja

kompetenssivaatimukset ovat monitahoisia eikä tutkijoiden kesken näytä olevan yksimielisyyttä näistä ammattikasvatuksen käsitteistä. Ammattikasvatuksen piiriin kuuluu hyvin monenlaisia ammattiryhmiä, jolloin asiantuntijuuden tai ammattitaidon yksiselitteinen määrittäminen onkin hyvin haasteellista. Useat tutkijat kuitenkin näkevät ammattispesifin osaamisen rinnalla merkittävänä osaamisalueena affektiiviset ja persoonallisuuteen liittyvät taidot. Nämä nousevat esille myös ydinosaamiskuvauksissa.

Diakista valmistuvalla sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajalla on laaja-alainen pätevyys moniin sosiaalialan tehtäviin, mutta myös kirkon kasvatus työhön. Osa näillä aloilla edellytetystä asiantuntijuudesta ja ammattitaidosta on yhteistä, mutta osa eriytyvää. Koulutukselliseksi haasteeksi nousee kaksoistutkintoa suorittavan opiskelijan ammatillisen suuntautumisen, osaamisen ja kasvun tukeminen. Asiantuntijuuden ja ammattitaidon kehittyminen liittyy keskeisesti ammatillisen identiteetin kehittämiseen.

2.2 Ammatillisen identiteetin kehittyminen

2.2.1 Ammatillinen kasvu ja sen tukeminen

Ammatillinen kasvu ja ammatillinen identiteetti liittyvät toisiinsa; ammatillinen kasvu voidaan ymmärtää ammatillisen identiteetin kehittämiseksi (Laakkonen 2004, 18). Voidaan ajatella, että ammatillinen identiteetti merkitsee ammatin vaatimien taitojen ja vastuun hallitsemista sekä tietoisuutta omasta osaamisesta ja sen mahdollisista rajoituksista. Tähän liittyy olennaisesti myös halukkuus jatkuvaan ammatilliseen kasvuun ja sitoutuminen ammatin normeihin ja arvoihin. (Stenström 1993, 13.) Ammatti-identiteetin kehittyminen alkaa tulevaan ammattiin sosiaalistumisessa ammattikorkeakouluopintojen aikana, mutta samalla ammatti-identiteetin kehittämisessä on kysymys koko elämän kestävästä prosessista, jonka aikana omaksutaan ammattialaan liittyvät tiedot ja taidot, ammattiin liittyvät arvot ja normit sekä ammatin ulkoiset tunnusmerkit. (Mäntylä 2007, 92–93.)

Ammatillista kasvua ja kehittämistä tarkastelevaa tutkimusta on viime vuosilta olemassa paljon (ks. esim. Salo & Friman 2006). Ora-Hyytiäisen (2004) mukaan ammattiin kehittyminen ammatillisen kasvun vaiheena on kuitenkin usein tutkimuksissa sivuutettu jonkinlaisena sisääntulo- tai noviisivaiheena. Kiinnostuksen kohteena on pikemminkin ollut ammatin osaamisen kehittä-

tyminen huippuunsa. (Ora-Hyytiäinen 2004, 101.) Ammattikorkeakouluja käsittelevässä tutkimuksessa ammatillista kasvua on käsitelty pääsääntöisesti sairaanhoitajakoulutuksen näkökulmasta (Salo & Friman 2006).

Ammatillista kasvua ja kehittymistä tarkastellaan usein synonyymeinä, mutta ne voidaan ymmärtää myös rinnakkaisiksi, toisiaan täydentäviksi käsitteiksi. Kasvu voidaan ymmärtää jonkin koon, määrän tai asteen lisääntymiseksi, kun taas kehitymisellä tarkoitetaan siirtymistä rakenteen tai toiminnan uusille alueille. Ammatillinen kasvu kuvaa laajenevaa osaamista jo tutulla tietojen ja taitojen alueella ja ammatillinen kehittyminen merkitsee osaamisen ulottamista laadullisesti uusille tiedon ja taidon alueille. (Ora-Hyytiäinen 2004, 100.) Tässä tutkimuksessa ammatillisen kasvun ja ammatillisen kehittymisen käsitteitä käytetään synonyymeinä.

Ammatillista kasvua on tarkasteltu tutkimuskirjallisuudessa eri näkökulmista. Ruohotien mukaan ammatillisessa kasvussa on kysymys jatkuvasta oppimisprosessista, joka vaikuttaa yksilön tietoihin, taitoihin ja kykyihin siten, että hän kykenee vastaamaan muuttuviin ammattitaitovaatimuksiin. Käsite ”jatkuva” kuvaa tässä voimakasta, kestävästä tarvetta tai halua oppimiseen ja oppimisen arvostamista. (Ruohotie 2000, 9.) Ammatillinen kasvu voidaan nähdä vertikaalisena urakehityksenä, mutta nykyisin tämän rinnalla puhutaan myös uranäkemyksestä, joka korostaa horisontaalista kasvua. Tämä merkitsee osaamisen laajenemista ja monipuolista kasvua sekä työhön liittyvää kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa. (Uusitalo 2005, 55.) Ammatillinen kasvu ja kehittyminen kytkeytyvät sosiaaliseen kontekstiin ja toimintaympäristöön, mutta samalla myös yksilön ominaisuuksiin ja olosuhteisiin. Sosiaaliseen kontekstiin liittyviä tekijöitä ovat esimerkiksi yksilön oppimista ja kasvua arvostava kulttuuri, avoin ja intensiivinen kommunikaatio sekä turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Yksilön persoonaan liittyviä tekijöitä ovat puolestaan työhön identifiointuminen, yksilöllinen uramalli, henkilökohtainen kehittymisen tarve sekä luottamus omiin kykyihin oppia uusia asioita. (Ora-Hyytiäinen 2004, 22; Ruohotie 1999, 5–36.)

Ammatillista kasvua on tarkasteltu tutkimuskirjallisuudessa myös holistisesta näkökulmasta, jolloin ammatillisen kasvun prosessiin liitetään myös persoonallinen, henkinen kasvu ja kehittyminen. Ammatillinen oppiminen linkittyy ihmisen koko elämäntarinaansa, hänen persoonaansa, kokemuksiinsa ja sosiaaliseen ympäristöönsä (Pyykkönen, Wahlgren & Virtanen 2008, 41) ja siinä painottuu oman toiminnan reflektointi ja omassa toiminnassa

tapahtuva muutos (Mentkowski 2000; Leskelä 2005, 79–83).

Ora-Hyytiäinen (2004) tarkastelee ammatillista kasvua vaiheittaisena kehittymisenä. Hänen mukaansa ammatillisen kasvamisen ja kehittymisen ydinprosessissa on kysymys vaiheittaisesta ammatti-identiteetin määrittämisestä. Lähtökohdan muodostavat opiskelijan tulevaa ammattinsa työtä koskeva tietämys, uskomukset ja kokemukset sekä arvot ja asenteet. Oppimiskokemusten myötä opiskelija saa havaintoja eri aistikanavien kautta. Oppimiskokemuksissa syntyy myös tunteita. Nämä havainnot ja tunteet hän muokkaa merkityksiksi ammatin toimintakulttuurissa olevan hyväksytyn ja omaksutun merkityksenannon kautta. Merkitysten tiedostaminen ja ymmärtäminen tapahtuu reflektiossa, joka tuottaa oppimista ja ammattiin kasvamista. Tästä seuraa oman toiminnan muuttaminen ja ammatti-identiteetin uudelleen määrittäminen. (Ora-Hyytiäinen 2004, 98–99.)

Ammatillisen identiteetin rakentumisessa voidaan Ora-Hyytiäisen mukaan erottaa viisi vaihetta: **Ensimmäisessä vaiheessa** opiskelija on suuntautunut ammattiin. Hänen käsityksensä ammatista on maallikkomainen ja kenties yliarvostavakin. Persoonalliset arvot ja harrastusmaailma sekä kodin arvot ovat ammatin tehtävää tukevia. Opiskelija pitää itseään käytäntöön suuntautuneena eikä koe kuuluvansa mihinkään ammatilliseen ryhmään. **Toisessa vaiheessa** opiskelija toimii ammatin perustehtävissä ja on omaksunut ammatin kulttuurin arvot ja perustoimintatavat. Ammatin arvot ja opiskelijan persoonalliset arvot tukevat toisiaan. Toiminnassaan opiskelija ohjautuu ulkoa käsin. Hän kokee kuuluvansa ammatin perustyötä tekevien ryhmään ja kuvaa toimintaansa yhdessä muiden ammattilaisten kanssa. **Kolmannessa vaiheessa** opiskelija toimii ammattispesifeissä työtehtävissä. Hän on omaksunut ammatin kulttuurin ja ammattilaisen roolin. Hän kokee kuuluvansa ammattilaisten ryhmään ja toimii itsenäisenä, mutta ei vastuullisena. **Neljännessä vaiheessa** opiskelija toimii ammattispesifeissä tehtävissä. Hän hahmottaa työprosessit, työyksikön työn kokonaisuuden ja sovittaa oman työnsä kokonaisuuteen. Opiskelija osaa ohjata muiden työtä ja ohjautuu toiminnassaan sisältä käsin. Hän kokee kuuluvansa ammattilaisten ryhmään ja toimii vastuullisesti itsenäisenä. **Viidennessä vaiheessa** opiskelija ymmärtää ammatin tehtävän ja aseman yhteiskunnassa. Hän tunnistaa ammatin arvostuksen yhteiskunnassa ja asemoi itsensä ammattilaisena muiden ammattilaisten joukossa. Hän ei koe kuuluvansa kokeneiden ammattilaisten ryhmään vaan ajattelee heidän odottavan häneltä suurempaa osaamista kuin

hän itse kokee omaavansa. (Ora-Hyytiäinen 2004, 106–107.)

On huomattava, että Ora-Hyytiäisen tutkimuksen aineisto on koottu sairaanhoitotyötä opiskelevalta. Näin saadusta substantiivisesta teoriasta on kehitetty formaali teoria vertailemalla sitä hallinnon ja kaupan koulutusalan sekä tekniikan koulutusalan opiskelijoiden ammatillisen identiteetin kehittymisestä saatavissa olevaan tutkimustietoon. (Ora-Hyytiäinen 2004, 102–107.) Teoria ilmentää käytännön työharjoittelun merkitystä ammatillisen identiteetin rakentumisessa. Käytännön harjoittelujaksot toteutuvat kuitenkin eri koulutusaloilla eri tavoin. Sairaanhoitaja-opiskelijan usean vuoden ajalle toteutuvat harjoittelut sijoittuvat pääsääntöisesti hoitotyön ympäristöihin, sairaaloihin tai kotihoitoon (Ora-Hyytiäinen 2004, 88–89).

Kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevat puolestaan suorittavat opintojensa aikana yhden harjoittelun kirkon toimintaympäristössä (paikallisseurakunnassa). Vain erityistapauksissa heidän on mahdollista suorittaa myös toinen sosiaalialan harjoitteluksi määritelty jakso kirkon tai kristillisen järjestön työssä esimerkiksi Monikulttuurinen ammatillisuus -opintokokonaisuudessa tai Työ, työyhteisöt ja johtaminen -opintokokonaisuudessa. (Diakin opinto-opas 2004–2005, 75–77; 179–181). Muut (sosiaalialan) harjoittelut toteutuvat opiskelijan suuntautumisen mukaan kunnallisessa päivähoitossa, nuorisotyössä, lastensuojelun tehtävissä ja/tai vammaishuollon tehtävissä. Vähintään yksi harjoittelu on monikulttuurinen (ks. liite 1). Diakin opinto-oppaan mukaan koulutusohjelma sisältää harjoitteluja vähintään 42 opintoviikkoa (Opinto-opas 2004–2005, 48), joten ne käsittävät ison osan opiskelukokonaisuudesta. Harjoittelujaksoja pidetäänkin merkittävinä vaiheina ammatillisessa kasvussa. Opiskelijan kirkollisen ammatti-identiteetin rakentumisen näkökulmasta erityisesti seurakuntaharjoitteluun ja sen ohjaamiseen latautuu suuria haasteita ja odotuksia.

Sosiaali- ja terveysalan opintoihin liittyvän harjoittelun ohjaamista tarkastelevissa tutkimuksissa nousee esille ohjaajan persoonan, vuorovaikutustaitojen ja ammattitaidon merkitys. Oinonen (2000, 41) toteaa, että ohjaajan rooliin kuuluvat suhteessaolon, vastaamisen, auttamisen ja vaikeuksien käsittelyn kyvyt. Talvitien (2003) mukaan harjoittelupaikan antama ohjaus muistuttaa ihanteellisimmillaan mentor-ohjausta, jossa ohjaaja seuraa, tukee, rohkaisee, opastaa, jakaa osaamistaan ja auttaa nuorempaa kollegaansa tämän ammatillisessa ja henkilökohtaisessa kehityksessä. Talvitien tutkimuksen mukaan opiskelijat odottavat ohjaajalta työhön perehdyttämistä, pa-

lautteen antamista ja ammattitaitoisuutta. Positiiviselle ohjaussuhteelle on tunnusomaista se, että koko työyhteisö on mukana ohjaamassa ja opiskelijaa kohdellaan ystävällisesti ja kannustavasti. (Talvitie 2003, 111.) Harjoittelua ohjanneiden opettajien roolia voi Talvitien mukaan luonnehtia tuutoroinnin tyyppiseksi ohjaukseksi. Opettaja toimii opiskelijoiden mielestä lähinnä ulkopuolisena asioiden järjestelijänä, jonka puoleen on mahdollista kääntyä erityisesti ongelmatilanteissa. Heiltä toivotaankin parempaa tavoitettavuutta harjoittelujaksojen aikana. (Talvitie 2003, 111.) Seurakuntaharjoittelun toteutumisesta ei ole tehty vastaavanlaisia tutkimuksia, mutta oletettavasti opiskelijat kohdistavat seurakuntaharjoittelujen ohjaukseen samankaltaisia odotuksia.

Diakin oppimisenäkemyksessä (Diakin opinto-opas 2004–2005) painotetaan ammatillisen kasvun tukemista, mutta myös persoonallista kasvua. Opiskelijaa ”tuetaan tiedostamaan oma taustansa, arvopohjansa sekä niiden yhteys ammatilliseen osaamiseen.” Oppimisenäkemyksessä korostuvat myös kokemuksen ja toiminnan arviointi sekä näiden jäsentäminen ja käsitteellistäminen. Kokemukseen perustuvan tiedon sekä teoria- ja tutkimustiedon omaksumiseen liittyy kokeileva rohkeus ja toiminnallinen luovuus. Tavoitteeksi asetetaan, että opiskelija kykenee kokemuksensa ja omaksumansa tiedon varassa tarkastelemaan osaamistaan, ammatillista identiteettiään, perustelevaan toimintaansa sekä osallistumaan uusien työkäytäntöjen kehittämiseen. (Diakin opinto-opas 2004–2005, 41.) Ammatillisen kasvun yhteydessä Diakin oppimisenäkemyksessä nousee siis vahvasti esille persoonallinen kasvu sekä opiskelijan reflektointitaitojen merkitys.

Kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevan on opiskeluaikana saavutettava sekä sosionomin että kirkon nuorisotyönohjaajan ammattiin liittyvät ydinosaamiset. Ero pelkkään sosionomitutkintoon on niissä 60 opintoviikon (90 opintopisteen) laajuisissa teologisissa ja kirkollisissa opinnoissa, jotka piispainkokouksen päätöksen (17.–18.9.1996) mukaan tuottavat diakonian ja kirkon nuorisotyönohjaajan kelpoisuuden. (Opinto-opas 2004–2005, 179–181.) Käytännössä näistä opetussisällöistä osa on kaikille opiskelijoille yhteisiä opintoja, osa on integroituna opetussisältöihin ja osa on eriytettyä. Konkreettisimmin ero sosionomi-opiskelijoihin toteutuu juuri eriytyvien opintojen yhteydessä. Diakin eri toimipaikoissa opetusta koskevat käytännön haasteet on kuitenkin ratkaistu hyvin eri tavoin.

Ammatillisen kasvun ohjaamisessa pitkäkestoisen tuen mahdollistavat

Diakissa tuutorointiryhmät. Ne muodostetaan jo heti opintojen alkuvaiheessa. Yhteen ryhmään kuuluu suositusten mukaan viidestä kahdeksaan saman alan opiskelijaa sekä opettajatuutori. Ryhmät kokoontuvat keskimäärin kolme kertaa lukukaudessa. (Kalmari & Wallenius 2002). Pitkäkestoisen tuutoroinnin rinnalla opintokokonaisuuksien sisällä muodostetaan erilaisia ammatillista kasvua ja kehittymistä tukevia tiimejä ja ryhmiä, esimerkiksi käytännön harjoittelujaksojen reflektioiden yhteydessä. Monelle opiskelijalle persoonallisen ja ammatillisen kasvun reflektoinnin keskeinen asema onkin ollut haasteellinen, mutta merkittävä kokemus. (Ritokoski & Valtonen 2003, 41–42.)

2.2.2 Ammatillinen, persoonallinen ja sosiaalinen identiteetti

Ammatti-identiteetin ja ammatillisen identiteetin käsitteitä voidaan käyttää toisistaan poikkeavilla tavoilla. Stenströmin (1993) mukaan ammatti-identiteetillä voidaan viitata johonkin rajatun ammatin käyttämään työidentiteettiin ja kyseiseen ammattiin sosiaalistumiseen. Ammatillinen identiteetti merkitsee puolestaan laajempaa konstruktiota työntekijän tai ammatinharjoittajan roolien omaksumisesta. (Stenström 1993, 31.) Tässä tutkimuksessa ammatillisen identiteetin ja ammatti-identiteetin käsitteitä tarkastellaan synonyymeinä.

Tutkimuskirjallisuudessa on tarkasteltu myös **ammattikuvaa** ja **ammatillista minäkäsitystä** siten, että nämä tulevat hyvin lähelle ammatillisen identiteetin käsitettä. Esimerkiksi Kallioniemen (1997) uskonnonopettajien ammattikuvaa käsittelevässä tutkimuksessa ammattikuva tarkoittaa opettajien käsitystä omasta ammatistaan. Siihen kuuluvat työtehtävät, ammattirooli, tiedepohja, ammatilliset arvot ja uskonnonopetuskäsitys. (Kallioniemi 1997, 38.) Salomaa (2007) on tutkinut soveltavia opintoja suorittavien teologian opiskelijoiden ammattikuvan ja identiteetin rakentumista. Hän määrittelee papin ammattikuvan, skriptin, tarkoittavan käsityksiä ammattiin liittyvistä tehtävistä, arvoista, rooleista ja kompetensseista. Papin ammattikuvan sisäistäminen merkitsee siten työhön liittyvien menetelmätaitojen, teologisen pääoman, ihmissuhde- ja vuorovaikutustaitojen sekä ammattietiikkaa koskevien kompetenssien hallintaa. Salomaa käyttää ammattikuvan rakentumisen käsitettä rinnakkaisena ammatilliselle socialisaatiolle. Ammatillisen socialisaation tuloksena opiskelijalle muodostuu henkilökoh-

tainen tulkinta tavoittelemansa ammatin ammattikuvasta, sen tiedoista, taidoista, arvoista, asenteista, rooleista ja koko työkuulttuurista. (Salomaa 2007, 132–133; ks. myös Laaksovirta 2000 ja Sinikara 2007.)

Useissa tutkimuksissa ammatillista identiteettiä tarkastellaan osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä. Persoonallisessa identiteetissä on kysymys siitä, miten yksilö määrittelee itsensä suhteessa toisiin havaitsemiensa yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien perusteella. Tähän tulkintaan perustuu kokemus omasta ainutlaatuisuudesta. Sosiaalisessa tai kollektiivisessa identiteetissä yksilö puolestaan määrittelee itsensä vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa tai toimiessaan sosiaalisen ryhmän tai yhteisön jäsenenä. (Lord, Brown ja Freiberg 1999, 169–171; Ruohotie 2004, 7; Saastamoinen 2006, 172.) Jako persoonalliseen ja sosiaaliseen identiteettiin on tosin hyvin teoreettinen. Yksilö voi kokea sosiaalisen identiteettinsä yhtä hyvin myös persoonalliseksi. (Rönholm 1999, 91–92; Jokinen 2002, 94).

Stuart Hall (1999) jakaa identiteetin määrittämisen tavat kolmeen kategoriaan, jotka sijoittuvat eri aikakausiin. Hän puhuu valistuksen subjektista, sosiologisesta subjektista sekä postmodernista subjektista. ”Valistuksen minä” merkitsee järjellä, tietoisuudella ja toimintakyvyllä varustettua miina. Tämän mukaan ihmistä voidaan tarkastella yhtenäisenä yksilönä, jonka ydin sai alkunsa, kun ihminen syntyi. Tämä ydin pysyy olemukseltaan samana yksilön koko olemassaolon ajan. Olemuksellinen keskus on yhtä kuin identiteetti. ”Sosiologinen subjekti” perustuu kokemukseen, että modernin maailman monimutkaisissa konteksteissa subjekti rakentuu suhteissa ”merkityksellisiin toisiin”. Subjektilla on sisäinen ydin, ”tosi minä”, mutta se muokkautuu ja muotoutuu jatkuvassa dialogissa ulkopuolella olevien maailmojen ja niiden tarjoamien identiteettien kanssa. Identiteetti muodostaa sillan ”sisäpuolen” ja ”ulkopuolen” – henkilökohtaisten ja julkisten maailmojen – välisen kuilun yli. Sama ihminen määrittyy eri tavoin esimerkiksi työssä, kotona ja ystävien kanssa. ”Postmoderni subjekti” on puolestaan sosiologisen subjektin tiivistymä ja äärimuoto. Hallin mukaan ”identiteetistä tulee ’liikkuva juhla’: se muotoutuu ja muokkautuu jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä representoidaan tai puhutellaan meitä ympäröivissä kulttuurisissa järjestelmissä.” (Hall 2002, 23.) Postmoderni subjekti ei enää ole subjekti vaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa rakentuva ”paikka kielessä”. Subjekti ottaa eri identiteettejä eri aikoina, eivätkä nämä identiteetit ryhmitä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi minkään eheän ”minän”

ympärille vaan identiteetti on jatkuvasti muuttuva prosessi. (Hall 2002, 21–23; Ks. myös Heikkinen 2001, 28–30; Kulmala 2006, 58–59.)

Leskelä (2005) toteaa, että yksilön käsitys omasta identiteetistä muodostuu monista osaidentiteeteistä, joita ovat esimerkiksi uraidentiteetti ja ammatillinen identiteetti. Uraidentiteetti ilmaisee, missä määrin yksilö muodostaa minäkäsitystään ura-asemansa kautta ja miten tärkeä ura on yksilölle. Voimakas uraidentiteetti ilmenee sitoutumisena työhön ja haluna edetä työuralla. Ammatillinen identiteetti vastaavasti ilmaisee yksilön käsitystä itsestä erityisesti ammatin ja ammatillisen osaamisen näkökulmasta. Yksilön ammatti-identiteetti muodostuu aina oppimiskokemusten kautta, mutta siihen liittyviin mielikuviin, asenteisiin, arvoihin ja odotuksiin vaikuttavat aikaisemmat elämäkokemukset. Uraidentiteetti liittyy edellä kuvatussa identiteetin jaottelussa persoonallisen identiteetin alueelle. Ammatillinen identiteetti ilmaisee sekä yksilön suhdetta ympäristöön että ammatillisen ryhmän erityislaatua.

Ammatillinen identiteetti voidaan siis ymmärtää persoonallisen identiteetin osaksi. Ammatti-identiteetti ei ole valmis kokonaisuus, vaan se on luotava itse. Persoonallista ja ammatillista identiteettiä voidaan tarkastella dynaamisena kasvuna. Se on elinikäinen, jatkuva, emotionaalisesti väritynyt prosessi, jossa persoonallinen ja ammatillinen kietoutuvat yhteen ja jossa identiteetti syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Persoonallista identiteettiä tukemalla voidaan vaikuttaa ammatilliseen kehittymiseen. (Hänninen 2006, 191–193.) Varila ja Rekola tarkastelevat ammatillista identiteettiä persoonallisen (kuka olen) ja kollektiivisen (keitä me olemme) identiteetin yhteensulautumana. He toteavat, että ammatillisen identiteetin kehittyminen on ajallisesti pitkäkestoinen prosessi. (Varila & Rekola 2003, 92–93.)

Ropon ja Gustafssonin (2006) mukaan oppiminen on minuuden ja identiteetin kehityksen ja muutoksen keskeisin prosessi. Yksilön oppimista ja hänen oppimisensa suuntaa ohjaa se, mitä hän kokee olevansa, haluaa tai ei halua olla. Niinpä oppiminen ja opiskelu eivät ole vain nykyhetkessä tapahtuvia prosesseja. Niiden juuret löytyvät yksilön menneisyydestä, nykykokemuksista ja tulevaisuudenodotuksista. (Ropo & Gustafsson 2006, 55.) Väisänen ja Silkelä ovat tarkastelleet opettajaidentiteetin muodostumista ja korostavat myös, että siinä on kysymys koko elämän mittaisesta projektista ja prosessista. Koulutus voi vain antaa sysäyksen tähän prosessiin, ei valmistaa opettajia. Koulutuksen eri yhteyksissä, kuten luennoilla, harjoitte-

lussa, keskusteluissa eri ihmisten kanssa sekä omissa kertomuksissa avautuu uusi näkökulma itseen. Opettajan ammatillinen ja persoonallinen identiteetti rakentuu näiden uusien ymmärtämysyhteyksien kautta. (Väisänen & Silkelä 2000, 31.)

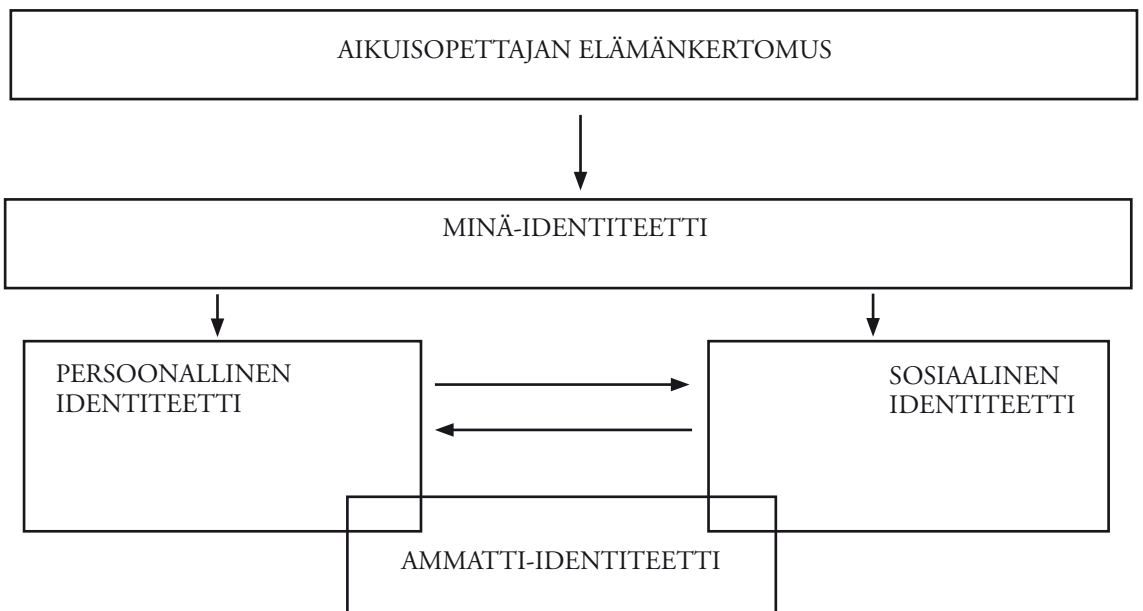
2.2.3 Narratiivinen ammatti-identiteetti

Ammatillista identiteettiä ja sen rakentumista on erityisesti viime vuosikymmenen aikana tarkasteltu Suomessa myös elämäkertatutkimuksen ja narratiivisen tutkimuksen valossa. Kari ja Heikkinen (2002, 48–49) nostavat esiin käsitteen narratiivinen ammatti-identiteetti. Ammatti-identiteetti rakentuu tämän näkemyksen mukaan kertomusten ja itseilmaisun välityksellä. Ammatillinen minäkäsitys rakentuu aina uudelleen niistä kokemuksista, jotka suhteutetaan elämänkaaren aikaisempiin tapahtumiin. Uudet tilanteet, niiden vaatimukset ja niiden sisältämät mahdollisuudet saavat aikaan erilaisia minäkäsityksiä. Erilaiset kokemukset eri elämänalueilta muodostavat myös työidentiteettiä. Minäkäsityksen jatkuvaa liittymistä uusiin kertomuksiin voidaan kutsua minäkäsityksen narratiivisuudeksi. (Pyykkönen, Wahlgren & Virtanen 2008, 43.)

Narratiivisen tutkimuksen myötä kerronnasta on kehitetty myös ammatillisen identiteetin rakentamisen työvälineitä ja menetelmiä. Karjalainen (2004) on tarkastellut omaelämäkerrallista kirjoittamista sosionomikoulutuksessa ja nostaa esille narratiivisen identiteettityön käsitteen. Hänen mukaansa narratiivisen identiteettityön perustana on ajatus, että ihminen ei tavoita minuuttaan suoraan, välittömällä itsereflektiolla vaan ulkoistamalla itsensä eri tavoin erilaisiin ilmaisuihin, esimerkiksi kertomalla tarinan itsestään. Oman elämäntarinan kirjoittaminen ja kirjoitetun havainnoiminen mahdollistaa itsetuntemuksen lisäämisen. Elämäkerrallinen identiteetti pitää sisällään kaksi puolta. Siihen liittyy ensinnäkin kertomusmuodossa oleva yksilön tietoisuus itsestä, eletyn elämän kokemuksista ja tapahtumista sekä niille annetuista merkityksistä ja toiseksi yksilön esitys muille elämäkerrallisesta identiteetistään eli elämäkerta itsestä (Karjalainen 2004, 24–25.) Estola, Kaunisto, Keski-Filppula, Syrjälä ja Uitto (2007) puolestaan ovat kehittäneet KerToi-menetelmän, jonka lähtökohtana on joko ryhmässä tai yksilötyönä tapahtuva omaelämäkerrallinen työskentely tai itsensä tutkiskelu. KerToi-menetelmän taustalla on ajatus siitä, että jokaisella ihmisellä on tar-

ve hahmottaa elämäänsä kertomuksina ja löytää sille tällä tavoin mieltä ja tarkoitusta. (Estola ym. 2007, 13–14.) Identiteettiä määrittävät tarinat antavat tilaa yksilöllisille kokemuksille (Ylijoki 1998; Huhtanen 2004). Estola (2003) toteaa väitöskirjassaan, että hänen tutkimuksensa tarkoituksena on antaa tilaa erilaisille ja jopa keskenään ristiriitaisille kertomuksille, jotka muodostavat kuvaa moniäänisistä ja epäyhtenäisistä opettajan identiteeteistä. (Estola 2003, 31, 35).

Jokinen (2002) rakentaa aikuisopiskelijan identiteettiä tarkastelevassa elämäkertatutkimuksessaan teoreettisen viitekehyksen, jossa minä-identiteetin ulottuvuudet syntyvät elämäkertomuksessa (vrt. Hall 1976; Lord, Brown & Freiberg 1999; Heikkinen 2001).

KUVIO 1. Aikuisopettajan identiteetin ulottuvuuksien muodostuminen elämäkertomuksessa Jokisen (2002) mukaan

Ammatti-identiteetti ei Jokisen mukaan ole samantasoinen käsite persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin kanssa, mutta nämä kolme kytkeytyvät kiinteästi yhteen. Jokisen mukaan ammatti-identiteetti tarkoittaa sitä, millaisena opettajana aikuisopettaja itsensä määrittelee, mitä teemoja hän sisällyttää työhönsä opettajana ja miten hän näkee ammatinsa tai työnsä osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiään. (Jokinen 2002, 126–129.)

Heikkinen (2001) tarkastelee väitöskirjassaan opettajien ammatillista identiteettiä ja toteaa, että persoonallinen identiteetti etsii vastausta kysymyksiin ”Kuka olen?”, ”Mistä tulen?” ja ”Mihin kuulun?”. Kollektiivinen identiteetti puolestaan vastaa kysymyksiin ”Keitä me olemme?” ja ”Millaisiin arvoihin elämänmuotomme perustuu?”. Ammatillisen identiteetin alueelle kuuluvat kysymykset ”Kuka olen opettajana?” ja ”Kuka olen suhteessa siihen, keitä me olemme?” (Heikkinen 2001, 123–124.)

2.2.4 Ammatti-identiteetin rakentuminen sosiaalistumisena

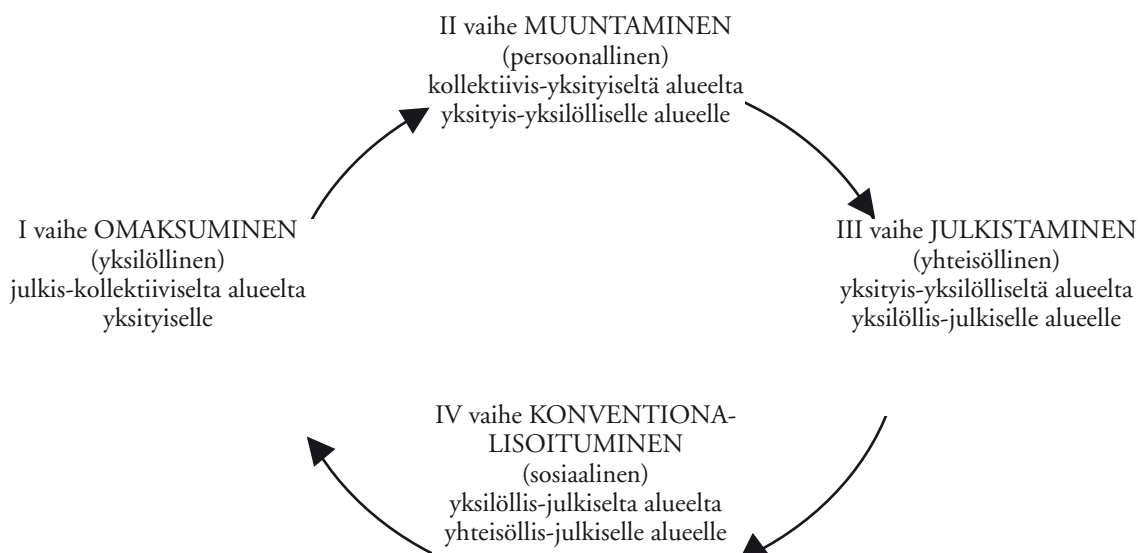
Pyykkönen, Wahlgren ja Virtanen (2008) puhuvat **ammattillisesta minäkäsityksestä**. He toteavat sen olevan yksilön tietoisuutta siitä, mitä hänen tulee ammatissa tehdä ja mitä hänen tulisi saada aikaan niissä tehtävissä, joihin hän hankkii koulutuksen. Ammatillisen minäkäsitys ilmentää myös yksilön samastumista ammattiryhmään. Parhaimmillaan se on ammatillisen sosialisoinnin tulos. (Pyykkönen, Wahlgren & Virtanen 2008, 43.) Identiteetin rakentumisen kannalta merkitystä on yhtäältä sillä, mihin yhteisöihin kuulumme, ja toisaalta myös sillä, mihin yhteisöihin emme kuulu. (Wenger 2001, 164–172; ks. myös Berger & Luckmann 1994, 172–175.) Wenger (2001) tarkastelee oppimista sosiaalisena osallisuutena (participation). Hän toteaa, että me kaikki kuulumme erilaisiin käytännön yhteisöihin (communities of practice) ja näihin kuulumisen vaikuttaa elämäämme. (Wenger 2001, 6–7.)

Ora-Hyytiäisen (2004) tutkimuksen mukaan ammattikorkeakouluopiskelija rakentaa koulutuksen aikana itselleen vaihteittain identiteettiä ammatti-ihmisenä: oppimisen seurauksena opiskelija muuttaa toimintaansa työssä ja määrittää itsensä toimijana uudelleen vaihteittain, ammatin työtehtävien osaajana, ammatin erityistehtävien osaajana sekä ammatin työprosessien ja työkokonaisuuksien osaajana. Määrittäessään itseään toimijana opiskelija identifioi itsensä valmistumisvaiheessa ammatin asemaan ja paikkaan suhteessa muihin ammattihenkilöihin. Persoonallisen identiteetin ja ammatti-identiteetin yhteensopivuus tukee opiskelijan kasvun ja kehittymisen prosessia ja sitoutumista opintoihin. (Ora-Hyytiäinen 2004, 105–106.)

Ammatillinen identiteetti liittyy edellä kuvattujen näkemysten mukaan persoonalliseen ja sosiaaliseen identiteettiin. Sen rakentumisessa on kysymys sosiaalistumisesta ammattiryhmään ja siihen liitettyjen tietojen, taitojen, ar-

vojen, roolien ja työkuulttuurin omaksumisesta. Ylijoki (1998) ja Huhtanen (2004) soveltavat väitöskirjatutkimuksissaan Rom Harrén (1983b) teoriaa **persoonallisesta ja sosiaalisesta identiteettiprojektista**. Ylijoen tutkimus käsittelee yliopisto-opiskelijoiden sosiaalistumista omaan tieteenalaansa, ja Huhtanen tarkastelee pianistiksi koulutettujen naisten kokemuksia soitonopettajaksi tulemisestaan.

Harrén teoreettisessa mallissa keskeisiä käsitteitä ovat sosiaalinen ja persoonallinen identiteetti, psykologinen avaruus ja moraalijärjestys. Sosiaalinen identiteetti viittaa ihmisen kuulumiseen johonkin ryhmään ja hänen samankaltaisuuteensa jonkin ryhmän jäsenten kanssa. Persoonallinen identiteetti merkitsee ihmisen yksilöllisyyttä ja muista erottautumista yksilönä. (Harré 1983b, 203–212.) Sosiaalisessa identiteettiprojektissa on kysymys prosessista, jossa yksilö pyrkii saavuttamaan tietyn yhteisön jäsenyyden kiinnittymällä sen traditioon, arvoihin, uskomuksiin ja toimintatapoihin. Tämä merkitsee sitä, että yksilön on kyettävä tulkitsemaan yhteisön kulttuuria ja siinä arvostettuja identiteetin määreitä oikein ja saatava samalla myös muut vakuuttuneiksi omasta pätevyystään ja sitoutumisestaan kulttuuriin. (Harré 1983b, 274; Ylijoki 1998, 132; ks. myös Ruisniemi 2006, 65–67.) Persoonallisen identiteettiprojektin tavoitteena sen sijaan on muovata

KUVIO 2. Psykologisen avaruuden siirtymät Harréa (1983b, 44–45, 258), Ylijokea (1998, 135–139) ja Huhtasta (2004, 86–87) mukailten

yksilön erityistä, omaa suhdetta yhteisöönsä ja korostaa yksilöllisyyttä. Persoonallinen identiteettiprojekti on kuitenkin mahdollinen vasta sen jälkeen, kun ihminen on jo kiinnittynyt sosiaalisiin suhteisiin. (Harré 1983a, 48–49; Ylijoki 1998, 132–133.)

Harrén psykologisen avaruuden malli sisältää kaksi perusulottuvuutta, esityksen ja toteutuksen. Esitysulottuvuuden toisessa ääripäässä ovat ne julkiset tilanteet, joissa yksilö tuo julki omat psyykkiset kokemuksensa, ajatuksensa ja tunteensa ja esittää ne toisille. Toisessa ääripäässä on omana tietona pitäminen. Toteutuminen voi tapahtua joko kollektiivisesti tai yksilöllisesti. (Harré 1983b, 44.)

Harrén mallissa on neljä vaihetta (kuvio 2): Yksilön kehittymisen lähtökohtana on julkis-kollektiivinen alue. Jokainen yksilö syntyy aina tiettyyn yhteisöön ja kulttuuriin, joka on olemassa ennen häntä. Ensimmäinen siirtymä tapahtuu julkis-kollektiiviselta alueelta kollektiivis-yksilölliselle alueelle; Harré käyttää tästä nimitystä **omaksuminen** (appropriation). Toisiin ihmisiin kiinnittyminen, yhteisön jäsenyys, on siis lähtökohta sille, että yksilö voi kehittyä minäksi. (Harré 1983b, 256.) Sosiaalinen omaksuminen on välttämätöntä myös myöhemmissä elämänvaiheissa, jotta yksilö kykenee kiinnittymään erilaisiin yhteisöihin ja siten rakentamaan sosiaalista identiteettiään. Esimerkiksi Huhtanen toteaa, että pianistiksi opiskelevan sosiaalinen identiteettiprojekti käynnistyy, kun hän tulee opiskelemaan korkeakouluun tavoitteenaan musiikin ammattilaiseksi tuleminen. Uuden tulijan täytyy pystyä tulkitsemaan yhteisön kulttuuria ja sen arvostuksia. ”Päästäkseen hyväksytyksi jäseneksi hän joutuu hakemaan hyväksyntää yhteisössä.” Yhteisöön kiinnittyminen tapahtuu omaksumalla vallitsevat toimintamallit ja arvot. (Huhtanen 2004, 86–87.)

Seuraava siirtymä on kollektiivis-yksityiseltä yksityis-yksilölliselle alueelle, ja Harré käyttää tästä käsitettä transformation. Kysymys on siis **muuntamisesta tai muokkaamisesta**. Jokainen yksilö käsittelee kulttuurista perimää myös omalla yksilöllisellä tavallaan ja omasta erityisestä elämäntilanteestaan käsin. Ylijoen (1998, 136) mukaan persoonallisen identiteettiprojektin juuret paikantuvat juuri muuntamisvaiheeseen. Akateemisen heimon noviisi tuo aina mukanaan oman erityisen historiansa ja ainutlaatuisen näkökulmansa. Hän tulkitsee tämän varassa yhteisesti jaettuja uskomuksia ja kulttuurisia merkitysrakenteita.

Neljäs siirtymävaihe on **julkistaminen** (publication), ja se tapahtuu yksi-

tyis-yksilölliseltä alueelta yksilöllis-julkiselle alueelle. Yksilölliset muunnokset eivät jää pelkästään yksityisiksi, vaan yksilö voi julkisesti esittää ne toisille. Harrén mukaan julkistamisessa on kysymys jossain määrin riskialttiista identiteettineuvottelusta, jonkinlaisesta testitilanteesta, jossa yksilö asettaa yhteisön edessä itsensä alttiiksi uudelleenmäärittelylle. (Harré 1983b, 257.)

Viimeinen siirtymä, **konventionalisoituminen**, vie takaisin julkis-kollektiiviselle alueelle. Jotkut edellisessä vaiheessa julkistetut yksilölliset muunnokset tulevat hyväksytyiksi yhteisön kulttuurisen perimän osaksi ja yhteiseksi sosiaalisiksi resurssiksi. (Harré 1983b, 257.) Huhtasen mukaan on mahdollista että jokin edellä kuvatuista siirtymistä sivuutetaan. Yksityisyydessä tapahtuva yksilöllinen muuntaminen ja muokkaaminen voivat jäädä kokonaan pois, tai ne tapahtuvat hätäisesti, vailla rauhaa. Yhteiskunnan nopea-tempoisuus ja moniarvoisuus eivät myöskään suosi konventionalisoitumista. Huhtasen mukaan medioitunut kulttuuri onkin tyypistänyt Harrén mallin musiikkiammattilaisten kohdalla kaksivaiheiseksi siten, että jäljelle ovat jääneet vain omaksuminen ja julkistaminen. (Huhtanen 2004, 90–91.)

Identiteetti- ja projektit ovat luonteeltaan moraalisia projekteja. Psykologisessa avaruudessa on kysymys myös moraalisesta avaruudesta. Charles Taylorin mukaan yksilön identiteetin ja orientoitumisen välillä on yhteys: Yksilön identiteetti rakentuu siinä, miten hän suuntautuu moraalisessa avaruudessa, toisin sanoen mikä hänen mielestään on hyvää ja mikä pahaa, mikä tekemisen arvoista ja mikä ei tai mikä merkityksellistä ja mikä ei. (Taylor 2002, 28.) Yksilön identiteetin rakentumisen keskeisenä keinona on dialogisessa suhteessa oleminen. Keskeistä tässä rakentumisessa ovat suhteet merkityksellisiin henkilöihin, esimerkiksi opettajiin ja ohjaajiin. Taylorin (1995) mukaan ”määrittelemme identiteettimme aina käymällä dialogia tärkeiden läheistemme meissä näkemien identiteettien kanssa – toisinaan taistelemalla niitä vastaan” (Taylor 1995, 62).

Yksilö pyrkii kiinnittymään paikallisen yhteisönsä moraalijärjestelmään. Sosiaalista identiteetti- ja projektia voidaan tarkastella oman alan jäsenyyden saavuttamisena kiinnittymällä sen moraalijärjestykseen. (Hirvonen 2003, 26.) Moraalijärjestys merkitsee Harrén mukaan mitä tahansa yhteisössä tapahtuvaa oikean ja väärän, hyveiden ja paheiden erottelua. Näihin liittyy julkisesti osoitettava hyväksyntä ja kunnioitus tai hylkääminen ja halveksunta. (Harré 1983b, 244–246; Ylijoki 1998, 138–139.)

Moraalijärjestysten kattavuus ja laajuus vaihtelee (Harré 1983b, 245–246), ja yksilö on useimmiten osallisena monissa eri moraalijärjestyksissä. Yksilön on yksittäisissä tilanteissa valittava eri moraalisten ja sosiaalisten sitoumusten välillä. Yksilön identiteetit ovat monikerroksisia ja kompleksisia ja sisältävät samaan aikaan useita eri kiinnittymisiä (Taylor 2002, 28–29.)

Moraalijärjestysten välittymistä ja yksilön identiteettiprojekteja voidaan tarkastella myös tarinallisuuden näkökulmasta. Taylorin mukaan yksilön kokemusta itsestään ja elämän merkityksestä määrittää se tarina, jonka valossa hän ymmärtää olevansa tulossa jostakin ja matkalla jotakin kohti. Tässä tarinassa on kysymys siitä, miten yksilö määrittää itsensä suhteessa siihen, mikä elämässä on arvokasta ja hyvää. (Taylor 2002, 47–48). Yksilö omaksuu kulttuurisia malli- ja ydintarinoita ja peilaa ja liittyy niitä omaan sisäiseen tarinaansa, jota hän muuntaa rakentaen sille ”ehyettä ja jatkuvuutta tuovaa juonta”. Kun ihmiset kertovat omia tarinoitaan, he julkistavat innovaatioita ja siten ”pitävät yhteisön julkis-kollektiivisen tarinavarannon jatkuvassa liikkeessä”. (Ylijoki 1998, 146–147; ks. myös Hirvonen 2003.) Mallitarinoissa tehdään näkyväksi kunkin kulttuurin tai yhteisön piirissä tyypilliset ja hyväksyttävät arvot, ominaisuudet sekä toiminta- ja suhtautumistavat (Hänninen 1999, 50–52). Kulttuureissa vallitsevat tarinamallit, henkilöhahmot ja juonityypit ilmentävät yhteisön moraalijärjestystä. Mallitarinat ovat opettavia. Ne pitävät sisällään tiedon siitä, mikä on arvokasta tai halveksittavaa, mikä on oikein ja mikä väärin, miten tulee toimia ja mitä karttaa, ja siten ne opastavat yhteisön jäseniä hyveiden lähteille.

Myös sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskeleva käy läpi sosiaalista ja persoonallista identiteettiprojektia. Opiskelijat aloittavat opintonsa vaihtelevin mielikuvin siitä, millaista sosionomin tai kirkon nuorisotyönohjaajan työ on. Joku tietää jo aloittaessaan, että tulee suuntautumaan sosionomin työhön, ja omaksuu opintojen alussa nimenomaan tähän ammattiryhmään liitettäviä tulkintoja, toimintatapoja ja arvoja. Toinen aloittaa opintonsa mielessään kuva omalla rippikoululeirillä työskennelleestä nuorisotyönohjaajasta ja omaksuu opinnoissa kyseiseen ammattiin liittyviä käsityksiä.

Kirkon virkaan kouluttavien oppilaitosten toimintakulttuurit ovat myös erilaisia (Launonen 2004). Opiskeluprosessin aikana erilaiset harjoittelut ja niiden yhteydessä saadut kokemukset työyhteisön jäsenenä tuottavat vaihtelevia identiteettejä. Haasteellista on, että kaksoispätevyiden opiskelemi-

sen myötä sosiaalistumista tulisi tapahtua molempiin ammattiryhmiin, sekä kirkon nuorisotyöhön että sosionomin työhön. Sosionomiksi ja kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevan kohdalla on kysyttävä yhtäältä, millaisen prosessin kautta hän liittyy sosionomien ammattiryhmään, ja toisaalta, millaisen prosessin kautta hän liittyy kirkon nuorisotyönohjaajien ammattiryhmään.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen ammatillista identiteettiä Heikkisen (2001) ja Jokisen (2002) tapaan osana sosiaalista ja persoonallista identiteettiä (ks. myös Varila & Rekola 2000). Ammatillisen identiteetin (samoin kuin persoonallisen identiteetin) rakentumisen lähtökohdat ovat menneisyyden kokemuksissa, mutta samalla siinä on kysymys jatkuvasti muuttuvasta, koko elämän kestävästä prosessista (Hall 1999; Ropo & Gustafsson 2006). Hännisen (2006) tavoin ajattelen, että ammatillinen ja persoonallinen identiteetti kietoutuvat toisiinsa ja muotoutuvat dynaamisessa prosessissa, joka syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Opiskelija tuottaa ammatillista identiteettiään kertomalla elämään, opiskeluun ja ammatillisiin kokemuksiin liittyviä kertomuksiaan. Kaiken tämän rinnalla kulkee pohdinta hengellisen ammatti-identiteetin rakentumisesta. Tarkastelen myös opiskelijan sosiaalistumista sosionomin ja kirkon nuorisotyönohjaajan ammattiryhmiin soveltaen edellä kuvattua Harrén (1983b) teoriaa identiteettiprojekteista.

2.2.5 Hengellinen ammatti-identiteetti

Kun pohditaan kirkon työntekijäksi opiskelevan ammatillisen identiteetin rakentumista, on tärkeää ottaa huomioon, että kirkon työntekijältä edellytetään myös kirkon työhön sitoutumista ja hengellistä ammatti-identiteettiä. Läsnaolon kirkko -strategia puhuu kirkon työntekijöiden kirkollisen identiteetin vahvistamisesta. (Läsnaolon kirkko 2002, 18). Samoin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 2000 asettaman virkarakennekomitean mietintö Palvelijoiksi vihityt (2002, 35–37) tähdentää työntekijöiden tukemiseen kuuluvaa hengellisen identiteetin vahvistamista. Salon (2006) laa- timassa kirkon virkaan opiskelevien hengellistä kasvua ja kirkkoon sitoutumista tarkastelevassa selvityksessä todetaan, että ”kirkon työntekijän ammatillisen identiteetin kehittyminen on elinikäinen, jatkuvasti muuttuva kasvu- prosessi, johon liittyy oman alan etsiminen, opiskeluaika ja työelämävaiheet opintoineen”. Ammatillisella identiteetillä tarkoitetaan selvityksessä erityi-

sesti kristillisen uskon tuntemiseen, tulkitsemiseen ja harjoittamiseen sekä kirkon työhön sitoutumiseen liittyviä kysymyksiä. (Salo 2006, 4–5.)

Viime vuosien aikana kirkon työntekijöiden sitoutuminen työhönsä sekä spiritualiteetin ja hengellisen elämän vaaliminen on ollut toistuva puheenaihe kirkon piirissä (Salomäki 2008, 7). Myös henkilöstökoulutuksen puitteissa on nostettu esille ammatillisen ja hengellisen identiteetin syventämisen merkitys koko työuran kestävässä koulutuksessa (Helosvuori 2008). Salomäen Lapuan ja Oulun hiippakuntien nuorisotyönohjaajia käsittelevässä tutkimuksessa (Salomäki 2004) nousi esille työntekijöiden kiinnostus koulutukseen. Koulutustarpeissa erityisesti spiritualiteettiin liittyvät aiheet painottuivat; koulutusta kaivattiin Raamatun käyttöön liittyvissä asioissa, hengellisessä ohjauksessa ja sielunhoidossa.

Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosamiskuvaus mainitsee persoonalliseen ja ammatilliseen kasvuun liittyvänä kristillisen tai kristityn identiteetin hoitamisen (Kirkon nuorisotyönohjaan ydinosaminen 2006). Edellä mainittu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virkarakennekomitean mietintö liittää hengellisen identiteetin vahvistamisen erityisesti seurakunnan jumalanpalveluselämään osallistumiseen:

Viran hengellistä luonnetta tukee, jos työntekijä itse elää siitä Jumalan sanan kuulemisesta, rukouksesta ja ehtoollisesta, joiden avulla hänen tulee omaa virkaansa hoitaa tai joiden pariin hänen on tarkoitus seurakuntalaisiaan johdattaa. Seurakunnan työntekijöiden kiinnittäminen jumalanpalveluksen toteuttamiseen on tärkeää heidän oman identiteettinsä tähden. (Palvelijoiksi vihityt 2002, 35–36.)

Mietinnössä todetaan lisäksi, että virkarakenteen uudistamisessa on kysymys koko kirkon hengellisestä vahvistamisesta. Se painottaa koulutuksen ja työelämän yhteyttä ja kirkollisen identiteetin merkitystä osana ammattitaitoa ja nostaa esille ordinaatiokoulutuksen tarpeen. (Palvelijoiksi vihityt 2002, 35–37, 172–173.) Kirkkohallituksen vuonna 2007 asettaman Diakonaattityöryhmän mietinnössä esitetään diakonian, nuorisotyönohjaajan sekä lapsityönohjaajan ja -johtajan virkojen uudistamista siten, että näihin virkoihin kutsuttaisiin ja vihittäisiin ja vihityille annettaisiin hengellisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Mietinnössä ehdotetaan myös, että ordinaatiokoulutus voisi alkaa jo opintojen aikana ja siten ennakoida valmistumista ja ha-

keutumista seurakunnan työhön. (Diakoninvirka 2008, 33, 63.)

Myös Kirkkojen Maailmanneuvoston (KMN) piirissä käytiin 1990-luvun taitteessa keskustelua kirkon työntekijöiden spiritualiteetin kehittämisestä. KMN:n teologisen kasvatuksen osasto (Programme on Theological Education, PTE) muotoili 1986 konferenssissaan Acrassa käsitteen ”spiritual formation” kuvaamaan toimintalinjaansa (Ryökäs 1992b, 13). Ryökäs toteaa, että formation-käsitteelle ei ole vastinetta suomessa. Saksalaiset asiakirjat kääntävät sen sanalla ”Zurüstung”, varustautuminen, tai ”Bildung”, koulutus. PTE:n myöhemmät seminaariraportit hahmottelevat spiritualiteettia laajasti ja nostavat esille myös hyvin erilaisia tapoja hahmottaa hengellistä kasvua (spiritual formation). Ryökäksen mukaan PTE:n hahmotama kokonaisvaltainen tapa ymmärtää hengellisen työntekijän identiteetti (spiritualiteetti, elämäntapa) ei välttämättä ole ristiriidassa luterilaisuudelle ominaisen ajattelun kanssa. (Ryökäs 1992b, 13, 17–18.)

”Spiritual formation” on vahvasti esillä erityisesti Katolisen kirkon pappiskoulutuksen yhteydessä, jossa se ymmärretään papiksi kehittymisen (priestly formation) prosessin keskeiseksi elementiksi. Sitä, miten tämä prosessi toteutuu, säätelevät katolisen kirkon dokumentit, esimerkiksi ’The Basic Plan for the Ongoing Formation of Priests’ ja ’Program of Priestly Formation’ (Coleman 2006, 3). Myös amerikkalainen teologi Coleman (2006) lähestyy asiaa kokonaisvaltaisesti, sillä hän käsittelee tähän teemaan liittyen kutsusta, inhimillistä kasvua ja kehittymistä (human formation) sekä seksuaalisuutta keskeisinä papiksi kouluttautumiseen liittyvinä osa-alueina. Hän toteaa, että hengellinen ja inhimillinen kehittyminen ovat elämän kestäviä prosesseja. Autenttinen inhimillinen kehittyminen ja kasvu (human formation and development) voivat tapahtua vain syvästi hengellisessä yhteydessä juurtuneina hiljaisuuteen ja henkilökohtaiseen jumalasuhteeseen (Coleman 2006, 44).

Kirkon alaa opiskelevan hengellisen identiteetin tukemisen haaste on siis tiedostettu maailmanlaajuisestikin, mutta suomalaisissa kirkon peruskoulutusta ohjaavissa asiakirjoissa sen sisältöä käsitellään varsin niukasti. Kirkon nuorisotyön opiskelijoiden hengellisen ohjauksen kartoittamisen lähökohdat löytyvät oppilaitosten vahvistetuista opetussuunnitelmista (Ryökäs 1992a, 53–54). Esimerkiksi Diakin opinto-oppaat antavat kuitenkin varsin vähän informaatiota siitä, miten hengellisen identiteetin vahvistaminen toteutuu opintojen aikana. Kristillinen usko -opintokokonaisuuden

tavoitteiden kuvauksessa yhdeksi tavoitteeksi asetetaan lukuvuotena 2004–2005, että opiskelija ”tiedostaa hengellisyyden merkityksen ammatillisena työvälineenä, hankkii valmiuksia hengelliseen kasvuun ja harjaantuu käyttämään ja arvioimaan erilaisia raamattutyön tapoja.” (Opinto-opas 2004–2005, 69.) Tämän lisäksi hengellisen identiteetin vahvistamisesta kerrotaan opinto-oppaan liitteessä ”Teologisten ja kirkollisten opintojen sijoittuminen koulutusohjelmiin”, jonka lopussa todetaan, että ”kirkko tukee kirkon virkaan valmistuvien hengellisen identiteetin vahvistumista ns. Kirke-hankkeen avulla. Hankkeen varoilla järjestetään tutkintoon tähtäävän opiskelun lisäksi tapahtumia, joissa käsitellään kirkon työntekijäksi kasvamista”. (Opinto-opas 2004–2005, 181.) Kirke-hanke on hengellisen ja kirkollisen identiteetin vahvistamisen kehittämishanke, johon suunnatulla määrärahalta Kirkkohallitus on vuodesta 2001 lähtien tukenut Diakin koulutusta. Kirke-toimintaa järjestetään Diakin eri yksiköissä hyvin eri tavoin; usein käytännön toteutuksena on opiskelun alku- tai loppuvaiheeseen sijoittuva leiri tai retiitti (Salo 2006, 21–22).

Salon (2006) selvityksessä nostetaan esille jo olemassa olevia kirkon työntekijäksi opiskelevan identiteettiä vahvistavia käytäntöjä. Opiskeluaikana tapahtuva ”tutustuminen kirkon toimintaan ja sen perusdokumentteihin (jumalanpalveluselämä, Raamattu, katekismus, virsikirja) rakentaa työntekijän ammatillista osaamista ja kristityn identiteettiä”. Tutkintoon johtavien opintojen lisäksi tätä kirkon toimintaan ja perusdokumentteihin tutustumista tulisi tapahtua myös omaehtoisesti. Salo toteaa, että sanan, rukouksen ja jumalanpalveluksen yhteydessä tapahtuvassa kristityn identiteetin vahvistumisessa on kysymys kokonaisvaltaisesta prosessista, johon ei ole tiettyä metodologiaa. (Salo 2006, 6.)

Selvityksen mukaan oppilaitokset ja koulut eivät varsinaisesti ole hengellisiä yhteisöjä, mutta sieltä saatu tuki, hengellisyydelle myönteinen ilmapiiri ja seurakunnan toimintaan kannustava asenne ovat kuitenkin ammatillisen identiteetin kehittymisen kannalta merkityksellisiä. Selvitys painottaakin seurakuntayhteyden merkitystä ammatillisen identiteetin rakentamisessa, mutta toteaa myös, että seurakuntien oppilaitostyö on haastava ja laaja työalue. Eri toimenpiteillä tulisikin vahvistaa kirkon työhön opiskelevien yhteyttä seurakuntaelämään. Myös seurakuntaharjoittelua on selvityksen mukaan kehitettävä. (Salo 2006, 6, 14, 23–24. Kirkossa onkin laadittu toimintasuunnitelma seurakunnissa tapahtuvan harjoittelun kehittämisek-

si (Opiskelijat kirkon työpaikoilla 2006).

Kirkollisen koulutuksen yhteydessä puhutaan usein myös hengellisen ohjauksen merkityksestä, ja viime vuosina esimerkiksi mentorointi on liitetty osaksi teologikoulutusta (Salo 2006, 22). Kirkkohallituksen julkaisemassa Oppiminen ja ohjaus työelämässä -oppaassa tarkastellaan työelämässä oppimista ja ohjausta nimenomaan kirkon työssä tapahtuvan todellisuuden näkökulmasta. Tämän vuoksi ohjaamisen yhdeksi keskeiseksi teemaksi nostetaan hengellinen matkakumppanuus. Hengellinen ohjaus työssä oppimisen yhteydessä merkitsee oppaan mukaan rinnalla kulkemista ja arkitason ohjaamista, jossa ilman varsinaista hengellisen ohjaamisen koulutusta kohdetaan ihminen ja hänen hengelliset kysymyksensä. Hengellinen ohjaus tässä yhteydessä ei myöskään ole jatkuvaa, ohjaajan aktiivista toimintaa tai tapahtumista, vaan pikemminkin valmiustila, jossa ohjaaja on valmis käsittelemään hengellisiä kysymyksiä, jos ohjattava nostaa ne esille. (Oppiminen ja ohjaus työelämässä 2003, 7–9.)

Diakin teoriaopintojen yhteyteen ei ole kehitetty säännöllistä ja jatkuvaa hengellisen ohjauksen mahdollisuutta. Hengellisten kysymysten käsitteleminen on mahdollista tuutorointiryhmissä ja opintokokonaisuuksien tiimeissä. Diakin Helsingin yksikössä on vuodesta 2002 ollut käytössä työelämätuutorointi, jossa kirkon alan opiskelijoiden muodostamat tuutorointiryhmät tapaavat lukukausittain työelämätuutoriksi nimettyä seurakunnan työntekijää (Heusala 2003). Kirkossa tästä työskentelytavasta käytetään nimitystä opiskelijamentorointi (Salo 2006, 10).

2.3 Kutsumus ja ammatti

Yhteenvedona edellisistä luvuista voidaan todeta, että sekä käsitykset ammatista, ammatillisesta kasvusta että yksilön identiteetistä ovat muuttuvia ja moniselitteisiä. Myös Salomaa (2007, 133) korostaa, että ammatillisen sosialisoinnin myötä syntyvä kuva ammatista on jatkuvasti muuttuva ja sen sisältö riippuu sosiaalisesti sidosteisesta merkityksenannosta. Ammattikorkeakoulutus antaa valmiuksia työelämässä tapahtuvaan jatkuvaan asiantuntijuuden kehittämiseen. Ammatillinen kasvu, muutosprosessi, jatkuu siis koulutuksen jälkeenkin. (Mäntylä 2007, 93.)

Tuominen ja Wihersaari (2006) toteavat, että yksilön näkökulmasta koulutuksella, ammatilla ja työelämällä on usein vahva yhteys, mutta ei vält-

tämättä niin välitön kuin yhteiskunta saattaisi toivoa. Ammatti määrittyy työn ja koulutuksen kautta, mutta ennen kaikkea yksilön eli ammattilaisen kautta. Yksilön näkökulman mukaan ottaminen vaatii määrittelemään ammatin dynaamisesti. Dynaamisen ammatin käsitteen lähtökohtana on yksilö ja hänen ammatillinen identiteettinsä, mutta se huomioi myös muutokset elämän aikana. Perustava kysymys kohdistetaan yksilölle itselleen: Kuka sinä olet? Määrittelyn lähtökohtana on se, mitä ihminen tähän kysymykseen vastaa ammatillisessa mielessä. (Tuominen & Wihersaari 2006, 116–118.)

Tuominen ja Wihersaari nostavat esille John Deweyn (1997) laaja-alaisen ammatin käsitteen, jossa ammatti (vocation) sisältää kutsumuksen (calling). Tämän mukaan ammattikenttää ei hahmoteta erillisiä kvalifikaatioita vaativina tuotannon alueina vaan inhimillisten intressien verkostona. Deweyn mukaan kutsumukseen liittyvät taiteelliset kyvyt ja tieteellinen kyvykkyys sekä tehokkaan kansalaisuuden ja ammatillisten ja elinkeinollisten toimien kehittäminen. Oikea ammatti merkitsee, että ihmisen kyvyt ovat käytössä oikealla tavalla. Sitoutumalla omaan tehtäväänsä yksilö voi toteuttaa yhteisöllistä hyvää, jolloin yksilöllisyys ja yhteisöllisyys täydentävät toisiaan. Dynaaminen ammatin käsite painottaa siis yksilön merkitystä ja hänen ymmärrystään ammatistaan. Huomio kiinnitetään siihen, minkälainen identiteetti ihmisellä itsellään on ja sen myötä miten ja millainen ”ammatti” siihen määrittyy (Tuominen & Wihersaari 2006, 121). Väkevän (2004) mukaan Dewey hyödyntää käsityksessään platonista ajatusta onnellisuudesta oman paikan löytämisenä yhteisöelämässä: ”Oikea ammatti tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että henkilön kyvyt ovat asianmukaisessa käytössä, työstäen minimimäärää vastustusta ja maksimimäärää tyydytystä.” Omaan tehtäväänsä sitoutuneena yksilö voi toteuttaa kollektiivista hyvää. (Väkevä 2004, 228–231; Dewey 1997, 308.) Deweyn mukaan myös jokaisella yksilöllä on useita kutsumuksia (Dewey 1997, 307).

Raunio (2004) mukaan käsite kutsumus kuuluu kulttuurimme kristillisperäiseen sanastoon ja sen lähtökohta on apostoli Paavalin kirjoituksissa (1. Kor. 7:20). Meille kutsumusajatus on kuitenkin välittynyt Martti Lutherin ja hänen seuraajiensa tulkitsemana. Luterilaisen kutsumusajatuksen mukaan ihminen on kutsuttu palvelemaan lähimmäisiään. Tämä toteutuu kaikissa sellaisissa tehtävissä, joissa päämääränä on tehdä toisille jotain sellaista, mitä he tarvitsevat. ”Ihmisellä ei ole vain yhtä kutsumusta, vaan oikeastaan kaikki suhteet toisiin ihmisiin ovat – tai niiden on määrä olla – kutsu-

muksia.” (Raunio 2004, 76–77.) Ei myöskään ole olemassa ”huonompia” tai ”hienompia” töitä, vaan kaikkein vastenmielisimmät ja vähäisimmät tehtävät ovat usein kaikkein tärkeimpiä. Raunion mukaan kutsumuksen toteutumisen kannalta tärkeää on oman tehtävän ja toiminnan ymmärtäminen palvelemiseksi. (Raunio 2004, 77, ks. myös Elenius 2003, 123–124.) Augsburgin tunnustus kuvaa kutsumustyötä ”todelliseksi jumalanpalvelukseksi”. Ahosen (1992) mukaan tässä ei ole kysymys jumalanpalveluksen väheksymisestä vaan arkisen työn suuresta arvostamisesta (Ahonen 1992, 172; ks. myös Mannermaa 1983, 58–70).

Teinonen ja Teinonen (1975) toteavat, että kutsumusta (lat. *vocatio*) käytetään kristillisessä kirkossa lähinnä kolmessa merkityksessä: ensiksikin se merkitsee Jumalan ihmiselle antamaa kutsua pelastukseen, toiseksi Jumalan suorittamaa kutsumista, jolla ihminen otetaan erityisesti palveluun tai virkaan kirkossa, ja kolmanneksi Jumalan kullekin ihmiselle osoittamaa kutsumusta, kutsumustyötä, säätyä tai elämän paikkaa, jossa tämä voi palvella Jumalaa ja lähimmäistä. (Teinonen & Teinonen 1975, 139.) Kutsumukseen liittyvät myös käsitteet *vocatio interna* (sisäinen kutsumus) ja *vocatio externa* (ulkoinen kutsumus). *Vocatio interna* merkitsee kutsumuksen henkilökohtaista, kokemuksellista tai subjektiivista ulottuvuutta. Myös sisäiseen kutsuun kuuluu, että se saadaan. Huovinen (2001) toteaa, että sisäinen kutsu on sukua uskolle. Usko on meissä (*in nobis*) olevaa todellisuutta, mutta se on annettu meille meidän ulkopuoleltamme (*ab extra*). Myös sisäinen kutsumus syntyy siten, että Jumala kutsuu ihmistä – yleensä jonkun toisen henkilön ja monien mutkien kautta. (Huovinen 2001, 214.)

Vocatio externa puolestaan merkitsee sitä, että joku (ulkopuolella oleva) kutsuu. Papiksi vihittävän kohdalla tämä merkitsee sitä, että sekä tuomiokapituli että seurakunta kutsuvat hänet virkaan. (Huovinen 2001, 216–218; Kirkollisten toimitusten kirja 2004; Salakka 2007, 186.) Raunio tarkastelee sisäistä ja ulkoista kutsua myös yleisemmällä tasolla. Hänen mukaansa sisäinen kutsumus tarkoittaa nykyään useimmiten yksilön kokemaa taipumusta tai halua tietynlaiseen työhön tai ammattiin. Kysymys on itsensä toteuttamisesta. Ulkoinen kutsumus, yhteisen hyvän edistäminen, on kuitenkin yhtä tärkeää kuin omien taipumusten ja lahjakkuuden toteuttaminen. (Raunio 2004, 77.) Myös Niemelän tutkimuksessa todetaan, että kutsumus voidaan kokea pikemminkin soveltuvuutena jollekin alalle ja haluna tehdä siihen liittyvää työtä. Niemelä nimittää tätä kutsumuskokemusta sisäiseksi

kutsumukseksi. Lähtökohtana on kokemus siitä, että on tarkoitettu tietyille alalle. (Niemelä 1999, 115–117.)

Kutsumus-käsite on perinteisesti liitetty erityisesti auttamis- ja kasvatustaloiden ammatteihin sekä hengelliseen työhön (Ritokoski & Valtonen 2003, 28), ja siksi sen tarkasteleminen on myös tämän tutkimuksen näkökulmasta välttämätöntä. Diakin opetuksen toteuttamisen periaatteissa nostetaan esille kutsumuksen merkitys: ”Diakin tarjoama koulutus tuottaa kirkon, julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palvelukseen osaavia, eettisesti vastuullisia, työelämää kehittäviä ja kutsumustietoisia ammattilaisia ja asiantuntijoita” (Diak 2008).

Diakista valmistuneiden työelämään sijoittumista käsittelevän tutkimuksen mukaan noin 93 prosentille vastanneista kutsumus tai kiinnostus alaa kohtaan on ollut merkittävä Diakiin hakeutumisen syy (Djupsjöbacka 2006, 36). Myös Kirkon tutkimuskeskuksen toteuttaman työntekijäkyselyn mukaan seurakuntien työntekijöitä sitoo työhönsä ensisijaisesti työn sisältö ja kutsumus (Niemelä 2001, 22–24; Niemelä 2004, 37–38). Raskin, Kainulaisen ja Pasasen (2003a, 40–42) mukaan suurin osa nuorisotyönohjaajista ja diakoniatyöntekijöistä pitää työtään kutsumuksena. Samansuuntaisia tuloksia esittää myös Salmi (2001) seurakuntien hengellistä työtä tekevien työmotivaatiota tarkastelevassa tutkimuksessaan. Hänen mukaansa kutsumustietoisuus on yksi työmotivaation kannalta merkittävä tekijä itsensä toteuttamisen, työn arvostuksen, työn arvojen sekä ilmapiirin ja johtamisen rinnalla. (Salmi 2001, 171, 176–177; Salmi 2005, 260–262.) Tosin Palvelijoiksi vihityt -mietintö toteaa, että nuorilla työntekijöillä ei usein ole seurakuntatyöhön sellaista kutsumusta, jota joitakin aikoja sitten pidettiin itsestään selvänä. Nuorille työntekijöille seurakuntatyö on yhä useammin vain yksi vaihtoehto muiden joukossa. (Palvelijoiksi vihityt 2002, 39.)

Salakan (2006) ja Helanderin (2001) tutkimuksissa tarkastellaan lähetystyöntekijöiden kutsumusta. Salakka toteaa, että ”kristillistä lähetystyötä tekevä lähetystyöntekijä erottuu esimerkiksi kehitysyhteistyötyöntekijästä tai humanien järjestöjen työntekijästä siinä, että hänet liittyy järjestöönsä uskonnollinen identiteettiside ja siitä nouseva uskonnollinen motivaatio ja sitoutuminen työhönsä” (Salakka 2007, 186). Helander (2001) on tarkastellut Suomen Lähetysseuran naislähettien työtä ja toteaa, että monet lähettit kokevat voimakkaan kutsumustietoisuuden pitävän heidät lähetystyössä vuosi toisensa jälkeen. Lähettien näkemys kutsumustyön sisällöstä vaih-

telee, mutta tärkein määrittäjä on, että henkilö kokee olevansa sellaisessa työssä, jonka Jumala on hänelle suunnitellut ja johon Jumala on hänet johdattanut. (Helander 2001, 101–106, 195–196.) Salakka toteaa, että rekrytointi, koulutus ja lähetystyöhön vihkeminen ja siunaaminen ovat kaikki osa lähetin ulkoista kutsua (Salakka 2007, 186; ks. myös Kirkollisten toimitusten kirja 2004). Uudelle työkaudelle lähtevät lähetit siunataan myös aina uudelleen matkaan. Salakan mukaan uskonnollisen institutionaalisen tahon antama ulkoinen kutsu ja valtuutus antavat lähetystyöntekijälle statuksen ja identiteetin, jota sitten esimerkiksi koulutus ja matkaan siunaamiset vahvistavat. (Salakka 2006, 187.)

Kirkon nuorisotyönohjaajat kuuluvat seurakunnan hengellisen työn tekijöihin samoin kuin papit ja diakonian viranhaltijat. Nuorisotyönohjaajat siunataan virkaan ja toimitusta varten on olemassa kaava Kirkollisten toimitusten kirjassa otsikolla ”Seurakunnan tehtävään siunaaminen” (Kirkollisten toimitusten kirja 2004). Papit ja diakoniatyöntekijät sen sijaan vihittään virkaan (Palvelijoiksi vihityt 2002, 38). Käytäntö kertoo kirkon hengellisen työn virkojen erilaisesta asemasta. Palvelijoiksi vihityt -mietintö toteaa, että diakonian, kanttorin, lehtorin ja erilaisia kasvatuksen virkoja ei kirkon lainsäädännössä pidetä kirkon olemuksen kannalta samalla tavalla välttämättöminä kuin pappisvirkaa. Diakonia-, lapsi- ja nuorisotyöntekijöiden asema seurakunnan työntekijöinä on ohuemmin määritelty kuin pappien. (Palvelijoiksi vihityt 2002, 38–39.)

Launonen (2009) jakaa Kasvu kirkon työntekijäksi -tutkimuksessaan koulutukseen liittyvän motivaation sisäisiin ja ulkoisiin motivaatiotekijöihin. Sisäiset motivaatiotekijät liittyvät henkilön omaan vakaumukseen ja eettisiin pyrkimyksiin. Niissä on kysymys esimerkiksi auttamishalusta tai hengellisistä lähtökohdista. Ulkoiset motivaatiotekijät sen sijaan ovat luonteeltaan käytännöllisiä ja liittyvät esimerkiksi opiskelemiseen, ansiotyöhön tai toisten ihmisten vaikutukseen. (Launonen 2009, 66.) Hengellinen kutsumus ja auttamismotivaatio osoittautuivat tutkimuksessa tekijöiksi, jotka eniten motivoivat kirkon alan opintoihin. Näistä auttamismotivaatio oli hieman vahvempi kuin hengellinen kutsumus (Launonen 2009, 74).

Salakan (2007) mukaan kutsumus voi olla luonteeltaan sellaista, että ihminen kasvaa siihen vähitellen, mutta se voi ilmetä myös eräänlaisena valmiutena tai orientaationa, joka odottaa päästäkseen toteutumaan. Ihminen voi kokea, että häntä on jo syntymästään saakka valmistettu kutsumusteh-

täväänsä varten. Tähän voi liittyä myös lapsuuden haaveita. (Salakka 2007, 192.) Usein kutsumustietoisuus onkin kehittynyt jo uravalinnan myötä. Koulutuksen tehtävänä on pikemminkin tukea ja ylläpitää kutsumusta kuin kehittää sitä. (Tahvanainen 2004, 167.)

Myös opettajien elämäkertatutkimuksessa on nostettu esiin kutsumuksen merkitys. Estolan ja Syrjälän (2002) opettajien kutsumusta käsittelevän artikkelin mukaan kutsumus-käsite liitetään historiallisesti kirkon palvelemiseen liittyviin tehtäviin, pappeuteen ja luostarielämään. He toteavat kuitenkin, että myös opettajia koskeneeseen aineistoon sisältyi puhetta, jossa nousi esille opettajan kutsumuksen uskonnollis-eettinen ulottuvuus. (Estola ja Syrjälä 2002, 89.)

Kutsumus-käsitteen monitahoisuus ja jännitteisyys ja siihen liittyvä uskonnollinen ulottuvuus tekee sen käyttämisestä haasteellista. Kutsumukseen liitetään myös negatiivisia merkityksiä vaativana, rajoittavana ja alistavana tekijänä. Ihmisen on tyydyttävä siihen osaan, jonka jumalallinen arvovalta on hänelle osoittanut. On myös pakko jaksaa uupumisen rajoille, koska kutsumus niin määrää (Seppälä 1998, 25; Kauppinen-Perttula 2004a ja 2004b). Kutsumustyön eetokseen on kuulunut vapaaehtoinen uhrautuminen ja työn tekeminen pienellä palkalla tai jopa palkatta (Sinikara 2007, 12–13). Lindqvist (1998) toteaa, että perinteisen hyväntekeväisyysajattelun mukaan auttajalla on oltava kutsumus. Auttajarooleihin liittyvät sankaritarinat sisältävät paljon kertomuksia lämpimistä, viisaista, rohkeista ja toisten hyväksi pyyteettömästi uhrautuvista ihmisistä. Lindqvistin mukaan nämä tarinat inspiroivat, mutta rooli odotuksiksi määriteltyinä voivat muuttua myös kohtuuttomiksi taakoiksi tuleville auttajasukupolville. (Lindqvist 1998, 23.) Toisaalta kutsumus voi olla myös positiivinen, kantava voima, elämän ja työn voimavara (Seppälä 1998, 25). Usko ja hengellinen elämä voivat tuoda maalliselle kutsumukselle erityisen merkityksen. Esimerkiksi Sinikaran (2007) kirjastotyöntekijöitä tarkastelevassa väitöskirjassa todetaan, että suhteellisen harvat tutkimukseen osallistuneet ovat käsitelleet uskonnon merkitystä. Uskonnon merkityksestä kirjoittaneet kirjastonhoitajat kuvaavat kuitenkin voimakasta sitoutumista perheeseen ja lähiyhteisöön, mutta poikkeuksetta myös työhön. (Sinikara 2007, 147–148.)

Estolan ja Syrjälän (2002) mukaan kutsumus käsitteenä heijastaa yhteiskunnan staattisuutta, demokratiaa tai yksilönvapautta. Staattisessa ja yhteisöllisyyttä painottavassa yhteiskunnassa ja kulttuurissa yksilön kokemus kut-

sumuksesta on ulkoapäin annettu. Demokratian ja yksilönvapauden ihanteisiin perustuvassa kulttuurissa se puolestaan voidaan nähdä luonteeltaan yksilöllisenä siten, ettei se loukkaa yksilön vapautta ja hänen omaa elämäänsä koskevaa päätäntävaltaa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna kutsumuksen kokemus voi liittyä ajatukseen siitä, että vaihtoehtojen kilpailussa ja valintatilanteissa se, minkä yksilö kokee arvokkaaksi, syrjäyttää muut myös arvokkaiksi koetut vaihtoehdot. Kutsun saanut yksilö sitoutuu kutsumukseensa, ja tähän kutsumukseen liittyy vahvasti henkilökohtaisuus ja käsitys yksilöstä aktiivisena ja omaan elämäänsä vaikuttavana ihmisenä. (Estola & Syrjälä 2002, 87, 91–92).

Niemelän (1999) teologianopiskelijoiden uravalinnan motiiveja ja ammatillista suuntautumista käsittelevä tutkimus toteaa, että kutsumus on ollut yksi keskeinen teologiseen tiedekuntaan pyrkineiden suuntautumismotiivi. Käsitteelle annettiin opiskelijoiden kuvauksissa kuitenkin hyvin erilaisia merkityksiä ja siihen suhtauduttiin eri tavoin. Kutsumus koettiin jumalallisena tahtona tai sisäisenä haluna tai samanaikaisesti molempina. Sen koettiin kutsuvan nimenomaan hengelliseen työhön tai auttamistyöhön tai yleensä teologiselle alalle. Se saattoi kohdistua tiettyyn ammattiin tai työtai koulutusalueelle. Niemelä toteaa, että kutsumuksen eri tekijöiden pohjalta eriytyi kaksi kutsumuksen pääulottuvuutta: hengellinen ja maallinen kutsumus. Hengellisessä kutsumuksessa keskeistä on kokemus siitä, että Jumala tahtoo alalle hakeutuvan toimivan tietyllä tavalla. Maallisessa kutsumuksessa tärkeää on aktiivinen kiinnostus tietylle alalle ja halu toteuttaa itseään parhaalla mahdollisella tavalla. (Niemelä 1999, 230–231.) Salomäki viittaa Niemelän tutkimukseen ja toteaa, että teologian opiskelijoiden ja diakonia- ja nuorisotyöalan opiskelijoiden uravalintamotiivit muistuttavat toisiinsa hyvin paljon ja monille nuorille nämä alat ovatkin vaihtoehtoisia opiskelualoja (Salomäki 2008, 31).

3 SPIRITUALITEETTI, USKONTO JA USKO

3.1 Spiritualiteetti ajankohtaisessa tieteellisessä keskustelussa

Spiritualiteetti on viime vuosien aikana ollut laajan ja monitahoisen keskustelun teemana erityisesti uskonnonpedagogiikan, mutta myös uskonpsykologian ja kirkkososiologian alalla. Käsitteet spiritualiteetti, hengellisyys, usko ja uskonto ovat saaneet keskustelussa erilaisia määritelmiä. Eurooppalaisessa traditiossa – näin myös suomalaisessa uskonnonpedagogiikan tutkimuksessa – spiritualiteettia lähestytään usein laajana ilmiönä, jonka piiriin voidaan liittää yleisinhimillinen arvojen ja elämän tarkoituksen etsiminen (Stifoss-Hanssen 1999; Kallioniemi, Räsänen & Hilska 2003; Tirri 2004, Tirri & Ubani 2005, Tirri 2006b, Ryhänen 2006). Samalla spiritualiteettia lähestytään kuitenkin edelleen myös kristillisen hartauselämän ja oppikysymysten näkökulmasta. (Vainio 2003; Häyrynen, Kotila & Vatanen 2003; Kotila 2005.) Seuraavassa pyritään tarkastelemaan spiritualiteetti-käsitteen merkityksestä käytyä keskustelua sekä muodostamaan tässä tutkimuksessa lähtökohtana olevaa spiritualiteetin määritelmää.

Ričan (2004) tarkastelee artikkelissaan viime vuosikymmenen aikana käytyä spiritualiteettia koskevaa keskustelua ja toteaa, että spiritualiteetti-käsite on monelta osin korvannut uskonto-käsitteen. (Ián 2004, 135–136, ks. myös Zinnbauer ym.1997, 550 ja Gollnick 2003; 148–152) Spiritualiteettia koskevissa määritelmissä ilmenee usein kokemuksellisuuden, yksilöllisyyden ja dynaamisuuden korostaminen, kun taas uskonto määritellään instituutioihin liittyväksi organisoituneeksi ja staattiseksi tilaksi (Pargament 1999, 5–7). Uskontoon liittyy järjestäytyneisyys, rituaalisuus ja ideologisuus, kun spiritualiteettiin liitetään henkilökohtainen sitoutuneisuus, tunne-elämä, kokemukset ja syvällinen pohdinta (Hay & Nye 1998, 6; Engedal 2006, 51–53).

Heelas ja Woodhead (2005) toteavat, että traditionaalinen, institutionaalinen uskonnollisuus on katoamassa ja antamassa tilaa spiritualiteetin uu-

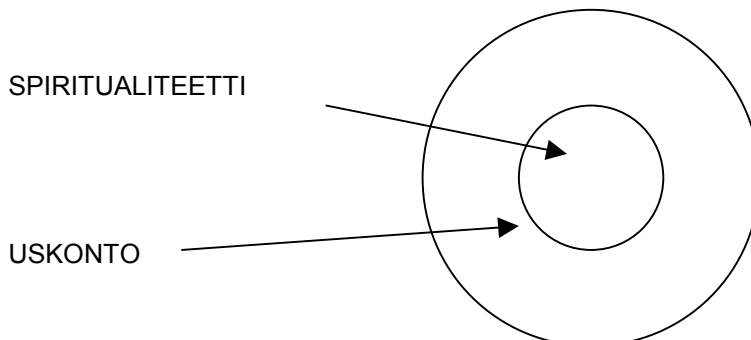
sille ilmenemismuodoille. Aikaamme luonnehtii modernin kulttuurin subjektiivinen käänne, jolla tarkoitetaan siirtymistä pois ulkoisten tai objektiivisten roolien ja velvollisuuksien määrittämästä elämästä ja suuntautumista johonkin sellaiseen, mitä ohjaavat ensisijaisesti yksilön omat subjektiiviset kokemukset ja tuntemukset. Yhä harvemmat ihmiset kutsuvat itseään uskonnollisiksi (religious) ja samalla yhä useammat ihmiset kuvaavat itseään henkiseksi (spiritual). (Heelas & Woodhead 2005, 2–4; ks. myös Kääriäinen, Niemelä & Ketola 2003, 93–95; Aldén 2004, 71–80; Lehtonen 2005 ja Perrin 2007, 16–17.) Lambert (2004) tarkastelee European Values Surveyn kyselyaineistoa ja toteaa, että sen mukaan eräät uskonnollisuutta mittaavat indikaattorit olivat kääntyneet nousuun ja yhä useampien kohdalla laskeva suuntaus on tasaantunut. Tämä uusi uskonnollisuus ei kuitenkaan kanavoidu perinteisten uskonnollisten yhteisöjen piirissä tapahtuvaan uskonnon harjoittamiseen. Sille on ominaista opillinen relativistisuus ja uskonnon harjoittamisen privatisoituminen. Uskonto on suhteellistunut ja tullut henkilökohtaiseksi asiaksi, johon liittyy spirituaalista etsintää. (Lambert 2004.) Yhä enenevässä määrin erityisesti nuoret aikuiset eroavat uskonnollisista instituutioista (Lynch 2007, 2-3) ja kuvaavat itseään hengellisiksi tai henkiseksi mieluummin kuin uskonnollisiksi. (Mikkola 2006a, 217–226.) Ketolan (2006) mukaan uudentyyppinen henkisyys on tunnusomaista nimenomaan kaupungeissa asuville ja korkeasti koulutetuille henkilöille. Wright (2000, 2) toteaa, että tähän uudistuneeseen kiinnostukseen spirituaalisia kysymyksiä ja arvoja kohtaan ovat johtaneet sekä kriittinen reaktio modernin rationalismin, materialismin ja kapitalismin kykenemättömyyttä kohtaan että traditionaalisista uskon opeista vapautunut uskonnollinen keskustelu. Lynch (2007, 11) käyttää käsitettä ”progressiivinen spiritualiteetti” kuvatessaan eri uskontojen ja maailmankatsomusten piirissä vaikuttavaa uudistuvaa spiritualiteettia. Hän asettaa vastakkain eri uskontojen piirissä vaikuttavan traditionaalisuuden ja uudistumispyrkimykset.

Yhä laajeneva kiinnostus spiritualiteettia ja sen toteuttamista kohtaan on nostanut myös kriittisiä puheenvuoroja spiritualiteetin tuotteistamisesta ja liittymisestä erityisesti länsimaiseen kaupalliseen kulttuuriin. Carrette ja King (2005) toteavat kirjassaan ”Selling spirituality”, että uskonnon privatisoituminen ja kapitalistisen järjestelmän nousu ovat mahdollistaneet kaupallisen ja yksilön tarpeisiin räätälöidyn spiritualiteetin muotoutumisen. Kaupallisessa kulutusyhteiskunnassa spiritualiteetti-käsite voi merkitä mitä tahansa,

mitä ihminen haluaa, niin kauan kuin se vain myy hyvin. (Carrette & King 2005, 28–31.) Perrin huomauttaakin, että moderneihin ongelmiin tarjotaan pikaratkaisuja myymällä hengellistä ohjausta (spiritual counsel) sekä hengellisiä kirjoja ja varusteita. Perrin nostaa esille autenttisen spiritualiteetin käsitteen. Autenttinen spiritualiteetti huomioi inhimilliseen kasvuun ja kehitykseen liittyvän herkkyyden ja kantaa huolta yhteiskunnasta ja yhteisen hyvän toteutumisesta. Sellaisia arvoja, valintoja ja käytäntöjä, jotka eivät täytä näitä edellä kuvattuja kriteerejä, ei voida pitää autenttisen spiritualiteetin ilmaisuina. Perrinin mukaan kaupallisuus ei näin ollen voi ilmentää autenttista spiritualiteettiä. (Perrin 2007, 24–25.)

Käsitteitä spiritualiteetti ja uskonto käytetään siis yhtäältä synonyymeinä ja toisaalta jopa merkitykseltään vastakkaisina. Uskonnolla ja spiritualiteetilla ymmärretään olevan jotain yhteistä, mutta niillä on myös omat erityisalueensa. Ihmisen taipumus spiritualiteettiin tekee uskonnollisen uskon mahdolliseksi, mutta spiritualiteettia voivat ilmentää myös ateistit ja agnostikot tai henkilöt, jotka ovat vahvasti sitoutuneita esimerkiksi ekologisteen elämäntapaan tai muuhun ideologiseen toimintaan. (Stifoss-Hanssen 1999, 25–33.)

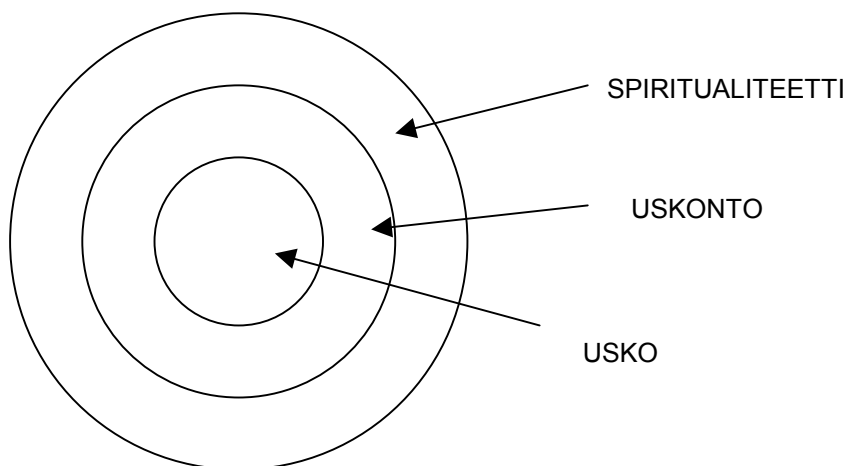
Amerikkalainen uskontopsykologi Kenneth Pargament (Pargament 1999, 6–7) toteaa, että muutospyrkimys kohti spiritualiteettia voidaan nähdä osana laajempaa sosiokulttuurista deinstitutionaalistumista ja individualisaatiota. Hänen mukaansa spiritualiteetti käsitteenä ei kuitenkaan saisi muodostua niin laaja-alaiseksi, että se kadottaa fokuksensa. Spiritualiteetissa on kysymys pyhän etsimisestä, joka on edelleenkin uskonnon keskeisin tehtävä. Spiritualiteetti muodostaa uskonnon ytimen – sydämen ja sielun. Spiritualiteetti on eksistentiaalisen merkityksen etsimistä pyhän yhteydessä. (Pargament 1997, 25–33.) Pargamentin määritelmässä uskonto nähdään spiritualiteettia laajemmaksi konstruktioksi Kuvion 3 mukaisesti.

KUVIO 3. Spiritualiteetti ja uskonto Pargamentin (1999) mukaan

Henkilöillä, jotka ovat erityisen spirituaalisia ja joiden koko elämä on pyhän etsimistä, uskonto ja spiritualiteetti ovat yhteneviä. Uskonto siis sisältää spiritualiteetin lisäksi myös instituutiot ja niiden erilaiset aktiviteetit, rituaalit, pyhien kirjojen kirjoittamisen ja käyttämisen, teologian ja niin edelleen. (Pargament 1999, 12–14.)

Englantilainen uskontopedagogi John M. Hull (2002) puolestaan kuvaa spiritualiteettia joksikin, joka on synnynnäistä ja biologista ja sellaisena merkityksellinen osa ihmisyyttä. Se viittaa ihmisessä olevaan mahdollisuuteen ylittää ne rajoitukset, jotka liittyvät esimerkiksi ruumiillisuuteen, mielikuvitukseen tai kokemuksiin. Hull kuvaa kuvion 4 mukaisesti spiritualiteettia (spirituality), uskontoa (religion) ja uskoa (faith) sisäkkäisinä kehinä, joista uloin ja laajin kehä merkitsee spiritualiteettia, keskimäinen uskontoa ja sisin ympyrä yksilön omaa henkilökohtaista uskoa. Spiritualiteetti merkitsee elämän tarkoitukseen ja arvoihin liittyvää pohdintaa, ja ei-uskonnollinen spiritualiteetti voi ilmetä esimerkiksi taiteen ja tieteen välityksellä. (Hull 2002, 171–174.) Näin määriteltynä spiritualiteetti-käsite on Hullin määritelmässä lähellä suomen kielen henkisyuden käsitettä (vrt. Halme 2008, 63).

KUVIO 4. Spiritualiteetti, uskonto ja usko John M. Hullin (2002) mallin mukaan

Kaikki, mikä on uskontoa, sisältyy myös spiritualiteettiin, mutta samalla uskonnon ulkopuolella voi olla spiritualiteettiin kuuluvaa. Uskonto on spirituaalisen etsinnän huippu. Se on puolestaan laajempi kuin uskon käsite. Usko voidaan ymmärtää uskonnon sisäpuolella olevaksi kategoriaksi ja sitä

voidaan kuvata luottavaiseksi vastaukseksi sille objektille, joka on uskonnollisen kultin kohteena. Usko liittyy kiinteästi uskontoon ja uskonnolliseen hartaudentarjoitukseen. Se on asenne, spiritualiteetin tai uskonnollisuuden subjektiivinen puoli, joka toimii positiivisena vastauksena spiritualiteetin tai uskonnon nostamiin kysymyksiin. (Hull 2002, 171–174.)

3.1.1 Inhimillinen spiritualiteetti

Eurooppalaisessa spiritualiteetti-keskustelussa korostuu siis merkityksen etsintä suhteessa suuriin eksistentiaalisiin kysymyksiin ja spiritualiteetti nähdään usein laajempänä käsitteenä kuin uskonto (Hay & Nye 1998, 10–11; Tirri & Ubani 2005, 238–239). Esimerkiksi brittiläisessä uskontokasvatuksessa spiritualiteettia on pyritty tarkastelemaan universaalina ilmiönä, jonka olemassaolo ei ole riippuvainen minkään uskonnollisen tradition tulkinnasta. (Wright 2001, 128; Ubani 2005, 323–324.) Bradford (1995) on tunnistanut spiritualiteetin muodoissa kolme eri lajia. ”Inhimillinen spiritualiteetti” viittaa ihmisen huolenpidon, rakkauden, turvallisuuden ja vastuun tarpeisiin. ”Hartaudellinen spiritualiteetti” rakentuu tämän inhimillisen spiritualiteetin varaan ja näyttäytyy useimmiten tietyn uskonnollisen tradition kulttuurissa ja kielessä. Kolmas spiritualiteetin laji on ”käytännön spiritualiteetti”, jossa molemmat edellä esitetyt spiritualiteetin lajit yhtyvät ja jotka näyttäytyy jokapäiväisessä elämässämme antaen elämällemme suunnan ja muokaten sosiaalisia velvollisuuksiamme ja huoliamme. (Bradford 1995; Tirri 2006a, 297–298.)

Spiritualiteetin merkittävimpiä empiirisiä tutkijoita ovat amerikkalainen psykiatri Robert Coles (1990) sekä englantilainen uskontopedagogi David Hay (1998). Coles on tehnyt tutkimusta eri kulttuureja ja uskontoja edustavien lasten parissa. Hän on todennut, että usein lapset eivät puhuneet hengellisistä asioista suoraan vaan asiat ilmenivät epäsuorasti jonkin muun keskusteluaiheen yhteydessä. Colesin mukaan lapsi omaksuukin ympäristöstään kielen, jonka avulla hän kuvaa omaa sisäistä maailmaansa. Tämä kieli rikastuu kehityksen myötä symboleilla ja kokemuksilla, joiden avulla lapsi voi rakentaa omaa sisäistä maailmaansa kuvaavan narraation. Hayn mukaan uskonnollinen kokemus on spirituaalista tietoisuutta, joka on kaikille ihmisille ominaista. Jokaisessa lapsessa on mahdollisuus spirituaalisuuteen riippumatta siitä, mikä on hänen kulttuurinen taustansa. On myös mahdollista

olla spirituaalinen puhumatta Jumalasta. (Hay & Nye 1998, 9–11, 57.)

Hay havaitsi tutkimuksessaan, että lapsilla on erityinen suhdetietoisuus (relational consciousness). Spirituaalinen puhe liittyy suhteeseen todellisuuden osatekijöiden kanssa. Näitä suhteita ovat suhde itsen ja Jumalan välillä, suhde itsen ja muiden ihmisten välillä, suhde itsen ja maailman välillä sekä suhde minän ja itsen välillä. (Hay & Nye 1998, 119.) Hay määrittelee spiritualiteetin tietoisuudeksi siitä, että on olemassa jotain muutakin kuin arkitodellisuus. Spirituaalinen tietoisuus ei merkitse herkkyyttä jollekin yliluonnolliselle, vaan pikemminkin se voidaan ymmärtää herkkyytenä nähdä jokapäiväisten asioiden syvemmät merkitykset. Samalla se on myös herkkyyttä uskonnollisille symboleille ja riiteille. (Hay & Nye 1998, 54–55; Tirri 2003, 102–106.) Uskonto on Hayn mukaan yksi spiritualiteetin kulttuurisidonnainen ilmenemismuoto. (Hay & Nye 1998, 10–11).

Kirsi Tirri on kehittänyt Hayn ja Bradfordin esittämien määritelmien pohjalta spirituaalista herkkyyttä mittavaan kvantitatiivisen itsearviointimittarin, jolla on kerätty aineistoja esimerkiksi 5–6-luokkalaisilta lapsilta, uskonnonopettajaksi pyrkiviltä teologian opiskelijoilta sekä eri ammattiryhmiä edustavilta aikuisilta (Tirri, Ryhänen & Nokelainen 2005; Tirri, Nokelainen & Ubani 2006, Tirri 2006a, 299–302). Ubani (2007) on tutkinut suomalaisten, akateemisesti lahjakkaiden varhaisnuorten spiritualiteettia ja hyödyntänyt tässä tutkimuksessaan muun muassa Tirrin edellä mainittua spirituaalista herkkyyttä mittaavaa testiä. Tutkimus osoittaa, että oppilaat yhdistävät uskonnon kristilliseen instituutioon ja tekevät eron uskonnon ja spiritualiteetin välillä. Varhaisnuoret uskovat Jumalan ja tuonpuoleisuuden olemassaoloon ja niiden vaikutukseen elämässään. Tutkimuksen mukaan heillä oli myös erilaisia eksistentiaalisesti merkittäviä kiinnostuksen kohteita. He pohivat henkilökohtaisia, tuonpuoleisia, kosmisia ja eettisiä kysymyksiä.

Myös Hyde (2008) on tarkastellut lapsuuden spiritualiteettia. Hän määrittelee spiritualiteetin luonnolliseksi inhimilliseksi taipumukseksi ja toteaa, että jumalallinen on itseyden ytimessä. Hänen näkemyksensä mukaan spiritualiteetti on keskeinen inhimillinen ominaisuus, joka liittyy liikkeeseen kohti 'perimmäistä ykseyttä' (Ultimate Unity). Spiritualiteetilla on ulkoinen ilmenemismuoto, joka ei kuitenkaan aina merkitse osallisuutta institutionaaliseen uskonnollisuuteen. (Hyde 2008, 23–44.)

Spiritualiteettia on tarkasteltu myös lahjakkuustutkimuksen näkökulmasta (Tirri 2006a). Perinteisen, älykkyysosamäärällä mitattavan lahjakkuuden

rinnalle on nostettu tunneäly (Goleman 1995) ja spirituaalinen lahjakkuus (Zohar & Marshall 2000). Tunneäly ilmenee esimerkiksi kykynä empatiaan sekä kykynä tunnistaa omia ja toisten tunteita ja motiiveja. Golemanin mukaan tunneäly on edellytys perinteisen älyn tehokkaalle käytölle. Perinteistä älykkyyttä ja tunneälyä voidaan löytää muualtakin kuin ihmisestä, esimerkiksi tehokasta laskutaitoa tietokoneista ja tunneälyä kehittyneimmistä eläinlajeista. Tutkijoiden mukaan spirituaalinen lahjakkuus on kuitenkin mahdollista vain ihmiselle. Se merkitsee kykyä tehdä arvoratkaisuja ja mielekkäitä, omaa elämää koskevia valintoja. Keskeistä spirituaalisessa lahjakkuudessa on herkkyyks nähdä, kokea ja tunnistaa elämää spirituaalisen ulottuvuuden näkökulmasta. (Tirri 2006a, 293–294.)

3.1.2 Kristillinen spiritualiteetti ja spiritualiteetin teologia

Heikki Kotila (2005) toteaa, että spiritualiteettiin liittyvää terminologista viidakkoa voisi selkiyttää ainakin jossain määrin se, että niissä yhteyksissä, joissa tarkoitetaan kristillisen spiritualiteetin tutkimusta tai tietoista kehittämistä, puhuttaisiin spiritualiteetin teologiasta. Spiritualiteetti-käsitettä voitaisiin käyttää yleisessä antropologisessa merkityksessä. (Kotila 2005, 197.)

Myös kristillisen spiritualiteetin määrittelyssä käsite liitetään kokemuksellisuuteen. Spiritualiteetista puhutaan erityisesti ihmisen sisäisen uskonnollisen elämän kuvauksen, rukouksen ja mietiskelyn sekä hengellisen ohjauksen yhteydessä. Tämä ei kuitenkaan sulje pois kristillisen spiritualiteetin liittymistä kirkon traditioon eikä sen käytännöllistä ja yhteisöllistä ulottuvuutta. Kotilan mukaan kristillinen spiritualiteetti – edes silloin kun sitä kuvataan mystiikan teologian terminologian avulla – ei ole yksityistä vaan kirkon elämän yhteyteen asettuvaa. (Kotila 2005, 196–199.)

Owe Wikström (1995) erottaa kolme tapaa puhua Jumalasta: dogmatiikka pohtii kristillisen uskon sisältöä, moraaliteologiassa käsitellään uskon eettisiä seuraamuksia ja spiritualiteetin teologia eli kokemuksen teologia (theologia experimentalis) puolestaan käsittelee uskon syntymiseen ja syvenemiseen liittyviä asioita. (Wikström 1995, 57.) Spiritualiteetin tarkastelun kohteena ovat paitsi kirkon ulkoiset armonvälineet, joiden kautta ihminen tulee osalliseksi Jumalan pelastavista teoista, myös ihmisen sisäinen prosessi, jonka kautta hän kasvaa yhteyteen Kristuksen kanssa. Kotila toteaa, että aikaisemmin tähän viitattaessa on puhuttu pyhityksestä (Kotila 2005, 199).

Alister McGrath (1999) määrittelee kristillisen spiritualiteetin liittyvän täyden ja autenttisen kristillisen eksistenssin etsintään. Siinä on mukana pyrki-
mys liittää yhteen kristillisen uskon perustava oppiaines sekä kokemus elämästä, jota eletään kristillisen uskon pohjalta. McGrath nostaa esille myös kolme tekijää, jotka määrittävät spiritualiteettia. Ensinnäkin sitä määrittävät **persoonalliset seikat**: kristityillä on erilaiset lähtökohdat, persoonallisuudet, sosiaaliset kontekstit, ja he ovat omaksuneet kristinuskosta hyvin erilaisia asioita. Toiseksi spiritualiteettia määrittävät **uskonyhteisöön** liittyvät seikat. Kristillisillä uskonyhteisöillä on erilaisia käsityksiä kristillisestä elämästä, ja nämä liittyvät usein teologiseen opetukseen, joka erottaa heidät muista ryhmistä. Tämän vuoksi olisi tärkeää saavuttaa edes perustava yhteisymmärrys erityyppisistä kristinuskon ilmauksista maailmassa. Kolmanneksi spiritualiteettia määrittävät **yksilön asenteet** maailmaa, kulttuuria ja historiaa kohtaan. (McGrath 1999, 2, 8–9.)

Kotila viittaa Rissaseen, joka on ottanut esille spiritualiteetin teologiaan kuuluvan paradoksin: viedessään kristillisen uskon ydinalueelle spiritualiteetti koskettaa myös universaalia, kaikille ihmisille yhteistä kokemusta elämästä (Kotila 2005, 200). Raunio (2003) puolestaan käsittelee kristillisestä ja erityisesti luterilaista spiritualiteettia uskon ja rakkauden tematiikasta käsin. Uskossa Jumala yhdistyy ihmisen ymmärrykseen ja tahtoon ja tekee koko ihmisen osalliseksi jumalallisesta rakkaudesta ja lahjoittaa iankaikkisen elämän toivon. Kun yhdistyminen on tapahtunut, kristitty alkaa harjoittaa uskoa, toivoa ja rakkautta. ”Elämän hengellinen ulottuvuus koskee koko ihmistä ja hänen elämäänsä Jumalan yhteydessä ja toisten ihmisten kanssa.” (Raunio 2003, 35.) Kristilliseen spiritualiteettiin liittyy siis myös paitsi universaali eksistentiaalinen kokemus myös yhteisöllinen ulottuvuus ja sosiaalinen vastuu.

Perrin (2007) tarkastelee kristillistä spiritualiteettia tavoitteenaan liittää sitä yhä vahvemmin inhimillisiin tietisiin – filosofiaan, psykologiaan, historiaan, sosiologiaan, fenomenologiaan, hermeneutiikkaan ja antropologiaan. Perrin toteaa, ettei hänen tarkoituksenaan ole väheksyä spiritualiteetin avainyhteyttä teologiaan tai kristillisen spiritualiteetin historiaan. Hänen mukaansa on kuitenkin tarpeellista määritellä spiritualiteetin paikka inhimillisessä kokemuksessa itsessään ja ihmistieteet antavat mahdollisuuden inhimillisen kokemuksen monipuoliseen tarkasteluun. (Perrin 2007, 2–3.)

Spiritualiteettia voidaan tarkastella siis hyvin erilaisista lähtökohdista ja

tutkijoilla on siitä jopa vastakkaisia näkemyksiä. Halmeen (2008) mukaan spiritualiteettia koskeva ongelma kulminoituu kysymyksiin, onko spiritualiteetti inhimillistä hengenelämää vai Jumalan toimintaa ihmisessä, onko se uskontoa laajempi käsite vai yksi (kristillisen) uskon konkretisoituma ihmisessä. (Halme 2008, 61.) Näkemysten erilaisuutta voidaan selittää ainakin osittain sillä, että kristillistä ”spiritualiteettia arvostavat pitävät usein kristillisyyttä oikeana tulkintana elämästä ja ihmisen kokemuksesta (objektiivinen näkemys). Inhimillistä spiritualiteettia arvostavat pitävät puolestaan mahdollisena avaraa tulkintaa elämästä ja uskonnosta, eivätkä halua rajata sitä kristinuskon tai minkään muunkaan uskonnon mukaisesti” (subjektiivinen näkemys). Halme toteaa, että kun lähtökohdat ovat näin erilaiset, yksimielisyyttä spiritualiteetin ymmärtämisestä ei ole mahdollista saavuttaa. Olisi kuitenkin tärkeää löytää käsitteellisiä välineitä, joiden avulla eri osapuolet voivat ymmärtää toisiaan. (Halme 2008, 61–62.) Hän viittaa Heelasin ja Woodheadin (2005) esittämään perinteisen uskonnollisuuden jaotteluun, jossa erotetaan neljä erilaista kategoriaa: ihmisen ja Jumalan välistä eroa korostava uskonnollisuus (religion of difference), ihmisen ja Jumalan yhteyttä korostava uskonnollisuus (religion of humanity), ihmisen ja Jumalan eroa korostava kokemuksellinen uskonnollisuus (religion of experimental difference) ja ihmisen ja Jumalan yhteyttä korostava kokemuksellinen uskonnollisuus (religion of experimental humanity) (Halme 2008, 11–12; 62; Heelas & Woodhead 2005, 17–23).

Halmeen mukaan jaottelun avulla voidaan tarkentaa erilaisia näkemyksiä spiritualiteetista. Ihmisen ja Jumalan eroa korostavassa uskonnollisuudessa spiritualiteetin suomalaiseksi vastineeksi sopii ’hengellisyys’. Ihmisen ja Jumalan välistä yhteyttä korostavassa uskonnollisuudessa spiritualiteetti sisältää ’henkisen’ ja ’hengellisen’. Subjektiivisen spiritualiteetin piirissä spiritualiteetin suomenkielinen vastine on ’henkisyys’. (Halme 2008, 62–63.)

3.2 Suomalaisen spiritualiteettia ja uskonnollisuutta koskeva tutkimus

Viime vuosien aikana suomalaisten uskonnollisuutta ja spiritualiteettia on lähestytty eri näkökulmista useissakin eri tutkimuksissa ja tutkimusprojekteissa. Kääriäinen, Niemelä ja Ketola (2003) tarkastelevat suomalaisten uskonnollisuutta suhteessa pohjoismaiseen ja eurooppalaiseen uskonnollisuu-

teen. Vaikka lähes kaksi kolmesta suomalaisesta pitää itseään uskonnollisena, suomalaisten julkinen uskonnonharjoitus on vähäistä. Joka kuudes (14 %) osallistuu vähintään kerran kuussa johonkin uskonnolliseen tilaisuuteen. Useamman kerran viikossa uskonnollisissa tilaisuuksissa käy kaksi prosenttia suomalaisista; heistä valtaosa kuuluu helluntaiseurakuntaan. Lähes puolet (45 %) osallistuu uskonnollisiin tilaisuuksiin harvemmin kuin kerran kuukaudessa, mutta vähintään kerran vuodessa. (Kääriäinen ym. 2003, 165.)

Tutkimuksen mukaan suomalaisten uskonnollisuus onkin luonteeltaan yksityistä. Vertailtaessa esimerkiksi sitä, kuinka moni suomalainen rukoilee, Suomi sijoittuu eurooppalaisessa vertailussa selvästi keskitasoa ylemmäksi. Vain joka viides suomalainen sanoo, ettei rukoile koskaan, kun kaikista tutkituista eurooppalaisista näin sanoo joka kolmas. Neljännes suomalaisista (23 %) rukoilee päivittäin, lisäksi 16 prosenttia vähintään kerran viikossa. Aktiivisimmat rukoilijat ovat pääosin samoissa maissa ja samoja ihmisiä kuin aktiivisimmat kirkossakävijät. (Kääriäinen ym. 2003, 174–175.)

Niemelä (2003) toteaa myös, että luterilaisuus on suomalaisille pikeminkin osa kansallista identiteettiä kuin jonkinlainen uskon ilmaus. Kirkon jäsenyys on suomalaisille neutraali ilmaus kuten muissakin Pohjoismaissa. Skandinaavista uskonnollisuutta kuvaa hyvin ilmaisu ”uskonnolliseen yhteisöön kuuluminen ilman osallistumista” (belonging without attending). (Niemelä 2003, 140–141.)

Suomalaiset voidaan luokitella uskonnollisuutensa perusteella neljään luokkaan. **Aktiiviseurakuntalaiset** (14 %) uskovat Jumalaan, käyvät kirkossa vähintään kerran kuussa ja uskovat perinteisiin kristillisiin opetuksiin. **Perusseurakuntalaiset** (35 %) ovat tyypillistä suomalaista kirkkokansaa. He käyvät uskonnollisissa tilaisuuksissa vähintään kerran vuodessa, ja Jumala on heille suhteellisen tärkeä osa elämää. **Passiiviset myönteiset** (25 %) suhtautuvat myönteisesti uskonnollisiin asioihin. **Ei-uskonnolliset** (16 %) eivät puolestaan usko Jumalaan eivätkä käy uskonnollisissa tilaisuuksissa. (Kääriäinen ym. 2003, 212–216.)

Niemelä (2004) tarkastelee myös seurakuntien hengellisessä työssä toimivien uskonnollisuutta. Aineisto muodostuu 21 haastattelusta sekä 792 kyselyvastauksesta, joissa työntekijät kuvaavat mm. uskonnollista viitekehystä, kirkon uskoon sitoutumistaan, raamattukäsitystään ja uskonnonharjoitustaan. Tutkimuksen mukaan seurakunnan hengellisen työn tekijöistä 95 prosenttia sanoo uskovansa Jumalaan mielestään ”kuten kirkko opettaa”.

Nuorisotyönohjaajien kohdalla niiden määrä, jotka ilmoittavat uskovansa Jumalaan eri tavalla kuin kirkko opettaa tai olevansa epävarma Jumalan olemassaolosta on kuitenkin hieman tavallista suurempi (yhteensä 7 %). Tutkimuksessa seurakunnan hengellistä työtä tekevät ryhmiteltiin kirkon uskoon sitoutumisen pohjalta neljään ryhmään: erittäin sitoutuneet (73 %), keskeisiin kohtiin sitoutuneet (17 %), heikosti sitoutuneet (9 %) ja sitoutumattomat (1 %). (Niemelä 2004, 39–55, 80–82.)

Valtaosalle hengellisen työn tekijöistä usko on voimavara työssä ja elämässä; lähes 90 prosenttia kokee saavansa uskosta usein tai jatkuvasti apua. Aktiivisesti omalla ajallaan uskoa hoitavat ja kirkon uskoon sitoutuneet työntekijät ovat tyytyväisimpiä ja sitoutuneimpia seurakuntatyöhön. Oma usko ja oman työajan ulkopuolella tapahtuva uskonnonharjoittaminen ilmeni tutkimuksessa tärkeänä työmotivaation lähteenä. Parhaiten uskonsa olivat kyenneet ”säilyttämään” ne työntekijät, joilla oli yhteyksiä herätysliikkeisiin ja jotka hoitivat uskoa aktiivisesti omalla ajallaan. Niemelän mukaan tutkimus osoittaa, että seurakunnan työntekijät tarvitsevat tukea oman spiritualiteettinsa hoitamiseen. (Niemelä 2004, 262, 276)

Haastatteluaineiston perusteella Niemelä hahmottelee myös kuusi ”kehyskertomusta”, joista käsin yksilö asennoituu uskoon ja opillisiin kysymyksiin. **Kirkolle kuuliaisena** -kehyskertomusta luonnehtii vahva sitoutuminen kirkkoon instituutiona. Ristiriitatilanteissa nojaututaan siihen, mitä pidetään kirkon uskona, eikä kysymyksiä problematisoida. **Oikeaan oppiin** -kehyskertomusta kuvaa vahva pyrkimys oikeaan oppiin ja totuuteen. Raamatun ja kirkon opin tutkimisen perusteella pyritään löytämään oikea usko ja pysymään siinä. Ristiriitakysymykset halutaan ratkaista huolellisesti pohtien. **Uskon varassa** -kehyskertomukseen liittyy uskon varaan heittäytyminen ja älyllisen pohdinnan ja kirkon uskon problematisoinnin välttäminen. Jumalan kaikkivaltius korostuu. **Kokemusten kannattelemana** -kehyskertomuksessa painottuvat uskoon vahvasti vaikuttaneet kokemukset. Vaikka näistä olisikin jo kulunut aikaa, ne määrittävät uskontulkintaa. Opillisten kysymysten problematisoiminen ei ole tärkeää. **Kirkkoon kiinni kasvaneille** on myös ominaista uskon varaan jättäytyminen. Usko on lapsuudesta lähtien tarjonnut vakaan turvapaikan, jota ilman eläminen tuntuu mahdottomalta. Uskoa luonnehtii lapsenomaisen luottamus. **Usko elämän palveluksessa** -kehyskertomus on eniten ”omannäköinen” ja työntekijän oman ajattelun ja elämäkokemuksen persoonallista tulosta. Ominaista on, että

huomio kiinnittyy tähän elämään ja sen mielekkyyteen, opillisia kysymyksiä ei nähdä tärkeinä. (Niemelä 2004, 206–264.)

Mikkola, Niemelä ja Petterson (2006) tarkastelevat erityisesti nuorten, 20–39-vuotiaiden, aikuisten uskoa ja uskonnollisuutta Helsingissä Kallion kaupunginosassa. Kalliossa nuorten aikuisten osuus väestöstä on korkea, samoin myös kirkosta eronneiden nuorten aikuisten suhteellinen osuus. Case Kallio on Helsingin seurakuntayhtymän, Kirkon tutkimuskeskuksen, Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian laitoksen ja Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteishanke. Käytännöllisen teologian laitoksen opiskelijoiden tutkimusteemat ovat liittyneet spiritualiteettiin ja sielunhoitoon. Mikkolan mukaan kalliolaiset nuoret aikuiset arvostavat eniten ystäviä ja tuttaviamia, perhettä ja itsensä toteuttamista ja vähiten uskoa tai uskontoa. (Mikkola 2006b, 30–31.) Niemelän mukaan nuorille aikuisille usko merkitsee vahvasti henkilökohtaista asiaa, eivätkä he koe tarvitsevansa kirkkoa vahvistamaan omaa uskoaan. Nuoret myös mielellään määrittävät oman uskonnollisen identiteettinsä avoimesti eivätkä niinkään sidoksissa johonkin uskonnolliseen instituutioon. Pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret aikuiset voidaan Niemelän mukaan ryhmitellä neljään ryhmään: Joka kuudes nuori aikuinen luokituu **aktiiviksi uskovaksi**, jolle usko on tärkeä osa elämää ja joka uskoo vakaasti perinteisiin kristillisiin uskomuksiin. Nämä rukoilevat säännöllisesti ja käyvät useampia kertoja vuodessa uskonnollisissa tilaisuuksissa. **Passiiville uskoville** (25 %) usko on melko tärkeä tai jokseenkin tärkeä osa elämää. He uskovat tai ainakin pitävät todennäköisinä tyypillisiä kristillisiä uskomuksia. Uskonnollisiin tilaisuuksiin he osallistuvat harvoin. Lähes joka kolmas nuori aikuinen on **epäilijä**, joille uskolla on jonkin verran merkitystä. Kristillisiä uskomuksia he pitävät epäuskottavina mutta mahdollisina. Ei-uskonnolliset nuoret eivät usko lainkaan perinteisiin kristillisiin uskomuksiin, eikä uskolla ole minkäänlaista roolia heidän elämässään. (Niemelä 2006, 43–65.)

Hyvösen artikkeli ”Urbaanin kristityn nuoren aikuisen spiritualiteetti” perustuu hänen uskonnonpedagogiikan pro gradu -tutkielmaansa, jossa hän haastatteli kahtatoista kristinuskoon sitoutunutta ja sen tärkeäksi kokenutta nuorta aikuista. Tutkimuksen päätuloksena syntyi kolme erilaista kristityn nuoren aikuisen spiritualiteettityyppiä, jotka Hyvönen nimeää perusluterilaiseksi, herätyskristilliseksi ja ideologiakriittiseksi spiritualiteetiksi. (Hyvönen 2006, 85–86.)

Tässä tutkimuksessa spiritualiteetin tarkastelu lähtee liikkeelle näkemyksestä, jonka mukaan kysymys on laajasta ilmiöstä, jonka piiriin voidaan liittää yleisinhimillinen arvojen ja elämän tarkoituksen etsimistä. Tarkastelun teoreettisen viitekehyksen lähtökohdan muodostaa edellä kuvattu Hulin (2002) määritelmä spiritualiteetista uskonnon ja uskon sisälleen sulkevana käsitteenä.

4 NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA

4.1 Narratiivinen tutkimus

Amos J. Hatchin ja Richard Wisniewskin (1995, 114) mukaan monet tutkijat luonnehtivat narratiivisuutta tietämisen tavaksi (a way of knowing). Narratiivinen tutkimus ei pyri yleistettävään, objektiiviseen tietoon vaan paikalliseen, henkilökohtaiseen ja subjektiiviseen tietoon. Elämänkerrallisen ja narratiivisen lähestymistavan tarkastelun kohteena ovat tarinat, joita ihmiset kertovat toisilleen. Kun paradigmaattinen tiede pyrkii luomaan yleisiä, ajasta ja paikasta riippumattomia tutkimustuloksia, narratiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita inhimillisen toiminnan kuvaamisesta mielekkäänä, juonellisena kertomuksena. Painopiste on ihmisten toiminnan ja ajatuksen maisemien, psyykkisen todellisuuden ja päämäärien kuvaamisessa. (Hatch & Wisniewski 1995, 114–118; Heikkinen 2000, 51; Heikkinen 2004, 179–181; Polkinghorne 1988, 17.)

Narratiivisessa lähestymistavassa keskeistä on tutkittavien ”äänen” löytyminen. ”Yksilöiden elämäkertomuksiin perustuva merkityksenanto mahdollistaa sen, että ihmisten äänet pääsevät autenttisemmalla tavalla kuuluviin.” (Heikkinen 2000, 51.) Riessman (1993) tosin suhtautuu varauksellisesti tähän ”äänen antamisen” mahdollisuuteen, koska tutkijan omat tulkintat on aina mukana tutkimuksessa. Hänenkin mukaansa narratiivinen lähestymistapa antaa kuitenkin mahdollisuuden kuulla useita ääniä, joita tallennamme ja tulkitsemme. (Riessman 1993, 8–9; ks. myös Polkinghorne 1995, 19.) Myös Hyvärinen (2006) tarkastelee kriittisesti kertomuksien mahdollisuutta avata näkökulmaa ihmisen subjektiiviseen kokemukseen ja sisäiseen maailmaan. Narratiivinen tutkimus voi olla kiinnostunut monista ”sosiaalisista äänistä”, jotka kertomuksissa nousevat esiin. ”Kertominen on kulttuurisesti jäsentynyttä silloinkin, kun kerrotaan yksityisimmistä kokemuksista.” (Hyvärinen 2006, 2.)

Lieblichin, Tuval-Maschiachin ja Zilberin (1998) mukaan narratiivit mahdollistavat väylän yksilön identiteetin ja persoonallisuuden tarkasteluun, sil-

lä sanat ja kertomukset ilmaisevat ihmisen elämää ja kokemusta. Kertominen on ihmisen luontainen tapa ilmaista itseään, ja henkilökohtaiset tarinat ovat sekä muodoltaan että sisällöltään identiteetin ilmausta. Lindqvist kirjoittaa, että ”elämän tärkeimmät asiat on kuvattavissa parhaiten tarinoiden muodossa. Olennaisinta ja elävintä ei voi tavoittaa aukottomilla selityksillä tai määrittelyillä. Siksi ihmiset ovat aina kertoneet, esittäneet, kuunnelleet tarinoita ja eläytyneet niihin.” (Lindqvist 2003, 21.)

Samalla kun tarinat jäljittelevät todellisuutta ja heijastavat sisäistä todellisuutta, ne muokkaavat ja konstruoivat kertojan persoonallisuutta ja todellisuutta. Tarina on identiteettiä – kertomuksissaan ihminen tunnistaa ja löytää itseään ja paljastaa itseään toisille. (Lieblich 1998, 7.) Giddens (1991) toteaa, että kertomusten rakentaminen voidaan nähdä yksilön kannalta yhtenä identiteettiprojektina postmodernissa monien minuuksien ajassa (Giddens 1991, 54). Myös Wortham (2001) painottaa, että kertoja voi elämäkerrassaan uskottavalla tavalla rakentaa omaa identiteettiään. Hänen esimerkkikuvauksessaan Jane-niminen nainen kertoo omaa elämäntarinaansa. Kertomis-tilanteessa, kun Jane kuvaa oman elämänsä vaiheita, hänen roolinsa muuttuu passiivisesta alistujasta ja mukautujasta aktiiviseksi vaikuttajaksi. (Wortham 2001, 4–5, 17.) Myös suomalaiset narratiivisuuden tutkijat Heikkinen ja Huttunen (2002) toteavat, että kertomisen jälkeen ihminen näkee itsensä uudessa valossa, jolloin hän mahdollisesti asettaa myös elämänarvonsa uuteen järjestykseen. Ihminen kertoo jatkuvasti itselleen sisäistä kertomusta, vaikka se ei kaikilta osin tulisi esille ulkoisena puheena. (Heikkinen & Huttunen 2002, 175.) Elämäkerran kertominen tai kirjoittaminen ei paljasta itseä olemassa olevana entiteettinä sinänsä, mutta se muuttaa ja rikastaa sitä ja aiheuttaa sellaisen hermeneuttisen kokemuksen, jonka seurauksena käsitys itsestä muuttuu. (Heikkinen & Huttunen 2002, 175.)

Narratiivisella tutkimuksella on siis vahva merkitys identiteettitutkimuksessa, sillä se antaa mahdollisuuden yksilön henkilökohtaisen kokemuksen ja merkitystenantojen välittämiseen. (Ks. esim. Hänninen 1999, Sintonen 1999, Kokkonen 2003, Kekäle 2007.) Hännisen (1999) väitöskirjatutkimuksessaan esittelemä tarinallisen kiertokulun teoria asettaa keskinäisiin suhteisiin kertomuksen, sisäisen tarinan sekä draaman käsitteet ja kuvaa yksilön näkökulmasta ”prosessia, jossa ihminen suhteutuu yhtäältä sosiaalis-materiaaliseen, toisaalta diskursiiviseen todellisuuteen”.

Hänninen viittaa tilanteen käsitteeseen dynamiikan lähtökohtana. Situ-

aatio on niiden seikkojen kokonaisuus, joihin ihminen on suhteessa. Näitä seikkoja ovat esimerkiksi konkreetit yksilölliset tilannetekijät, kuten asuinpaikka, työpaikka, perhesuhteet, mutta myös ideaaliset seikat, kuten sosiaaliset normit ja säännöt. Situaatiolle voidaan yksilön sisäisessä tarinassa antaa erilaisia tulkintoja. (Hänninen 1999, 21; ks. myös Rauhala 1993, 43–44.)

Teoriaan liittyvän sosiaalisen tarinavarannon käsitteellä Hänninen viittaa siihen kulttuuriseen tarinavarantoon, joka yksilölle tarjoutuu. ”Sosiaalinen tarinavaranto sisältää kaikki ne tarinat, joita ihmiset kohtaavat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tai kirjojen ja tiedotusvälineiden kautta.” (Hänninen 1999, 19–21) Tämä tarinavaranto on jatkuvassa liikkeessä ja siitä omaksumaan tarinoita koko elämänhistorian ajan; jotkut tarinoista unohtuvat ja jotkut jäävät mieleen muodostuen osaksi yksilön henkilökohtaista tarinavarantoa. Kulttuurit ja yhteisöt pitävät yllä erilaisia narratiivisia ilmauksia ja merkityksiä. (Polkinghorne 1988, 6.)

Sisäinen tarina puolestaan on Hännisen määritelmän mukaan ”yksilön mielen sisäinen, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja kulttuurista juontuva, mutta yksilölliseen kokemushistoriaan ankkuroituva, luova ja muuttuva elämäntilanteen jäsenysprosessi, joka kytkeytyy motiiveihin ja emootioihin”. Sisäisen tarinan muotoileminen ulkonaiseksi kertomukseksi edellyttää ajatuksen muuntamista merkitykseksi ja tämän merkityksen ilmaisemista sanoilla tai muilla merkeillä. Hänninen viittaa myös Vygotskyyntodetessaan, että kertomus välittää kokemuksia myös epämääräisempien metaforisten, tyyllisten ja rytmisten piirteidensä kautta. (Vygotsky 1971; Hänninen 1999, 49.) Sisäinen tarina on prosessi, jossa yksilö tulkitsee elämänsä tapahtumia sekä situaationsa tarjoamia mahdollisuuksia ja rajoja sosiaalisesta tarinavarannosta omaksumiensa mallien avulla. (Hänninen 1999, 21.) Ihmisten tapa jäsentää elämäänsä ja sen muutoksia heijastaa yleisiä kulttuurisia merkitysrakenteita ja sen tarinamalleja (Hänninen 1999, 78).

Kujalan (2007) mukaan kulttuuriset tarinat voivat pahimmillaan toimia normatiivisina tai ideologisina pakottavina tarinoina, jotka rajoittavat yksilön liikkumatilaa ja ohjaavat häntä hahmottamaan elämäänsä vallitsevien ajattelumallien mukaan (Kujala 2007, 22–24). Myös tämän tutkimuksen teksti- ja haastatteluaineistossa nousee esille opiskelijoiden kuvausta siitä, millainen on hyvä kirkon nuorisotyön tai sosiaalialan ammattilainen sekä kuvausta siitä, miten he itse määrittävät itseään suhteessa näihin kuvauksiin.

Koska kerronnallinen tutkimus antaa mahdollisuuden tutkittavan henkilö-

kohtaisen kokemuksen esille nostamiseen, se tarjoaa mahdollisuuden myös uskonnollisuuden, arvojen ja yksilöllisten kasvu- ja muutosprosessien kuvaamiseen. Viime vuosikymmenen aikana narratiivista lähestymistapaa onkin käytetty suomalaisissa teologisissa tai uskonnollisuutta tarkastelevissa tutkimuksissa. Kokkonen (2003) tarkastelee työttömien perheenisien kokemuksia, työttömyyden saamia merkityksiä ja niitä voimavaroja, joiden varassa työttömät isät elävät arkeaan. Aineisto muodostuu 23 työttömän isän haastattelusta, ja näistä Kokkonen nostaa esille viisi pääteemaa, joiden alla hän kuvaa työttömien isien kertomuksia. (Kokkonen 2003, 73.) Vähäkangas (2004) muodostaa neljä tyyppikertomusta, joiden avulla hän kuvaa afrikkalaisessa Chagga-yhteisössä elävien kristittyjen, lapsettomien pariskuntien kokemuksia ja ratkaisuja. Vähäkangas toteaa päätyneensä tyyppikertomusten rakentamiseen tutkimuseettisistä syistä. Tällä tavoin haastateltavien henkilöllisyys on mahdollista pitää salassa, koska tyyppitarinat on rakennettu usean tutkittavan kerronnasta. (Vähäkangas 2004, 69–71.) Niemelä (2004) käyttää tutkimuksessaan ”Uskonko niin kuin opetan?” narratiivista menetelmää analysoidessaan tutkimuksen haastatteluaineistoa. Kuuden kehystetyn kertomuksen avulla hän hahmottaa haastateltujen kirkon työntekijöiden uskon tulkintaa ja suhdetta kirkon oppiin. (Niemelä 2004, 206–248.)

Kekäle (2007) on haastatellut 13 espoolaista isää ja tarkastelee heidän isäidentiteettinsä muovautumista isätarinoiden valossa. Tutkimusaineistosta hahmottuu kolmentyyppisiä tarinoita: Liukumatarinat kertovat isistä, jotka hyvällä mielellä samastuivat oman isänsä tapaan toteuttaa isyyttä (Kekäle 2007, 112). Hyppäystarinoissa kerrotaan isäidentiteetin muovautumisesta tilanteesta, jossa isällä on suhteessaan omaan lapseensa tarve siirtyä selvästi uuteen ja erilaiseen isyystarinaan verrattaessa siihen, mitä on kerrottu suhteesta omaan isään (Kekäle 2007, 132). Kriisitarinat kertovat isän kohtaamasta voimakkaasta yhtäkkisestä tapahtumasta, joka suistaa sinänsä toimivat isyyden rakenteet ja asetelmat kaaokseen. (Kekäle 2007, 191). Isien uskonnollisuuden tarkastelussa keskeiseksi näkökulmaksi nousee postmodernissa kontekstissa havaittu siirtymä perinteisestä kirkkouskonnollisuudesta ”notkeaan postmoderniin henkisyyteen”. Postmoderni henkisyyden on väljää ja joustavaa esimodernin uskonnollisuuden opin ja elämän käytäntöihin nähden. (Kekäle 2007, 315–318.)

4.2 Narratiivisuuteen liittyvät keskeiset käsitteet

Narratiiviseen tutkimukseen liittyvästä käsitteistöstä tutkijoilla on erilaisia näkemyksiä. Lieblich (1998) toteaa, että vaikka kvalitatiivisessa tutkimuksessa usein käytetään käsitteitä narratiivi ja narratiivinen tutkimus, näihin liittyviä yhdenmukaisia määritelmiä on harvemmin löydettävissä. (Lieblich ym. 1998, 2.) Myös Hirvonen (2003) tarkastelee narratiivis-elämänkerralliseen tutkimusotteeseen liittyvän käsitteistön epäselvyyttä ja moniäänisyyttä ja toteaa, että käsitteistön epäyhdenäisyyden yhtenä syynä voi olla se, että tutkimusotetta on käytetty niin monilla eri tieteenaloilla.

Narratiivi-käsite on peräisin latinan kielestä; substantiivi ”narratio” tarkoittaa kertomusta ja verbi ”narrare” kertomista. Englannissa vastaavat käsitteet ovat narrative (substantiivi) ja narrate (verbi). Heikkisen (2000) mukaan narratiivisuus voidaan määritellä lähestymistavaksi, jossa kertomuksia tarkastellaan tiedon välittäjinä ja rakentajina. ”Toisaalta tutkimus käyttää materiaalinaan kertomuksia sanan laajassa merkityksessä, toisaalta tutkimus voidaan ymmärtää sinänsä (järkipärisen) kertomuksen tuottamiseksi maailmasta.” (Heikkinen 2000, 47.) Hänninen (1999) ja Heikkinen (2000) käyttävät tarinallisuus-käsitettä narratiivisuuden synonyyminä.

Jotta narratiivisen tutkimuksen analyysiprosessin kuvaus ja tutkimustulokset voisivat olla ymmärrettäviä, tutkimukseen liittyvien keskeisten käsitteiden määrittelemine on välttämätöntä. Myös tässä tutkimuksessa käytetään synonyymeinä käsitteitä narratiivisuus ja tarinallisuus, kun on kysymys tutkimuksellisesta lähestymistavasta. Ilmaisut narratiivinen lähestymistapa ja tarinallinen lähestymistapa merkitsevät siis samaa asiaa. Hyvärinen (2006) toteaaakin, että monet sosiaalitieteiden tutkijat eivät tee eroa myöskään kertomuksen ja tarinan käsitteiden välille vaan valitsevat kulloinkin kieleen parhaiten sopivan ilmaisun (ks. myös Hyvärinen ja Löyttyniemi 2005, 189, 190). Hänninen (1999) ja Heikkinen (2000) esimerkiksi käyttävät näitä käsitteitä rinnakkaisina. Polkinghorne (1995, 7) tosin toteaa, että tarinan (story) käsite pitää sisällään vahvempia sivumerkityksiä kuin kertomuksen (narrative) käsite. Tarinan käsite sisältää konnotaation, joka viittaa epätodennäköisyyteen tai epäuskottavuuteen: ”That is only a story.” Heikkisen (2000, 57) mukaan sama havainto koskee myös suomen kieltä. Tästä huolimatta myös tässä tutkimuksessa liitytään Hännisen ja Heikkisen tapaan käyttää **kertomuksen** ja **tarinan** käsitteitä väljästi synonyymein-

nä. Eri elämäkertomusten pohjalta muodostetuista kertomuskokonaisuuksista käytetään puolestaan tarina-käsitettä.

Useat narratiivisuuden tutkijat (Hänninen 1999, 19–20; Hyvärinen 2006, 5) viittaavat Aristoteleen runousoppiin ja toteavat, että tarinallisuuteen liittyy aina käsitys ajallisuudesta: tarinalla ja kertomuksella on aina alkutilanne, keskikohta ja lopetus. Hyvärinen tosin on sitä mieltä, että tämä ketju sopii kuvaamaan vain ”rutiininomaista, perinteistä, vakuutteluun tähtäävää kertomusta”. Kärjistäen hän toteaa myös, että myös useimmilla komiteamietinnöillä on alku, keskikohta ja lopetus eikä niitä silti pidetä kertomuksina. (Hyvärinen 2006, 5–7.) Hyvärinen viittaa myös Ricoeurin (1984) todetessaan, että ajallisuus ei aina merkitse ainoastaan kronologiaa, lineaarista järjestystä. Esimerkiksi omaelämäkerralliseen tarkasteluun liittyy usein hapuilleva liike taaksepäin. ”Kuka olikaan se menneisyyden lapsi, josta kertomus alkaa?” (Hyvärinen 2006, 14–15; ks. myös Hänninen 1999, 107–108 sekä Kaunismaa & Laitinen 1998, 180–181.)

Tarinan tai kertomuksen keskeinen elementti on **juoni**. Polkinghornen (1995) mukaan juoni voidaan kuvata erillisiä tapahtumia toisiinsa yhdistäväksi siteeksi, jonka dynamiikkaa tarkastellaan etenkin elämäkertomuksen muodon analyysissä. Tarinan tai kertomuksen osat saavat merkityksensä nimenomaan juonen myötä. Sen avulla kokemus organisoidaan tarinalliseen muotoon. Polkinghorne esittää yksinkertaisen esimerkin kertomuksesta: ”Kuningas kuoli. Prinssi itki.” Erillisinä lauseina nämä lauseet ilmaisevat yksittäisiä tapahtumia. Kun lauseet liitetään yhteen, ne saavat uudenlaisen, kausaalisen merkityksen. (Polkinghorne 1995, 5–7; ks. myös Hänninen 1999, 16, 20; Kokkonen 2003, 61, Tolska 2002, 102.) Myös Hyvärinen toteaa, että kertomuksen käsitteeseen liittyy aina se, miten ja missä järjestyksessä asiat kerrotaan. Kertomuksessa pitäisi hänen mukaansa olla myös vähintään kaksi tapahtumaa, jotta muutos on mahdollinen. Juuri muutos, transformaatio ja prosessi tekevätkin kertomuksesta kiinnostavan tutkittavan. (Hyvärinen 2006, 3–4.)

Juonen luomisessa on Polkinghornen (1988) mukaan kysymys hermeneuttisesta ymmärtämisprosessista. Juoni liittyy yksittäiset tapahtumat kokonaisuuteen ja siten ne muuttuvat riippumattomasta sarjallisuudesta osaksi tietyn kokonaisuuden muodostavaa teemaa. (Polkinghorne 1988, 143.) Kertomuksen osien merkitys riippuu kokonaisjuonta koskevasta hypoteesista, jonka merkitys puolestaan perustuu tutkijan arvioon osien merkityksestä.

(Tolska 2002, 102; Bruner 1996, 6–8.)

Kertomuksissa on löydettävissä myös erilaisia **juonirakenteita**. Länsimaisessa kertomusperinteessä yleisiä juonityyppejä on neljä: **romanssi, tragedia, komedia ja ironia** (Lieblich ym. 1998; Tolska 2002, 106). Romanssissa (sankaritarinassa) hyvä ja paha ovat vastakkain. Sankari taistelee hyvän puolesta ja lopulta voittaa pahan. Tolska (2002, 12) kiteyttää, että identiteetti-projektina ”sankaritarina merkitsee sankaruuden osoittamista sekä minuuden ja omien kykyjen asettamista julkiseen testiin”. Tragedia on sankaritarinan kaltainen, mutta sankari ei onnistu ratkaisemaan ongelmaa tai voittamaan pahuuden voimia. Tragedian päähenkilö on viaton ja herättää myötätuntoa. Komedian lähtökohtana puolestaan on asetelma, jossa yhteiskunta pyrkii tukahduttamaan ihmisen haluja. Ristiriita kärjistyy konfliktiksi, joka laukeaa välitilassa. Välitila voi olla esimerkiksi matka tai seikkailu, toisin sanoen tila, jossa normaalielämän säännöt raukeavat. Lopputuloksena muodostuu uudenlainen sosiaalinen yhteisyys. Komedian päähenkilössä korostuvat inhimilliset piirteet – hänellä on heikkouksia ja haluja – mutta samalla hän myös herättää sympatiaa. Ironian päähenkilölle sen sijaan on tyypillistä älyllisyys ja halu rikkoa rajoja tai herättää ympäristössään hämmennystä. Ironiassa ei ole puhtaasti hyvää tai paha. (Tolska 2002, 106.)

Edellä kuvattujen neljän narratiivisen struktuurin tai perusjuonityypin lisäksi kertomuksia voidaan tarkastella päämäärän saavuttamisen näkökulmasta. Progressiivinen narratiivinen muoto on sellainen, jossa päämäärät saavutetaan, kun taas regressiivisessä narratiivissa päämäärien saavuttaminen estyy. Stabiilissa narratiivissa muutosta ei tapahdu. (Lieblich ym. 1998, 88–89; Gergen & Gergen 1986, 26–27; Tolska 2002, 106–107.) Hänninen (1999) nostaa esille Dan P. McAdamsin (1993) näkemyksen, jonka mukaan persoonallisen myytin pohjavireen muodostaa ihmiselle ominainen ’narratiivinen sävy’ (narrative tone). Narratiivisen sävyn juuret ovat lapsuuden kokemuksissa, mutta se voi myös muuttua voimakkaiden uusien kokemusten myötä. Narratiivisen sävyn perusolottuvuuksia ovat optimismi ja pessimismi. Nämä perusorientaatiot ohjaavat sitä, millaisia tarinallisia malleja ihminen on altis eri elämäntilanteissa omaksumaan. Optimistisesti orientoitunut ihminen muovaa sisäistä tarinaansa sen oletuksen pohjalta, että kaikki kääntyy lopulta parhain päin, pessimistisesti orientoitunut sen sijaan uskoo kaiken päättyvän huonosti. Perusjuonityypeistä romanssi ja komedia ovat sävyiltään optimistisia, tragedia ja ironia pessimistisiä. (Hänninen 1999, 52–53.)

Polkinghornen (1995, 16) mukaan kertomuksen juonen muodostuessa ne tapahtumat ja tilanteet, jotka ovat ratkaisevia kertomuksen loppuratkaisun kannalta, alkavat tulla ilmeisiksi. Muodostuva juoni antaa siis tutkijalle tietoa siitä, mitkä kohdat kerätystä aineistosta tulee sisällyttää lopulliseen kertomukseen. Kaikkia aineiston elementtejä ei tarvita tässä lopullisessa kertomuksessa.

Tämän tutkimuksen aineistoa jäsenettäessä olen päätenyt käyttämään käsitteitä **elämäkertomus** ja **episodi**. Elämäkertomuksella tarkoitan opiskelijan kertomaa, kirjoitelman tai haastattelun sisältämää asioiden ja tapahtumien kulkua kokonaisuutena. Huotelinin (1992) mukaan elämäkertomus voidaan yksinkertaisesti määritellä henkilön vapaamuotoiseksi kertomukseksi omasta itsestään. Se on kahden henkilön, haastattelijan ja haastateltavan suullisessa vuorovaikutuksessa syntynyt tulos eikä siis merkitse samaa kuin elämäkerta, joka on vain kirjoittajan tuotos, tai omaelämäkerta, joka merkitsee henkilön itsestään kirjoittamaa elämän kuvausta. (Huotelin 1996, 14.) Ropo ja Gustafsson (2006, 52) tosin nostavat esille myös elämäkertomuksen ja omaelämäkerran yhtäläisyyden todetessaan, että molemmat keskittyvät kertojan elämästä valitsemiin tapahtumiin, suhteisiin ja tärkeisiin ihmisiin.

Elämäkertomus muodostuu niistä asioista, jotka henkilö kokee kertomisen arvoiseksi ja merkityksellisiksi ja jotka ovat päällimmäisenä mielessä kertomishetkellä. Elämäkertomukset eivät siis ole tarkkoja eivätkä välttämättä kronologisiakaan kuvauksia elämästä vaan vapaamuotoisia kertomuksia, jotka voivat rakentua esimerkiksi teemallisesti. (Huotelin 1992, 17–18, 69) Esimerkiksi tämän tutkimuksen ensimmäinen aineisto (E1) muodostuu opiskelijoiden kirjoittamista hengellisistä elämäkertomuksista, joiden sisältöön vaikutti kirjoitustehtävän ohjeistaminen. Tehtävässä pyydettiin vastaamaan kysymykseen, mitkä seikat omassa elämässä ovat vaikuttaneet siihen, että opiskelija on nyt opiskelemassa kirkon nuorisotyön ohjaajaksi.

Koska tämän tutkimuksen tutkimusaineisto on muodostunut yli kolmen vuoden kuluessa, myös opiskelijoiden elämäkertomukset ovat rakentuneet ja täydentyneet vähitellen. Tutkimuksessa haastateltujen kymmenen opiskelijan osalta aineisto muodostuu siis neljässä vaiheessa rakentuneesta elämäkertomuksesta, jotka täydentävät toisiaan. Opiskelijoiden elämäkertomukset rakentuvat useista erilaisten kokemusten ja tapahtumien kuvauksista. Näistä elämäkertomukseen sijoittuvista katkelmista käytän nimitys-

tä episodi. Käsite kuvaa Sivistyssanakirjan (Nurmi ym. 2003, 107) mukaan ohimenevää vaihetta, tapahtumaa tai vähäpätöistä tapahtumaa. Tässä tutkimuksessa episodin käsitteessä painottuu tapahtumaan tai vaiheeseen viittaava neutraali merkitys. Episodit voivat olla siis joko hyvinkin merkityksellisiä muutosvaiheiden kuvauksia tai pieniä tapahtumakuvauksia. Episodit voivat olla muutaman lauseen tai sivujen mittaisia kokonaisuuksia. Tutkimuksen hengelliset elämäkertomukset (E1-aineisto) esimerkiksi sisältävät useita lapsuuden perheeseen, mutta erityisesti myös rippikouluun ja isoskoulutukseen liittyviä episodeja, esimerkiksi seuraavat:

Olen ollut kuusivuotiaasta asti srk:n kerhotoiminnassa mukana ja ollut kaikilla mahdollisilla leireillä. Silloin rukous ja hartaudet eivät paljoa minulle merkinneet. Ehkä siksi että perheessäni kukaan ei oikeastaan ole uskonnollinen. Rukouksen ja hartauden merkitys selveni minulle vasta oikeastaan rippileirillä. Koska halusin olla kuin omat isoseni, menin seurakunnan isoskoulutukseen ja jatkanut toimintaa aina tähän päivään asti. (P7)

Rippikoulu oli minulle ratkaisevan tärkeä. Siellä kiinnostuin uskonasioista toden teolla ja lähdin mukaan isostoimintaan. Näin meni monta vuotta ja minusta tuntui, että uskoni vahvistui. Mutta sitten elämässäni tapahtui jotakin, minkä seurauksena masennuin, jäin pois seurakunnan toiminnasta ja ikään kuin hylkäsin koko uskon. (P10)

Vaikka meidän perhe kuuluu kirkkoon, me emme ole käyneet kirkossa kuin ehkä kerran vuodessa, jouluna. Äiti ei aluksi ollut ollenkaan vastaan isoskoulutusta ja muita uusia harrastuksiani seurakunnassa. Mutta kun hän huomasi miten iso osa srk oli elämääni, hän alkoi lyödä jarruja pohjaan. (P18)

Rippikouluun lähdin hauskanpidon tähden. Iltahartaudet olivat todella vaikuttavia ja sain kuulla evankeliumin ilosanomaa. Rippikoulun aikana suhtautumiseni uskon asioihin oli tavallaan 'neutraali'. Uskaltauduin silti mukaan isoskoulutukseen ja myös muuhun nuorten toimintaan. (P32)

Polkinghornen (1995, 15–21) mukaan narratiivinen analyysi ei keskitä

huomiotaan aineiston luokitteluun, vaan se pyrkii liittämään samankaltaista ainesta yhteen ja muodostamaan kokonaisuuksia. Tavoitteena on muodostaa aineiston pohjalta uusia kertomuksia (ks. myös Heikkinen 2000, 52–53). Tässä tutkimuksessa näitä narratiivisen analyysin avulla muodostettuja uusia kertomuksia kutsutaan **tyyppikertomuksiksi**. Niissä on liitetty yhteen eri elämänekertomuksien sisältämää aineistoa, joissa käsitellään samoja aiheita tai jotka sisältävät samankaltaista prosessin kuvausta. Polkinghorne toteaaakin, että tarkastelemalla samaa aihetta käsitteleviä erilaisia kuvauksia on mahdollista saada laajempi ymmärrys tutkimusaiheesta kuin vain yhden kuvauksen avulla (Polkinghorne 1995, 21).

Tyyppikertomukset olen muodostanut jaottelemalla aineiston narratiivien analyysin perusteella viiteen erilaisen prosessin kuvauksen ryhmään. Näihin viiteen eri kategoriaan sisältyvistä elämänekertomuksista olen valinnut yhden tai kaksi teemallisesti monipuolista kertomusta tyyppikertomuksen rungoksi. (Hanhimäki 2006, 23–24.) Tähän runkokertomukseen on liitetty aineistoa (episodeja) sekä muista kategorian kertomuksista että koko opiskelijaryhmältä (N=26) opintojen loppuvaiheessa kerätyn kirjoitelma-aineiston (E2) elämänekertomuksista. Tyyppikertomusten yhteyteen olen liittänyt kommentointiluvun. Polkinghornen mukaan kommentointiluku voi sisältää esimerkiksi tapauksiin sisältyvien yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien käsittelemistä. Sen sijaan se ei yleensä sisällä paradigmaattista analyysia, sillä kertomus ei ole tutkittavien tuottamaa vaan tutkijan rekonstruktio. (Polkinghorne 1995, 21). Tämän tutkimuksen kommenttiluvuissa käydään tutkimuskirjallisuuden pohjalta keskustelua tyyppikertomuksen kanssa.

Myös Hänninen (1999) on väitöskirjassaan tyyppiteltyt kertomuksia tai koonnut niistä yhden perustarinan sen sijaan, että olisi tarkastellut niitä ainutkertaisina kokonaisuuksina. Tällä Hänninen pyrkii painottamaan sitä, miten tarinat yksilöllisyydessäänkin heijastavat yleisiä kulttuurisia merkitysjärjestelmiä. Analyysin tulokset Hänninen on esittänyt tyyppikompositioina. Esimerkkitarinat on koottu useiden samaan tyyppiin sijoitettujen ihmisten kertomuksista. (Hänninen 1999, 33; 95–103; ks. myös Vähäkangas 2004, 69–71; Hanhimäki 2006, 23–24, 35–93.)

4.3 Narratiivien analyysi ja narratiivinen analyysi

Polkinghorne (1995, 6–8) määrittelee kaksi eri tapaa käsitellä narratiivista aineistoa; narratiivien analyysin (analysis of narratives) ja narratiivisen analyysin (narrative analysis). Tämä perustuu Jerome Brunerin (1986) esittämään jaotteluun kahdesta tietämisen tavasta, paradigmaattisesta ja narratiivisesta tietämisestä. Molemmat pyrkivät vakuuttamaan lukijan, mutta paradigmaattinen tieto pyrkii vakuuttamaan totuudesta (truth) ja narratiivinen tietämisen tapa todentuntuisuudesta (verisimilitude). (Bruner 1986, 11–12; Polkinghorne 1995, 11–12.) Narratiivisen tutkimuksen uskottavuuden lähtökohtana on perustelujen ja väitelauseiden sijaan tutkimuksen kyky vakuuttaa lukija ja saada tämä eläytymään tarinaan mahdollisimman todentuntuisesti. Todentuntuisuus voi nousta lukijan samankaltaisista kokemuksista, jotka saavat hänet ymmärtämään sekä tutkittavien elämäntilanteen että oman elämäntilanteensa uudella tavalla. (Syrjälä 2001, 214.) Todentuntu perustuu siihen, että lukija eläytyy tarinaan ja kokee sen ikään kuin todellisuuden simulaationa. (Heikkinen 2000, 56; Lincoln & Denzin 1994, 580).

Narratiivien analyysissä kertomusta voidaan luokitella ja jäsentää erilaisiin kategorioihin ja tapaustyyppeihin (Heikkinen 2000, 53). Narratiivisen analyysin painopiste on uuden kertomuksen tuottamisessa aineiston kertomusten perusteella. Heikkinen (2002) toteaa, että usein nämä molemmat käsittelytavat ovat läsnä käytännön tutkimusprosessissa, mutta painopiste on jommassakummassa. (Heikkinen 2002b, 20–21; Poikolainen 2006, 139–140.)

Narratiivisen aineiston tarkastelussa on olemassa useita erilaisia lähestymistapoja. Sosiolingvistiksessä tarkastelussa pääpaino on suunnattu narratiivien rakenteen tarkasteluun. Tätä lähestymistapaa edustavat esimerkiksi Labov ja Waletzky, jotka toteuttivat tutkimuksensa New Yorkissa mustien lasten ja nuorten keskuudessa. Labov ja Waletzky kehittivät narratiivisen struktuurin mallin laajan haastatteluaineiston pohjalta. Heidän mukaansa tyypillinen narratiivi sisältää abstraktin, orientaation, kokoamisen, evaluaation, ratkaisun ja lopetuksen vaiheet. Pyrkimyksenä on päästä mahdollisimman lähelle jokapäiväisen elämän yksilöllistä kokemusta. (Labov 1979, 362–363.)

Myös Riessmanin (1993) lähestymistavassa keskeistä on kertomusten rakenteen tarkastelu ja Labovin tavoin hän on kiinnostunut kertojan subjek-

tiivisistä kokemuksista. Cindy-nimisen naisen haastattelua analysoidessaan Riessman kuitenkin toteaa, että Labovin teoria ei tarjoa riittävää mallia sellaisten subjektiivisten kokemusten kuvaukseen, jotka tapahtuvat pitkällä aikavälillä ja jatkuvat tulevaisuuteen. Riessman esittääkin Labovin mallia laajemmän rakenteellisen analyysin tavan. (Riessman 1990, 51–52; ks. myös Riessman 2008, 77–103.) Rakenteellisen analyysin lisäksi lähestymistapa voi olla temaattinen, jolloin fokuksessa on kertomuksen sisältö (Riessman 2008, 53–76).

Wortham (2001) edustaa puolestaan narratiivisen diskurssin analyysiä. Täsmällinen kuvaus siitä, miten elämäkerta (ainakin osittain) konstruoi kertojan itseä, edellyttää interaktiivisen tilanteen analysoimiseen sopivia käsitteellisiä ja metodologisia välineitä. Hän asettaa Bakhtiniin vedoten painopisteen dialogiseen kontekstiin. Kieli asettaa puhujat interaktiiviseen tilanteeseen ja tämä on puolestaan suhteessa narratiivisen tapahtuman sisältöön. Dialogianalyysimenetelmä pyrkii paljastamaan kohteen, josta kertojat puhuvat. (Wortham 2001, 15–18.)

Lieblich, Tuval-Mashiach ja Zilber (1998) jaottelevat narratiivisen aineiston analyysin holistiseen ja kategoriseen lähestymistapaan: **Holistis-sisällöllisessä** mallissa lähestytään kertomusta kokonaisuutena ja painopiste on sen ilmaisemassa sisällössä. **Holistis-muodollinen** (holistic-form) lähestymistapa painottaa kertomuksen rakenteen merkitystä. Tuval-Mashiachin mukaan struktuurianalyysin menetelmät nousevat kirjallisuuden tutkimuksesta ja niiden painopiste on kertomustyyppin, kertomuksen etenemisen ja yhtenäisyyden tarkastelussa. Esimerkiksi kertomuksen muoto voidaan tyypitellä romanssiksi, komediaksi, tragediaksi tai satiiriksi. Kertomuksen etenemistä ja juonen kehittymistä voidaan puolestaan tarkastella rinnakkain – kertomus voi olla etenevä, taantuva tai pysähtynyt kertomus (narrative of progress, narrative of decline, steady of narrative). Kertomuksen yhtenäisyyden tarkastelussa nousevat esille hyvän kertomuksen elementit: juoni, tavoite ja sarja tapahtumia, jotka etenevät kyseistä tavoitetta kohti sekä näiden tapahtumasarjojen väliset syy- ja seuraussuhteet. Kertomuksen sisältö ja muoto kertovat tutkittavan identiteetistä ja arvoista. Tutkimus on esimerkiksi osoittanut, että miehet ja naiset muodostavat narratiiveja eri tavoin. Kun miesten kertomuksissa painottuvat selkeästi määritellyt juonet, naisten kertomukset rakentuvat useista ulottuvuuksista. (Lieblich ym. 1998, 88–91.)

Kategoris-sisällöllinen (categorical content) lähestymistapa lähestyy si-

sällönanalyysin käsitettä. Metodilla on useita variaatioita tutkimuksen tarkoituksen ja narratiivisen aineiston luonteen mukaan. **Kategoris-muodollisen** (categorical form) lähestymistavan tarkoituksena on löytää aineistosta sellaisia piirteitä, jotka eivät ilmene yksinomaan sisällönanalyysin keinoin. Zilberin esittämän analyysiesimerkin lähtökohtana on oletus, että elämäkertoimusten esittämisen tavat heijastelevat ajatteluprosessia. Aineistosta voidaan esimerkiksi etsiä abstrakteja ja konkreettisia ilmaisuja ja vertailla näiden ilmenemistä ja määrää eri ryhmien välillä. Zilberin mukaan kielellisiä seikkoja tarkastelemalla voidaan löytää tietoa myös haastateltavan tunnetilasta. (Lieblich ym. 1998, 141, 145–147, 155–156.)

Tutkimusaineisto ja tutkimuskysymykset määrittävät siis analyysin tapaa. Tämän tutkimuksen aineiston kerääminen on tapahtunut pitkän ajanjakson kuluessa. Niinpä myös aineiston analyysi on tapahtunut vaiheittain ja tarkastelun näkökulma on muuttunut prosessin edetessä. Ensimmäisen aineiston käsittelyssä lähestymistapa oli kategorinen sisällönanalyysi, jonka teoreettinen viitekehys muodostui spiritualiteetti-käsitteen laaja-alaisesta määritelmästä – tältä osin tutkimuksen alkuvaihe on lähellä laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä. Haastatteluaineistojen analyysin myötä kategorisen sisällön analyysin rinnalle ovat nousseet myös holistis-sisällöllinen ja holistis-muodollinen lähestymistapa.

Opiskelijoiden kirjoitelmista ja litteroiduista haastatteluista muodostuva lopullinen tutkimusaineisto on varsin laaja. Jotta tämä moniääninen ja runsas aineistokokonaisuus olisi hallittavissa, luokittelu ja kategorioihin jäsentäminen on ollut välttämätöntä. Siten on ollut mahdollista luoda edellytykset opiskelijoiden prosesseja kuvaavien keskeisimpien kertomustyyppien hahmottamiselle ja rakentamiselle. Kategorisoinnin apuna analysoinnissa on käytetty erilaisia taulukoita ja kuvioita, jotka eivät sellaisenaan ole narratiiviselle tutkimukselle tyypillisiä kuvaamisen välineitä. Tältä osin tutkimuksessa hyödynnetään siis myös määrälliselle tutkimukselle ominaista kuvaamisen tapaa. Kuvioden ja taulukoiden tavoitteena on visualisoida ja perustella lukijalle tyyppitarinoiden rakentumisen lähtökohtia. (Ks. Heikkinen, Huttunen, Niglas & Tynjälä 2005.)

Aineiston analyysi on tapahtunut vaiheittain usean vuoden aikana ja jokaisen analyysivaiheen yhteydessä on saatu myös tuloksia. Tämän vuoksi seuraavassa tutkimuksen toteuttamisesta tarkastelevassa luvussa analyysin kuvaus ja tutkimuksen tulokset kulkevat rinnakkain ja lomittain.

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusaineiston keräämisen vaiheet

Tässä tutkimuksessa selvitettiin kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevien spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin muotoutumista ammattikorkeakouluopintojen aikana. Tutkimustehtävää lähestyttiin seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Miten spiritualiteetti ja ammatillinen identiteetti ilmenevät opiskelijoiden kertomuksissa?
2. Minkälaisen ammatillisen kasvun ja spiritualiteetin kehittymisen prosessin opiskelija käy läpi opintojen aikana?
3. Miten spiritualiteetti ja ammatillinen identiteetti liittyvät toisiinsa ammatillisen kasvun prosessissa?

Käytännöllisenä, Kasvu kirkon työntekijäksi -tutkimus- ja kehittämishankkeeseen liittyvänä tavoitteena on myös tunnistaa opintopolusta ne vaiheet, joissa opiskelija ei koe saavansa tukea spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin rakentamiseen, ja hyödyntää saatua tietoa koulutuksen kehittämisessä.

Tutkimusaineisto muodostui Diakissa opiskelevien sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajien kirjoittamista teksteistä (N=72) sekä haastatteluaineistosta (N=20). Kirjallinen aineisto kerättiin kristillisen kasvatuksen suuntautumisvaihtoehdossa opiskelevalta ryhmältä kahdesta Diakin toimipaikasta. Ryhmät aloittivat opintonsa samana vuonna. Ensimmäisen kirjoitelman perusteella valittiin haastateltaviksi kymmenen opiskelijaa, viisi kummastakin toimipaikasta.

Aineiston kerääminen ja käsitteleminen on tapahtunut prosessina kolmen ja puolen vuoden aikana, ja se on noudatellut opiskelun vaiheita taulukon

1 mukaisesti. Ensimmäinen aineisto (E1) muodostuu 46 elämäkertomuksesta, jotka kerättiin opiskelujen alkuvaiheessa Diakin kahden toimipaikan opiskelijoilta lähiopetustilanteen yhteydessä. Opiskelijat saivat tehtäväksi kirjoittaa lyhyen hengellisen elämäkerran.

TAULUKKO 1. Aineiston keräämisen ja analysoinnin vaiheet

Aineiston keräämisen ajankohta	Aineiston muoto ja laajuus	Koodi(t)	Analyysi
Ensimmäisen lukuvuoden alku	Lyhyet hengelliset opetustilanteiden yhteydessä kootut elämäkertomus-kirjoitukset koko knto-opiskelijaryhmältä kummastakin yksiköstä (N=46)	E1	Alustava sisällönanalyysi ja tämän perusteella haastateltavien valinta
Toisen lukuvuoden alku	Haastattelut, joihin valittiin E1 aineiston perusteella 12 opiskelijaa, lopulliseksi määräksi muodostuu 10	H1	Myöhemmin aineiston siirtäminen Atlas.ti 4.1 -ohjelmaan ja uusi koodaus
Kolmannen lukuvuoden alku	Toinen haastattelu	H2	Aineisto on käsitelty Atlas.ti 4.1 -ohjelmalla. Ensimmäinen koodaus tapahtui teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta (Hull 2002) ja toinen aineistolähtöisesti.
Kolmannen lukuvuoden loppu tai neljännen alku	Opiskeluprosessia käsittelevä kirjoitus koko knto-opiskelijaryhmältä lähiopetuksen yhteydessä. Paikalla oli vain vähän opiskelijoita (22). Loput tekstit saatiin haastateltavilta neljännen lukuvuoden alussa (yhteensä 26)	E2	Aineisto on käsitelty Atlas.ti 4.1 -ohjelmalla. Koodaus on tapahtunut edelliseen koodaukseen perustuen ja aineistolähtöisesti.

E1-kirjoitelma-aineiston perusteella valittiin 10 opiskelijaa haastattelututkimukseen. Nämä opiskelijat haastateltiin kahteen otteeseen, ensimmäisen kerran toisen lukuvuoden alussa (H1-haastatteluaineisto) ja seuraavan ker-

ran kolmannen lukuvuoden alussa (H2-haastatteluaineisto).

Viimeinen kirjoitelma-aineisto (E2) kerättiin opiskelijaryhmiltä kolmannen lukuvuoden lopussa lähiopetuksen yhteydessä. Tehtävän ajoittuminen myöhäiseen iltapäivään ja lukukauden lopun läheisyys verottivat ilmeisesti osallistujien määrää, sillä paikalla oli vain yhteensä 22 opiskelijaa. Joukosta myös puuttui tuolloin viisi haastateltavaa, joista neljä tavoitettiin seuraavana lukukautena sähköpostitse. Tässä kirjoitustehtävässä opiskelijoita pyydettiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Mikä tällä hetkellä on oman hengellisen elämäni kannalta merkittävää?
2. Mikä on opintojen aikana ollut oman ammatillisen kasvun kannalta merkittävää?

Mikä on vaikuttanut ammatillisen identiteettini kehittymiseen?

3. Minkälaisissa tehtävissä (tällä hetkellä) ajattelen Diakista valmistumiseni jälkeen työskenteleväni? Entä kymmenen vuoden kuluttua?

5.2 Ensimmäisen kirjoitelma-aineiston analyysi ja tulosten tarkastelua

5.2.1 Haastateltavien valinta

Tässä tutkimuksessa aineiston käsittelyn ensimmäinen vaihe, elämänkertomusaineiston tarkastelu, oli narratiivien analyysiä ja lähtökohtana oli Lieblichin, Tuval-Masciahin ja Zilberin (1998) kuvaama kategoris-sisällöllinen (categorical content) lähestymistapa, joka mahdollisti aineiston luokittelun ja kategorisoinnin. (Lieblich ym. 1998, 112–113.)

Opiskelijoiden elämänkertomus-teksteissä on paljon samankaltaisuuksia, mutta myös eroavaisuuksia. Alustavan lukemisen perusteella aineistosta nousivat esille seuraavat teemat:

- kodin tai suvun merkitys
- omat elämänvaiheet (ihmissuhteet, menetykset, kuolema)
- rippikoulun, isoskoulutuksen ja seurakunnassa tai kristillisessä järjestössä toimimisen merkitys
- yhteys evankelis-luterilaiseen paikallisseurakuntaan tai johonkin muuhun kristilliseen yhteisöön (Kansanlähetyksen nuorisotyö, helluntaiseurakunta, herännäisyys)

- vastausten etsiminen omaa (uskon)elämää koskeviin kysymyksiin
- kutsumus
- epävarmuus suhteessa omaan kirkolliseen suuntautumiseen ja/tai ammatti-identiteettiin.

Aineiston teemoittelu ja tutkittavien valinta tapahtui teoreettisessa viitekehyksessä (Eskola & Suoranta 2000, 174, 180), jona toimi luvussa 4.1 kuvattu Hullin (2002) spiritualiteettia koskeva määritelmä. Siinä spiritualiteettia (spirituality), uskontoa (religion) ja uskoa (faith) kuvataan sisäkkäisinä kehinä. Uloimman kehän Hull nimeää spiritualiteetiksi. Se pitää sisällään uskonnon ja persoonallisen uskon ulottuvuudet. Kaikki se, mikä on uskontoon liittyvää, sisältyy myös spiritualiteettiin, mutta kaikki spiritualiteettiin liittyvä ei ole uskontoa. Spiritualiteetin voidaan ymmärtää sisältävän henkisyuden ja hengellisyyden. (Halme 2008, 62–63.) Keskellä on uskontoa kuvaava kehä, joka puolestaan pitää sisällään persoonallisen uskon. Uskonto merkitsee enemmän tai vähemmän organisoitunutta rakennetta ja toimintaa. Sisin kehä kuvaa persoonallista uskoa. Sitä voidaan kuvata myös asenteeksi, luottavaiseksi, henkilökohtaiseksi vastaukseksi Jumalalle. (Hull 2002, 171–174.)

E1-kirjoitelma-aineisto teemoiteltiin näiden spiritualiteetin ulottuvuuksien mukaisesti. Seuraavasta taulukosta käyvät ilmi spiritualiteetin ulottuvuuksiin liittyvät, aineistosta nousevat teemat opiskelijoiden teksteissä.

Jo alustavan aineiston tarkastelun perusteella oli mahdollista todeta, että spiritualiteetti-, uskonto- ja usko-ulottuvuuksiin liittyvät teemat näkyvät kaikkien opiskelijoiden teksteissä. Osa hengellisistä elämäkertomuksista näytti painottavan jotain tiettyä spiritualiteetin ulottuvuutta, mutta suuressa osassa oli myös löydettävissä kaikki kolme limittäisinä ja sisäkkäisinä. Näiden teemojen rinnalla oli myös löydettävissä lähetyskutsumus-tyyppistä aineistoa, jota oli vaikea sijoittaa yllä olevaan taulukkoon. Sen teemat näyttivät kuitenkin liittyvän vahvasti sekä uskonto- että usko-kategorioihin.

E1-kirjoitelma-aineiston perusteella oli alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaan tarkoitus valita kaksitoista haastateltavaa, jotka edustavat edellä kuvatun spiritualiteettimallin eri ulottuvuuksia. Haastateltaviksi valituista yksi opiskelija oli vaihtanut suuntautumisvaihtoehtoa, yksi keskeyttänyt opinnot ja yksi lopettanut. Neljä ei vastannut sähköpostikyselyihin. Lopulta haastateltavien joukko muodostui kymmenestä opiskelijasta, seitsemäs-

TAULUKKO 2. Spiritualiteetin ulottuvuudet E1-aineistossa

Spiritualiteetti (painottuu kahden opiskelijan teksteissä)	Uskonto (painottuu kahden opiskelijan teksteissä)	Usko (painottuu kuuden opiskelijan teksteissä)
(Universaali) kokemus jostain korkeammasta	Kristitty perhe tai suku	Uskoon tuleminen
Kokemus elämästä ja maailmasta	Seurakunnan tai yhteisön toimintaan osallistuminen: jumalanpalvelus, nuortenillat, nuorten toiminta, vapaaehtoistyö	Uskoon tai uskossa kasvaminen
Eettinen ja arvoja koskeva pohdinta	Kouluttautuminen kirkon virkaan (Lähetyskutsumus)	Rukous
Elämän tarkoitus		Oma arkinen hengellinen elämä
Elämän rajallisuuden kohtaaminen (esim. läheisen kuolema)		Kokemus johdatuksesta
Identiteettiä koskeva pohdinta		Kutsumus, uskosta todistaminen
Oman riittämättömyyden kokemus		Uskonvarmuus Oman (uskon) riittämättömyyden kokemus
		Kokemus armosta, armon kaipaaminen
		Virret, rukoukset,
		Raamattu oman hengellisen elämän hoitamisessa (Lähetyskutsumus)

tä naisesta ja kolmesta miehestä. Sukupuolijakauma vastaa Diakin kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehtoon kesällä 2004 hakeneiden jakaumaa (miehiä 20,6 % ja naisia 79,4 %) (Launonen 2005, 16–17). Kirkon työssä olevien nuorisotyönohjaajien sukupuolijakauma on samansuuntainen: vuonna 2007 nuorisotyöntekijöistä 63,7 % oli naisia ja miehiä 36,3, %. (Kirkon tilastollinen vuosikirja 2007, 31.) Haastateltavien teksteissä tulivat esille spiritualiteetin kaikki ulottuvuudet, mutta siten, että henkisyys-ulottuvuus painottui kahden ja uskonto-ulottuvuus niin ikään kahden opiskelijan elämäkertomuksessa. Usko-ulottuvuus painottui kuuden haastateltavan tekstissä.

5.2.2 Opintonsa aloittavien kirkon nuorisotyönohjaaja -opiskelijoiden ryhmä

E1-kirjoitelma-aineiston tarkastelu antaa yleiskuvan opintojen alkuvaiheessa olevista kirkon nuorisotyönohjaaja -opiskelijoista. Myös Launonen (2005, 2007) ja Salomäki (2008) ovat tarkastelleet kirkolliselle alalle hakeneiden uskonnollisia taustoja, uranvalintaa ja motivaatiota. Launosen ja Salomäen tutkimuksiin osallistuivat kaikki kirkon alaa opiskelevat Diakin ja Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulun opiskelijat. Launosen (2009, 46) mukaan suurin osa (95 %) opiskelijoista kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Nuorisotyötä opiskelevista 80 % oli osallistunut paljon rippikoulun isostoimintaan ja 60 % muuhun nuorisotoimintaan. Myös lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön oli osallistuttu paljon. Launonen toteaa, että seurakunnan nuorisotyö ja rippikoulun isostoiminta on merkittävä kirkolliseen koulutukseen rekrytoimisen väylä. (Launonen 2009, 50.)

Perinteisiin herätysliikkeisiin ja hengellisiin liikkeisiin kuuluminen ei Launosen tutkimuksen mukaan ole kirkon alan opiskelijoilla kovin yleistä. Eniten vaikutusta on ollut evankelisuudella ja Kansanlähetyksellä. (Launonen 2005, 28–29; ks. myös Salomäki 2008, 54–57.) Uskoon liittyvissä kysymyksissä hakijat olivat selvästi uskonnollisempia kuin suomalaiset keskimäärin (Launonen 2005, 30).

Tässä tutkimuksessa elämäkertomus-tekstin kirjoittaneista 46 opiskelijasta 16 kertoi, ettei ole saanut kotonaan kristillistä kasvatusta. Näistä 16:sta kuusi oli osallistunut seurakunnan kerhoon tai pyhäkouluun, joten kotona oli kuitenkin suhtauduttu myönteisesti kristinuskoon:

Kotona meillä on yksi Raamattu, äidin ja isän vihkiraamattu, jota käytin itsekin rippikoulussa ja isosena ollessa. (Kenellekään suvusta ei tullut mieleenkään antaa Raamattua rippilahjaksi.) Minulle ei ole suvusta tai perheestä pahemmin tullut kristillisiä vaikutteita. Toki äiti kyllä raahasi minua pyhäkouluun ja päiväkerhoon, mutta niinhän siellä kävivät kaikki muutkin kylän lapset. (P12)

Olen lähtöisin perheestä, jossa uskonto ei ole ollut osana jokapäiväistä elämää. Kävin toki pyhäkoulussa mutta kun se loppui kotini lähellä olevasta paikasta ja siirtyi kauemmas niin jouduin lopettamaan sen. (P13)

Pienenä äitini laittoi minut ja veljeni seurakunnan kerhoon. Kotona hän

ei koskaan opettanut minulle uskosta, mutta halusi säilyttää kristillisiä arvoja meillä lapsilla. (P19)

En tule varsinaisesti uskovasta perheestä, mutta kirkkoon kuitenkin kuulimme, kunnes ollessani 9 yksinhuoltajaäitini erosi kirkosta kirkollisveerot tekosyynä. Uskontoa ei kuitenkaan pidetty aivan piilossa ja kirjahyllystä löytyvä Raamattu alkoi kiinnostaa jo nuorena. (P28)

Rippikoulu mainittiin useassa E1-aineiston tekstissä merkittävänä etappina. Yksi opiskelija tosin kuvasi sitä negatiiviseksi kokemukseksi:

Oma riparini oli mielestäni kamala. Isoiset olivat liian tuttuja, kirkon työntekijöistä osa ei tullut toimeen nuorten kanssa. Meillä ei ole seurakunnassa nuorisotyönohjaajaa. (P12)

Kuudella opiskelijalla kokemus rippikoulusta ei ollut merkinnyt omaa hengellistä elämää koskevaa muutosta, mutta oli ehkä antanut sysäyksen omalle pohdinnalle ja kysymyksille:

Rippikoulussa ja koulun uskontotunneilla opin uskosta jonkin verran lisää mielestäni en saanut tarpeeksi tietoa ja siksi kyseenalaistin Jumalan. Menin kuitenkin isokoulutukseen, varmaan lähinnä siksi, kun kavereita lähti siihen mukaan mutta toisaalta halusin myös vastauksia omiin hengellisiin kysymyksiini. Osittain sainkin niihin vastauksia mutta paljon jäi epäselväksi. (P20)

Oman rippikoulussa en kokenut mitään erikoista hengellistä valaistumista vaan pikemminkin kun joutui ajattelemaan asioita, uskoni alkoi muokkaantua uudenlaiseksi ja aloin osittain kyseenalaistamaan asioita ja jopa omaa uskoani. (P25)

Rippikoulu tuli käytyä ja sen jälkeen seurakunnan nuortenilloissa, mutta lähinnä kavereitten perässä. (P46)

Rippikoulussa en kohdannut minkäänlaista kiinnostusta raamattuun tai tuntenut sitä juurikaan omaksi jutukseni. Me ei ripiltä päästyämme saa-

tu srk:lta edes rippiraamattua joten hieman syytän kyllä ns. ”opetuksen” antiakin. (P21)

Suurimmalle osalle (30) rippikoulu oli kuitenkin merkinnyt spiritualiteettia koskevaa käännettä tai muutosta ja sitä kuvailtiin käännteentekeväksi jutuksi, hengellisen elämän aluksi tai jopa uskoontuloksi.

Ripari oli minulle, niin kuin monelle muullekin, käännteentekevä juttu. Siellä ensimmäistä kertaa tajusin, että hengelliset asiat koskevat minuaakin, ja että minun on itse päätettävä mitä niistä ajattelen. (P2)

”Hengellinen elämäni” alkoi rippikoulussa. Ennen rippikoulua en ollut ajatellutkaan koko uskoa. Isokoulutuksessa ajatukset vahvistuivat ja lopulta löysin itseni Diakista. (P5)

Rukouksen ja hartauden merkitys selveni minulle vasta oikeastaan rippileirillä. Koska halusin olla kuin omat isoseni, menin seurakunnan isokoulutukseen ja jatkanut toimintaa aina tähän päivään asti. (P7)

Uskonto ja kirkko eivät ikinä sinänsä ole olleet sydäntäni lähellä. Kävin kyllä pienenä ja vähän isompanakin seurakunnan kerhoissa ja tapahtumissa, mutta ylä-asteen koittaessa kaikki se jäi. Rappio-olotilaa pari vuotta ja sitten koitti ripari. Siitä se sitten lähti. Rippileirin jälkeen isokoulutukseen ja isoseksä. (P26)

Tulin uskoon rippikoulussa, josta voisi katsoa hengellisen elämäni alkaneen. (P29)

Perinteisistä herätysliikkeistä E1-aineistossa mainittiin Kansanlähetys (KL), herännäisyys ja Kansan Raamattuseura (KRS); sen sijaan evankelisuutta, joka Launosen (2005) ja Salomäen (2008) tutkimuksissa nousi suurimmaksi vaikuttajaksi, ei mainittu tässä aineistossa ollenkaan. Kansanlähetyksen toiminnassa mukana oli ollut kahdeksan opiskelijaa. He kaikki olivat olleet Kansanlähetysoipistossa Ryttylässä raamattukurssilla, nuorisotiimissä tai kansainvälisyyslinjalla ja kuvasivat ajanjaksoa hengellisen kasvun ja uranvalinnan kannalta merkittävänä kokemuksena:

Kotiseurakunnan kasvatuksen ja perustan lisäksi merkittävä osa hengellistä elämäni ja siinä kasvamista oli viime vuosi [...] jonka vietin Kansanlähetyksen opistolla Ryttylässä. Opiskelin vuoden nuorisotiimilinjalla ja asuin kolmen muun tytön kanssa. (P2)

Herätyskristillisyyks oli tullut tutuksi Kansanlähetyksen piireissä jo ennen Ryttylän Raamattukouluun menoa. Siellä vahvistui halu toimia seurakuntatyössä. (P31)

Herännäisyys mainittiin kahdessa tekstissä ensisijaisesti kotikasvatukseen liitettynä:

Uskon siemenen olen saanut kristillisestä kodistani. Kotonani on opetettu kristinuskon asioita, rukoiltu ja käyty herättäjäjuhlilla. (P16)

Ala-asteikäisenä usein ihmettelin omaa ”jotakin” kummaa erilaisuuttani. Toki meillä kokona kasvatus oli körttiläistä; Jumalaan uskottiin lujasti, mutta ei ollut mitään tarvetta sitä joka kadun kulmassa ääneen toitttaa. Kotoa tuli myös perheen arvostus, suvun tärkeys, isänmaan rakkaus valkoisin asentein. Nimen tälle pienelle erilaisuudelle tajusin vasta ripikoulussa.. (P6)

Kansan Raamattuseuran mainitsi yksi opiskelija. Hän oli ollut KRS:n ripikoululeirillä ja sen jälkeen isosena KRS:n leireillä Vivamossa.

Muista kirkkokunnista E1-aineistossa mainittiin helluntaiseurakunta. Neljä opiskelijaa oli ollut mukana sen toiminnassa, mutta tämän lisäksi he olivat olleet myös luterilaisen kirkon toiminnassa:

Vuonna 1995 osallistuin helluntaiseurakunnan lasten leirille. Leiri oli käänteentekevä kokemus. Aloin seuraamaan Jeesusta. (P35)

Oma seurakunta tuntui ajoittain jopa ”liian kuivalta”, jolloin kävin jonkin verran esim. helluntaisrk:n tilaisuuksissa. Kävin silti kuitenkin omassa srkssammekin. (P36)

Ala-asteikäisenä olin mukana erilaisilla hengellisillä helluntaiseurakunnan järjestämällä leireille, jotka ovat myös jääneet elävästi mieleeni. Sain siel-

täkin tavallaan jo eväitä ja aineksia omaan uskonelämäni. (P38)
Kävin oman ev.lut. seurakunnan lisäksi myös helluntaiseurakunnan ke-
säleireillä. (P43)

5.2.3 Haastateltavien kuvaus

Kaikissa haastateltavien elämäkertomuksissa nousi esille kodin tai suvun vaikutus, ja ne sisälsivät myös maininnan ammatillisesta suuntautumisesta. Yksi haastateltavista oli keskeyttänyt opintonsa Diakissa. Alla olevaan tauluk-
koon on koottu haastateltavien osalta elämäkertomusaineistosta nousevat keskeiset teemat. Taulukossa rippikoulu on lyhennetty kirjainparilla RK.

Elämäkertomusaineiston ensimmäinen analyysi nosti jo esille kiinnostavia seikkoja haastateltavien joukosta. Kymmenestä haastateltavasta viisi kuvasi kotitaustaansa kristilliseksi tai uskovaiseksi, viisi puolestaan totesi, ettei oma lapsuudenkoti ollut varsinaisesti ollut uskovainen. Seitsemällä haastateltavalla rippikoulu oli ollut merkittävä, jopa elämää muuttava kokemus, jonka jälkeen yhteys kotiseurakuntaan tai kristilliseen järjestöön oli ollut keskeinen asia. Muutamalla (3) tämä yhteys oli kuitenkin katkennut, ja he etsivät mahdollisuutta uuteen seurakuntayhteyteen. Neljän opiskelijan elämäkertomuksissa painottui herätysliikkeen (herännäisyys, Kansanlähetys) merkitys. Kaikkien haastateltavien teksteissä nousi esille kristillisiin arvoihin sitoutuminen, mutta viisi heistä mainitsi erikseen vielä Raamattuun sitoutumisen tärkeänä uskonelämää ohjaavana seikkana. Villen kohdalla päädyttiin merkitsemään Raamattuun sitoutuminen usko-sarakkeeseen, sillä hänen tekstissään Raamattu nousi esille omaan henkilökohtaiseen uskonelämään liittyvänä asiana. Muissa teksteissä Raamatun merkitystä pohdittiin myös seurakuntayhteyden tai kristillisen järjestön toimintaan osallistumisen kuvauksissa.

E1-aineiston perusteella haastatteluihin valitut opiskelijat edustivat motivoituneita ja kirkon virkaan suuntautuneita opiskelijoita. Tästä kertoo aineiston koodauksen yhteydessä tehty havainto. Atlas.ti 4.1 -ohjelmaan nimittäin koodattiin myös opiskelijan valmius sitoutua tutkimukseen. Kahdeksan vastaajaa ei ollut valmis sitoutumaan tutkimukseen (E). Heistä kolme opiskelijaa perusteli vastausta elämäntilanteellaan, esimerkiksi asevelvollisuuden suorittamisella tai sillä, että aikoo vielä hakea teologiseen tiedekuntaan. Viisi heistä ilmoitti suuntautuvansa ensisijaisesti sosionomin työhön.

TAULUKKO 3. Haastateltavien kuvaus E1-kirjoitelma-aineiston pohjalta

Haastateltava	Koti ja sen merkitys	Spiritualliteetti	Uskonto	Usko	Ammatillinen suuntautuminen
Iina	Uskovainen koti		Kotiseurakunta,	Jumalan johdatuksessa eläminen	Hengellinen työ (julistaminen)
Elina	Kodissa esillä kristilliset arvot	Kristilliset arvot	herätysliike (KL)	Ilmenee arjessa; teologinen pohdinta tärkeää	Kiinnostus kirkon nuorisotyötä kohtaan
Tiina	Ei-uskovainen koti	Kristilliset arvot	sitoutuminen Raamattuun	Jumalan tahdon toteuttaminen, henkilökohtainen uskonelämä tärkeää	Halu tehdä Jumalan työtä, julistaminen
Aino	Ei varsinaisesti uskova perhe, neutraalia suhtautumista.	Kristilliset arvot	RK on ollut tärkeä kokemus; herännäisyys, srk-yhteys haussa	Uskonto on luonnollinen osa elämää	Kirkon nuorisotyö
Lotta	Äidin uskoontulo		RK on ollut tärkeä kokemus. Opiskelukavereiden muodostama yhteys, srk haussa	Halu palvella Jumalaa, oma uskonelämä tärkeää	Ei selvää mainintaa
Pauli	Kristillinen koti	Kristilliset arvot	Kotiseurakunta RK on ollut tärkeä kokemus	Usko ilmenee arjessa	Ei selvää mainintaa
Elisa	Uskova koti		Kotiseurakunta = KL sitoutuminen Raamattuun,	Jumalan tahdon toteuttaminen, henkilökohtainen uskonelämä tärkeää	Epäselvää. Tärkeintä on evankeliumin julistaminen
Petri	Ei-uskovainen koti	Kristilliset arvot	RK on ollut tärkeä kokemus srk-yhteys haussa	Usko ilmenee arjessa	Kirkon nuorisotyö
Kerttu	Ei varsinaisesti uskova perhe	Kristilliset arvot	Kotiseurakunta, KL:n nuorisotiimi, opiskelukavereiden muodostama yhteisö, sitoutuminen Raamattuun	Usko ilmenee arjessa	Kirkon nuorisotyö
Ville	Ei varsinaisesti uskovainen perhe, mutta myönteistä suhtautumista	Kristilliset arvot	RK on ollut tärkeä kokemus Srk-yhteys haussa; kiinnostus, sitoutuminen Raamattua kohtaan	Usko on vaikuttanut elämän valintoihin, Raamatun lukeminen	Kirkon nuorisotyö

Lisäksi 12 vastauksessa oli maininta, että opiskelija ei osaa sanoa, onko valmis sitoutumaan (EOS), tai sitoutumista koskeva merkintä puuttuu kokonaan. Heistä yksi suhtautui tutkimukseen varauksellisesti ja lopuista teksteistä syy sitoutumattomuuteen ei käy ilmi tai sitä ei haluta perustella. Kolmessa tekstissä haluttomuuteen sitoutua liittyi oman uskonelämän tai seurakuntayhteyden epävarmuutta:

”En kuitenkaan tiedä uskonko vai enkö usko Jumalaan. Haluaisin, mutta on niin paljon kysymyksiä ilman vastauksia.” (P5.)

”Tällä hetkellä etsiskelen jälleen uskoani. Hakeuduin alalle, koska toivon saavani vastauksia myös itselleni. Siinä mielessä mietin välillä, olenko oikeassa paikassa opiskelemaan, sillä minusta tuntuu, että opiskelen ensisijaisesti sosionomiksi ja vasta toissijaisesti kirkon virkaan.” (P10.)

”En koe, että minulla olisi minkäänlaista esikuvaa seurakunnan puolelta, sosionomin ala kiinnostaa.” (P12.)

Koska haastateltavat valittiin siitä joukosta, joka oli valmis sitoutumaan tutkimusprosessiin, kaikkein heikoimmin kirkon virkaan suuntautuneet opiskelijat puuttuivat haastateltavien joukosta kokonaan, sillä tutkimukseen sitoutuneet opiskelijat olivat suuntautuneita ensisijaisesti kirkon työhön.

Tutkimuksen aikana haastateltavilta ei kysytty ikää, mutta havaintojeni perusteella heidän ikänsä sijoittuu kahden- ja kolmenkymmenen ikävuoden välille. Haastateltavat edustavat siis ikäryhmää, joka kirkon työssä on määritelty haasteelliseksi. (Mikkola, Niemelä & Petterson 2006.) Niemelä (2006) toteaa, että kaikilla perinteisillä uskonnollisuuden mittareilla mitatuna nuoret aikuiset ovat tutkimusten mukaan muita ikäryhmiä vähemmän uskonnollisia. Myös usko perinteisiin kristillisiin uskomuksiin on tässä ikäryhmässä vähäisempää kuin missään muussa ikäryhmässä. (Niemelä 2006, 49–54.) Suurin osa kirkosta eronneista on nuoria aikuisia, ja tutkimusten mukaan he ovat etäämmällä kirkosta kuin mikään muu ikäryhmä (Monikasvoinen kirkko 2008, 153; Uskosta osallinen 2006, 4).

20-vuotiaan opiskelijan elämänvaiheeseen liittyy monia muutoksia: Opiskelun aloittaminen merkitsee useimmille muuttoa pois lapsuudenkodista ja itsenäisen elämän aloittamista. (Niemelä 2007, 26–28). Opiskelun myötä muodostuu uusia ihmissuhteita – kenties sosiaalinen verkosto on rakennettava uudella opiskelupaikkakunnalla aivan alusta. Opiskelun ja elämi-

sen rahoittaminen muodostuu monen kohdalla myös merkittäväksi haasteeksi. Yhä useampi opiskelija tekee opintojen rinnalla ansiotyötä rahoittaakseen opiskeluaan.

Arnett (2004) nimittää nuoruuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvaa jaksoa orastavaksi aikuisuudeksi (emerging adulthood), jolle on tunnusomaista erityisesti identiteetin etsiminen. (Arnett 2004, 14–15; ks. myös Dunderfelt 1998, 105–109). Nuoret selkiyttävät arvojaan ja haluavat selvittää, keitä he oikeasti ovat ja mitä elämältään haluavat. Myös Dunderfelt (1998) kuvaa tätä jäsentymisen vaiheeksi, jossa ”yksilö etsii sellaista paikkaa maailmassa, jossa juuri hänen kykynsä ja taipumuksensa pääsisivät oikeuksiinsa”. Omat sisäiset pyrkimykset ja elämää koskevat odotukset ovat keskeisessä asemassa. Dunderfelt toteaa myös, että klassisesti tämä ajanjakso määrittellään Sturm und Drang -ajaksi eli matkustamisen, itsenäisen kokemisen ja elämään eläytymisen ajaksi. ”Elämän pitää tuntua, se ei saa olla harmaata teoriaa.” Vaiheeseen sisältyy usein myös uusien ajatusmallien ja maailmankatsomuksien kohtaaminen ja pohtiminen. (Dunderfelt 1998, 105–109.) Nuoren aikuisuuden kehitystehtäviin kuuluukin yksilöllisen eettisen ja moraalisen uskomusjärjestelmän kehittäminen ja kansalaisvelvollisuuksien omaksuminen. (Grönlund 2006, 119–120.)

Grönlund on tarkastellut nuorten aikuisten ikäryhmää vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta. Hän toteaa, että nuorten aikuisten ryhmälle on tyypillistä, että arvojärjestelmät vaihtelevat tilanteen mukaan. Ne ovat päällekkäisiä ja limittäisiä siten, ettei heitä voi useinkaan luokitella yhteen arvotyyppiin kuuluviksi. Nuorilla voi olla individualistisia ja egoistisia vapaaehtoisuuden motiiveja ja arvoja altruistisempien rinnalla sekä niiden kanssa limittäin. (Grönlund 2006, 121.) Pessin ja Saaren (2008) mukaan 18–31-vuotiaista nuorista noin neljäsosa on mukana vapaaehtoistoiminnassa, mikä on keskimääräistä vähemmän kuin muissa ikäryhmissä. Samalla nuorten valmius vapaaehtoistyöhön ei kuitenkaan eroa muiden ikäryhmien keskiarvosta. (Pessi & Saari 2008, 73.) Tähän verrattuna haastateltavat edustavat poikkeuksellista ryhmää, sillä heistä puolet oli mukana jossain vapaaehtoistoiminnan muodossa. Rippikoulun jälkeen he kaikki olivat jossain vaiheessa osallistuneet seurakunnan tai kristillisen järjestön vapaaehtoistoimintaan.

Yksilön uskonnollisuutta ja sen kehitystä tarkastelevat tutkimukset osoittavat, että uskonnollisen kehityksen vaiheet ovat hyvin yksilöllisiä. Jopa samanikäisten uskonnollisesti aktiivisten ihmisten erot uskonnollisessa ajatte-

lussa voivat olla huomattavia. (Niemelä 2007, 29–31; Räsänen 2002.) Tutkimukset nostavat esiin kuitenkin usein nuoreen aikuisuuteen liittyvänä keskeisinä teemoina yhtäältä luottamuksen auktoriteetteihin ja toisaalta yksilön itsenäistymisen ja oman yksilöllisen maailmankatsomuksen rakentamisen. (Fowler 1980; ks. myös Oikarinen 1993, 63–93; Räsänen 2002.)

Uskosta osallinen -mietintö (2006) toteaa, että nuorilla aikuisilla on kiinnostusta elämän syvien kysymysten pohtimiseen. Usein tähän liittyy erityisesti pääkaupunkiseudulla myös pyrkimys irrottautua perinteisestä, institutionaalista, auktoriteetteihin sitoutuneesta uskonnollisuudesta. Nuoret aikuiset pitävät itseään pikemminkin henkisinä kuin uskonnollisina ja kristittyinä mieluummin kuin luterilaisina. He haluavat rakentaa oman maailmankatsomuksensa itse, yhdistäen siihen vaikutteita erilaisista uskonnoista ja filosofisista traditioista, ja suvaitsevaisuus on heille keskeinen arvo. (Uskosta osallinen 2006, 5.)

Uskosta osallinen -mietintö toteaa myös, että nuorten aikuisten sidos evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan on ohut. Rippikoulun käy vielä lähes 90 prosenttia koko ikäluokasta, mutta 15–18-vuotiaiden toimintaan osallistuu enää noin 8 prosenttia ja sen jälkeen kirkko tavoittaa jäsenistöään vain satunnaisesti. Suurissa kaupungeissa nuorisotyötä tekevät henkilöt arvelevat kirkon tavoittavan nuorten aikuisten työn ja jumalanpalvelusten välityksellä enintään prosentin 20-vuotiaista nuorista. (Uskosta osallinen 2006, 5, 7.) Kirkon nelivuotiskatsauksen mukaan nuorten aikuisten parissa tehtävä työ on kuitenkin lisääntynyt seurakunnissa viime vuosina. Kun vuonna 2003 vain viidennes seurakunnista järjesti nuorille aikuisille toimintaa, vuonna 2007 toimintaa järjestettiin joka kolmannessa seurakunnista. (Monikasvoinen kirkko 2008, 154.)

5.2.4 Spiritualiteettia koskevan määritelmän täsmentyminen

Toisen lukuvuoden alussa, ensimmäinen haastatteluaineiston (H1) keräämisen jälkeen, analyysiprosessissa otettiin käyttöön Atlas.ti 4.1 -tietokoneohjelma. Ajatuksena oli, että ohjelma helpottaisi kertyvän aineiston hallitsemista ja voisi tukea analyysiprosessin vaiheita (Rantanen 2001, 86–89). Tämä merkitsi paluuta takaisin elämäkertomus-aineiston (E1) pariin. Literoidut elämäkertomukset siirrettiin primääriteksteinä Atlas.ti 4.1 -ohjelmaan, jossa E1-aineisto koodattiin uudelleen siten, että lähtökohtana

oli edelleen Hullin (2002) spiritualiteettimallin pohjalta tehty teemoittelu. Tarkastelun lähtökohtana oli edelleen se näkemys, että spiritualiteetissa on kysymys laajasta ilmiöstä, jonka piiriin voidaan liittää yleisinhimillinen arvojen ja elämän tarkoituksen etsimistä. Tarkastelun teoreettisen viitekehysten lähtökohdan muodosti siis edellä kuvattu Hullin (2002) määritelmä spiritualiteetista uskonnon ja uskon sisälleen sulkevana käsitteenä (kuvio 2). Laaja-alaiseen lähestymistapaan päädyttiin alussa siksi, että ensimmäisen, opiskelijoiden hengellisiä elämäkertoja käsittävän tutkimusaineiston (N=46) tarkastelussa osoittautui, että kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevien ryhmässä nousee esille sellaista spiritualiteettiin liittyvää kuvausta, joka ei rajaudu pelkästään kristilliseen spiritualiteettiin. Opiskelijat kirjoittavat esimerkiksi seuraavasti:

Kiinnostukseni kohdistuu lähinnä uskontoja kohtaan – ei niinkään kristinuskoa yksinään. Kaveripiirissäni on paljon eri uskontokuntiin kuuluvia ja erityisesti muslimeja [...] kristilliseen ajatteluuni on tullut paljon islamilaisia vaikutteita. Pidän itseäni silti kristittyinä, vaikka toisissa (pienemmissä) asioissa ajatukseni saattavat poiketa ev. lut. kirkon ihanteista. (P11)

En silti koe, että olisin ollut lapsesta asti uskossa, vaikka ehkä joskus ruikoillu jotakin Jumalaa tai korkeampaa voimaa. Usko oli lähinnä opittuja ulkoisia tapoja. (P2)

[...] vaikka mun hengellisyys ei ole ollut kovin sidoksissa Jeesus-juttuihin niin väitän, että omalla tavallaan saatan olla kovinkin hengellinen. Ja kaikki ihmiset ovat. Mä koen hengellisyyden niin, että ihminen ajattelee ja pohtii itseään. Uskomista johonkin parempaan tai suurempaan voimaan, oli se sitten Jumala tai kohtalo tai mikä tahansa. Ja musta hengellisyyteen liittyy myös rakkaus ja pelko. (P21)

Aineiston uusi tarkastelu osoitti kuitenkin, että spiritualiteetikäsitettä on täsmennettävä. Spiritualiteetti ilmeni opiskelijoiden teksteissä arvoja ja elämän tarkoitusta, seurakuntayhteyttä tai kristillistä yhteisöä sekä omaa henkilökohtaista uskoa ja hengellistä elämää kuvaavina teemoina. Elämänkerptomus-aineisto koodattiin näiden spiritualiteettiin liittyvien teemojen mu-

kaisesti. **Arvot ja elämän tarkoitus** -koodi liitettiin tekstin kohtiin, joissa kirjoittaja puhuu omista arvoistaan tai pohtii elämän tarkoitusta tai omaa identiteettiään, esimerkiksi seuraavasti:

Ala-asteikäisenä usein ihmettelin omaa ”jotakin” kummaa erilaisuuttani. Toki meillä kotona kasvatus oli körttiläistä; Jumalaan uskottiin lujasti, mutta ei ollut mitään tarvetta sitä joka kadun kulmassa ääneen toittaa. Kotoa tuli myös perheen arvostus, suvun tärkeys, isänmaanrakkaus valkoisin asentoin. (P6)

Mun hengellisyys on ollut vähän niin ja näin. Se riippuu siitä, miten hengellisyys määritellään. Mulle on kyllä annettu kristillinen kasvatus ja mulla on kutakuinkin kristilliset arvot... mäkin voin olla (kristillinen ihminen) vaikka olenkin ihan tavis ja vaikken tunnekaan raamattua kuin omia taskujani. (P21)

Kiinnostukseni kohdistuu lähinnä uskontoja kohtaan – ei niinkään kristinuskoa yksinään. Kaveripiirissä on paljon eri uskontokuntiin kuuluvia ja erityisesti muslimeja... Armeijassa kantani kirkkoa kohtaan kasvoi. Halusin niin kauas sotimisesta ja tappelemisesta kuin mahdollista on. (P11)
Aloin miettiä elämän merkitystä ja sitä että onko elämässäni mitään järkeä. (P39)

Uskonto-koodilla merkittiin tekstikohdat, joissa kirjoittaja puhuu paikallisseurakunnasta tai kristillisestä yhteisöstä, jossa hän toimii tai jonka jäseneksi hän itseään kuvaa:

Herätysliikkeet koen suurena rikkautena ja hengellisenä kotina itselleni. (P41)

Rippikoulun jälkeen hakeuduin isokoulutukseen. Se tuntui oikealta paikalta minulle. Pääsin rippileirille isoseksi ja olin yhteensä kolme vuotta isosena ja sen jälkeen kahtena kesänä apuopettajana. (P19)

Minä olin siis entistä aktiivisemmin mukana srk:n tarjoamassa toiminnassa. eikä se ollut pelkkää kapinointia, minä todella viihdyin. (P18)

Rippikoulun myötä srk-yhteys löytyi ja uskokin vahvistui. Tärkeää oli kuitenkin myös yhteenkuuluvuuden tunne; seurakunnan porukoissa tehtiin kaikkea kivaa yhdessä. Usko alkoi jopa jäädä taka-alalle. (P28)

Iso osa oli myös kansanopiston tiimin yhteys 14 ihmisen kesken: rukoilimme ja lauloimme yhdessä ja jaoimme toistemme taakkoja, tai ainakin pyrimme siihen. (P2)

Oma henkilökohtainen usko ja hengellinen elämä -koodiin liitettiin tekstikohdat, joissa kirjoittajat kuvaavat omaa uskonelämäänsä ja henkilökohtaista suhdettaan Jumalaan.

En harjoita hartauksia tai muitakaan ”rituaaleja” kotonani, mutta yksin ollessani rukoilen useinkin. Saan siitä turvaa ja lohtua. En kuitenkaan vielä oikein tiedä uskonko vain enkö usko Jumalaan. (P7)

Usko tuli todella henkilökohtaiseksi. Aloin rukoilla myös että Jeesus voisi tulla kokonaisvaltaisesti sydämeeni ja että saisin pelastusvarmuuden.” (P40.)

...sain nähdä näyn tai erityisen ilmoituksen unen muodossa. Ymmärsin heti että se tuli Jumalalta. Sain kokea ihmeellistä Rakkautta ja sitä että Jumala välitti minusta ja asioista. (P39)

Mitä vanhemmaksi tulen, sitä epätäydellisempi koen olevani ja sitä enemmän koen kaipaavani Jumalan armoa. (P45)

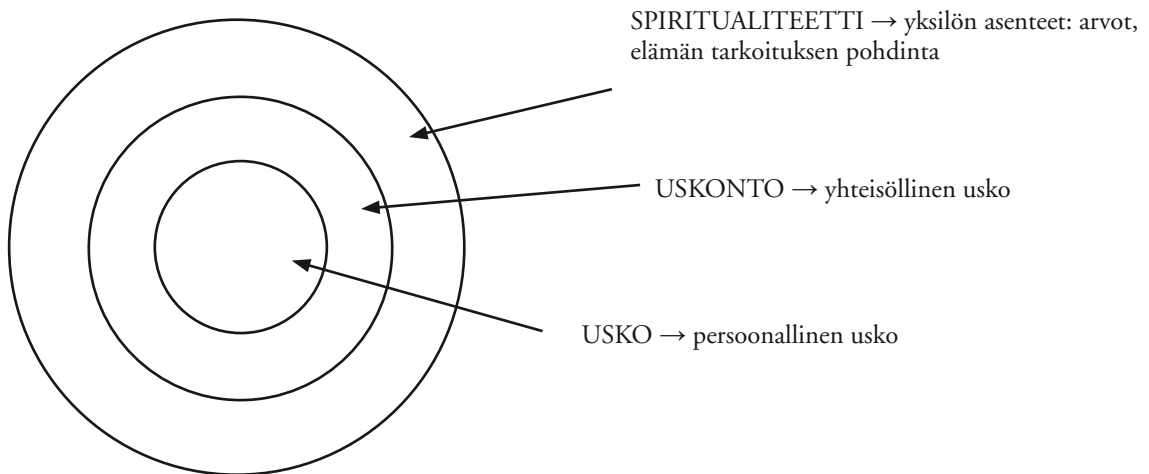
Atlas.ti 4.1 -ohjelman avulla tehty laajaan spiritualiteetin määrittelyyn perustuva koodaus vahvisti ja täsmensi ensimmäisessä analyysissä tehtyjä havaintoja. Kaikki spiritualiteetin ulottuvuudet olivat edustettuina teksteissä, osittain myös päällekkäisinä ja lomittaisina. Varsinkin seurakuntayhteyteen ja omaan hengelliseen elämään liittyvät koodit esiintyvät hyvin useimmissa päällekkäisinä:

... koulun jälkeen menin seurakuntaan työharjoitteluun vuodeksi ja se vuosi oli minulle antoisa. Olin varhaisnuorisotyössä ja nuorisotyössä. Oma hengellinen elämä kasvoi ja lujittui koko ajan, koska niiden asioiden kanssa

oli päivästä toiseen tekemisissä. Oli ns. helppoa uskoa Jumalaan kun teki työtä hänen seurakunnassaan. (P30)

Seurakunnan tapahtumissa pyöriminen vahvisti uskoani pikku hiljaa. Oli ihanaa kun sai paljon sellaisia kavereita kenen kanssa pystyi juttelemaan uskonasioista. Ilman näitä kavereita ja niitä pitkiä syvällisiä keskusteluja ei uskoni Jumalaan ehkä olisi näin vahva kuin mitä se nyt on. (P9)

E1-aineistosta nousi siis esille John M. Hullin spiritualiteettimallin mukaista kuvausta, mutta samalla toinen, aineistolähtöisempi koodaus nosti esille kysymyksen spiritualiteettiteorian tarkistamisesta. Vaikka aineistossa on laajasti määritellyn spiritualiteettikäsitteen mukaista pohdintaa, esimerkiksi eri uskontoihin ja arvoihin liittyvää, painopiste on kuitenkin kristillisessä (luterilaisessa) spiritualiteetissa. Tämä havainto merkitsi paluuta spiritualiteettia koskevan teorian pariin ja erityisesti kristillistä spiritualiteettia koskevien määritelmien tarkastelua. Hullin spiritualiteettimallin rinnalle nostettiin tässä vaiheessa McGrathin (1999) spiritualiteetin määrittely, jossa spiritualiteetti käsittää **persoonalliset seikat, uskonyhteisöön** liittyvät seikat sekä **yksilön asenteet** maailmaa, kulttuuria ja historiaa kohtaan. (McGrath 1999, 8–9.) Spiritualiteettimallia muokattiin seuraavan kuvion 5 mukaisesti:

KUVIO 5. Spiritualiteetin ulottuvuudet John M. Hullia (2002) ja Alister McGrathia (1999) mukaillen

Persoonallinen usko sisältää opiskelijoiden pohdintaa erilaisista lähtökohdista, perheen ja suvun merkityksestä sekä niistä asioista, jotka he ovat omaksuneet itselleen merkittävänä kristinuskosta. Yhteisölliseen uskoon liittyvien seikat tarkoittavat opiskelijoiden osallisuutta joko evankelis-luterilaiseen seurakuntaan tai muuhun seurakuntaan tai kristilliseen järjestöön. Yksilön asenteiden osalta tarkastelun kohteena ovat puolestaan arvot, etiikka ja eksistentiaalisiin kysymyksiin liittyvä pohdinta. Spiritualiteettikäsitys lähenee siis tässä tutkimuksessa kristillistä spiritualiteettia.

5.3 Haastatteluaineiston analyysi ja tulosten tarkastelua

Haastatteluaineisto (H1 ja H2) kerättiin kahdessa vaiheessa noin vuoden välein. Ensimmäinen haastattelukierros tehtiin toisen lukuvuoden alussa, syys- ja lokakuun aikana, kun opiskelijoilla oli meneillään Lapsuus ja nuoruus -opintokokonaisuus. Haastattelutilanteen ilmapiiri pyrittiin luomaan vapaaksi ja avoimeksi keskusteluksi.

Ensimmäisen haastattelun alussa opiskelijaa pyydettiin kertomaan siihenastisesta opiskelustaan ja työhön liittyvistä ajatuksistaan. Se, että haastattelun runkona ei ollut valmiita kysymyksiä tai edes teemoja, oli tietoinen ratkaisu, sillä tavoitteena oli rakentaa haastattelutilanteesta pikemminkin kertomistilanne (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 194–204). Wortham (2001, 19) toteaa, että kertomistilanne on aina vuorovaikutusta haastateltavan ja tutkijan välillä. Tavoitteena on, että kertoja ja tutkija saavuttavat yhteisen, intersubjektiiivisen ymmärryksen (Heikkinen 2002, 190). Haastattelutilanteissa syntyi aitoa keskustelua ja reflektointia. Lieblichin (1998) mukaan kertominen on ihmisen luontainen tapa ilmaista itseään. Henkilökohtaiset tarinat ovat sekä muodoltaan että sisällöltään identiteetin ilmausta. Tarinat jäljittelevät todellisuutta ja heijastavat sisäistä todellisuutta. Samalla ne muokkaavat ja konstruoivat kertojan persoonallisuutta ja todellisuutta. Tarina on identiteettiä – kertomuksissaan ihminen tunnistaa ja löytää itseään ja paljastaa itseään toisille. (Lieblich 1998, 7.) Tämä toteutui myös suurimmassa osassa tämän tutkimuksen kertomistilanteissa. Erityisesti toisen kertomistilanteen aikana opiskelija saattoi todeta näkevänsä nyt itsekkin omaa tilannettaan selvemmin ja ymmärtävänsä omaa kokemustaan paremmin.

Toinen haastattelukierros sijoittui kolmannen lukuvuoden alkuun. Toinen haastattelu tehtiin kolmannen opiskeluvuoden syksyllä, ja kaikki kym-

menen tutkimukseen valittua kirkon nuorisotyönohjaajaopiskelijaa olivat käytettävissä. Yksi opiskelijoista oli keskeyttänyt opinnot lukukauden ajaksi ja työskenteli kotiseurakunnassaan. Yksi opiskelija oli lopettanut kokonaan opinnot Diakissa ja siirtynyt teologiseen tiedekuntaan. Osa opiskelijoista lähti lukukauden aikana kansainväliseen harjoitteluun, joten heidän haastattelunsa toteutuivat jo heti lukukauden alussa.

Toisen kertomistilanteen alussa opiskelijalle esitettiin ensimmäisen haastattelun perusteella muodostettu aikajana, joka sisälsi tiivistelmän hänen kertomuksestaan. Opiskelijaa pyydettiin kommentoimaan kuviota ja ehdottamaan siihen korjauksia, jos hän katsoo sen tarpeelliseksi. Monesti tämä jo muodosti hyvän lähtökohdan keskustelulle. Siihenastisesta kertomuksesta löytyi yhteinen ymmärrys haastattelijan kanssa, ja opiskelija hyväksyi hänen kertomuksestaan tehdyn tulkinnan. Opiskelijat myös peilasivat sen hetkisiä kokemuksiaan ja ajatuksiaan aiemmasta haastattelusta muodostettuun tiivistelmään:

”Kyllä mä tässä nään itseni ja sen, mikä silloin oli ja tavallaan se, että näkee, että miten niinku siinä tietyt asiat tästä jää, mitkä nyt on. Kyllä mä tässä näen sen tilanteen. Ehkä aika paljon tää viimeinen vuosi on muuttanut monella tavalla ihmisenä mua, mutta mä näen tässä itseni ihan selvästi vuosi sitten.” (Petri, H2)

”Että kun sä oot laittanut tänne (tiivistelmään) aika moneen kohtaan, että opettaminen ja opettaminen, niin kyllä se on niin edelleen. Emmä sitte tiedä, onko se sitä keskipisteenä oloa, mutta jollain lailla mä tavallaan koen sen hirveen niinku ominaiseksi mulle, kaikki tommonen niinkun esiintyminen ja asioiden organisointi, delegointi, siis tämmönen näin.” (Elina, H2)

Toinen haastattelukierros toteutettiin ajankohtana, jolloin useimmilla opiskelijoilla oli takanaan jo kaksi pitkää harjoittelujaksoa – syksyyn sijoittunut seurakuntaharjoittelu ja kevääseen sijoittunut sosiaalialan harjoittelu. Lisäksi useimmat heistä (8) olivat valmistautumassa Monikulttuurinen ammatillisuus -opintokokonaisuuden harjoitteluun, jonka neljä haastateltavaa suoritti kansainvälisenä harjoitteluna ulkomailla. Yhdeksän haastateltavaa oli myös tehnyt vuoden aikana oman opiskelualan töitä joko seurakun-

nassa, kristillisessä järjestössä tai sosiaalipalveluissa. Jo haastatteluja tehdessä muodostui käsitys, että harjoittelujen ja työstä saadun kokemuksen merkitys nousee aineistossa keskeiseen asemaan:

”Niin no kyllä tuo, harjoittelut on olleet opiskelussa... oon mä tykänny varsinkin seurakuntaelämän harjoittelu niin se oli tosi tärkeää, että just nyt syksyllä käyn siellä seurakunnassa moikkaamassa vanhoja tuttuja ja... nuoret tulee vieläkin tosi rennosti moikkaamaan ja... tykkää tosi paljon, että niitä käy katsomassa, että kyllä se on ollu, kyllä mä noista harjoiteluista tykkään. Ne on ollu hyvin antoisia... ja oli se sosiaalialan harjoittelukin ihan, sielläkin oppi paljon.” (Pauli H2)

Kertomistilanteet nauhoitettiin MP3-laitteella ja litteroitiin. Haastattelujen kesto vaihteli tunnista kahteen ja litteroituna tekstiä on noin 260 A4-sivua, kun riviväli on 1 ja kirjasimena Times New Roman 12 p. Litteroinnissa on pyritty pitäytymään olennaisessa ja jättämään pois esimerkiksi huokaukset, naurahdukset yms., ellei niillä ollut haastattelun sisällön kannalta keskeistä merkitystä. Nauhoitusten laatu vaihtelee jonkin verran, ja aineistossa on joitakin epäselviä kohtia. Nämä kohdat on merkitty kolmella X:llä (XXX). Keskusteluissa oli myös kohtia, jotka jätettiin kirjaamatta, koska ne eivät olleet tutkimuksen kannalta merkityksellisiä (esimerkiksi kahvilassa tilausten tekemisen). Näissä kohdissa litteroituun tekstiin on merkitty myös XXX, mutta tällöin merkinnän jäljessä olevien sulkujen sisällä on poiston selitys. Niinku- ja tota-toistot ja muut toistuvat ilmaisut ovat mukana vielä litteroidussa aineistossa, mutta raporttiin päätyneistä lainauksista on poistettu suurin osa toistoista, jotta sitaatit olisivat helpompia lukea. Myös murteelliset ilmaisut ja sanavalinnat, jotka voisivat edistää haastateltavan tunnistamista, on tutkimusraportissa muokattu yleiskielen muotoon. Keskusteluissa nousi esille myös nimiä. Ne on pääsääntöisesti poistettu ja kyseiseen kohtaan on merkitty X. Raportissa tekstiä on joissain kohdissa tiivistetty, siitä on esimerkiksi poistettu toistoja. Näiden kohdalla on tekstissä merkintä [...].

Aineiston kuunteleminen ja kirjoittaminen antoivat hyvän mahdollisuuden perehtyä siihen huolellisesti. Jo litteroinnin aikana muodostui hyvä kokonaiskuva opiskelijoiden kertomuksista.

Litteroidut haastattelut siirrettiin Atlas.ti 4.1 -ohjelmaan primääridoku-

mentteina. H1-aineistoa koodattaessa työskentely aloitettiin teorialähtöisesti käyttäen edellä kuvattuun spiritualiteettimalliin liittyviä koodeja. Tämä ei kuitenkaan tehnyt täyttä oikeutta aineistolle, ja siksi lähestymistapa vaihdettiin aineistolähtöiseen tarkasteluun. (Eskola & Suoranta 2000, 19, 151–152.) Haastatteluja kuunnellessani ja litteroidessani oli jo muodostunut näkemys, että ammatilliseen kasvuun ja identiteettiin liittyvät kysymykset nousevat aineistossa keskeiseen rooliin. Spiritualiteetin ohella toisen haastatteluaineiston koodaamisen yhteydessä aineistosta löytyi edelleen uusia, erityisesti oman ammatillisen kasvun ja ammatillisen roolin pohdintaan liittyviä teemoja. Opiskelijat pohtivat esimerkiksi omaa rooliaan harjoittelupaikan työyhteisössä sekä seurakuntatyön ja muun elämän yhteensovittamista.

Se, että tutkimuksen aineisto on kokonaisuudessaan kertynyt yli kolmen vuoden aikana, on jo oma haasteensa kokonaisuuden hahmottamisen kannalta. Kun tutkimuksen tehtävänä on tarkastella opiskelijan spiritualiteettiin ja ammatilliseen kasvuun liittyvää prosessia, tämä on tuonut vielä haasteensa: Aineistoista on tavoitettava se, mikä kussakin opiskelun vaiheessa (aineiston keräämisen vaiheessa) on merkityksellistä. Atlas.ti 4.1 -ohjelma on auttanut pitämään kokonaisuuden hallussa (Lonkila & Silvonen 2002, 5–6). Ohjelman avulla on kyetty pitämään kussakin vaiheessa koottu aineisto erillisinä kokonaisuuksina (koko ryhmän E1-, H1-, H2- ja E2-aineistot). Esimerkiksi toisesta haastatteluaineistosta muodostettiin ohjelmassa oma kymmenestä dokumentista koostuva primääritekstiperhe, jolloin sitä saattoi tarkastella irrallisena muusta aineistosta ja nähdä nimenomaan tässä aineistossa nousevat teemat. Analyysin tavoitteena tässä vaiheessa oli kokonaiskuvan hahmottaminen. Samalla ohjelmassa oli mahdollista tarkastella yksittäiseltä haastateltavalta kerättyä aineistoa, esimerkiksi Villen E1-, H1-, H2- ja E2-aineistoja.

5.3.1 Ammatillisen kasvun ja ammatillisen identiteetin kysymykset ensimmäisessä haastatteluaineistossa

Ensimmäisen haastatteluaineiston (H1) analyysi on perustunut Lieblichin kuvaukseen kategoris-sisällöllisestä analyysistä (Lieblich ym. 1998, 112–113). Kategorisoinnin teoreettisena lähtökohtana ovat olleet edellä kuvattu, täsmennetty spiritualiteetin ulottuvuudet -malli ja siihen liittyvät spiritualiteettia koskevat teemat (yksilöllinen usko, yhteisöllinen usko sekä arvot, elä-

män tarkoitus). Haastatteluaineisto koodattiin Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa näiden teemojen mukaisesti. Aineistoon perehtyminen osoitti kuitenkin, ettei pelkästään oletetusta teoreettisesta viitekehystä nouseva koodaus tee sille oikeutta. Spiritualiteetin ulottuvuudet -viittausten lisäksi haastatteluissa nousi hyvin vahvasti esille persoonalliseen kasvuun sekä ammatilliseen kasvuun ja identiteettiin liittyvä pohdintaa sekä koulutuksen arviointia. Niinpä ensimmäinen haastatteluaineisto koodattiin uudelleen ottaen huomioon myös aineistosta nousevat teemat.

Aineistolähtöisesti syntyneistä koodista muodostettiin koodiperheitä oheisen taulukon mukaisesti. Koodiperheiden avulla pyrittiin muodostamaan kokonaiskuva aineistosta ja erityisesti siitä, miten se kuvaa opiskelijoiden prosessia ensimmäisen opiskeluvuoden aikana.

TAULUKKO 4. H1-aineiston koodiperheet Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa

KOODIPERHE	KOODIT Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa
Ammatillinen kasvu	amatillinen kasvu, ammatillisuus (knto), ammatillisuus (sosionomi), koulutuksen antamat valmiudet, nuorten kohtaaminen, oman alan etsiminen, sosionomin työ, kirkon nuorisotyönohjaajan työ, kesätyö tai muu alan työkokemus, muutos, työharjoittelu, kritiikki kirkkoa kohtaan, lähetystyö/työ ulkomailla
Ammatti-identiteetti	ammatti-identiteetti, hengellinen työ/julistaminen, identiteetti-sosionomi, identiteettiknto, kuuntelija, pedagogi, työnäky/krist.kasvatus, työnäky/nuoriso- ja perhetyö, vapaa-ajan ohjaaja
Koulutuksen tarkastelu	koulutuksen antamat valmiudet, työharjoittelu, ilmapiiri oppilaitoksessa, kirkonalan opinnot, kritiikki koulutusta kohtaan, merkittävä oppimiskokemus, motivaatio, opiskeluryhmän prosessi, vertaistuki oppilaitoksessa, sosiaalialan opinnot, tiimityö
Persoonallinen kasvu	vahvuus, identiteetti, kasvun haaste, oma päätös, persoonallinen kasvu, sairaus, lahjakkuus/taiteellisuus/luovuus, kriisi, ristiriita, oma rakentava toiminta
Spiritualiteetti	arvot ja elämän tarkoitus, srk-yhteys/yhteisö, hengellinen elämä/oma usko

Atlas.ti-ohjelmassa ammatillista identiteettiä kuvaavat koodit käytiin läpi ja tarkasteltiin haastatteluissa esiin nousevia viittauksia. Niiden perusteella H1-aineistosta hahmottui neljä ammatillisen identiteetin tyyppiä:

1. Julistaja (koodi: hengellinen työ/julistaja)
2. Kasvattaja (koodi: AI työnäky/ kristillinen kasvatustyö; pedagogi)
3. Auttaja (koodit: AI työnäky/nuoriso- ja perhetyö; ammatillisuus-sosiologi)
4. Vapaa-ajan ohjaaja (koodit: AI vapaa-ajan ohjaaja; AI työnäky/ nuoriso- ja perhetyö)

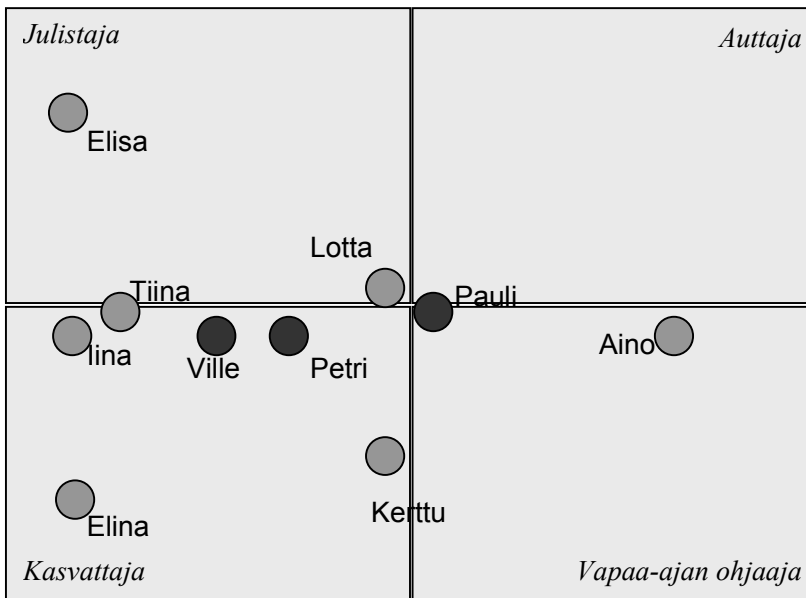
Julistajan identiteettiin liittyi suuntautuminen hengelliseen työhön sekä evankeliumin julistamiseen ja teologiseen pohdintaan. **Kasvattajan** identiteettiin sisältyi suuntautuminen kristilliseen kasvatustyöhön. **Vapaa-ajan ohjaajan** identiteetti oli lähellä kasvattajan identiteettiä, mutta siinä painotui näkemys nuorisotyöstä erityisesti vapaa-ajan ohjaajan työnä. **Auttajalle** olivat tärkeitä nuoriso- ja perhetyön (sosiaalityön, erityisesti lastensuojelutyön) näkökulmat ja tulevan työn pohdinnassa painottuivat erityisesti näihin liittyvät sisällöt. Opiskelijoiden haastatteluissa näitä koskevien viittausten määrät ilmenevät seuraavasta taulukosta 5:

TAULUKKO 5. Ammatti-identiteettiin liittyvien viittausten määrä H1-aineistossa

Opiskelija	Julistaja	Kasvattaja	Auttaja	vapaa-ajan ohjaaja
Iina	6	18	-	-
Elina	-	7 (pedagogi)	-	-
Tiina	1	3	-	-
Aino	-	-	4	6
Lotta	7	5	1	-
Pauli	1	2	4	4
Elisa	2	-	1	-
Petri	1	3	-	-
Kerttu	-	6	-	2
Ville	2	3	-	1

Opiskelijoiden ammatillisten identiteettien muodostaman kokonaisuuden hahmottamiseksi paremmin muodostettiin ammatillisen identiteetin nelikenttä -kuvio (6). Haastateltavat sijoitettiin tähän nelikenttään sen mukaan, mikä edellisistä identiteetin kuvauksista painottui elämäkertomusaineistossa. Esimerkiksi Elisan kerronnassa painottuivat vahvasti julistajan identiteettiin liittyvät kuvaukset, joten hänet sijoitettiin julistaja-kenttään. Kertun haastatteluaineistossa nousi esille sekä kasvattajan että vapaa-ajan ohjaajan identiteettiin liittyvää aineistoa, kuitenkin niin, että kasvattajan identiteetti painottui hieman. Hänet sijoitettiin kasvattaja-kenttään, mutta lähelle auttaja-kenttää.

Kuvion 6 mukaan puolet haastateltavista edusti opiskelun alkuvaiheessa varsin selkeästi kasvattajan identiteettiä. Julistajan identiteettiin liittyviä painotuksia oli kolmella opiskelijalla, mutta auttajan identiteettiä ei aivan selkeästi edustanut kukaan opiskelijoista.

KUVIO 6. Ammatillisen identiteetin nelikenttä H1-aineiston perusteella

Ammatillisen identiteetin rinnalla haastatteluaineistossa oli pohdintaa omasta ammatillisesta orientaatiosta akselilla kirkollinen – yhteiskunnallinen. Tämä liittyy kaksoiskelpoisuuden tuomaan laaja-alaisuuteen, joka hahmottuu alustavasti opiskelijalle jo ensimmäisen opiskeluvuoden aikana.

Opiskelijat vertailivat opintojen alusta lähtien sosionomin ja kirkon nuorisotyönohjaajan työn kuvaa ja omaa henkilökohtaista soveltumistaan työhön, mutta liittivät tähän myös oman hengellisen elämän ja kutsumuksen reflektointia. Iinaa sosionomin työ alkoi kiinnostaa ensimmäisen opiskeluvuoden aikana, vaikka samalla hengellinen työ tuntuu läheisemmältä.

Ja sitten ei mulla ollut tietenkään sillai selvää, mitä voi tehdä sosionomi ja kirkon nuorisotyöntekijä... no, se nyt oli tuttua, kun olin sitä itte nuorena kattelut, mutta on se paljon moniulotteisempaa mitä itse ajatteli. [...] Tällä hetkellä ajattelen, että se (sosionomin pätevyys) on tosi hyvä juttu, vaikka silloin kun menin ja ehkä vieläki ajattelen joskus, että joku kirkollinen tai hengellinen työ olis lähempänä sitä mitä haluais tehdä. Mutta sitte ku ei niinku voi olla varma niin se antaa niinku valmiuksia laajempaan ymmärrykseen niinku lasten ja nuorten ja yleensä kiinnostavista tän ajan ilmiöistä. Että ei se ole poissuljettu vaihtoehto vaikka jonkun aikaa tai vaikka yhdistelis näitä puolia.” (Iina H1)

Harjoitteluilla oli myös ollut merkittävä vaikutus ammatillisen identiteetin etsimisessä. Aino innostui ensimmäisen sosiaalialan harjoittelun aikana koulutyöstä, mutta jo Lapsuus ja nuoruus -opintokokonaisuuden alussa kiinnostus suuntautui taas seurakunnan nuorisotyöhön.

Se eka harjoittelu – niin, mä olin ala-asteella, tai vähän niinku kouluavustajana – niin sit sen jälkeen oli semmonen olo, että hei, että mä varmaan haluan johonkin tämmöseen koulujuttuun tai ett jos sen vois jotenki yhdistää, nii sen harjoittelun jälkeen. Mutta nyt ku sitte alko tää (LN-) jakso, niin alkoi taas miettiä, että entä jos se seurakunta kuitenkin. Ett se on jännä miten jokainen jakso herättää ajatuksia eri tavalla, ett siinä vaiheessa sitten kun on kaikki harjoittelut takana, niin se on, tuntuu nyt siltä, että voi sanoo ihan mitä vaan. Että menee melkein minne vaan. (Aino H1)

Kertun kokemus ensimmäisestä sosiaalialan harjoittelusta puolestaan vahvasti kokemusta siitä, että hän halusi työskennellä seurakunnassa:

Seurakunnassa mä voin olla se, kuka mä oon eikä mun tarvii miettiä, ett

voisko nyt sanoa esimerkiks Jumala-sanaa ääneen, koska mä olin, itse asiassa mun ekassa (sosiaalialan) harjoittelussa, tota noin niin, sit mulle heti ensimmäisenä päivänä silleen, että me ollaan sitte uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton järjestö ja sit sitä niinku hoettiin mulle koko se viis viikoo siellä ja mä olin vaan silleen, että joo, kyllä mä sen ymmärrän. Mut ett sit se, että seurakunnassa mä voin olla eikä mun tarvii niinku peitellä omaa uskontoa tai, mun ei tarvii peitellä mitään osaa itsestäni, ett mä voin olla mikä mä oon, ku mä meen sinne töihin. (Kerttu H1)

Paulia hengellisen työn ammattilaisena toimiminen sen sijaan oli ruvennut ahdistamaan ja toisen vuoden alussa hän olikin sitä mieltä, ettei halua kirkon nuorisotyöhön:

Mutta jollain lailla mua ahdistaaakin semmonen ajatus, että, että tavallaan pitäis olla hirvittävän hyvin orientoitunu tälläisissä hengellisissä asioissa, jos valmistuu kirkon virkaan tai jotain muuta, että jollain lailla varsin ki viime syksynä niin, mulle niin tuli semmonen olo, että en, mä en halua siihen hommaan... (Pauli H1)

Elisan kerronnassa sosionomin työ näyttäytyi toisen vuoden alussa kiinnostavammalta, mutta tämän kiinnostuksen syy nousi oman hengellisen kutsumuksen toteuttamisesta. Sosionomin työssä hän voisi tavoittaa niitä ihmisiä, jotka eivät vielä tunne Jeesusta:

Noh, itse asiassa musta tuntuu, että nyt mä oon alkanu ajatella, ett se (sosionomin työ) vois olla enemmän se puoli, mille mä voisin sitte suuntautuakin. Tai sillai, että pääsisin niinku tavoittamaan sellaisia ihmisiä, jotka ei vielä tunne Jeesusta. Ei nyt sillä, että mä menisin nyt tulevaan työpaikkaan pelkästään evankelioimaan, mutta elämään vaan, elämään vaan mun elämää ja sitä kautta todistamaan. (Elisa H1)

Ammatillisen orientaation kenttä laajeni kirkon nuorisotyön ja sosionomin työn lisäksi koskemaan myös monia muita mahdollisia tehtäviä yhteiskunnassa ja kirkossa. Opiskelijan oma erityislahjakkuus ja sen kehittäminen vapaa-ajalla voivat esimerkiksi tuoda mahdollisuuksia toimia koulutuksen jälkeen yhteiskunnassa muissakin kuin kasvatus- tai sosiaalialan tehtävissä.

5.3.2 Spiritualiteetin ilmeneminen ensimmäisessä haastatteluaineistossa

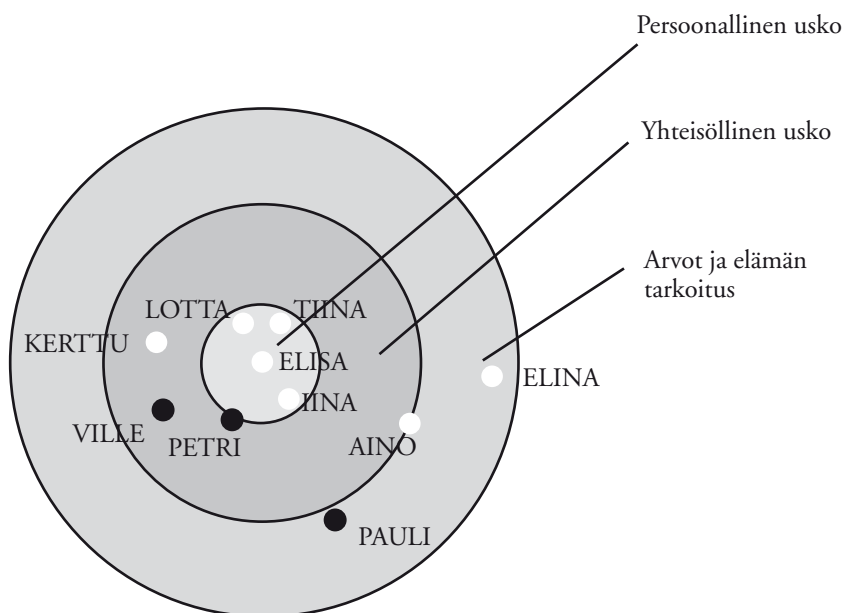
Spiritualiteetin tarkastelussa Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa tehty koodaus ei ollut ensimmäisen haastatteluaineiston kohdalla onnistunut, sillä siihen liittyi useita eri näkökulmista lähestyviä koodeja eikä yksittäiseen koodiin liittyneiden viittausten määrä antanut oikeaa kuvaa spiritualiteetin ulottuvuuden painopisteestä. Esimerkiksi Elinan kertomuksessa oli eniten koodiin seurakuntayhteys/yhteisö liittyviä viittauksia, mutta niiden sisältö liittyi enemmänkin kouluaikana tapahtuneeseen oman identiteetin löytämiseen herätysliikeyhteisössä. Opiskeluaikana hän ei enää kokenut kuuluvansa aktiivisena jäsenenä seurakuntaan tai kristilliseen yhteisöön tai järjestöön. Haastatteluaineiston analyysi nosti opiskelijoiden kertomuksista esille seuraavat painopisteet spiritualiteettiin liittyvissä kuvauksissa:

TAULUKKO 6. Spiritualiteetti H1-aineistossa

Opiskelija	Tausta	Spiritualiteetti H1-aineistossa
Iina	Herätysliikekristillisuus. Kansanlähetyks.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää; Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.
Elina	Rippikoulun myötä Herättäjäyhdistyksen nuorisotyöhön.	Osallistumista epäsäännöllisesti kotiseurakunnan messuihin. Usko näkyy arvoissa.
Tiina	Rippikoulusta vahva kokemus; muutos. Sen jälkeen srk:ssa mukana lukioon saakka.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.
Aino	Isokoulutuksen aikana muutos. Sen jälkeen srk:ssa mukana. Srk-yhteys jatkuu.	Osallistumista srk:n toimintaan.
Lotta	Herätysliikekristillisuus Kansanlähetyks.	Kotiryhmäverkosto. Henkilökohtainen usko tärkeää; Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.
Pauli	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen kristillisen järjestön toiminnassa lukioon saakka.	Ei srk-yhteyttä. Usko näkyy arvoissa.
Elisa	Kotisrk:ssa nuorisoherätystä. Yhteiskristillisuus.Kansanlähetyks.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.
Petri	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen srk:n nuorisotyössä lukioon saakka.	Etsii kotiseurakuntaa.
Kerttu	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen srk:n nuorisotyössä; osallistuminen jatkuu.	Yhteys omaan kotiseurakuntaan; osallistumista vapaaehtoisena srk:n toimintaan.
Ville	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen srk:n nuorisotyössä lukioon saakka.	Yhteys omaan kotiseurakuntaan (kesätyö)

Taulukko 6 kertoo, että neljän opiskelijan (Iina, Tiina, Lotta, Elisa) kerronnassa nousi esille henkilökohtaisen uskonelämän keskeinen merkitys. Heidän spiritualiteetissaan painottui persoonallinen usko -ulottuvuus. Suurimmalla osalla opiskelijoista (Petri, Ville, Kerttu, Aino) kerronnassaan spiritualiteetin kuvaukseen liittyi ensisijaisesti seurakuntayhteyden kuvausta tai pohdintaa. Heidän spiritualiteetissaan painottui yhteisöllinen ulottuvuus. Elinan ja Paulin haastatteluaineistossa puolestaan nousi vahvimmin esille arvojen ja elämän tarkoituksen pohdinta. Heidän spiritualiteetissaan painottui arvot ja elämän tarkoitus -ulottuvuus. Kokonaiskuvan saamiseksi taulukossa oleva informaatio liitettiin edellä kuvattuihin spiritualiteetin ulottuvuuksiin ja opiskelijat sijoitettiin spiritualiteettia kuvaaville sisäkkäisille kehillle kuvion 7 mukaisesti.

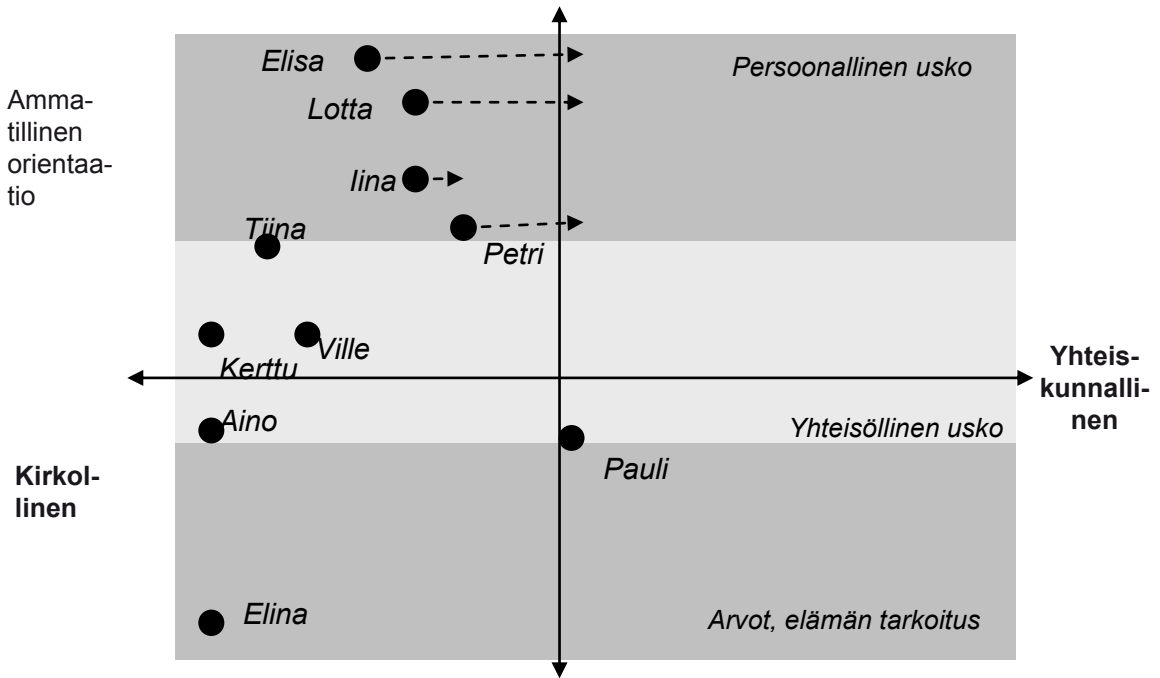
KUVIO 7. Spiritualiteetti H1-aineiston perusteella

Spiritualiteetin rinnalla tarkasteltiin myös ammatillista orientaatiota. Haastatteluaineistoon perehtymisen myötä oli nimittäin syntynyt intuitio, ettei vahva hengellisen työn kutsumus välttämättä merkitse suuntautumista kirkon työhön. Kokonaistilanteen hahmottamiseksi spiritualiteetin ja ammatillisen orientaation välisestä suhteesta piirrettiin kuvio 8. Kuviossa spiritu-

aliteetin ulottuvuuksia kuvaavat vaakasuorat palkit (ylhäältä alaspäin: persoonallinen usko, yhteisöllinen usko ja arvot & elämän tarkoitus). Ammatillinen orientaatio puolestaan ilmenee joko kirkollisena tai yhteiskunnallisena suuntautumisena. Pallot kuvaavat opiskelijan lähtötilannetta E1- ja H1- aineistojen perusteella ja nuolet osoittavat ammatillisen orientaation muutosta.

KUVIO 8. Spiritualiteetti ja ammatillinen orientaatio H1-aineistossa

Kuvio 8 kertoo, että suurin osa (9) opiskelijoista oli alkuvaiheessa suuntautunut kirkon työhön, mutta toisen vuoden alussa neljän opiskelijan orientaatiossa tapahtui muutos. Elisa, Lotta ja Petri olivat muuttamassa suuntautumisestaan kirkollisesta yhteiskunnalliseksi. Iinan kohdalla muutos ei ollut kovin suuri. Kiinnostavaa on, että kaikilla näillä opiskelijoilla haastatteluaineistossa painottui spiritualiteetin persoonallinen usko -ulottuvuus. Näyttää siltä, että ne opiskelijat, joilla spiritualiteettiin liittyvässä kerronnassa painottui yhteisöllisen uskon merkitys (Tiina, Kerttu, Aino ja Ville) ja jotka olivat alussa suuntautuneet kirkon työhön, säilyttivät ammatillisen orientaationsa alkuperäisenä. Ammatilliselta identiteetiltään nämä

opiskelijat edustivat tämän aineiston perusteella kasvattajan tai vapaa-ajan ohjaajan identiteettiä.

5.3.3 Ammatillisen identiteetin tarkastelu toisessa haastatteluaiaineistossa

Ammatillisen identiteetin tarkastelun osalta kiinnostuksen kohteena oli se, mihin suuntaan opiskelijoiden prosessi on kulkenut edellisen haastattelun jälkeen. Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa muodostettiin koodiperheet siten, että lähtökohtana oli edellä kuvattu (s.78) ammatillista identiteettiä käsittelevä nelikenttä (kuvio 6), jossa ammatillista identiteettiä tarkastellaan kasvattajan, auttajan, julistajan ja ohjaajan identiteetteinä.

TAULUKKO 7. Ammatillisen identiteetin kuvaukseen liittyvät koodiperheet Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa

Koodiperhe	Koodit Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa
Kasvattajan identiteetti	AI Kasvattaja; AI Lapsi- ja nuorisotyö; AI Pedagogi; AI Työnäky/ kristillinen kasvatus; AK nuorten kohtaaminen; AK/AI kirkon nuorisotyönohjaajan työ
Auttajan identiteetti	AI Auttamistyö; AI Diakoniatyö, AI Kuuntelija; AI työnäky/auttamistyö; AK Asiakkaan kohtaaminen; AK työnäky lähimmäisen rakastaminen; AK/PK Pyrkimys lähimmäisen rakastamiseen
Julistajan (hengell.työn tekijän) identiteetti	AI/U Hengellinen työ/julistaminen; AK lähestyminen, kansainvälinen työ; AK srk-työn hengellinen sisältö; AK/PKYU herätyskristillisuus vs. srk:n nuorisotyö; U/AK Jumalan rakkauden välittäminen
Ohjaajan identiteetti	AI Ohjaaja; AI Läsä oleva hengaaja; AI Vapaa-ajan ohjaaja

Koodiperheiden muodostaminen sisältää jossain määrin päällekkäisyyttä, esimerkiksi Kasvattajan ja Auttajan koodiperheissä siten, että koodi 'AI Lapsi- ja nuorisotyö' sisältää osittain myös auttamisen ja perhetyön näkökulman erityisesti silloin, kun opiskelijat kuvasivat lastensuojelun harjoittelua. Julistajan koodiperheeseen puolestaan sisältyy koodi 'AK srk-työn hengellinen sisältö', joka liittyi myös sellaisiin opiskelijoiden viittauksiin, joissa he suhtautuivat varauksellisesti seurakunnan nuorisotyöhön sisältyvään ju-

listamiseen tai raamattuopetukseen. Esimerkiksi Paulin sanoin:

Ehkä se... työntekijöitten [...] asennoituminen harjoittelua kohtaan ja semmonen positiivinen palaute, [...] ne itsekään ei mitenkään, ehkä se kun itsekään ei ollut sillee älyttömän julistavia tai... niillä ei, se nuorisohjaaja ei käyttänyt raamattuopetusta eikä musta ainakaan sillä aikaa kun mä olin, niin se oli jollain lailla helppo itekin... olla siinä sillä lailla, ettei ollu mitään niin paineita siitä puolesta. Kun se enemmänkin keskustelevaa oli nuortenilloissa [...] Että ei niinkään opettavaa vaan enemmänkin keskustelevaa siitä Raamatun aiheista. (Pauli, H2)

Samoin Julistajan koodiperheeseen liittyy koodi 'AI Lähetystyö/kansainvälinen työ', jossa kansainvälinen työ ei välttämättä liity lainkaan julistustai hengelliseen työhön. Todettakoon kuitenkin, että H2-aineistossa lähetystyötä käsittelevät viittaukset sisältävät yhtä lukuun ottamatta hengellisestä vakaumuksesta nousevan lähetyskutsumuksen ajatuksen; esimerkiksi Lotta kertoi seuraavasti:

Semmosta niinku tai sillain oon miettiny just sitä, että kun lähetystyö itsessään on sitä, että joutuu aika paljosta luopumaan. Mä haluaisin kuitenkin mun elämän kokonaisuudessaan – olin mä sitten virallinen lähetystyöntekijä tai en – niin olis aika pitkälle kokonaisuudessaan lähetystyötä, niin jotenkin, että aika paljon se tulee tai on sellasta itselleen kuolemissa, monista asioista luopumista, mutta ei niin, että se, että se, - no, kyllä se nyt välillä tekee tiukkaa, mutta, tavallaan niin, että kuitenkin se, mitä mä siitä saan on niinku paljon arvokkaampaa ja isompaa. Tai se, että mä saan olla vaikka... jos mun elämän kautta voi puhua jollekin tai, tai jopa ihan konkreettisesti voisin auttaa jotain, niin ... en oikeestaan keksi mitään parempaa tarkoitusta elämälleni (Lotta, H2)

Huomattava on myös, että Julistajaan liittyvät viittaukset pitävät tässä haastatteluaineistossa sisällään usein erityisesti hengellistä työtä painottavan ulottuvuuden. Ajatus julistamisesta ja evankelioimisesta oli jäänyt opintojen edetessä vähemmälle.

Edellä kuvatut seikat huomioon ottaen huomioon tarkistettiin vielä jokaisen viittauksen sisältö ja taulukkoon 8 merkittiin vain ne viittaukset, jotka

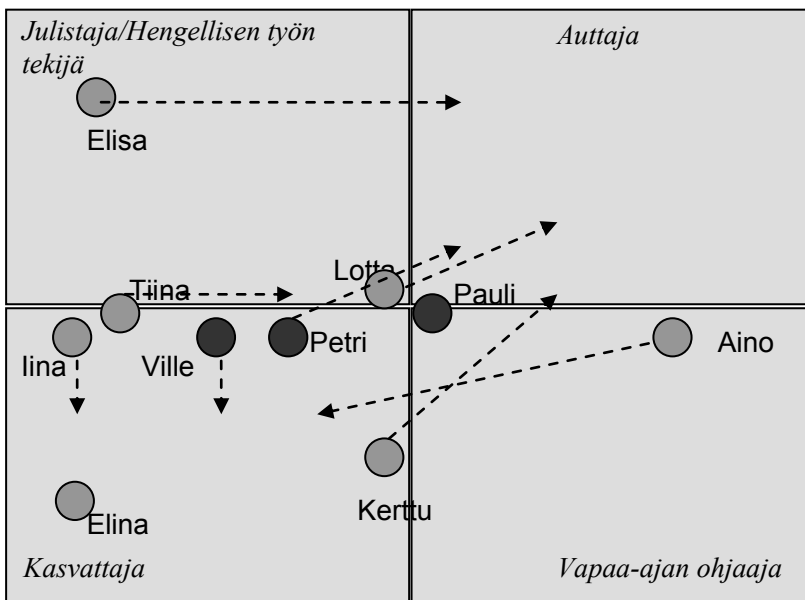
sisältävät kutakin ammatillista identiteettiä tukevaa ainesta.

TAULUKKO 8. Ammatillista identiteettiä koskevat viittaukset H1- ja H2-aineistoissa

Opiskelija	Julistaja H1 ja H2		Kasvattaja H1 ja H2		Auttaja H1 ja H2		Ohjaaja H1 ja H2	
	Iina	6	1	18	7	-	1	-
Elina	-	-	7 (pedagogi)	1 (pedagogi)	-	1 (kuuntelija)	-	-
Tiina	1	4 (lähetyst.9)	3	3	-	4 (vammaistyö)	-	-
Aino	-	-	-	10	4	-	6	5
Lotta	7	12 (6 lähetyst.)	5	4	1	10	-	-
Pauli	1	-	2	5	4	5	4	-
Elisa	2	16 (4 lähetyst.)		2	1	6	-	-
Petri	1	-	3	2	-	9	-	1
Kerttu	-	-	6	3+3 (ls)	-	3	2	-
Ville	2	4 (hengell. työ)	3	14	-	-	1	-

Viittausten määrä antaa suuntaa siitä, millainen muutos opiskelun alusta kolmannen vuoden alkuun mennessä on tapahtunut opiskelijan ammatiti-identiteetissä. Esimerkiksi Ainon toisessa haastattelussa kasvattajan identiteetin käsitteleminen sai paljon enemmän tilaa kuin ensimmäisessä haastattelussa. Myös se, mitä hän puhui, kertoi kasvattajan identiteetin vahvistumisesta.

Jotta opiskelijoiden prosesseista olisi mahdollista saada helpommin kokonaiskuva, ammatillisen identiteetin nelikenttä -kuviota muokattiin taulukossa 9 olevan tiedon mukaiseksi.

KUVIO 9. Ammatillisen identiteetin nelikenttä: kolmannen opiskeluvuoden alkuun mennessä tapahtunut muutos.

Kuviossa katkoviivoin kuvatut nuolet osoittavat ammatillisessa identiteetissä tapahtunutta muutosta. Elisan ammatillinen identiteetti on muuttunut julistajan identiteetistä kohti auttajan identiteettiä. Samoin Kertun, Petrin, Lotan ja Tiinan identiteetit ovat suuntautumassa kohti auttajan identiteettiä. Villellä kasvattajan identiteetti on vahvistunut, samoin Ainolla ja Iinalla.

5.3.4. Spiritualiteetin ilmeneminen toisessa haastatteluaineistossa

Ammatillisen identiteetin rinnalla tarkasteltiin myös **spiritualiteettia** ja aineistosta koottiin siihen liittyviä viittauksia. Koko aineiston osalta spiritualiteettiin liittyviä koodeja on hyvin runsaasti, mutta H2-aineistossa on viittauksia seuraaviin: A arvot, elämän tarkoitus; A etiikka; A suvaitsevaisuus; AI / U hengellinen työ, julistajan työ; AK srk-työn hengell. sisältö; AK / PK / U herätyskristillisyyys vs. srk:n nuorisotyö; S srk-yhteys / yhteisö; U hengellinen identiteetti; U hengellinen kasvu; U kristittynä eläminen; U oma Jumala-suhde; U oppilaitos hengellisen elämän tukijana; U uskon kokeminen; U /A raamattunäkemykset; U/PK/O työn, opiskelun ja hengellisen elämän yhdistäminen ja U/S oma kotiseurakunta.

Osa koodeihin liittyvistä sitaateista oli päällekkäisiä ammatilliseen identi-

teettiin liittyvien sitaattien kanssa. Opiskelijat puhuivatkin ammatillisesta identiteetistä ja spiritualiteetista usein rinnakkain. Esimerkiksi Iina arvioi seurakuntaharjoittelunsa toteutumista ja nosti siinä yhteydessä esille omaa kokemustaan seurakunnasta ja hengellisyydestä siinä:

Mulla on aika pitkä tietämys seurakunnasta ja niinku taustakin on semmonen, että tavallaan arvosti sitä hengellisyyttä ja jopa ehkä ajattelen, että sitä vois rohkeammin tuoda esille, mikä on varmaan totta, että sitä on vähän sanomattakin omia mielipiteitä asioista, esimerkiksi sellasten yksittäisten asioiden kanssa niinku jotain hartauksista tai [...] leirin kokonaisuuksista niinku sellasta palautetta. (Iina, H2)

Elisa puolestaan kuvasi omaa hengellistä kutsumustaan laajemmaksi kuin vain kirkon tai hengellisen yhteisön piirissä tehtäväksi työksi:

Mä ajattelen sen (hengellisen työn kutsumuksen) itse asiassa vähän sillai, että, että koska kun Jeesus sanoo Raamatussa, että Jumalan valtakunta on sisäisesti, sisäisesti mussa, niin sit mä ajattelen, että [...] ihan mikä tahan-sa työ, mitä mä teen, on Jumalan valtakunnan työtä... Ett tavallaan mä en niinku ehkä työelämässäkään erittele sitä, että on olemassa joku, erikseen joku semmonen niinku ... hengellinen työ tai epähengellinen työ, tavallaan (Elisa, H2)

Ville nosti esille seurakuntayhteyden puuttumisen opiskelupaikkakunnalla ja totesi tämän tuoneen haastetta myös ammatillisen suuntautumisen säilyttämiseen:

Sanotaan että sellanen aika paha koettelemus on ollu, että täältä, että mä en oo oikeastaan täältä löytäny minkäänlaista seurakuntayhteyttä, tai oikeastaan mulla se homma on nyt ihan paitsiossa ja [...] mä oon alkanu huomata, että se ei välttämättä tee hyvää [...] Ja tavallaan siitä sitten seuraava se, että alkaa sitten ehkä miettimään vähän niinku suurpiirteisemmin tälläset jutut, että okei, onko tällänen onko tällänen hengellinen työ sitten niin tärkeetä ja että voishan sitä tehdä jotain muutakin. (Ville, H2)

Tiina oli tehnyt harjoittelun lisäksi kesä- ja keikkatöitä seurakunnassa ja

kuvasi omaa seurakuntayhteyttään työn kautta tapahtuvaksi ammatilliseksi suhteeksi:

Välillä tuntuu, että kun on ollut seurakunnassa töissä, ett sit ei vapaa-ai- kana jaksa enää mennä sinne seurakuntaan. Sit tuntuu taas, ett ois niin- ku töissä. (naurua)... Mut kovasti mä kyllä mietin sitä, että mikä se on se paikka. Sitten kun täällä on kuitenkin [...] vähemmän mitään, esimer- kiksi seurakunta ei oikein järjestä pahemmin mitään opiskelijoille, [...] Ehkä sitä jotenki vielä ite hakee, että mikä se ois sitte se oma seurakun- ta. Mähän oikeastaan aikaisemmin, ennen kuin tulin opiskelemaan, niin edes miettiny sitä... sillain että kun en mä kauheesti käyny silloin pahem- min missään seurakunnan tilaisuuksissa. Ett sitten taas niinkun nyt en- tistä enemmänkin ehkä hakee sitä, että mikä olis sitten se mun seurakun- ta (Tiina, H2)

Yleisesti kuitenkin spiritualiteettiin liittyvät teemat linkittyivät kokonais- valtaisesti kokemuksiin myös muilla elämänalueilla. Iina esimerkiksi tar- kasteli hengellistä kasvua suhteessa opiskeluun ja työhön ja henkilökohtai- siin kokemuksiin.

Ja on sitä aika tavalla niinku hengellisestikin kasvanu vaikka semmoses- ta kokemuksesta kun on joutunut käymään läpi Jumalan vaikenemista... [...] Välillä tuntuu, ett miks tulee jotain sairastumisia, kun niistä ei pa- ranekaakaan heti. En niinku mitenkään kauheen konkreettisia asioita osaa sanoa. Ehkä sitä on koulussakin oppinut jotain valmiuksia, [...] käytän- nöllisiä tietoja ja varmaan taitojakin tai vaikka tuommonen niinku ke- sätyökin kyllä se paljon opettaa, vaikka riparikokonaisuuksista tai miten haluais pitää leirin, mitkä on toimivia juttuja ja, ja järjestyksiä ja ... (Ii- na, H2)

Myös spiritualiteettikoodeista muodostettiin Atlas.ti 4.1 -ohjelmassa koo- diperheet. Tavoitteenani oli tarkastella spiritualiteettia H2-aineistossa samaan tapaan kuin edellä ammatillisen identiteetin ilmenemistä. Koodiperheet pe- rustuvat aiemmin kuvattuun spiritualiteetin ulottuvuuksia koskevaan teo- reettiseen viitekehykseen. Koodiperheet on kuvattu taulukossa 10.

TAULUKKO 9. Spiritualiteetin ulottuvuudet -koodiperheet Atlas.ti 4.1-ohjelmassa

Koodiperhe	Koodit
Arvot ja elämän tarkoitus -ulottuvuus	A Arvot, elämän tarkoitus; A Etiikka; A suvaitsevaisuus
Yhteisöllinen ulottuvuus	AK/U Seurakunnan merkitys; S Srk-yhteys/yhteisö; S/U Srk-yhteys on ystävät; U/S Oman kotiseurakunnan merkitys
Persoonallinen ulottuvuus	AI/U Hengellinen työ / julistaminen; AI/U kritiikki herätyskristillisyyttä kohtaan; AK srk-työn hengellinen sisältö; AK/PK/U Herätyskristillisuus vs. seurakunnan nuorisotyö; U Hengellinen identiteetti; U Hengellinen kasvu; U Kristittynä eläminen; U Oma Jumala-suhde; U Oppilaitos hengellisen elämän tukijana; U Uskon kokeminen, U/A Raamattunäkemykset; U/PK/O Työn, opiskelun ja hengellisen elämän yhteensovittaminen

Atlas.ti 4.1 -ohjelman avulla käytiin läpi spiritualiteettiin liittyvät viittaukset ja pyrittiin huomioimaan myös tässä vaiheessa koodeihin liittyvät epä-täsmällisyydet ja ristiriitaisuudet. Koodit eivät kaikilta osin anna yksiselitteistä kuvaa niihin liittyvistä sitaateista. Esimerkiksi Iina ja Lotta puhuivat paljon kokemuksistaan ja ajatuksistaan, jotka liittyivät seurakunnan merkitykseen, mutta viittausten sisältö piti sisällään kritiikkiä.

Paikallisseurakuntaan mulla ei oo mitään yhteyttä, siis vaikka X:n seurakunta... on ihan kivenheiton päässä. Ei oo kyllä tosiaan yhtään mitään. (Iina, H2)

Mä pelkään ehkä sitä, että niissä (seurakunnissa) ei oo kosketuspintaa [...] kauheeta sanoo, mutta – todellisuuteen. Että kohtaako sellaset paikat niinku - verkostossakin on tosi paljon ihania aurinkoisia ihmisiä ja ihmiset tulee juttelemaan helposti ongelmistaan, että siellä on sellanen sosiaalinen, yhteisöllinen tunne, tavallaan – entä jos tulee joku sellanen, joka ei meneäkään siihen muottiin, ei oo ihan siistit vaatteet päällä tai haisee pahalta tai on humalassa, niin millä tavalla ihmiset kohdataan. No tavallaan se jotenki, oon miettiny sitä seurakunnan päätehtävää [...] että kuinka pal-

jon nykyään keskitytään siihen, että pyritään pitämään jotain rakenteita kunnossa ja – kohtaamatta nykyajan ihmistä. (Lotta, H2)

Elina puhui myös haastattelussa pitkään suhteestaan seurakuntaan, mutta kertoi pikemminkin seurakuntayhteyden puuttumisesta. Aino ja Petri puhuivat myös paljon seurakunnasta, mutta tässä aineistossa enimmäkseen ammatillisesta näkökulmasta harjoittelu- tai työkokemusten kautta.

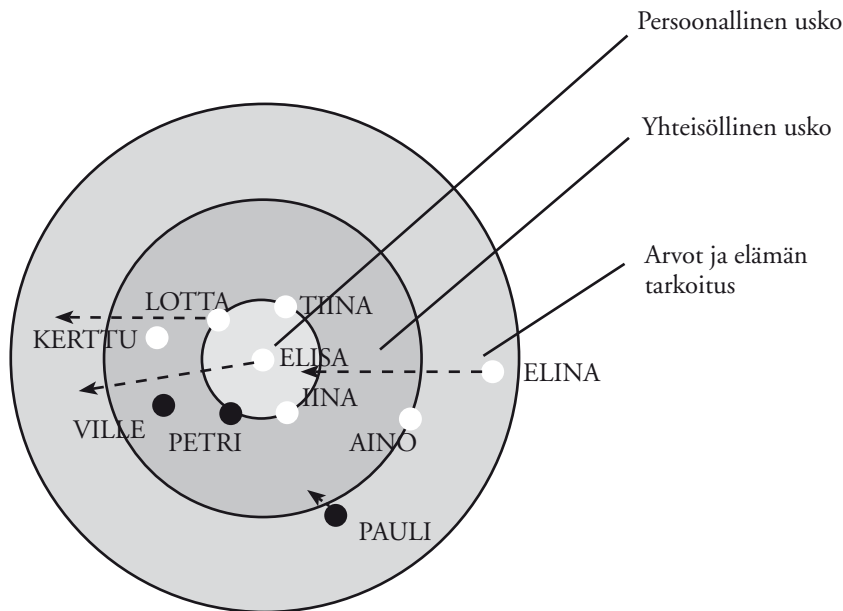
Spiritualiteettiin liittyvät koodit ja sitaatit käytiin läpi huomioiden edellä kuvatut epätasällisyydet ja ongelmat. Alla oleva koontitaulukko 10 kuvaa koodeihin liittyvien viittausten määrää.

TAULUKKO 10. Spiritualiteetin ulottuvuuksiin liittyvien viittausten määrä haastateltavilla

Opiskelija	Arvot, elämän tarkoitus -ulottuvuus	Yhteisöllinen usko -ulottuvuus	Persoonallinen usko -ulottuvuus
Iina	1	3 (osin kriittinen)+6	4
Elina	2	5	8
Tiina		3	1
Aino	1	yhteisöllisyyteen liittyvät sitaatit ammatillisesta näkökulmasta	1
Lotta	7	1 (kriittinen)+6	11
Pauli	3	4	1
Elisa	4	2 (osin kriittinen)+4	19
Petri	2	yhteisöllisyyteen liittyvät sitaatit ammatillisesta näkökulmasta	1
Kerttu	4	8	6
Ville		13	1

Viittausten perusteella voidaan todeta, että spiritualiteetin osalta suurin muutos ensimmäiseen aineistoon nähden näyttää tapahtuneen Elinan, Elisän ja Lotan spiritualiteetissa. Elisalla ja Lotalla mukaan oli tullut arvoihin ja elämän tarkoitukseen liittyvää pohdintaa, joka ilmeni erityisesti pyrkimyk-

senä oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen. Elinan toisessa haastattelussa puolestaan oman uskon reflektointi sai suuremman tilan kuin ensimmäisessä haastattelussa. Toisen haastatteluaineiston osalta opiskelijoiden tilanne merkittiin spiritualiteetin ulottuvuudet -kuvioon 10.

KUVIO 10. Spiritualiteetti H2-aineiston perusteella

Kuvio ei kuitenkaan tällaisena ole aivan onnistunut vaan vaatisi lisäkehityä. Elisan ja Lotan tilanteen kuvaaminen edellyttäisi kuviota, jossa keskimäinen kehä on kapeampi kuin uloimmat, jolloin se kuvaisi paremmin persoonallisen ulottuvuuden ja arvot-ulottuvuuden painotusta heidän spiritualiteetissaan.

5.3.5 Opiskelijan prosessin tarkastelua: ammatillisen orientaation muutos

Kokonaiskuvan saamiseksi H2-aineistosta ja erityisesti spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin ja kasvun välisestä suhteesta koottiin yhteen näitä koskevat keskeiset teemat. Haastattelujen tekemisen aikana oli nimitäin muodostunut käsitys, että harjoittelut ovat toisen opiskeluvuoden aikana ratkaisevia ammatillisen identiteetin kehittymisen kannalta. Erityises-

ti seurakuntaharjoitteluun opiskelijat olivat jo aiemmassa haastattelussa liittäneet suuria odotuksia.

TAULUKKO 11. Ammatilliseen kasvuun ja identiteettiin sekä spiritualiteettiin liittyvät teemat H2-aineistossa

Opiskelija	Ammatillinen identiteetti ja ammatillinen kasvu H2-aineistossa	Spiritualiteetti H2-aineistossa
Iina	Ristiriita seurakuntaharjoittelussa. Samalla kuitenkin hyvät kokemukset kesätyöstä seurakunnassa. Sosiaalialan harjoittelu siirtyy vuodella. Hengellinen työ, kristillinen kasvatustyö.	Satunnaisia vierailuja herätysliikkeiden jumalanpalveluksiin. Oppilaitoksen messut. Raamattupiiri ystävien kanssa. Henkilökohtainen usko tärkeää.
Elina	Opiskelupaikan vaihtaminen: teologi, opettaja	Osallistumista epäsäännöllisesti kotiseurakunnan messuihin. Usko näkyy arvoissa.
Tiina	Seurakuntaharjoittelu ei tuonut uutta (pettymys). Huono sosiaalialan harjoittelu. Hyvät kokemukset kesätyöstä seurakunnassa. Lähetystyö. Vammaistyö.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.
Aino	Opintojen keskeytys; töihin seurakuntaan. Kirkon nuorisotyö.	Yli puolen vuoden työjakso harjoittelu-seurakunnassa.
Lotta	Hyvä seurakuntaharjoittelu. Hyvä sosiaalialan harjoittelu toi muutoksen. Lastensuojelu kiinnostaa.	Kotiryhmäverkosto. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.
Pauli	Hyvä seurakuntaharjoittelu. Hyvä sosiaalialan harjoittelu. Molemmat alat kiinnostavat. Kirkon palkkaus ja työaika huonot.	Seurakuntayhteys opiskelupaikan paikallis seurakuntaan ja harjoitteluseurakuntaan.
Elisa	Seurakuntaharjoittelu pettymys. Hyvä sosiaalialan harjoittelu toi muutoksen ammatilliseen suuntautumiseen. Lastensuojelu kiinnostaa.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.
Petri	Seurakuntaharjoittelu pieni pettymys. Hyvä sosiaalialan harjoittelu toi muutoksen suuntautumiseen. Päihdetyö kiinnostaa. Kirkon palkkaus huono.	Haussa seurakuntayhteys opiskelupaikkakunnalla.
Kerttu	Hyvä seurakuntaharjoittelu. Hyvä sosiaalialan harjoittelu. Kirkon nuorisotyö ensisijaista.	Yhteys omaan kotiseurakuntaan; osallistumista vapaaehtoisena srk:n toimintaan
Ville	Seurakuntaharjoittelu avasi näkemään työn sisällön merkityksen. Kesätyöt rippikoulutyössä. Kirkon nuorisotyö ensisijaista.	Yhteys omaan kotiseurakuntaan (kesätyö). Haussa seurakuntayhteys opiskelupaikkakunnalla.

Taulukko 11 vahvistaa haastatteluissa esille nousseen kokemuksen harjoittelujen merkityksestä. Siitä ilmenee, että haastateltavista neljällä seurakuntaharjoittelu oli ollut jonkinasteinen pettymys eli se ei ollut vastannut opiskelijan odotuksia. Iinan kokemuksen mukaan seurakuntaharjoittelun sisältö ei ollut sitä, mitä hän odotti. Hän peilasi harjoittelukokemustaan kesätyöhön pienessä seurakunnassa ja toteaa, että kesätyöseurakunnassa nuorisotyö oli ollut elävää ja sillä oli hengellinen sisältö.

Mut sitten muuten se (seurakuntaharjoittelu) ehkä jäi vähän kapea-alaiseksi siitä, mitä olisin toivonut (...) Kun pääsin perehtymään siihen, että minkälaisia kerhoja on, mutta kun ei niissä kerhoissa sitten ollut mukana niin kuin varhaisnuorisotyössä. Ja sitten siellä seurakunnassa, vaikka oli ihan hyviä työntekijöitä niin ne myönsi itekin, tai että niillä ei tällä hetkellä oikein ole mitään hengellistä toimintaa. (Iina H2)

Että kyllä mä ajattelen näin jälkikäteen, että se oli hyvä kokemus ja sain siitä hyvät arvosanat ja hyvää palautetta siitä huolimatta, mutta, mutta, oli se kyllä paljon sellaista... että aika iso ero oli sillä seurakunnalla, missä viime kesänä olin kuukauden tai reilun viis viikkoa – ihan uudessa seurakunnassa taas. Mutta miten se oli sellaista tosi elävää nuorisotyötä mutta silti siitä oppi tosi paljon, kun se oli sellaista ydintyötä, hengellistä työtä, että jos tekisin nuorisotyötä, niin tekisin mieluummin sellaista. (Iina H2)

Ville suoritti seurakuntaharjoittelun suuressa kaupunkiseurakunnassa ja sanoi sen olleen hyvä ja monipuolinen. Kriittisyys harjoittelupaikan nuorisotyön toteuttamisen tapaa kohtaan heräsi hänellä vasta harjoittelun jälkeen:

LN-harjoittelu oli mielestäni oikein hyvä, mä opin mielestäni oikein paljon sellasia uusia juttuja ja tavallaan... näin, että miten pitkälle vietyä homma voi olla ja sellainen, tuota, tietenkin kiinnostaa mua... Ehkä tavallaan sitten sen harjoittelun jälkeen oppi suhtautumaan siihen harjoitteluseurakuntaan hieman kriittisestikin, että ehkä sitten hoksasi jälkepäin, että se on aika, aika kevyttä touhua ja tavallaan sellaista, jotenkin – miten mä sanoisin – tällaisen iso kaupunkiseurakunnan meininki voi olla tavallaan oma kulttuurinsa, joka velloo jossain, jossain todella syvissä vesissä selkeän hengellisen linjan ja sitten jonkun sellaisen kevyemmän setin välillä. (Ville H2)

Myös Tiina vertasi harjoittelukokemustaan kesätyöhönsä seurakunnassa ja arveli saaneensa kesätyössään huomattavasti enemmän käytännön taitoja ja osaamista kuin harjoittelusta. Harjoittelun ajankohta ei ollut hänen mielestään paras mahdollinen, sillä syksyllä kaikissa seurakunnissa ei ole mahdollista osallistua esimerkiksi rippikoulutyöhön tai leiritoimintaan, jotka kuitenkin muodostavat keskeisen osan seurakuntien lapsi- ja nuorisotyötä.

Ett mä olin LN-harjoittelussa X:n seurakunnassa. [...] No se harjoittelu ei sitten kuitenkaan loppupeleissä paljon antanut. Se oli aika tuttua ja sitten se, että kun se oli silloin [...] loka-, marras-, joulukuussa, että ei ole mitään leirejä eikä, eikä sellaista perus-kesätoimintaa, mikä kaikkein ensimmäisenä tulee mieleen siinä nuorisotyössä. Mutta sitten, niin, siellä mä oon sitten tehnyt sen jälkeen ... olin varhaisnuorten leirillä ja hiihtolomariparilla ja kesälläkin oon ollu siellä sitten vähän aikaa. Ja sitten sitä kautta tavallaan tutustunut koko työhön. (Tiina H2)

Jälkeenpäin niinku peilas sitä harjoittelua ja mielti, että mitä mä viitsin laittaa tähän (harjoittelu)raporttiin, kun oli ajatukset niin paljon muuttuneet. Ja sitten vielä ne kesän jälkeiset – kun (seurakunnassa, jossa oli kesätyössä) tehtiin ne rippikoulut sillä tavalla, että me oltiin ihan alusta asti kesätyöntekijät siinä konseptissa mukana, että heti tammikuusta lähtien oltiin mukana siinä ja suunniteltiin kaikki alusta pitäen ja. Että oikeasti siinä mä opin kaikkein eniten. Kun piti ihan juurta jaksaaen lähteä rippikoulusuunnitelmat lukemaan läpi ja mitä pitää varautua, niin siinä oppi kaikkein eniten. (Tiina H2)

Petri puolestaan peilasi seurakuntaharjoitteluaan erittäin hyvin onnistuneeseen sosiaalialan harjoitteluun. Hän teki harjoittelunsa suuressa kaupunkiseurakunnassa ja tutustui monen nuorisotyönohjaajan tapaan tehdä työtään. Harjoittelu antoi monipuolisen kuvan seurakunnan työyhteisöstä ja eri tavoista tehdä työtä, mutta omaa käytännön osaamisen oppimista se ei tukenut. Petri myös koki, ettei hän saanut riittävästi vastuuta. Harjoittelunohjaus ei myöskään toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toisaalta se oli onnistunut harjoittelu monella tapaa, toisaalla siinä jotain mietin, että ehkä jotkut asiat olis voinu mennä paremmin, mutta toisaal-

ta se sellaisenakin pakettina antoi... että siinä ei ehkä oikeasti paljon tultu käytännön harjoittelua silleen ja vastuuta, vaan enemmän se oli sitä, että näki ja koki ja eli siinä mukana. Se opetti paljon siitä seurakunnan työyhteisöstä. [...] Mä tein hyvin monenlaisissa tiimeissä juttuja siinä ja, ja sitä, että miten siinä ... siitä se opetti ehkä enemmän, mutta siinä vähän ehkä harjoittelun ohjaaminen meni sillä tavalla – ei kauhean hyvin – oikeastaan ensimmäinen kunnollinen keskustelu harjoittelun ohjaajan kanssa harjoittelusta oli noin puolesta välissä. (Petri H2)

Sosiaalialan harjoittelut ovat pääsääntöisesti olleet positiivisempia kokemuksia – jopa niin, että kolmen opiskelijan kohdalla (Elisa, Lotta, Petri) se on vaikuttanut ammatillisen orientaation muutokseen kirkon nuorisotyöstä sosionomin työhön. Sekä Elisalle että Lotalle MP-opintokokonaisuuden ja siinä suoritettun harjoittelun myötä avautui kokonaan uudenlainen maailma:

MP oli niin kuin ihan, että mitä, ihan uusi maailma! Ja ihan älyttömän mielenkiintoisia ne jutut! Mä tykkäsin harjoittelusta ihan tosi paljon. Mä olin [...] lastenkodissa. Tykkäsin siitä ihan tosi paljon. Koin sen myös tosi haastavana ja se oli...oli siinäkin tavallaan ihan uusi maailma tai silleen. (Elisa H2)

Meillä oli MP-jakso ja sen kautta olin nuorisokodissa harjoittelussa ja ... mä ihan täysin rakastuin. Se oli, se oli vaan jotenkin niin, että tunsin, että loksahdi vaan sitten sinne koloon, minne on tarkoitettu. Että se oli äärettömän ihanaa aikaa ja sitten tosi raskasta aikaa, tai se koko jakso, kun itse on elänyt koko ajan niin pumpulissa. [...] Ja sitten, sitten kun ei ole joutunut kohtaamaan samalla tavalla jotain päihdeongelmaisia tai -varsinkaan niin nuorena iässä – niin olihan se sellainen kova pudotus, sil-lain kuitenkin, mutta kuitenkin. Varmaan sellainen ammatillisuus... että on hahmottunut tosi voimakkaasti se, että, että sille puolelle mä toivon tulevaisuudessa suuntautuvani. (Lotta H2)

Petrin kokemus oli, että sosiaalialan harjoittelussa hänet otettiin mukaan työyhteisöön tasavertaisena jäsenenä ja hän saattoi tehdä työtä omalla persoonallaan.

Ehkä verrattuna tähän srk-harjoitteluun, seurakuntaharjoittelussa tuntuu, että jonkun verran piti ehkä siinä työyhteisössä piilotella ja mukautua ja siinä ei pystynyt olemaan kauhean vapaasti – tuossa pysty tekemään omalla itsenään sitä työtä ja, ja kaikesta, kaikesta oli siinä hirveesti apua ja se oli hyvin mukaansatempaava se juttu ja siinä muuttui se, että miksen mä vois tällaistaikin työtä tehdä valmistuttuani. (Petri H2)

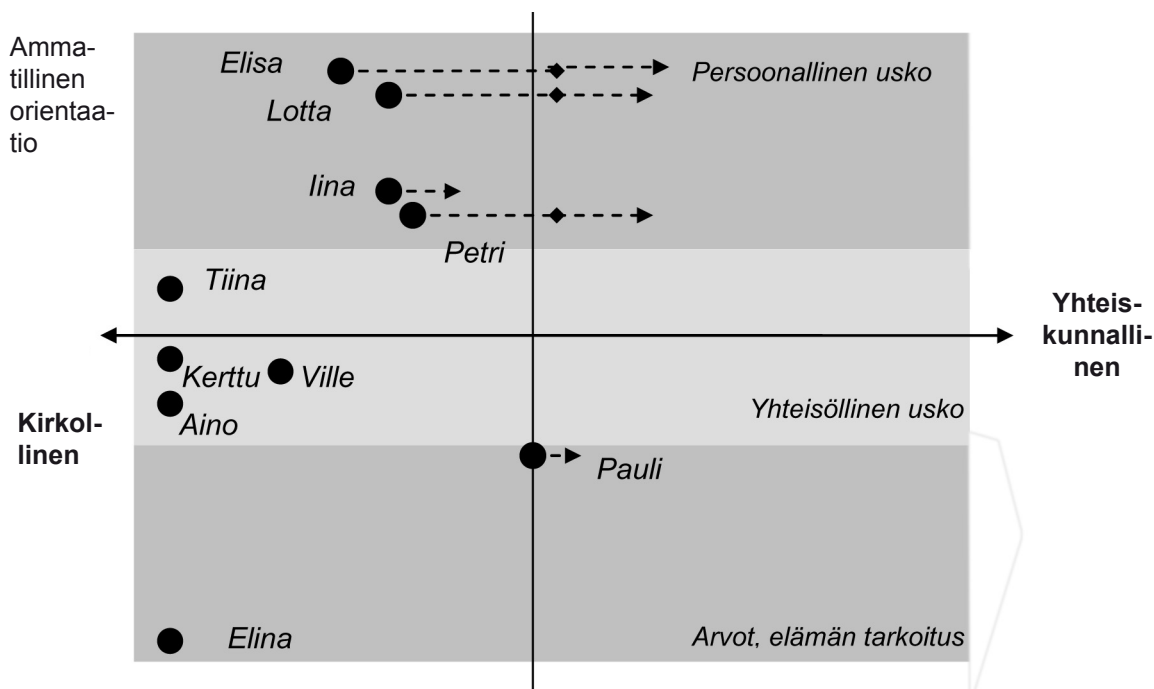
Ainoastaan yksi opiskelija kuvasi sosiaalialan harjoitteluun huonoksi kokemukseksi. Silloin kysymys oli ohjauksen puutteellisesta hoitamisesta.

Spiritualiteetin tarkastelun osalta on kiinnostavaa, että tässä opiskelun vaiheessa neljällä oli yhteys paikallisseurakuntaan joko vapaaehtoistoiminnan tai työn kautta, mutta ainoastaan yhdellä oli opintojen aikana syntynyt linkki oman opiskelupaikan seurakuntaan. Seurakuntayhteys oli vahvimmin esillä niillä opiskelijoilla, jotka olivat tehneet kesätöitä tai vapaaehtoistyötä omassa (lapsuuden ja nuoruuden) kotiseurakunnassaan. Neljällä opiskelijalla spiritualiteetin painopiste oli henkilökohtaisen jumalasuhteen vaalimisessa. Kolmella opiskelijalla seurakuntayhteys toteutui samanhenkisten opiskelukavereiden muodostamassa ryhmässä, joka kokoontui esimerkiksi raamattupiiriin muodossa.

Kokemukset harjoitteluista ja omaan spiritualiteettiin liittyvät kokemukset näyttävät määrittävän opiskelijan ammatillista orientaatiota. Elisan, Lotan ja Petrin kohdalla koulutuksen aikana oli tapahtunut muutos kirkollisesta suuntautumisesta yhteiskunnalliseen. Näillä kolmella kiinnostus sosiaalialan työtä kohtaan heräsi jo ensimmäisen vuoden aikana, mutta toisen vuoden aikana Mielenterveys ja päihitteet -opintokokonaisuus ja siihen liittyvä sosiaalialan harjoittelu vahvistivat tätä kiinnostusta merkittävästi. Myös Ville, Iina, Kerttu ja Aino puhuivat erityisesti haastatteluaineistoissa siitä, miten sosiaalialan harjoittelujen myötä suuntautuminen sosiaalialan työhön tuli mahdolliseksi, mutta ensisijaisena vaihtoehtona oli kuitenkin edelleen kirkon nuorisotyö. Paulin kertomuksessa painottui jo ensimmäisen haastattelun aikana suuntautuminen sosiaalialan työhön. Syynä olivat lähinnä käytännölliset, työn rakenteisiin ja palkkaukseen liittyvät seikat. Sijaisuudet lastensuojelutyössä olivat havahduttaneet siihen, että sosiaalialan tehtävissä palkkaus voi olla merkittävästi parempi kuin kirkon nuorisotyössä. Myös työssä eteneminen oli mahdollista yhteiskunnallisella saralla. Opiskelijoiden

kuvauksiin perustuva koonti heidän ammatillisesta orientaatiostaan ilmenee alla olevasta kuviosta 11. Siinä pallot kuvaavat opiskelijaa alkuvaiheessa, pallosta lähtevä nuoli ammatillisen orientaation suuntaa. Nelikulmio kuvaa tilannetta toisen vuoden alkuvaiheessa ja nuolen kärki tilannetta kolmannen vuoden alussa. Elisan, Lotan, Petrin ja Paulin kohdalla kolmas opiskeluvuosi vahvisti ammatillisen suuntautumisen muutoksen suuntaa.

KUVIO 11. Ammatillisen orientaation muutos kolmannen vuoden alkuun mennessä

5.4 Toisen kirjoitelma-aineiston analyysi ja yhteenvetoa koko aineiston osalta

5.4.1 Toinen kirjoitelma-aineisto (E2)

Viimeinen aineisto, opiskelijoiden kirjoitelmat, kerättiin koko opiskelijaryhmältä molemmista toimipaikoista. Kirjoitustehtävä toteutettiin lähiopetuksen yhteydessä luvussa 5.1. kuvatun tehtävänannon mukaisesti. Opiskelijat saivat siis tehtäväkseen kirjoittaa vastaukset kysymyksiin: Mikä tällä hetkellä on oman hengellisen elämäni kannalta merkittävää? Mikä on opintojen aikana ollut oman ammatillisen kasvun kannalta merkittävää? Mikä on

vaikuttanut ammatillisen identiteettini kehittymiseen? Minkälaisissa tehtävissä (tällä hetkellä) ajattelen Diakista valmistumiseni jälkeen työskenteleväni? Entä kymmenen vuoden kuluttua?

Osa haastatteluissa mukana olleista opiskelijoista toimitti kirjoitelman-
sa seuraavan syksyn aikana, mutta yhden opiskelijan kirjoitelmaa ei useista
pyynnöistä huolimatta saatu koskaan. E1-aineistoon verrattuna kirjoitelmia
oli huomattavasti vähemmän, vain 26. Myös opiskelijaryhmien kokoonpano
oli osittain muuttunut. Opiskelijoista 22 kirjoitti molemmat tekstit.

Kirjoitelman laatineesta 26 opiskelijasta yksi oli vaihtanut opiskelupaik-
kaa. Yksi opiskelija oli puolestaan vaihtanut suuntautumsvaihtoehtoa ja val-
mistui sosionomi-diakoniksi. Muiden 24:n osalta ammatillinen suuntautu-
minen näytti seuraavalta:

- ensisijaisesti kirkon nuorisotyöhön suuntautuvia: 11
- ensisijaisesti sosionomin työhön suuntautuvia: 6
- sosionomin työhön tai kirkon nuorisotyöhön suuntautuvia: 4
- jollekin muulle alalle hakeutuvia: 3

Kirkon nuorisotyöhön ensisijaisesti suuntautuneiden opiskelijoiden
teksteissä (N=11) oman hengellisen elämän kuvauksessa nousi esille sekä
henkilökohtaisen uskonelämän (7) että seurakuntayhteyden (7) merkitys.
Spiritualiteetin ulottuvuuksista painottuivat siis yksilöllinen ja yhteisöllinen
usko. Henkilökohtaisen uskonelämän kuvauksessa nousi esiin esimerkiksi ru-
kouksen, raamatunluvun ja hengellisen musiikin kuuntelemisen merkitys.

*Tällä hetkellä oma hengellinen elämäni perustuu rukoukseen. Elän suh-
teessa Jumalan kanssa päivittäin. (P86)*

*...omalle hengelliselle elämälleni on yleisesti tärkeää Gospel-musiikin kuun-
telu ja Raamatun sekä hengellisen kirjallisuuden lukeminen (P71)*

Yhteisöllisen uskon kuvauksissa opiskelijat käsittelivät omaehtoista, vapaa-
ajalla tapahtuvaa uskonnolliseen yhteisöön osallistumista.

*Hengellisen elämäni kannalta koen merkittäväksi että minulla on seura-
kunta, johon saan kuulua. Sellainen srk, jossa on eri-ikäisiä ihmisiä ja us-*

kovia, josta saa hyvää raamattuopetusta ja joka on yhteisöllinen. (P 79)

Tällä hetkellä merkittävää oman hengellisen elämäni kannalta on yhteys seurakuntaan ja nimenomaan omaan kotiseurakuntaani. Se, että saan edelleen olla osallisena toimintaan siellä vaikka opiskelujeni kautta joudun olemaan maantieteellisesti kauempana. (P87)

Neljän opiskelijan tekstissä sekä spiritualiteetin yksilöllinen että yhteisöllinen ulottuvuus olivat esillä yhtä painokkaasti. He puhuivat oman henkilökohtaisen hartauselämän merkityksestä, mutta myös osallisuudesta johonkin kristilliseen yhteisöön tai seurakuntaan.

Hengellisen elämäni kannalta merkittävää on henkilökohtainen hartauselämäni, seurakuntayhteyteni (Kotiryhmäverkosto) sekä ystävät. Jumalanpalvelusten lisäksi pienryhmä ja elämän läheisempi jakaminen muutaman henkilön kanssa ovat osa SRK-yhteyttä. (P75)

Ammatillista kasvuaan kuvatessaan kaikki kirkon nuorisotyöhön ensisijaisesti suuntautuneet opiskelijat nostivat esille seurakuntaharjoittelun, kesätyöt tai muut tilapäistyöt seurakunnassa. Nämä oli koettu ammatillisen kasvun kannalta merkittävänä.

Ammatillisen identiteetin kehittymiselle on opintojen aikana erityisen tärkeää, että minulla on ollut koko ajan mahdollisuus tehdä tunti- ja kesätyötä kirkon nuorisotyönohjaajan tehtävissä. (P71)

Ammatillisen kasvun kannalta merkittävintä opintojen aikana on ollut harjoittelut ja kesätyöt (P79)

Kolmella opiskelijalla yhteys seurakuntaan rakentui vain ammatillisuuden kautta, joko kesä- tai tilapäistöiden myötävaikutuksella. Kolmen mielestä lisäksi oppilaitoksen hengellinen tarjonta – esimerkiksi jumalanpalvelukset – oli ollut merkittävää oman hengellisen elämän rakentumisessa:

”Tää koulu on kyllä ilmapiiirtään myös omaa hengellistä elämää tukeva.” (P85)

Kaiken kaikkiaan opiskelussa oli kysymys kokonaisvaltaisesta prosessista, jossa työharjoittelut, kesätyöt ja muut määräaikaiset tehtävät seurakunnassa liittyvät yhteen lähiopetusjaksojen kanssa. Seurakuntatyöstä saatu työkokemus oli tuonut tässä prosessissa myös uutta perspektiiviä oppilaitoksen tarjoamiin lähiopetusjaksoihin ja niiden sisältöihin.

Opiskelujeni alkuvaiheessa en edes tiennyt, haluanko kirkon virkaan päteväyttävän tutkinnon. Koko prosessi on ollut suurena apuna, kun ajattelen kasvua kirkon virkaan. Vaikka saan kaksoispätevyyden, tulen aina ajattelemaan itseäni seurakunnan työn / viran kautta. Suurin yksittäinen vaikuttaja on ehdottomasti ollut seurakunnassa toteutettu harjoittelu. Sen kautta muutaman vuoden työkokemus ennen opiskelujen päättymistä toi varmuuden siitä, että minä olen seurakunnan työntekijä. Työn imu on niin voimakas, että koulu jäi sivuun reiluksi kahdeksi vuodeksi. (P70)

Merkittävintä opiskelujeni aikana ammatillisen kasvuni kannalta on ollut harjoittelut ja työskentely seurakunnassa. Koulussa opetuksen kautta on saanut paljon teoriatietoa ja osittain valmiuksia työhön, mutta tärkeintä on ollut päästä kokeilemaan ja muokkaamaan oppimista käytännön työssä ja elämässä. [...] Tauon jälkeen kouluun palaaminen ei ollut ihan helppoa, mieluummin olisin töissä jatkanut. Mutta kun sai itsensä koululle rahdattua sain huomata, että työn antamat kokemukset ja oppi loivat lisäperspektiiviä katsella ja vastaanottaa tarjolla ollut opetus. Enää ei niin usein herännyt kysymys opetusta seuratessa kysymys, että mihin tällä pyritään tai onko tästä mahdollisesti tulevaisuuden kannalta mitään hyötyä (P87)

Vaikka kaikki tämän ryhmän opiskelijat olivat suuntautumassa ensisijaisesti kirkon nuorisotyöhön, tähän liittyi usein myös haasteita ja kysymyksiä. Eräs opiskelija totesi, ettei voi työskennellä evankelis-luterilaisessa seurakunnassa Raamattuun sitoutuneen uskonnäkemyksensä takia, ja oli tämän vuoksi hakeutumassa kristillisen järjestön palvelukseen. Jos ajattelee ammatillisesti on surullista, että ei voi toimia kirkon työntekijänä omassa kirkossa, koska ajattelee liian Raamatun mukaisesti uskon kysymyksistä. (P84)

Toinen opiskelija kertoi kokevansa uskovan elämän rasitteena ja väsyneen-

sä uskovien keskinäiseen kiistelyyn. Hän oli harmistunut erityisesti siihen, että joillakin ihmisillä oli tarve sanella ehtoja uskovaisena elämiselle. Nuorten kanssa työskenteleminen, erityisesti musiikki- ja rippikoulutyö, auttoi kuitenkin tekstin kirjoittajaa kuitenkin keskittymisessä olennaiseen ja negatiiviset asiat jäävät taka-alalle. Nuorten kohtaaminen ja heidän kanssaan tehtävä työ olivat myös omaa hengellistä elämää rakentavia elementtejä.

Olen aika vähän panostanut hengelliseen elämäni viime aikoina. Jotakin tällainen uskovan elämä on alkanut tuntua rasitteelta. Enimmäkseen olen tainnut kyllästyä siihen, että uskoville tuntuu olevan kovin tärkeää kaikesta kiistely ja oman sädekehän kiillottelu. [...]

Erityisesti ärsyttää tiettyjen ihmisten tapa päästä aina selville ihmisten uskonnollisesta vakaumuksesta. Esimerkiksi jos satun kertomaan jostain tyyppistä, saattaa ensimmäinen kysymys olla ”onko se uskossa”. En tiedä pitävätkö jotkut kirjaa tästä, mutta siltä vaikuttaa. Mielestäni on väärin tehdä ihmisistä vain evankelioinnin objekteja. Tuntuu että usko on monille tietynlainen harrastus, ja kun siinä tarpeeksi harjaantuu, ei tavallinen ihminen pääse millään samalle tasolle. Pelastumisesta tehdään liian vaikeaa, kun sanellaan ehtoja joukkoon haluaville. Sen sijaan positiivisesti merkittävää hengellisen elämäni kannalta on työnteko. Musa- tai riparihommista uusia ihmisiä kohdatessa tulee keskityttyä olennaiseen ja kaikki negatiivinen jää taka-alalle. Koen työn tärkeäksi, eikä mielestäni nuorille hyödytä puhua vain asian vierestä. (P117)

Kolmas opiskelija puolestaan kertoi väsyneensä työhön nuorten parissa. Opiskelija oli koko opintojen ajan tehnyt töitä seurakunnassa sekä kesäisin että muina loma-aikoina. Opintojen loppuvaiheessa seurakuntatyön haasteeksi oli tullut kaksi todella vaikeaa rippikouluryhmää. Näiden ryhmien ohjaaminen oli vienyt voimia ja uuvuttanut. Ikävien kokemusten myötä myös motivaatio tehdä kirkon nuorisotyötä oli kadonnut. Opiskelija totesikin, että välillä olisi hyvä tehdä jotain muuta työtä. Koko opiskeluajan prosessia arvioidessaan hän kuitenkin oli sitä mieltä, että seurakunnan työntekijän identiteetti oli vahvistunut merkittävästi ja siitä oli tullut osa hänen persoonaansa. Väsyminen nuorten kanssa toimimiseen suuntasi kuitenkin hänen ammatillista kiinnostustaan ensisijaisesti hengelliseen työhön.

Koko opiskelujeni ajan olen ollut kesät ja loma-ajat töissä seurakunnan nuorisotyössä. Nyt viimeisen vuoden aikana olen ensimmäistä kertaa todella väsynyt siihen. Edessäni on kaksi todella vaikeaa rippikouluryhmää ja motivaationi seurakunnan nuorisotyöhön on kadonnut. Tuntuu, etten haluakaan tehdä sitä. Miksi vapaaehtoisesti kuuntelen teini-ikäisten nuorten haistattelua. Kenties olisi hyvä tehdä opiskelujen vastapainoksi välillä jotain muuta työtä. [...] Ammatillinen identiteettini on kasvanut huomasti opiskelujen aikana. Minusta on tullut seurakunnan työntekijä, missä vain olenkin. Mihin vain menenkin, seurakunnan työntekijän leima kulkee mukani. En ole ollenkaan varma, työllistynkö seurakunnan nuorisotyöhön. Ei minusta välttämättä koskaan tule nuorisotyönohjaajaa, vaan hengellisen työn tekijä. (P86)

Ensisijaisesti sosionomin työhön suuntautuneiden opiskelijoiden teksteissä (N=6) spiritualiteettia koskeneessa kerronnassa viidellä painotui henkilökohtaisen uskon merkitys. Opiskelijat kuvasivat tätä esimerkiksi seuraavasti:

Tällä hetkellä oman hengellisen elämän kannalta merkittävää on se, että se on MINUN OMAANI. (P118)

Viime aikoina olen kokenut, että Jumala vetää yhä useammin viettämään hetkiä kanssaan. Rukous, Sana, Jeesuksen kanssa keskusteleminen on aika pitkälti se pohja jolle koko elämäni rakentuu tai jolle sen kaipaisin aina vain enemmän rakentuvan. (P88)

Sen sijaan yhteisöllisen uskon ulottuvuuden kuvaus näiden opiskelijoiden teksteissä ilmensi epävarmuutta, kriittisyyttä ja yhteyden etsimistä. Suhde seurakuntaan näytti tässä opiskelijaryhmässä olevan monella tavalla haasteellinen. Yksi opiskelija totesi avoimesti, että hänen suhdettaan seurakuntaan leimasi kriisi. Hän kysyi, mitä seurakunta tarkoitti, mitä se oli alkuvaiheessa ollut ja toteuttiko mikään seurakunta sillä hetkellä apostolista mallia seurakunnasta. Tämän oman seurakuntayhteyttä koskevan kriisinsä vuoksi opiskelija oli tietoisesti ottanut etäisyyttä seurakuntiin. Omaan uskonelä-

määnsä hän oli saanut tukea muutaman henkilön muodostamasta kotona kokoontuvasta solusta.

Viimeisen vuoden, puolentoista aikana olen käynyt läpi valtavaa seurakuntakriisiä. Kriisi ei siis ole kohdistunut siihen, että olen luterilainen tai kasteeseen tai mihinkään sellaiseen, mitä ehkä yleisesti ajatellaan seurakuntakriisiin kuuluvan. Olen lähtenyt liikkeelle

ihan alkulähteiltä, siitä, mitä seurakunta tarkoittaa, mitä se alussa oli, ja toteuttaako mikään seurakuntamalli nykyään apostolista mallia seurakunnasta. Parin vuoden ajan mua on hengellisesti kantanut meidän solu, joka on kokoontunut meillä kotona ja muodostanut mulle vahvimman seurakuntayhteyden mitä oon ikinä kokenut. Käynnissä olevan seurakuntakriisin takia en ole käynyt missään seurakunnassa vaan päinvastoin tietoisesti ottanut etäisyyttä. Nyt vähitellen ehkä jotain siitä alkaa valjeta. (P116)

Sosionomiksi suuntautuvista opiskelijoista vain yksi opiskelija totesi, että oli ollut mukana seurakunnan toiminnassa. Hän kuitenkin katsoi, ettei sillä ei ollut juurikaan ollut merkitystä hänen omalle hengelliselle elämälleen:

Seurakunnan toiminnassa on tullut oltua jonkin verran mukana erityisesti seurakuntaharjoittelun jälkeen, mutta en näe sen merkitystä hengelliselle kasvulle kovin suurena (P89)

Yksi opiskelija kuitenkin totesi, että säännöllisen seurakuntayhteyden puuttuminen vaikutti oman hengellisen elämän hoitamiseen ja se ”jää vajaaksi”. Opiskelija toimi vielä opintojen alussa aktiivisesti omassa kotiseurakunnassaan. Aikuiseksi kasvaminen ja muutto opiskelupaikkakunnalle aiheuttivat kuitenkin sen, että kontaktit kotipaikan seurakuntaan vähenivät, ja lopulta yhteys katkesi kokonaan. Samalla myös oma henkilökohtainen rukouselämä ja Raamatun lukeminen hiipuivat.

Merkittävää oman hengellisen elämän kannalta on, ettei säännöllistä yhteyttä / yhteisöä ole. Eli hengellisen elämän hoito jää vajaaksi seurakuntayhteyden puuttuessa. Opintojen aikana kosketus Raamattuun ja jumalanpalveluselämään säilyy opiston luomien puitteiden ansiosta, mutta ”vapaa-ajalla” yhteys katoaa. [...] Tilanne on melko eri kuin opintojen alka-

essa. Tuolloin arkeen sisältyi säännöllisempää seurakuntaelämää. Seurakuntanuoresta kasvaminen aikuiseksi teki osaltaan sen, että yhteys pikkuhiljaa harveni ja muutettaessa uudelle paikkakunnalle katkesi kokonaan. Kuten sanotaan, ei yksinäinen puu kauan pala – myös Raamatunluku ja rukouselämä pikkuhiljaa hiipuivat. (P83)

Kaksi opiskelijaa tässä ryhmässä nosti esille oppilaitoksen hengellisen ilmapiirin merkityksen hengelliselle elämälle. Kokemukset tästä olivat ristiriitaisia. Toisen opiskelijan mukaan opiskeleminen oli ollut helppoa, sillä hengellisyys oli jokapäiväistä. Opettajilta ja opiskelukavereilta oli saanut aina tarvittaessa tukea hengellisyyteen. Samalla oppilaitoksen ilmapiiri oli myös ahdistanut ja opiskelijan mielestä osa oppilaitoksen ihmisistä oli ylihengellisiä. Myös opiskelijaryhmässä esille tulevat kärkevät mielipiteet olivat herättäneet ahdistusta. Opiskelija oli itse joutunut jossain vaiheessa (ilmeisesti toisten opiskelijoiden) arvostelun kohteeksi omien valintojensa takia. Opiskelijan läpikäymä prosessi oli vaikuttanut myös ammatilliseen suuntautumiseen, sillä omien sanojensa mukaan hän oli kyennyt selvittämään, mihin hänen ”rahkeensa riittävät”, ja tämän selvittämisen tuloksena oli ajatus, että hänen hengellinen identiteettinsä ei riitä kirkon työhön.

Diakissa opiskeleminen on ollut oman hengellisen elämäni kannalta tärkeää, varsinkin tässä yksikössä on ollut helppoa opiskella, koska täällä hengellisyys on ”jokapäiväistä”. Ihmisistä välittyy kristillinen lähimmäisenrakkaus. Jos olen tarvinnut hengellistä tukea, niin olen sitä saanut aina sekä opettajilta että luokkatovereiltani. Tosin oppilaitos on myös luonut hieman ahdistusta toisinaan. Täällä osa ihmisistä ovat niin ylihengellisiä, että välillä tuntee olonsa hieman vieraaksi. Ihmisten kärkevät mielipiteet eri asioista, liittyen uskoon ovat olleet itselleni välillä tuhoksi. Itse elin avoliitos- ja siihen kohdistui paljon paheksuvia sanoja. Ihmiset tuomitsivat minun opiskeluistani ja henkilökohtaisista uskonasioistani. Oma ammatillinen identiteettini on koko ajan vahvistunut. Olen pystynyt opiskeluiden aikana selvittämään, mihinkä työhön minulla on riittävät rahkeet. En koe minun hengellisen identiteettini riittävän kirkon työhön. (P72)

Samankaltaista jännitettä suhteessa oppilaitoksessa vallitseviin näkemyksiin kuvasi myös toinen opiskelija. Myös hän koki, että hänen elämäänsä – elämäntapaan ja uskoon liittyviä valintoja ja käsityksiä – oli vieroksuttu. ”Naispapin nuorena” ja avoliitossa elävänä hän koki edustaneensa sellaisia asioita, joita oppilaitoksessa ei hyväksytty. Opiskelija kertoi kuitenkin oppineensa luovimaan ja ymmärtämään, että suurimmalla osalla oppilaitoksen opiskelijoista ja opettajista on erilainen tapa ajatella ja uskoa. Prosessin aikana hän oli kuitenkin toivonut hieman enemmän tilaa toisella tavalla ajatteleville ja uskoville. Tukea omaan ajatteluunsa hän oli saanut harjoittelua ohjanneelta seurakunnan työntekijältä ja omalta opettajatuutorilta. Oppilaitoksen hyvänä puolena opiskelija nosti esille raamattuopetuksen merkityksen.

Opiskeluvuodet ovat olleet kannustavia mutta myös raskaita. Ei ole ollut helppoa tulla kaupunkiseurakunnasta tänne, jossa ihmiset osaavat valtavasti Raamattua ulkoa. Ei ole ollut helppoa tulla ”naispapin nuorena” paikkaan, jossa naispappeutta ei hyväksytä. Ei ole ollut helppoa elää avoliitossa ja samalla opiskella paikassa, jossa avoliitto on synty, ja siitä muistutetaan. Ei ole helppoa elää omaa elämäänsä, kun sitä vieroksutaan. [...] 3 vuoden aikana olen oppinut luovimaan [...] ja ymmärtämään, että täällä olevilla (suurimmalla osalla opiskelijoista ja opettajista) on erilainen tapa jäsentää maailmaa ja uskoa. Se on ok. Toivoisi vain, että tilaa olisi ollut vähän enemmän niille, jotka eivät ole niin vahvoista vanhoilliskristillisistä piireistä kotoisin. [...]

Erilaisuus on vahvistava tekijä. Olen oppinut paljon itsestä ja muista vaikka välillä ahdistaaakin. [...]

Srk-harjoittelun ohjaaja oli loistava ja osoitti, ettei tarvitse osata Raamattua ulkoa tai rukoilla hienosti ääneen, jotta olisi hyvä työntekijä. Tutoropettaja [...] on ymmärtänyt sitä ”konfliktia” mikä on vallinnut. Ei ole kertaakaan tuputtanut ongelman ratkaisuksi sitä, että ”yritä nyt vaan muuttua” ja ”noin ei voi kirkon työntekijä ajatella”. Ja tosi on, että täällä on myös Raamattuopetus. (P118)

Omaa ammatillista suuntautumista pohtiessaan opiskelija totesi suuntautuvansa lastensuojelutyöhön. Kirkon työkin voisi mahdollisesti joskus tul-

la kysymykseen, mutta ilmeisesti edellä kuvattu ristiriita suhteessa oppilaitoksen edustamiin näkemyksiin oli vaikuttanut sen, että kirjoittamishetkellä opiskelijalla ei ollut intoa siihen.

Täytyy olla yhteyksissä oman seurakuntani nuorisotyöntekijöihin, niin voisi intoa löytyä uudestaan. Nyt on vähän ”epäpyhä” olo... (P118)

Ammatillisen kasvun kannalta merkittävänä tekijänä viisi opiskelijaa tästä ryhmästä mainitsi harjoittelun. Monella seurakuntaharjoittelut olivat olleet onnistuneita, mutta samalla erityisesti sosiaalialan harjoittelut olivat avanneet uusia ammatillisen suuntautumisen mahdollisuuksia ja auttaneet oman ammatillisen identiteetin löytämisessä:

Lastensuojeluharjoittelu sekä TTJ-jakson harjoittelu vastaanottokeskuksessa antoivat kyllä sysäyksen kasvulleni. Uusia motivoivia aloja, josta on paljon opittavaa teorian sekä käytännön tasolla. (P88)

Ammatillisen identiteetin kehittymisen kannalta työharjoittelun ovat olleet merkittävimmissä asemassa. Niiden kautta saadut sekä onnistumisen että epäonnistumisen kokemukset ovat auttaneet hahmottamaan, millainen olen ammatilaisena, mitä kehittämisen varaa on, sekä millainen työ sopii minulle parhaiten ja mitä en taas mielestäni yhtä sujuvasti voi tehdä. (P89)

Sekä sosionomin työhön että kirkon nuorisotyöhön suuntautuneet opiskelijat (N=4) edustavat spiritualiteetiltaan hyvin erilaisia painotuksia. Kahden opiskelijan kertomuksessa seurakuntayhteys nousi tärkeään rooliin. Toisella heistä yhteys seurakuntaan rakentui opinnäytetyöprosessin kautta, toisella oli yhteys kotiseurakuntaan ja sen tuttuihin työntekijöihin.

Tällä hetkellä omaa hengellistä elämäni ohjaa opinnäytetyöni, jota teen seurakunnassa. Merkittäväksi sen tekee erityisesti se, että pureutuu aika syvälle pohtimaan kirkkoa yhteiskunnassa. (P67)

Oman hengellisen elämäni kannalta merkittävää tällä hetkellä on oma ko-

tiseurakunta, sen tutut työntekijät sekä omassa rauhassa vietetty aika rukoillen ja Raamattua lukien. (P78)

Yksi opiskelija sanoi, että hänellä oli meneillään kriisi hengellisessä elämässä. Hän koki, että uskosta on tullut tapakristillisyyttä. Kristittyjen yhteys toteutui vain oppilaitoksen tarjoamissa puitteissa ja sielläkin vain vähän.

Tällä hetkellä oma hengellinen elämä on kriisissä. Pidemmän aikaa on usko tuntunut kuolleelta, ehkä jopa tapakristillisyydeltä. Koin jonkinasteisen havahtumisen ja nyt en oikein tiedä, mitä ajattelen. EN osallistu mihinkään seurakunnan toimintaan ja kristittyjen yhteys tulee esille ainoastaan koulussa ja sielläkin vain hyvin vähän. Toisinaan tuntuisi kivalta käydä kirkossa tai muuten osallistua johonkin toimintaan, mutta en ole löytänyt sitä omaani.

Välillä sitä miettii, olenko uskossa ollenkaan. On muutamia uskovia ystäviä koulun ulkopuolelta, mutta heidän kanssaan asiasta keskustellaan hyvin vähän. Vanhat seurakuntanuoret ovat suurin osa jättäneet srk-toiminnan kokonaan. Suurin osa ystäväistäni ei ole uskossa ja vain osa edes kuuluu kirkkoon. (P80)

Eräs opiskelija kirjoitti opiskelun loppuvaiheeseen liittyvästä stressistä ja totesi, että monien töiden keskellä hän oli rukoillut enemmän kuin aikaisemmin. Opiskelija kirjoitti myös miettineensä omaa riittävyttään tulevaisuudessa. Kun opiskelun rinnalla ei oikein ollut löytynyt aikaa omaehtoiseen seurakunnan toimintaan osallistumiseen, oppilaitoksen hartaudet ja messut olivat muodostuneet tärkeiksi ja omaa hengellistä elämää ylläpitäviksi.

Stressin kasvaessa kaikkien töiden keskellä on huomannut rukoilevan paljon enemmän aikaisempaan verrattuna. Samalla on miettinyt oman itsen riittävyttä tulevaisuudessa. Tämä koulu on suuressa osassa tällä hetkellä, sillä oikeastaan ei ole aikaa käydä esim. jumalanpalveluksissa tms... Koulussa on hartauksia ja messuja joiden avulla luottamus Jumalan apuun pysyy yllä. (P68)

Sosionomin työhön ja kirkon nuorisotyöhön suuntautuneet kokivat, että koulutus oli antanut ammatillisia valmiuksia molempiin ammatteihin. Sa-

malla kertomuksia sävytti myös kokemus siitä, että ammatillisen identiteetin etsiminen oli vielä kesken ja laajan koulutuksen tuomat monenlaiset vaihtoehdot herättivät myös ahdistusta ja kysymyksiä. Eräs opiskelija toivoi pääsevänsä valmistumisen jälkeen mahdollisimman nopeasti töihin tekemään vaikkapa sijaisuuksia seurakunnassa tai lastensuojelun tehtävissä. Hän ajatteli saavansa työkokemuksen kautta vahvistusta ammatti-identiteetilleen ja mahdollisuuden vielä pohtia eri vaihtoehtoja.

Tällä hetkellä toivon, että pääsen valmistumisen jälkeen nopeasti töihin, tekemään edes sijaisuuksia. Toivon, että näitä sijaisuuksia tulisi niin srk:n kuin kunnan lastensuojelutyön puolelta. Olen pohtinut kovasti kysymystä kunta vai seurakunta? Tunnen kuitenkin että minulla on valmiudet tehdä töitä kummassakin ja koen, että tällaiset sijaisuudet olisivat aluksi sopivia. Sijaisuuksia tekemällä voisi vielä vahvistaa omaa ammatillisuuttaan ja pohtia ja punnita mahdollisuuksia.. (P67)

Myös toinen opiskelija totesi, että sillä, mihin valmistumisen jälkeen työllisty, saattaa olla merkitystä lopulliselle uravallinnalle.

Suunnitelmat valmistumisen jälkeen ovat pitkälti auki. Voisin hyvin nähdä itseni kirkon nuorisotyössä, mutta toisaalta harkitsen vakavasti myös lastensuojelualalle suuntautumista. Lopullinen päätös saattaa riippua pitkälti siitä, miltä alalta saan ensimmäisen työpaikan. Pitkälle tulevaisuuteen on vaikea ennustaa. (P78)

Kolmas opiskelija kuvasi tulevaan työhönsä liittyviä ajatuksiaan sekaviksi. Seurakunta ja kunta tuntuivat tasavahvoilta vaihtoehdoilta, mutta samalla hän myös ajatteli, että voisi tehdä työkseen vähän aikaa jotain aivan muuta. Opiskelija totesikin, ettei hän ole tehnyt tulevan työnsä osalta lukkoonlyötyjä päätöksiä vaan suhtautui asiaan avoimesti.

Tällä hetkellä, kun ajattelee valmistumista, on hieman sekava olo siitä, mitä sitten haluaa tehdä. Toisaalta haluaisin tehdä hetken aikaa täysin jotain muuta, mutta kuitenkin taas haluaisi lähteä täysillä töihin seurakuntaan tai kunnalle nuorisotyöntekijäksi. En ole kuitenkaan varsinaisesti tehnyt lukkoon lyötyjä päätöksiä siitä mihin haluan työllistyä. [...]

Kaikki elämän vaiheet ja tilanteet vaikuttavat tuleviin päätöksiin, enkä halua lyödä mitään vielä lukkoon. (P68)

Yksi opiskelija totesi, että hänen ammatillinen identiteettinsä oli hukassa. Ammatilliseen suuntautumiseen liittyi monia kysymyksiä ja epävarmuutta. Hän koki osaavansa tehdä kirkon nuorisotyötä, mutta se ei välttämättä kiinnostanutkaan huonon palkkauksen ja työajattomuuden vuoksi. Lastensuojelusta hän sen sijaan oli kiinnostunut mutta koki, ettei pärjää siinä työssä.

Ammatillinen identiteetti on hukassa. Mikä minusta tuleekaan isona? Mitä teen valmistuttuani? Päteväidyn monelle alalle ja voisin tehdä monenlaisia töitä, mutta osaanko kuitenkaan? Kirkon nuorisotyö ei ehkä enää kiinnosta. Se toisaalta on ainoa, minkä voisin edes jollain tavalla osata, mutta huono palkka ja työajattomuus ei kiinnosta. Lastensuojelu kiinnostaisi. Toisaalta ajattelen, etten ehkä pärjää siellä. En hallitse kaikkea, mitä se työnä vaatii. [...] Kymmenen vuoden päästä olen jossain. En tiedä yhtään. Ahdistaa jo pohtia pelkästään vuoden päähän. On niin monenlaisia mahdollisuuksia ja ajatuksia, etten osaa edes tietää, mikä voisi olla vuoden päästä tilanne. (P80)

E2-aineiston kirjoittajien joukossa oli kolme opiskelijaa, joiden tekstissä nousee esille **muulle kuin sosiaalialalle tai kirkon alalle suuntautuminen**. Yksi heistä kertoi olevansa vielä varsin hukassa tulevan työn suhteen.

Minulla on tulevaisuus täysin auki. En todellakaan tiedä tulevaisuudestani. Reilun puolen vuoden päästä olen jossakin työssä... ehkä. Se voi olla seurakunta, lastensuojelulaitos, kauppa tai oikeastaan mikä vaan. Tunnen olevani vielä aika hukassa tuon työn suhteen. (P81)

Toinen opiskelija totesi joutuvansa vetäytymään kirkon nuorisotyötä koskevista haaveistaan. Syy tähän oli kahtalainen: Hän koki, että kirkko on jatkuvassa alennustilassa, ja tämä on vaikuttanut hänen haluunsa toimia kirkon työntekijänä. Vielä tätä vaikuttavampi syy oli kuitenkin siinä, että kirkon nuorisotyönohjaajan työnkuva oli osoittautunut hänelle sopimattomaksi. Hän arvioi, ettei jaksakaan työajattomia töitä tai leirien vetämistä. Työajattomuus ei kuitenkaan näyttänyt olevan ainoa syy työn sopimattomuuteen, sillä kir-

joittajan mukaan myöskään sosiaalialan työt eivät olleet sopineet hänelle.

Kirkon jatkuva alennustila on vaikuttanut negatiivisesti haluuni olla kyseisen kirkon palveluksessa. Vaikka tilanne vaikuttaa yhä pahemmalta, niin olisin silti voinut kuvitella ryhtyväni kirkon töihin, ellei muita ongelmia olisi ilmaantunut. Joudun vetäytymään knto-haaveista työnkuvan tähden. En tule jaksamaan työajatonta työtä, leirejä jne. [...] Kuvittelen työskenteleväni tod. näk. joissain muissa kuin alan töissä. Tulin Diakiin kirkon työ mielessä ja niiden haaveiden kariuduttua en todellakaan tiedä, kun sosiaalialan työkään eivät ole toimineet. Tulevaisuudesta tietää yksin Jumala. Rukoilen, että pääsen paikalle, jossa saan käyttää lahjojani sekä viihtyä työssäni. (P76)

Kolmannen opiskelijan teksti ilmensi turhautumista ja pettymystä sosiaalialan työtä kohtaan. Hän kuvasi sitä raadolliseksi, rankaksi ja loputtomaksi. Hän kertoi hakeutuvansa jollekin muulle alalle, jossa asiakassuhteet eivät ole niin kuluttavia kuin sosiaalialan tehtävissä.

Olen tullut huomaamaan, että sosiaaliala on raadollinen, rankka ja loputon työ. Koskaan ei tule valmiiksi, kaikki jää kesken. Se on ihmisen osa. Työn lähtökohdana tämä tympii. Auttaminen on vain väliaikainen, hetkellinen helpotus. [...] Haen johonkin. Sosiaaliala tuntuu aivan älyttömältä. Sairaseläkkeelle siirtyvien keski-ikä on alalla 45-50 vuotta. Ehtisin olla töissä 30 vuotta, jos pinna katkeaisi. Nauti siinä sitten eläkepäivistä, kun elämisen halu on nollilla. Haen ehkä alalle, jossa asiakassuhteet eivät ole näin kuluttavia. Työn kuitenkin tulisi liittyä jotenkin ihmisiin. Käsilläkin voisi olla työssäni isompi tehtävä. (P77)

Kuten edellä olevat sitaatit kertovat, että syyt ammatilliseen epävarmuuteen vaihtelivat. Yksi näki myös muiden alojen tarjoamat mahdollisuudet, toinen oli pettynyt evankelis-luterilaisen kirkon nykytilaan ja kolmas koki, että sosiaalialan ihmissuhdetyö on liian rankkaa ja loputonta. Myös kirkon nuorisotyön sisältö ja työajattomuus koettiin vaikeaksi.

Kaikilla kolmella oli olemassa tai ainakin oli ollut jonkinlainen yhteys seurakuntaan tai kristilliseen yhteisöön. Omaan hengelliseen elämään liittyi kuitenkin epävarmuutta ja epäilyjä. Yksi heistä pohti Jumalan olemassaoloa ja

hengellisyden harjoittamisen mielekkyyttä. Hän pohti, oliko hengellisessä elämässä kysymys vain aikuisten ihmisten pyrkimyksestä paeta todellisuutta sellaiseen maailmaan, jota ei ole olemassakaan.

Olen uskovainen, niin ainakin luulen. Onko Jumalaa aivan todella? Mitä tämä hengellisyden harjoittaminen on? onko tämä vain leikkiä, aikuisten ihmisten todellisuuspakoilua maailmaan, joka ei näy, maailmaan, jota ei ole. (P77)

Toinen opiskelija kuvasi hengellistä elämäänsä kuolleeksi. Hän puhui pitkästä kuivasta kaudesta elämässään. Hän totesi myös etsivänsä seurakuntaa, hyvältä tuntuvaa hengellistä kotia. Opiskelija oli opintojen aikana tehnyt töitä seurakunnassa, mutta hän kaipasi myös sitä, että saisi olla mukana seurakuntalaisen roolissa.

Oma hengellinen elämäni on ollut aika kuollutta viime aikoina. Pitkä kuiva kausi on ollut elämässäni. Merkittävää hengellisen elämän kannalta olisi nyt löytää paikka seurakunnassa, joku hyvältä tuntuva hengellinen koti, jota minulla ei ole ollut pitkään aikaan. Olen ollut aina työssä, mutta en ole saanut olla vain seurakuntalaisena. (P81)

5.4.2 Aineistokokonaisuuden tarkastelu

Kun E2-aineiston myötä koko tutkimusaineisto oli koossa, muodostettiin Atlas.ti 4.1 -ohjelman avulla jokaiseen haastateltavaan liittyvistä dokumenteista oma primääritekstiperhe. Jokaisella haastateltavalla on siis ohjelmassa oma elämäkertomuskokonaisuutensa, joka muodostuu E1, H1, H2 ja E2 -aineistoista. Seuraavassa tarkastellaan koko aineistoa haastateltavien osalta ammatillisen identiteetin ja spiritualiteetin näkökulmasta. Ammatillisen identiteetin käsittelemisen osalta kerättiin koko aineistosta löytyvät keskeiset teemat seuraavaan taulukkoon 12. Taulukosta käyvät ilmi opiskelijoiden ammatillinen orientaatio ja sitä koskeva mahdollinen muutos.

TAULUKKO 12. Ammatillisen identiteetin ja ammatillisen orientaation pohdintaan liittyvät teemat koko aineistossa

Opiskelija	Ammatillinen suuntautuminen E1-aineistossa (1. lukuvuosi)	H1-aineisto (2. lukuvuosi)	H2-aineisto (3. lukuvuosi)	E2-aineisto (3. lukuvuoden loppu tai 4. lukuvuoden alku)
Iina	Kirkon nuorisotyö. Hengellinen työ. Luovuus ja taiteellisuus.	Kristillinen kasvatus-työ. Hengellinen työ. Sosionomin työ mahdollista.	Ristiriita seurakuntaharjoittelussa. Hyvät kokemukset kesätyöstä seurakunnassa. Hengellinen työ, kristillinen kasvatustyö.	Hengellinen työ (järjestössä?). Sosionomin työ mahdollista.
Elina	Tähän liittyvää pohdintaa on vähän.	Sosiaalialan opinnot eivät motivoineet (TT). Välivuosi Diakista. Opiskelupaikan vaihtaminen vireillä: teologi, opettaja.	Opiskelupaikan vaihtaminen: teologi, opettaja.	Kasvatustyö (seurakunnassa?)
Tiina	Kirkon nuorisotyö. Hengellinen työ. Luovuus ja taiteellisuus	Kirkon nuorisotyö. Kristillinen kasvatus. Hengellinen työ. Lähetystyö.	Seurakuntaharjoittelu ei tuonut uutta. Huono sosiaalialan harjoittelu. Hyvät kokemukset kesätöistä seurakunnassa. Lähetystyö. Vammaistyö.	Työ ulkomailla. Sen jälkeen kirkon nuorisotyö tai sosionomin työ.
Aino	Kirkon nuorisotyö	Sosionomin työ. Kirkon nuorisotyö. Nuorten ohjaaminen.	Opintojen keskeytys; töihin seurakuntaan. Kirkon nuorisotyö.	Kirkon nuorisotyö. Sosionomin työ mahdollista.
Lotta	Hengellinen työ. Luovuus, taiteellisuus	Hengellinen työ. Lähetystyö. Sosionomin työ.	Hyvä seurakuntaharjoittelu. Hyvä sosiaalialan harjoittelu toi muutoksen. Lastensuojelu kiinnostaa.	Sosionomin työ. (lastensuojelussa).
Pauli	Kirkon nuorisotyö	Kirkon nuorisotyö. Kristillinen kasvatus. Sosionomin työ. Lapsi- ja nuorisotyö.	Hyvä seurakuntaharjoittelu. Hyvä sosiaalialan harjoittelu. Molemmat alat kiinnostavat. Kirkon palkkaus ja työaika huonot.	Puuttuu
Elisa	Hengellinen työ	Sosionomin työ. Lähetystyö. Hengellinen työ.	Seurakuntaharjoittelu pettymys. Hyvä sosiaalialan harjoittelu toi muutoksen. Lastensuojelu kiinnostaa.	Sosionomin työ. Työ ulkomailla.
Petri	Kirkon nuorisotyö. Tekninen lahjakkuus	Kirkon nuorisotyö. Kristillinen kasvatus.	Seurakuntaharjoittelu pieni pettymys. Hyvä sosiaalialan harjoittelu tuo muutoksen suuntautumiseen. Päihdetyö kiinnostaa. Kirkon palkkaus huono.	Sosionomin työ (päihdehuollossa)
Kerttu	Kirkon nuorisotyö	Kirkon nuorisotyö. Kasvatustyö.	Hyvä seurakuntaharjoittelu. Hyvä sosiaalialan harjoittelu. Kirkon nuorisotyö ensisijaista.	Kirkon nuorisotyö. Sosionomin työ mahdollista.
Ville	Kirkon nuorisotyö	Kirkon nuorisotyö ja sen kehittäminen. Sisältö (sanoma) tärkeää. Kristillinen kasvatus.	Seurakuntaharjoittelu avasi näkemään työn sisällön merkityksen. Kesätyöt rippikoulutyössä. Kirkon nuorisotyö ensisijaista.	Kirkon nuorisotyö.

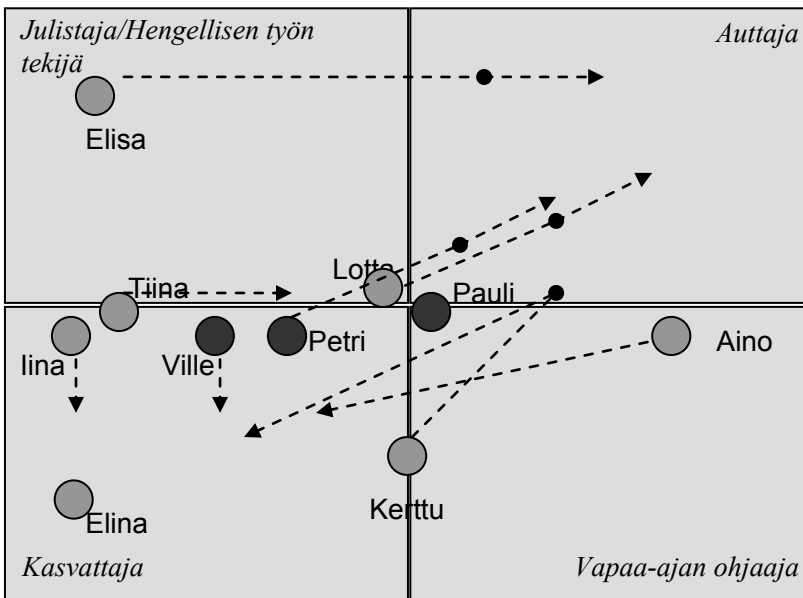
E2-aineistoa käsittelevässä sarakkeessa on mainittu ensimmäisenä opiskelijan ensisijainen suuntautuminen valmistumisen lähestyessä. Taulukko kertoo, että kymmenestä alun perin varsin motivoituneesti kirkon nuorisotyöhön suuntautuneesta opiskelijasta vain kolme on valmistumisen jälkeen pyrkimässä ensisijaisesti näihin tehtäviin. Useimmiten muutos näyttää tapahtuvan toisen ja kolmannen opiskeluvuoden aikana ja tähän vaikuttavat erityisesti kokemukset harjoittelusta, kuten edellä on jo käynyt esille. Muutokseen vaikuttavat seikat johtuvat sekä työn sisällöstä että työn rakenteista (palkkaus, työaika, seurakunta työyhteisönä). Kahdella opiskelijalla erityisesti palkkaus näyttää muodostuvan kynnyskysymykseksi. Esimerkiksi lastensuojelun ja päihdehuollon tehtävissä työaika on selkeästi rajattu ja ilta- sekä viikonloppuöistä on mahdollista saada erillisiä palkanlisäjä.

Edellä kuvatun taulukon perusteella opiskelijat sijoitettiin uudelleen ammatillisen identiteetin nelikenttä -kuvioon 12. Kuviossa pallot kuvaavat lähtötilannetta E1- ja H1-aineistojen perusteella ja katkoviiva suuntaa, johon opiskelijan ammatillinen identiteetti on kehittymässä H2- ja E2-aineistojen sisällön perusteella. Nuolen kärki ilmaisee opiskelijan ammatillista identiteettiä opintojen loppuvaiheessa. Kuviossa on rajoituksensa, sillä sen avulla ei pysty saamaan aivan eksaktia kuvaa opiskelijoiden ammatillisesta identiteetistä ja sen kehittymisen prosessista. Rajoituksistaan huolimatta kuvio kuitenkin antaa käsityksen muutoksen tai ehkä pikemminkin ammatillisen identiteetin monipuolistumisen suunnasta.

Kuvio kertoo, että kuuden opiskelijan osalta ammatillinen identiteetti on selkeästi muuttunut opiskelun aikana. Elisan ammatillista identiteettiä koskevassa kerronnassa painottui julistajan tai hengellisen työn tekijän identiteetti. Opintojen loppuvaiheessa hän kuitenkin edusti auttajan identiteettiä. Lotan kertomuksessa keskeisenä oli opintojen alkuvaiheessa julistajan ja kasvattajan identiteettiin liittyvä kuvaus. Loppuvaiheessa hänen kerrontaansa sävyttivät kuitenkin auttajan identiteettiin painottuvat ilmaukset. Myös Petrin kasvattajan identiteettiä korostava kerronta muuttui opiskelun myötä auttajan identiteettiä painottavaksi. Villen ja Iinan kasvattajan identiteetit ovat puolestaan opintojen aikana vahvistuneet. Tiinan ammatilliseen identiteettiin liittyi alkuvaiheessa kasvattajan ja hengellisen työn tekijän identiteettejä korostavaa kerrontaa. Opintojen myötä myös auttajan identiteetti vahvistui, mutta painotus säilyi edelleen kasvattajan ja hengellisen työn identiteeteissä.

Kertun haastatteluaineistossa ilmeni alkuvaiheessa sekä kasvattajan että vapaa-ajan ohjaajan identiteettiin liittyviä ilmauksia. Opintojen aikana ne saivat rinnalleen myös auttajan-identiteettiin liittyvää pohdintaa, mutta loppuvaiheessa Kertun kerronnassa painottui jälleen kasvattajan identiteetti. Ainin kohdalla muutos oli selkeästi vapaa-ajan ohjaajan identiteetin kehittymisestä kasvattajan identiteetiksi. Yhteenvedon voidaan todeta, että opinnot Diakissa näyttävät vahvistavan kasvattajan ja auttajan identiteettejä.

KUVIO 12. Ammatillisen identiteetin muutos haastateltavilla, koko aineiston perusteella

Kaikkien kuvioon sijoitettujen opiskelijoiden ammatillinen identiteetti on siis kehittynyt. Kaikilla kehitys ei kuitenkaan ole merkinnyt esimerkiksi ammatillisen orientaation muutosta. Näin tapahtui jossain määrin myös Elinan kohdalla, vaikka kuvio ei hänen osaltaan ilmaise selkeää muutosta. Elina keskeytti opinnot Diakissa ja aloitti teologian opiskelun. Opintojen alkuvaiheessa yliopisto-opiskelun teoreettiset sisällöt eivät näyttäneet tukevan ammatillisen identiteetin muotoutumista, ja Elinan kerronnassa oli ylipäätään hyvin vähän ammatillista identiteettiä pohtivaa ainesta. Kasvattajan identiteettiin liittyvää kerrontaa oli kuitenkin eniten.

Spiritualiteettia tarkasteltiin kolmen ulottuvuuden näkökulmasta (Hull

2002; McGrath 1999). Spiritualiteettityypin määrittämisessä lähtökohtana on ollut se, kuinka paljon opiskelijan kertomuksessa painottuu oman henkilökohtaisen uskonelämän tarkastelu, yhteisöllinen usko (yhteys seurakuntaan tai kristilliseen järjestöön) sekä arvoihin ja elämän tarkoitukseen liittyvä pohdinta. Myös spiritualiteetin tarkastelun osalta koko aineistoa koskevat keskeiset teemat kerättiin taulukoksi 14. Tässä E1-kirjoitelma-aineiston antama informaatio käsittelee opiskelijan taustaa ja lähtötilannetta opintojen alkaessa ja viimeinen sarake kertoo tilanteen opintojen loppuvaiheessa.

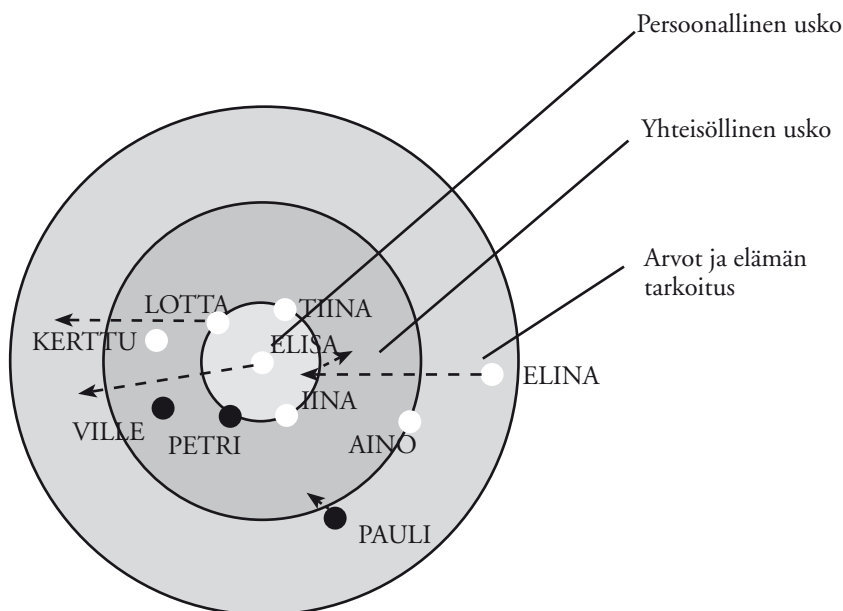
Opiskelun loppuvaiheessa neljällä opiskelijalla oli yhteys paikallisseurakuntaan joko vapaaehtoistoiminnan tai työn kautta, mutta ainoastaan yhdellä oli opintojen aikana syntynyt linkki oman opiskelupaikan seurakuntaan. Tältä osin tutkimus vahvistaa jo aikaisemmissa tutkimuksissa tehtyjä havaintoja nuorten aikuisten sitoutumattomuudesta paikallisseurakuntien toimintaan. Seurakuntayhteys ja sen merkitys oli vahvimmin esillä niillä opiskelijoilla, jotka olivat tehneet kesätöitä tai vapaaehtoistyötä omassa lapsuuden ja nuoruuden kotiseurakunnassaan, jolloin suhde seurakuntaan muodostui ainakin osittain ammatillisten tehtävien kautta. Neljällä opiskelijalla spiritualiteetin painopiste oli henkilökohtaisen jumalasuhteen vaalimisessa, rukouksessa ja Raamatun lukemisessa. Kolmella opiskelijalla seurakuntayhteys toteutui samanhenkisten opiskelukavereiden muodostamassa ryhmässä, joka kokoontui esimerkiksi raamattupiirin muodossa. Tärkeä kokemus kahdella opiskelijalla oli toimiminen avustajana messussa.

Haastateltavien spiritualiteettia tarkasteltiin vielä spiritualiteettia koskevan teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta ja opiskelijat merkittiin spiritualiteetin ulottuvuuksia kuvaavan ympyrän kehille kuvioon 13. Elisan kerronnassa painottui edelleen spiritualiteetin persoonallinen ulottuvuus, mutta siihen yhdistyi toisen haastatteluaineiston myötä myös arvoihin ja elämän tarkoitukseen liittyvää pohdintaa. Lotan kerronnassa nousi esille sekä persoonallisen että yhteisöllisen uskon ulottuvuus, joihin liittyi opintojen loppuvaiheessa myös arvojen ja elämän tarkoituksen pohtiminen. Elinan spiritualiteettia kuvaavassa kerronnassa korostui puolestaan Diakissa opiskelun alkuvaiheessa arvoihin ja elämän tarkoitukseen liittyvä kuvaus, mutta teologian opintojen myötä mukaan tuli myös persoonalliseen uskoon liittyvää kuvausta. Paulilla tämä muutos tapahtui arvot ja elämän tarkoitus -painotuksesta yhteisölliseen uskoon. Muilla haastatelluilla opiskelijoilla spiritualiteetin painopiste näyttää pysyneen jokseenkin samankaltaisena koko opin-

TAULUKKO 13. Spirituaaliteettiin liittyvät teemat koko aineistossa

Opisk.	Tausta E1-aineiston mukaan	Spirituaaliteetti H1-aineistossa	Spirituaaliteetti H2-aineistossa	Spirituaaliteetti E2-aineistossa
Iina	Herätysliikekristillisuus. Kansanlähetys. Nuorisotiimissä Ryttylässä	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun ja Jumalan tahdon mukaan eläminen.	Satunnaisia vierailuja herätysliikkeiden jumalanpalveluksiin. Oppilaitoksen messut. Raamattupiiri ystävien kanssa.	Uskovan perheen tuki. Jumalanpalvelukset. Raamattupiiri.
Elina	Rippikoulun myötä Herättäjä-yhdistyksen nuorisotyöhön.	Osallistumista epäsystemaattisesti kotiseurakunnan messuihin. Usko näkyy arvoissa.	← Sama kuin edellä	Merkittävä kokemus: avustaminen messussa. Seurakuntayhteys rakentumassa työn kautta.
Tiina	Rippikoulusta vahva kokemus; muutos. Sen jälkeen srk:ssa mukana lukioon saakka.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun ja Jumalan tahdon mukaan eläminen.	← Sama kuin edellä.	Henkilökohtainen rukous. Seurakuntayhteys työn kautta.
Aino	Isokoulutuksessa muutos. Sen jälkeen seurakunnassa mukana.	Osallistumista oman kotiseurakunnan toimintaan.	Yli puolen vuoden työjako seurakunnassa.	Yhteys kotiseurakuntaan, työ seurakunnassa.
Lotta	Herätysliikekristillisuus Kansanlähetys. Nuorisotiimissä Ryttylässä.	Kotiryhmäverkosto. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.	← Sama kuin edellä.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen yhteys Jumalaan. Rukous ja Raamatun lukeminen.
Pauli	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen kristillisen järjestön toiminnassa lukioon saakka.	Ei srk-yhteyttä.	Srk-yhteys opiskelupaikan paikallisseurakuntaan ja harjoitteluseurakuntaan.	<i>Puuttuu</i>
Elisa	Herätysliikekristillisuus. Kansanlähetys. Nuorisotiimissä Ryttylässä.	Usko näkyy arvoissa.	← Sama kuin edellä.	Rukous ja Raamatun lukeminen, henkilökohtainen yhteys Jumalaan. Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista.
Petri	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen srk:n nuorisotyössä lukioon saakka.	Hengellinen yhteisö muodostuu opiskelukavereista. Henkilökohtainen usko tärkeää. Raamatun mukaan eläminen, Jumalan tahdon toteuttaminen.	Sama kuin edellä. Ei merkittävää yhteyttä seurakuntaan.	Rukous ja Raamatun lukeminen.
Kerttu	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen srk:n nuorisotyössä; osallistuminen jatkuu.	Etsii kotiseurakuntaa. (Toive, että tämä löytyisi harjoittelun kautta.)	← Sama kuin edellä	Omassa kotiseurakunnassa vapaaehtoisena. Tärkeä kokemus: messussa avustaminen.
Ville	Rippikoulu oli muutos. Sen jälkeen srk:n nuorisotyössä lukioon saakka.	Yhteys omaan kotiseurakuntaan; osallistumista vapaaehtoisena srk:n toimintaan.	← Sama kuin edellä. Haussa seurakuntayhteys opiskelupaikkakunnalla.	Seurakuntayhteys rakentuu työn kautta. Uskonkysymyksistä kiistely uuvuttaa.

tojen ajan. Heillä spiritualiteettia kuvaava kerronta painotti joko yhteisöllistä ulottuvuutta tai sekä yhteisöllistä että persoonallista ulottuvuutta.

KUVIO 13. Spiritualiteetti koko aineiston perusteella

Edellä olevat taulukot ja kuviot kertovat, että vahva henkilökohtaisen uskonelämän painotus opiskelijan kertomusaineistossa ei merkitse sitä, että hän suuntautuisi valmistuttuaan kirkon työhön. Itse asiassa näyttää siltä, että juuri näiden opiskelijoiden kohdalla tapahtuu ammatillisen orientaation muutos. Näin on tapahtunut myös Lotan kohdalla, jonka ammatillisen identiteetin painopiste oli opintojen alussa julistajan ja hengellisen työn tekijän identiteetissä, mutta kääntyi kolmannen vuoden aikana kohti auttajan identiteettiä positiivisen sosiaalialan harjoittelukokemuksen myötä. Hän kuvasi oman ammatillisen suuntautumisen ja hengellisen elämän yhteyttä näin:

"[...] että jos pitäisi määritellä, mitä mä haluan tehdä, niin kyllä mä haluaisin rakastaa sellaisia nuoria ja lapsia, jotka ei ole rakkautta saaneet.

Että se olisi semmoinen, mitä mä haluaisin - ja tietenkin, tietenkin rakastaa niitä Jeesukselle (...) sitä mä haluaisin tehdä... Keinot on sitten vielä vähän hakusessa, mutta ainakin nyt on selkeämpänä se päämäärä. Se on jännä, kun löytää jotain sellaisia, niinku tavallaan yllättäenkin löytää niitä omia paikkoja tai unelmia koulunkin kautta..” (Lotta H2)

Samankaltainen muutos tapahtui myös Elisan ammatillisessa suuntautumisessa, sillä hänellä oli kannustava kokemus sosiaalialan harjoittelusta. Hänellä muutosta kuitenkin vauhditti ristiriitaisia ajatuksia herättänyt seurakuntaharjoittelu.

”Ja sitten jotenkin koki, että se mitä mä luin Raamatusta ei toteutunut käytännössä (seurakunnassa) useinkaan. Ja ehkä eri tavalla kuin mitä Raamattu antaa ymmärtää (...) Niin se oli itselle tavallaan... aika ristiriidassa niiden asioiden kanssa.” (Elisa H2)

”Ensimmäinen käsitys ammatillisuudesta tuli mielenterveys ja päihteet – opintojakson kohdalla. Huomasin, kuinka laaja sosiaaliala onkaan, kuinka paljon siihen liittyy ja mitä voi oppia.” (Elisa E2)

Kaikkein varmimmin alkuperäisen ammatillisen orientaation kirkon nuorisotyöhön näyttävät säilyttävän ne opiskelijat, joilla rippikoulu on ollut käännteentekevä kokemus ja joilla on läpi koko opiskeluajan yhteys oman paikallisseurakunnan nuorisotyöhön ja joiden ammatillisessa identiteetissä painottuu ohjaajan tai kasvattajan identiteetti. Esimerkiksi Aino ja Kerttu olivat opintojen aikana työssä tai vapaaehtoistoiminnassa omassa kotiseurakunnassaan ja vastuutehtävät olivat ajan mittaan myös lisääntyneet. Ainin kohdalla edes maantieteellinen etäisyys ei estänyt aktiivista toimintaa omassa seurakunnassa:

”Tällä hetkellä merkittävää oman hengellisen elämäni kannalta on yhteys seurakuntaan ja nimenomaan omaan kotiseurakuntaani. Se, että saan edelleen olla osallisena toimintaan siellä, vaikka opiskelujeni kautta joudun olemaan maantieteellisesti kauempana.

On ihanaa kohdata tuttuja ihmisiä, keskustella ja jakaa heidän kanssaan

ja saada tukea. Spiritualiteetilleni ja ammatilliselle kasvulleni on tärkeää, että on tuttu maaperä jonne voin juureni kasvattaa. Myös ystävien ja työtovereiden tarjoama vertaistuki, mahdollisuus keskustella kaikesta mahdollisesta on ensiarvoisen tärkeää.” (Aino E2)

Kahden opiskelijan kohdalla (Pauli ja Petri) suuntautumisen muutokseen vaikuttivat positiivisten sosiaalialan työkokemusten lisäksi myös kysymykset kirkon työn palkkauksesta ja työajan määrittämättömyydestä. Vaikka työn sisältö olisi kiinnostavaa ja haasteellistakin, sosiaalialan parempi palkkaus ja työaikajärjestelyt vetävät puoleensa.

Niin, että kun lastenkotityössä, jos mä menen yövuoroon, niin mä saan mennä nukkumaan sinne. Mä oon kuitenkin valvontatehtävissä, niin mä saan siitä yöliksan silloin. Mutta seurakunnassa se lasketaan se kahdeksan tuntia työajaksi, vaikka pitäisi viikon leiriä, että kyllähän leiripäivärahan, joka on heikko, niin kyllähän sen saa ja sitten muutaman leirivapaan, mutta ne ei millään lailla vastaa sitä työmäärää... (Pauli H2)

Kymmenen haastateltavan joukossa yksi opiskelija muodostaa poikkeuksen. Elina on ainoa, joka jätti opiskelun Diakissa ja aloitti opinnot teologisessa tiedekunnassa. Elinan kertomuksessa keskeistä oli persoonallinen kasvu ja siihen liittyvä etsiminen – ammatillisen kasvun ja suuntautumisen pohdinta jäi tämän varjoon. Tähän saakka Elinan kertomusta on kuitenkin tarkasteltu samoin kategorisen analyysin menetelmin kuin muutakin aineistoa. Holistis-sisällöllisen analyysin myötä on kuitenkin tarkoitus nostaa esille tämän kertomuksen erityisyys.

5.5 Analyysin neljäs vaihe: tyyppitarinoiden muodostaminen

Kategoris-sisällöllisen analyysin rinnalla kertomuksia tarkasteltiin myös kokonaisuuksina. Analyysin neljännessä vaiheessa on painottunut Lieblichin ym. (1998) holistis-sisällöllisen (holistic-content) mallin mukainen käsitteily, jossa lähestytään kertomusta kokonaisuutena ja painopiste on sen ilmaisemassa sisällössä. Lieblich kehottaa tutkijaa lukemaan ja kuuntelemaan aineistoaan huolellisesti, avoimin mielin ja empaattisesti. Hän myös rohkaisee luottamaan tutkijan omaan kykyyn havaita aineiston merkitys. Tärkeää

on, että teksti saa puhua. (Lieblich ym. 1998, 62.)

Koska tutkimuksen aineisto on kertynyt usean vuoden aikana, myös tekstiin perehtyminen on ollut vaiheittaista. Haastateltujen opiskelijoiden kertomuksia oli mahdollista tarkastella kokonaisuuksina vasta sitten, kun koko opiskeluprosessia kuvaava aineisto oli koossa. Tähän mennessä aikaisempia tekstejä oli kuitenkin kuunneltu, luettu ja analysoitu jo useaan otteeseen. Kuuntelemisen ja lukemisen perusteella oli ehtinyt muodostua alustava käsitys jokaisen haastatellun opiskelijan elämäkertomuksesta. Varsinainen holistis-sisällöllinen analyysi aloitettiin lukemalla uudelleen haastatelluilta koottu aineisto ja tekemällä vielä täsmennyksiä Atlas.ti 4.1 -ohjelman avulla merkittyihin koodeihin. Tämän jälkeen jokaisesta haastateltavan elämäkertomuksesta kirjoitettiin tiivistelmä.

Tutkimuksen eri aineistot pitävät sisällään osittain päällekkäistä informaatiota, mutta myös lukuisia sivujuonteita ja episodeja. Haastateltavat palasivat haastattelutilanteissa monesti niihin teemoihin, jotka nousivat esille jo heidän elämäkerta-kirjoituksissaan. Jälkimmäisessä haastattelussa he saattoivat nostaa uudelleen esille tapahtumia, vaiheita ja tilanteita, jotka olivat olleet esillä jo edellisessä haastattelussa. Joihinkin seikkoihin pyydettiin haastattelutilanteissa täsmennystä. Kertomuskokonaisuudet kirjoitettiin tekstinkäsittelyohjelmalla, mutta niihin lisättiin viitteet, joiden avulla tekstien alkuperäiset muodot löytyvät Atlas.ti 4.1-ohjelmassa olevista primääridokumenteista.

Polkinghornen (1995, 18) mukaan tutkimuksen tuloksena esitettävän kertomuksen muodostaminen alkaa usein kertomuksen lopusta tai loppuratkaisusta. Loppuratkaisu määrittää myös sen, mitkä aineiston osat valitaan valmiiseen kertomukseen. Tutkijan tehtävänä on kysyä, mitkä tapahtumat ja tilanteet ovat vaikuttaneet loppuratkaisun muodostumiseen. Ensimmäinen askel kertomuksen muodostamiseksi aineistosta on järjestää aineisto kronologisesti, ja seuraavana vaiheena on löytää ne elementit, jotka vaikuttavat loppuratkaisuun. Tärkeää on myös sijoittaa päähenkilö ajalliseen ja paikalliseen kontekstiin ja huomioida kulttuurinen konteksti, toiset merkittävät ihmiset ja päähenkilön tekemät valinnat. (Polkinghorne 1995, 16.) Myös Wortham (2001, 58) toteaa, että kertomusten ymmärtämiseen tarvitaan muutakin kuin kerrottujen tapahtumien listaamista kronologiseen järjestykseen. Tutkijan tulee käyttää hyväkseen myös kertomuksen sisältämiä vihjeitä sekä omaa näkemystään tutkimuksen kontekstista.

Pelkästään kronologisesti etenevien kertomuskokonaisuuksien muodostaminen tämän tutkimuksen aineistosta onkin mahdotonta. Opiskelijoilla oli hyvin erilaiset tavat kertoa; toinen kuvasi elämäntilannettaan ja opiskelupolkua vaihteeltaisesti edeten, toinen hyppi aiheesta toiseen ja kolmas lähestyi lähes kaikkea tietystä teemasta käsin. Hyvärinen ja Löyttyniemi (2005, 191–192) toteavat, että kerronnallisuus välittää kokemuksellisuutta ja haastatteluaineistossa tämän määrä voi vaihdella. Näin tapahtuu myös tämän tutkimuksen haastatteluaineistossa. Kaikki puhe ei ole kerrontaa vaan siitä on löydettävissä myös faktojen esittämistä, mielipiteitä, selityksiä.

Aineistoa jäseneltiin kuitenkin mahdollisimman pitkälle ajalliseen järjestykseen, jotta saatiin käsitys opiskelijan prosessin vaiheista. Jokaisesta kertomuksesta on löydettävissä seuraavat vaiheet ja teemat: lapsuus ja nuoruus, haku Diakiin, opiskelun vaiheita (harjoittelut, poikkeukset opintopolussa), kesätyöt, sijaisuudet ja/tai muut työt, ammatillinen suuntautuminen sekä hengellisyys ja suhde seurakuntaan.

Näiden vaiheiden ja teemojen käsittelemiseen opiskelijat käyttivät aineistossa vaihtelevasti aikaa ja tilaa. Kerttu esimerkiksi kertoi lapsuudestaan ja nuoruudestaan vähän - jopa niukasti - kun taas Elinan kertomuksesta nuoruuden vaiheiden kuvaus sai suuren osan. Elisa käytti runsaasti tilaa hengellisyyden pohtimiseen, kun taas Petrin tarinassa painopiste oli ammatillisen suuntautumisen, kehittymisen ja opiskelun vaiheiden tarkastelussa.

Opiskelijoiden tarinoiden muodostamisen jälkeen niitä luettiin uudelleen läpi ja niihin merkittiin episodit, jotka ovat joko teemallisesti tai kronologisesti eteneviä kuvauksia. Erityistä huomiota kiinnitettiin niihin kohtiin, joissa opiskelijat kuvaavat spiritualiteettiin tai ammatilliseen suuntautumiseen vaikuttaneita tapahtumia tai asioita. Nämä merkittiin kertomuksiin. Kertomuksista piirrettiin opiskelijan prosessia kuvaavat janat, joihin merkittiin muutokset. Kokonaisuuden hahmottamiseksi koottiin vielä tarinoiden keskeiset vaiheet ja teemat oheiseen taulukkoon 14 ja merkittiin harmaalla ne kohdat, joissa on kysymys spiritualiteettiin tai ammatilliseen suuntautumiseen vaikuttaneesta muutoksesta.

TAULUKKO 14. Koonti elämäkertomusten keskeisistä vaiheista ja teemoista

	Lapsuus kodin uskonnollisuus	Rippikoulu, nuoruus	Opiskelupaikan hakeminen	Opiskelun vaiheita	Harjoittelut	Kesätyöt / sijaisuudet	Ammatillinen suuntautuminen	Spirituaali-teetti	Suhde srk:aan
Aino	Vanhempien ero. Ei kovin kielteinen suhtautuminen.	RK ja isosena toimiminen merkittävä.	Lukiopio ohjasi. Välivuosi koulunavustajana.	Opin-topolun mukaisesti 1.vuosi. 3.vuonna töihin srk:aan.	Hyvä seurakunta-harjoittelu.	Kesätyöt ja sijaisuudet seurakunnassa. Työt nuorisotalolla.	Kirkon nuorisotyö. Kasvattajaohjaaja.	Seurakuntayhteys tärkeä. Uskosana elämää.	Aktiivisesti nuorisotyössä. Kotiseurakunnan tuki.
Kerttu	Erilaisuuden kokemus koulussa.	RK ja isosena toimiminen merkittävä.	Lukiopio ohjasi. Seurakunnan työntekijän tuki.	Opin-topolun mukaisesti.LN innosti.	Hyvä srk-harjoittelu, samoin sosiaalialan harjoittelut.	Vapaaehtoisena srk:ssa koko ajan, 3. kesänä kesätöissä.	Kirkon nuorisotyö. Kasvattajaohjaaja.	Srk-yhteys tärkeä. Usko kuuluu elämään.	Aktiivisesti nuorisotyössä. Kotiseurakunnan tuki. Luottamustoi-mi.
Tiina	Isän kuolema. Kristilliset arvot, mutta uskosta ei puhuttu. Lähetyskutsumus.	RK ja isosena toimiminen merkittävä. Mummon kuolema.	Vapaaehtoistyö ulkomaila. Työ leikkipuistossa. Diakiin 2. haussa.	Opin-topolun mukaisesti. Lähetyskurssi 1. vuonna. LN innosti.	Srk-harjoittelu pieni pettymys, samoin 2. sos. alan harjoittelu.	Vammais-työtä. Kesätyöt seurakunnassa. Työ vapaaehtoisjärjestössä.	Hengellinen työ, kasvattaja, lähetys-työ. Väsymyksen nuorisotyöhön.	Henkilökohtaisuus.	Työn kautta. Yhteys uskovien ystävien kanssa.
Iina	Uskovainen koti. Vanhemmat kirkon virassa.	Seurakunnan nuorisotyössä jo ennen RK:a KL:n RK tärkeä.	Vuosi KL:n Raamattukurssilla, sitten Diakiin.	Opin-topolun mukaisesti 1. vuosi, 2. vuonna sairastui, kolmantena töihin srk:aan	Seurakuntaharjoittelu pieni pettymys. Sairastuminen sosiaalialan harjoittelun aikana.	Kesätyöt seurakunnassa.	Hengellinen työ. Kasvattaja.	Henkilökohtaisuus. Raamatullisuus.	Työn kautta.
Elisa	Äiti uudistui hengellisesti, vanhemmat karmism. kristillisyydessä.	Hyvä RK. Aktiivinen seurakunnassa.	Aluksi Ryttylässä, KL:n aktiivisissa muslimityössä.	Opin-topolun mukaan. 1. vuoden aikana kriisi suhteessa srk:aan.	Srk-harj. vaikea kokemus. MP- ja TTJ- harjoittelut merkittäviä.	Kesätyö seurakunnassa.	Hengellinen työ. Sosionomi. Lähetystyö.	Henkilökohtaisuus. Raamatullisuus.	Työn kautta. Yhteys uskovien ystävien kanssa merkittävä.

Taulukko jatkuu...

Taulukko jatkuu...

	Lapsuus kodin uskonnollisuus	Rippikoulu, nuoruus	Opiskelu-paikan hakeminen	Opiskelun vaiheita	Harjoittelut	Kesätyöt / sijaisuudet	Ammatillinen suuntautuminen	Spirituaali-teetti	Suhde srk:aan
Lot-ta	Koti aluksi kielteinen. Äiti tuli uskoon. KL:n varhaisnuorten toiminnassa. Äidin kuolema.	Aktiivisesti srk:ssa jo ennen rippikoulua. KL:n nuorisotyö, yhteiskristillisuus.	Aluksi Ryttylässä nuorisotimissä.	Opin-topolun mukaan. 3. vuonna kriisi suhteessa srk:aan.	Hyvä seurakunta-harjoittelu. MP-harjoittelu merkittävä.	Työ verkostoseurakunnassa. Kesätyö ihmis-oikeusjärjestössä.	Hengellinen kasvatustyö. Sosionomi. Lähestyminen.	Oikeudenmukaisuus.	Työn kautta. Yhteys uskovi-en ystävi-en kanssa merkittävä.
Ville	Koti ei erityisen uskonnollinen. Oma kiinnostus.	Rippikoulu ja isosena toimiminen merkittävää. Kannustavat työntekijät.	Aluksi Raamatuturksilla, sitten Diakiin.	Opin-topolun mukaan.	Seurakuntaharjoittelu pieni pettymys. Hyvät Sosiaalialan harjoittelut.	Musiikki-työ. Kesätyöt srk:ssa.	Kirkon nuorisotyö. Hengell. kasvatustyö	Henkilö-kohtaisuus. Raamatullisuus.	Yhteys kotiseurakuntaan. Etsii srk-yhteyttä.
Petri	Koti ei uskovainen. Äiti erosi kirkosta.	Liittymisen kirkkoon. Rippikoulu ja sen jälkeinen aika merkittävää. Herätys.	Selkeä oma valinta.	Opin-topolun mukaan. 1. vuosi avasi sosiaalialan mahdollisuuksia.	seurakuntaharjoittelu pieni pettymys. MP-harjoittelu merkittävä.	Muun alan töitä.	Sosionomi. Kristillinen kasvatus-työ.	Oikeudenmukaisuus	Etsii seurakuntayhteyttä
Pauli	Kristilliset arvot kotona. Vanhemmat kirkon työssä.	RK merkittävä.	–	Ei opin-topolun mukaisesti. 1. vuoden aikana kirkon alan opintojen ahdistavuus. Ei tukea amm. identiteetille.	Hyvä srk-harjoittelu, samoin sos. alan harjoittelu.	Lastensuojelun keikkoja koko opiskelun ajan. Kesätyöt srk:ssa	Sosionomi. Kristillinen kasvat-taja. Palkkaus ja työn vaatavuus.	Usko kuuluu elämään. Kristittyjen kiistat rasittavat.	Seurakuntayhteys opiskelupaikkakunnalla.
Eli-na	Kotona kristilliset arvot. Erilaisuuden kokemus. Koulukiusattu.	RK ja sen jälkeinen aika krist. järjestösä merkittävä	Monia vaihtoehtoja. Diakiin väli-vuoden jälkeen.	Kriisi 1. vuoden lopulla. Haku teologiseen. Opin-not krist. opistossa.	Sosiaalialan harjoittelu merkittävä.	Muun alan työt.	–	Usko kuuluu elämään. Arvot tärkeitä.	Seurakuntayhteys haussa opiskelupaikkakunnalla.

Taulukko kertoo kymmenestä hyvin erilaisesta persoonallisesta ammatillisen kasvun prosessista, mutta myös loppuratkaisuista, joista on löydettävissä samankaltaisuutta: Aino ja Kerttu olivat valmistuttuaan päätyvässä kirkon nuorisotyönohjaajan työhön. Vaikka heillä molemmilla oli ajatuksena tehdä jonkin aikaa valmistumisen jälkeen myös sosiaalialan töitä, kirkon nuorisotyö oli ensisijainen vaihtoehto. Heidän kertomuksissaan painottuivat kasvattajan ja ohjaajan identiteetit ja koko opiskeluajan kestävä yhteys omaan lapsuuden ja nuoruuden kotiseurakuntaan. Vaikka sosiaalialan harjoittelut toivat uusia mahdollisuuksia ja kiinnostuksen kohteita, ajatus seurakuntatyöstä säilyi. Heidän kertomuksissaan voidaan havaita piirteitä sankaritarinan juonesta: kerran toisensa jälkeen päähenkilö raivaa tieltään esteitä ja pyrkii kohti tavoittelevansa päämäärää.

Elisan ja Lotan kertomuksissa painottui vahva persoonallisen uskon ulottuvuus. Opintojen alusta lähtien heillä oli hengellisen työn kutsumus ja lähetyskutsumus, jotka olivat säilyneet ja vahvistuneet koko opintojen ajan. Opiskelujen aikana ensisijaiseksi näiden kutsumusten toteuttamisen paikaksi muodostui kuitenkin sosiaalialan työ joko lastensuojelussa tai maahanmuuttajatyössä. Ensimmäinen pitkä sosiaalialan harjoittelu osoittautuikin heidän kertomuksissaan ratkaisevaksi käännteeksi. Molemmat toivoivat jossain vaiheessa pääsevänsä lähtemään lähetystyöhön ulkomaille. Elisan ja Lotan kertomuksissa korostui antautuminen Jumalan johdatuksen varaan ja niitä voisi kuvata heittäytymistarinoiksi, joissa päähenkilö erilaisten vaihtoehtojen ja vastoinkäymisten keskellä kysyy Jumalan tahtoa ja heittäytyy hänen johdatuksensa varaan.

Petrin ja Paulin kertomuksissa nousi esille seurakuntayhteyden etsiminen, kasvattajan identiteetin pohtiminen ja suuntautuminen sosiaalialan työhön, erityisesti lastensuojeluun tai päihdetyöhön. Kristittyinä elämisen ja lähimmäisten auttamisen kutsumusta oli mahdollista toteuttaa heidän mukaansa monella muullakin tavalla kuin tekemällä työtä seurakunnassa. Hyvät kokemukset sosiaalialan harjoitteluissa muodostuvat ratkaiseviksi auttajan identiteetin vahvistumisessa. Näissä kertomuksissa nousivat esille myös kirkon nuorisotyön huono palkkaus ja työaikaan sekä työyhteisöön liittyvät kysymykset. Käytännölliset seikat vaikuttivat siihen, miten ammatillinen suuntautuminen muodostui. Heidän kertomuksiaan voisi kuvata liukumatarinoiksi, joissa päähenkilö kehittää ammatillista identiteettiään pääsääntöisesti käytännön syiden ohjaamana. (Vrt. Kekäle 2007, 112)

Tiinan, Villen ja Iinan kertomuksissa nousi esille seurakuntayhteyden etsiminen, Tiinan ja Iinan kertomuksissa korostui myös persoonallisen uskon ulottuvuuden painotus. Kaikilla kolmella oli opintojen alusta alkaen kutsumus kristilliseen kasvatustyöhön ja oman taiteellisuuden ja lahjakkuuden käyttämiseen siinä. Heillä kaikilla kutsumus kirkon työhön oli ollut koetteilla eri tavoin ja he myös aika ajoin suhtautuivat kriittisesti siihen, miten kasvatustyötä kirkossa toteutetaan. He näkivät, että kirkon kasvatustyön sisältö on hengellinen. Heillä oli visioita ja unelmia siitä, miten työtä seurakunnassa tulisi organisoida ja kehittää. He kaikki olivat tehneet koko opintojen ajan kesätöitä seurakunnassa ja ajattelivat tulevaisuudessakin tekevänsä hengellistä työtä tai kristillistä kasvatustyötä. Tiinan, Villen ja Iinan kertomuksia voisi kuvata selviytymistarinoiksi. Koettelemuksista ja kriiseistä huolimatta kutsumus on säilynyt ja vahvistunut.

Elinan kertomuksessa oli keskeistä seurakuntayhteyden etsiminen ja oman persoonallisen uskon ja kasvun kuvaus sekä opiskelualan etsiminen. Ammatillisen identiteetin kysymykset nousivat siinä esille vasta aivan kertomuksen loppuvaiheessa. Myös Elinan kertomus oli selviytymistarina, jossa päähenkilö monista vaikeuksista huolimatta pyrki eteenpäin ja kasvoi aikuisuuteen.

Tyypitarinoiden muodostamisen haasteellisuus on siinä, että jokainen elämäkertomus on ainutlaatuinen ja erityinen ja tämän ainutlaatuisuuden ja erityisyyden esille tuominen olisi innostavaa. Kymmenen erilaisen kertomuksen kuvaaminen ei kuitenkaan ole mielekästä eikä välttämättä yhden tutkimuksen mittakaavassa tuo suhteellisesti enempää uutta tietoa. Polkinghornen (1995, 15) mukaan narratiivisen analyysin prosessissa on kysymys pikemminkin aineistoa koskevan synteessin muodostamisesta kuin aineiston osiin erottelamisesta. Tästä seuraa, että seuraavissa luvuissa kuvatut kertomukset eivät pidä sisällään kaikkea haastatteluaineistoa vaan ne kohdat aineistosta, jotka vastaavat tämän tutkimuksen tutkimustehtävään. Kertomuksien muodostamisessa haluttiin myös huomioida E1- ja E2-kirjoitelma-aineistot koko opiskelijaryhmän osalta ja haastateltavien kertomuksia verrattiin koko aineistoon. Näiden välillä oli monia yhtymäkohtia, mutta myös eroavia seikkoja. Jotta koko kertomusaineiston runsaus voisi edes jollain tavalla tulla huomioiduksi, kertomuksiin on otettu mukaan myös muiden kuin haastateltavien elämäkertomusaineistojen episodeja. Nämä elämäkertomusaineistot pitävät sisällään kuvausta samankaltaisista prosesseista tai ammatillisesta identiteetistä kuin haastateltavien elämäkertomusaineistot.

Edellä kuvatut ammatilliseen suuntautumiseen ja identiteettiin liittyvät loppuratkaisut ja kertomustyyppit määrittivät sitä, miten sosionomiksi ja kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevien tyyppitarinoita lähdettiin rekonstruoidaan. Keskeistä oli myös spiritualiteetin ja kutsumuksen teemojen ilmeneminen opiskelijoiden kertomuksissa. Joidenkin elämäntietojen teemoja oli mahdollista sijoittaa useampaankin tyyppikertomukseen.

Seuraavissa luvuissa kuvattujen tyyppikertomusten rakentumisen periaatteet ilmenevät alla olevasta taulukosta 16. E1 ja E2-kirjoitelma-aineistojen ilmaisemisessa on käytetty koodia, joka kertoo aineiston järjestyksen Atlas-ti 4.1 -ohjelmassa. Keskeisin osa jokaisessa tyyppitarinassa perustuu yhteen tai kahteen haastateltavien elämäntietojen aineistoon, mutta niihin on liitetty episodeja ja teemoja myös muiden opiskelijoiden elämäntietojen aineistosta. Kertomusten rakentamisessa on huomioitu myös E2-aineisto, ja näiden elämäntietojen episodeja ja teemoja on myös hyödynnetty tarinoiden muodostamisessa. Nämä tyyppitarinoihin mukaan otetut kirjoitelma-aineistojen episodit edustavat samaa ammatillisen identiteetin tyyppiä kuin haastateltavat. Ne voivat sisältää myös samankaltaisia tapahtumia tai muutoksia kuin haastateltavien kertomukset, esimerkiksi opiskelu- ja harjoittelukokemuksia, spiritualiteetin kuvausta ja opiskeluprosessin pohdintaa.

TAULUKKO 15. Tyyppitarinoiden rakentuminen

Tyyppitarina	Elämäntietojen aineisto, josta keskeisin tyyppitarinan aineisto nousee ("runkokertomus")	Elämäntietojen aineisto, joilla on yhtymäkohtia tyyppitarinan aineistoon	Muut (ei haastatellut) E2-aineiston elämäntietojen aineisto, joilla on yhtymäkohtia tyyppitarinan aineistoon
Auttajan tarina (Aapo)	Pauli	Petri	P68; P72; P83
Ohjaajan tarina (Kaisa)	Kerttu ja Aino		P67; P70; P78;
Kasvattajan tarina (Krisse)	Ville, Tiina, Iina	Petri	P75; P71; P79; P82; P84
Julistajan tarina (Julia)	Elisa ja Lotta	Tiina	P69; P79
Etsijän tarina	Elina		P76; P77; P80; P81

Seuraavassa luvussa esitetään aineiston perusteella muodostamani tyyppi-tarinat. Tarinan jälkeen on kommenttiluku, jossa käydään tutkimuskirjalli-suuden pohjalta keskustelua tarinan sisällöistä, rakentumisesta ja erityispiir-teistä. Tarinat on kirjoitettu minämuodossa ja tekstiin valittu tyyli perus-tuu pääsääntöisesti siihen, miten opiskelijat ovat ilmaisseet itseään kirjalli-sissa aineistoissa. Koska valtaosa kertomuksesta pohjautuu kuitenkin suul-liseen aineistoon, tyyliä on vaihtelua.

6 OPISKELIJOIDEN PROSESSEJA KUVAAVAT TARINAT

6.1 Auttajan tarina (Aapo)

Jossain elämänvaiheessa oon ollut tosi kiinnostunut kristillisistä jutuista, mutta sitten taas elämässä on ollut niin paljon muutakin. Yläasteella ja vähän sen jälkeen olin innostunut hengellisistä asioista ja elin sitä elämää aika tiiviisti. Ripari oli mulle tärkeä. Kävin sen kristillisen järjestön leirillä ja koin löytäneeni sieltä tosi hyvät kaveriporukat. Luki- on tokalla mä sitten lopetin sen touhun. Ei mulla mitään kriittistä olu hengellisyyttä kohtaan, mutta päätin vaan, että nyt saa riittää. Mulla ei kotipaikkakunnalla ollut sen henkisiä kavereita enkä sitten enää ollut missään hengellisissä kuvioissa mukana vähään aikaan.

Mä en oikeastaan edes tiedä, miksi hain Diakiin – kai se oli vähän ajautumista. Kotona on aina kristilliset arvot olleet esillä. Uskoa ei ole tuputettu, mutta jotenkin se ilmapiiri on ollut aika myönteinen näissä asioissa. Äiti hyräili virsiä ja kirkossa käytiin joskus. Sitten kun opiskelut alkoi, kirkkoon ja uskoon liittyviä asioita on taas tullu miettityä enemmän. Oikeastaan ajatus kirkon työstä on ahdistanu aika lailla koko opiskelun ajan.

Ekan opiskeluvuoden aikana ajattelin, että musta tulee kirkon nuorisotyönohjaaja, mutta mä ajattelin myös, että musta tulee sosionomi. Mulla oli silloin vielä vähän auki, että kumpaa tuun tekemään. Mulle ei ole koskaan ollut ihan selvää, että haluan kirkolliselle alalle.

Näitä kirkon työhön opiskelemiseen liittyviä asioita on opiskelun aikana pohdittu pääasiassa opiskelukavereiden kanssa. Luennot mulla on mennyt vähän ohi, kun olin aika paljon poissa koulusta. Mä olen tehnyt tässä opiskelun rinnalla paljon töitä ja enemmänkin olis tarjolla koko ajan. Mun ensimmäinen sosiaalialan harjoittelu oli lastenkodissa ja sinne syntyi hyvä suhde. Siellä olis koko ajan tarjolla mulle

lisää keikkaa. Se on ihan hyvä, sillä elämiseen menee rahaa.

Ehkä isoin kriisi oli heti ekan vuoden aikana KU:ssa. Mulla oli sellainen olo, että opettajat jotenkin oletti, että me tiedetään kristinuskon asioista paljon enemmän kuin oikeasti tiedettiin. Mulla sentään oli uskonnon lukiokurssit käytyinä. Olis pitänyt olla jotenkin jo tosi selvät käsitykset esimerkiksi Raamatusta ja Pyhästä Hengestä. Sitte toisaalta tuli sellainen käsitys, että koko teologia on vaan erilaisten ihmisten erilaisia käsityksiä ja kompromisseja. Mulla kuitenkin oli koko ajan myös halu pitää kiinni omasta tavasta ajatella ja uskoa. Että tavallaan se opiskelu jotenkin myös etäännytti mua uskosta ja tuntui, että siltä mitä kotona ja rippikoulussa on opetettu, meni vähitellen pohja pois. Tuli pakostakin mietittyä, onko ne kaikki hienot yhteiset riparikokemukset ja muut olleet vain tunteuksia.

Mulle oli myös yllätys, että tässä oppilaitoksessa on aika vähän hengellistä aktiviteettia tarjolla. Lukukauden alussa oli messu ja aamuhartauksiakin pidettiin, mutta ne on kyllä menneet vähän ohi. Meillä oli opetus yleensä sen verran kauempana kampuksen alueella toisessa rakennuksessa, ettei sieltä ehtinyt hartauteen, vaikka opetuksessa olikin tauko. Käytettiin se aika sitten kahvilla istumiseen. Noissa vapaissa tilanteissa tuli aika usein pähkäiltyä uskon asioitakin. Oli tosi helpottava huomata, että porukka on ylipäättäänkin aika vähän ollut mukana kirkon toiminnassa. On voinu sitten aika vapaasti vaihtaa ajatuksia, vaikka kyllä tähän joukkoon mahtuu niitäkin, joilla tuntuu olevan vahva usko ja selvät käsitykset. Tuntuu siltä, että ylipäättään hengellisistä asioista puhuminen on aika vaikeaa.

Mun mielestä hengellistä toimintaa olis saanut olla koulussa enemmän – vaikka seuroja ja yhteisiä lauluhetkiä muutaman kerran lukukaudessa. Niihin olis voinu pyytää vaikka seurakunnasta papin paikalle. Mä oon sitä mieltä, että hengelliselle ammatti-identiteetille ei koulusta ole saanut tarpeeksi tukea. Mä ajattelen kuitenkin, että tää kristillinen arvopohja on vahvuutta ja se sais näkyä enemmän.

Toisaalta ajattelen, ettei uskonelämää voi rakentaa Diakin varaan. It-

se hakeuduinkin vähitellen mukaan seurakunnan toimintaan. Kävin tuomasmessuissa ja lähdin mukaan nuorten aikuisten toimintaan seurakunnassa.

Oon kyllä välillä miettiny kovastikin sitä, että minkälaiset valmiudet tämä koulutus kirkon työhön antaa. Kentältä on välillä aina kuulunut sellaista, että Diakista valmistuvien pitäisi osata paremmin käyttää Raamattua ja että ihan jo perus-nuorisotyön taidot on monilta hukassa. Niitä olis voinu olla jo ekana vuonna enemmän, vaikka en mä itse kyllä mitään raamattuopetusta kaipaa. Nythän meillä oli aika paljon vaan sosiaalialan opintoja ja aika vähän sitä kristillistä puolta.

Ehkä kaikkein tärkein vaihe opiskelussa oli toisen vuoden harjoittelut. LN:ssä tein seurakuntaharjoittelun ja se oli ihan hyvä kokemus. Ennen sen alkamista olin kyllä vähän hermostunut. Seurakunnan nuorisotyö oli jotenkin ruvennut tuntumaan tosi haasteelliselta, kun nuoretkin on niin vaativia nykyaikana. Pitäisi olla monenlaista aktiviteettia tarjolla – kaikenlaista seikkailua ja elämystä. Ihan jo se, että saa nuoret paikalle nuorteniltaan, vaatii tosi paljon työtä.

Se etukäteen huolehtiminen oli kuitenkin turhaa. Harjoitteluseurakunta oli ihan ok. Siellä oli aika rento ilmapiiri eikä kenelläkään tosiaan ollut mitään sellaisia oletuksia, että mun pitäisi jo tietää kaikki. Nuortenillatkin oli aika keskustelevia eikä onneksi mitään tiukkaa raamattuopetusta. Se vain harmitti vähän, että mun harjoittelunohjaaja oli samaan aikaan vuosilomalla ja ohjaustapaamisia oli tosi vähän. Mulla olis kuitenkin ollut joitakin kysymyksiä ja ajattelen, että olisin ihan oikeasti tarvinnut ohjausta. Olisin ehkä voinut olla itsekin vähän aktiivisempi. Toisaalta sain sitten tutustua monen työntekijän työhön ja sillä tavalla tuli aika monipuolinen käsitys seurakunnan nuorisotyöstä.

Ehkä kaikkein tärkeintä koko opiskelun aikana oli kuitenkin se, että tein MP-harjoittelun päihdehuollossa tuetun asumisen yksikössä. Sinnekin ajauduin, kun ei oikein muutakaan sopivaa paikkaa löytynyt. Mulla ei etukäteen ollu kovin positiivista käsitystä päihdetyön

vaikuttavuudesta, mutta harjoittelu kyllä muutti sen käsityksen täysin. Oli aika innostavaa tajuta, että jotkut asiakkaista oli oikeasti pääsemässä oman elämän alkuun - joskus ehkä pitkänkin kaavan kautta, mutta silti. Harjoittelupaikan työyhteisö oli myös kannustava ja innostava. Mut otettiin heti tiimiin mukaan täysvaltaisena jäsenenä ja sain oikeasti tehdä töitä. Huomasin, että osaan ja pystyn antamaan siinä työssä aika paljon. Luin jopa jotain ammattikirjallisuutta ihan vaan omasta kiinnostuksesta.

Sen harjoittelun jälkeen tuli sitten mietittyä seurakuntaharjoitteluaikin uudella tavalla. Seurakunnasta jäi jotenkin sellanen olo, että työyhteisössä piti vähän piilotella ja mukautua eikä voinu olla kovin vapaasti. Tuolla päihdehuollon yksikössä työpaikan ilmapiiri oli vapaa ja innostava ja tuli sellanen olo, että saan tehdä töitä omalla persoonallani. Se koko työyhteisö oli mukana harjoittelun ohjaamisessa, ei ainoastaan nimetty harjoittelunohjaaja.

Ehkä mulle myös paremmin sopii se, että työ on ihmisten kohtaamista ja heidän kanssaan olemista. Kirkon nuorisotyössä on kyllä aika haasteellista se, että koko ajan pitää järjestää aktiviteetteja ja toimintaa ja koettaa pitää nuoret mukana. Tietysti siinä saa sitten myös käyttää erityistaitoja, vaikka soittamista.

Näiden opiskeluvuosien aikana ja varsinkin nyt parisuhteessa elävänä oon kyllä sitten ruvennut miettimään sitäkin, että kirkon työssä on tosi huono palkka. Se ei ole missään suhteessa työn määrään tai vaativuuteen. Ero sosiaalialan töiden palkkaukseen tuli kyllä selväksi, kun olin yhden kesän seurakunnan nuorisotyössä. Lastensuojelussa saa parempaa palkkaa ja lisäksi vielä eri korvaukset päivystyksestä. Kirkon nuorisotyössä voi joutua pitämään putkeen monta vuorokautta leirillä ilman mitään lisiä. Luulen, että kirkko tulevaisuudessa menettääkin potentiaalista työvoimaa, sillä tämä sosionomikoulutus antaa mahdollisuuksia niin moneen muuhun. Mullakin on aika paljon nyt vetoa muualle. Jos joskus on perhettä elätettävänä, joutuu kyllä palkkauskysymyksiä aika vakavasti pohtimaan.

Toinen asia, mikä kirkon työssä on mietityttänyt, on se, että siinä on koko ajan tietyllä tavalla julkinen henkilö. Kirkon nuorisotyönohjaaja on kirkon työntekijä vapaa-ajallakin ja koko ajan toisten arvioitavana. Kirkon työntekijältä odotetaan sopimista tiettyyn muottiin, mutta päihdehuollon työntekijältä ei välttämättä ollenkaan. Työn rajaaminenkin on vähän hankalaa. Seurakunnan työntekijä on kauppareissullakin seurakunnan työntekijä, mutta päihdehuollon työntekijän tuleekin irrottautua työroolista työajan jälkeen.

Kyllähän se tavallaan näkyy jo tässä opiskeluaikana. Sosionomiopiskelijana multa odotetaan sitoutumista yleisinhimillisiin arvoihin, jotka on helppo kaikkien ymmärtää ja hyväksyä, mutta kirkon alan opiskelijana odotetaan sitoutumista kristillisiin arvoihin ja siinä joutuu heti jotenkin tarkkailtavaksi. Joskus kirkon alan opiskelijoiden kanssa puhuttiinkin sähköpostin käytöstä, että välillä käytetään hotmeiliä tai luukkua, mutta tietyille ihmisille lähetetään viestit Diakin sähköpostilla. Se on sellaista tasapainoilua. Kirkon työssä pitäisi sitoutua kristilliseen uskoon. Entä jos se on hatara se usko? Moni kokee, että on parempi vaieta. Jollain tasolla kirkon piirissä pidetään hyvänä työntekijänä ihmistä, jolla usko on vahva ja joka pystyy tuomaan sitä sanomaa esiin ja allekirjottamaan ne asiat, joita työssä opettaa. Mä itse en vaadi keltään nuorisotyönohjaajalta, että se uskoo aina täysin kaikkeen, mitä kirkko opettaa. Mutta nuorilla pitää kuitenkin olla mahdollisuus ottaa vastaan uskoa. Niin mä ainakin koen rippikoulutyössä. Vaikka ei itte aina kaikkee usko, niin ei silti ole oikeutta jättää tarjoamatta mahdollisuutta muille uskoa siihen asiaan.

Nyt kun valmistuminen jo alkaa häämöttää, mä ajattelen, että teen tulevaisuudessa töitä sosionomina. Mulle on tärkeää, että saan tehdä auttamistyötä ja siinä perusarvot – tää on nyt tosi kliseistä – esimerkiksi lähimmäisen rakastaminen voi toteutua. Mä luulen myös, että kristillisyyks vois säilyä mun elämässä jopa paremmin, jos mä oon töissä muualla kuin kirkossa. Ehkä siihen tulis silloin myös vähän omaaloitteisuutta, että hakis hengellisyyttä ja pyrkis varjelemaan sitä. Mä oon kuitenkin tietyllä tavalla niin kasvanu kristillisyyteen, että jossain muodossa se kulkee mun mukana läpi koko elämän.

6.2 Kommentit Auttajan tarinaan

Aapon tarinassa nousee esille lapsuudenkodin kristillisen kasvatuksen sekä järjestön rippikoulutyön tärkeä merkitys. Rippikoulun merkitys ilmenee erityisesti uusina ystävyssuhteina ja yhteisöllisyytenä. Vaikka Aapo sanoo ajautuneensa opiskelualalle, kodin kasvatus, rippikoulukokemukset ja osallistuminen kristillisen järjestön nuorisotoimintaan ovat olleet vaikuttamassa alalle päättämiseen. Myös Launonen (2004, 43) toteaa Diakin kirkon alan opiskelijoita tarkastelevassa tutkimuksessaan, että seurakuntien ja järjestöjen nuorisotoiminta luo pohjaa kirkolliseen ammattiin suuntautumiselle. Niemelän (2002, 2007) tekemissä rippikoulun vaikuttavuutta seuranneissa tutkimuksissa nousee esille erityisesti rippikoulun ilmapiirin, yhteishengen, ystävien ja kavereiden merkitys myönteisinä kokemuksina. (Niemelä 2002, 179–180; Niemelä 2007, 51–52, 163.) Samalla Niemelän mukaan tärkeä merkitys on myös uskoa tukevalla lähipiirillä. (Niemelä 2007, 167).

Kai Jantusen (2004) tutkimus selvittää kirkon nuorisotyönohjaajien käsitteitä omasta työstään, siihen valmistavasta koulutuksesta ja työssä kehittymisestä. Tutkimuksen mukaan nuorisotyön ammattilaisilla on yleensä taustalla positiivinen ja motivoiva kokemus nuorisotyöstä, mutta työn vaativuus ja raskaus yllättää monet (Jantunen 2004, 194). Myös Launonen (2007) arvelee, että kirkon nuorisotyönohjaajaksi hakeutuvien korkea motivaatio opintojen alkuvaiheessa selittyy heidän aktiivisella osallistumisellaan seurakunnan nuorisotyöhön. Koulutuksen aikana käsitys työstä kuitenkin laajentuu ja muuttuu realistisemmaksi. (Launonen 2007, 35.) Näin tapahtuu myös Aapon tarinassa.

Sosiaalisen ja persoonallisen identiteettiprojektin (Harré 1983b, 258) näkökulmasta tarkasteltuna Diakissa opiskeluaan aloittava sosionomiksi ja kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskeleva nuori kohtaa ison haasteen, sillä hänen olisi omaksuttava kahden eri ammatin traditioon ja kulttuuriin liittyvät peruskäsitykset ja sitoumukset. Aapon tarinassa jo ensimmäisen opiskeluvuoden aikana opiskeluympäristö ja ensimmäinen sosiaalialan harjoittelu näyttävät edistävän erityisesti sosionomin ammatillisen identiteetin rakentamista. Merkittävä kokemus on työharjoittelu lastensuojelulaitoksessa. Vaikka lastensuojeluharjoittelun suorittamista tässä vaiheessa opiskelua ei suositella, Aapo onnistuu niin hyvin, että hänelle tarjotaan sijaisuuksia ja keikkatöitä. Hän omaksuu ilmeisen nopeasti lastensuojelulaitoksen toiminta-

kulttuurin ja ryhtyy rakentamaan omaa sosionomin ammatillisuuttaan tästä kokemuksesta lähtien. Harjoittelijasta työntekijäksi siirtymisessä tapahtuu jo ainakin jonkinlainen julkistaminen. Näyttää siltä että tässä kohdassa ammatillinen socialisaatio on niin nopeatempoista, että muuntamisen vaihe puuttuu kokonaan tai jää hyvin lyhyeksi. Huhtasen (2004) mukaan onkin mahdollista, että jokin Harrén teoreettiseen malliin sisältyvistä siirtymistä sivuutetaan. On mahdollista, että yksityisyydessä tapahtuva yksilöllinen muuntaminen ja muokkaaminen jäävät kokonaan pois tai ne tapahtuvat hätäisesti, vailla rauhaa. (Huhtanen 2004, 90–91.)

Sen sijaan kirkon nuorisotyönohjaajan ammattiin liittyvät identiteetti- ja projektit ovat ristiriitaisia jo omaksumisvaiheessa. Aapolla oli opiskelun alkaessa odotus, että oppilaitoksessa olisi enemmän hengellistä tarjontaa. Omiin rippikoulu- ja nuorisotyökokemustensa perusteella hän odotti tietynlaisia yhteisöllistä, osallistavaa ja elämyksellistä hengellistä toimintaa. Oppilaitoksessa järjestetyt hartaudet ja jumalanpalvelukset eivät kuitenkaan riittäväällä tavalla vastanneet tähän odotukseen, eivätkä opetusjärjestelyt kaikilta osin myöskään tukeneet niihin osallistumista. Aapo ei löydä oppilaitoksen virallisen tarjonnan puitteista tukea spiritualiteetilleen eikä hengellisen ammatti-identiteetin kehittymiselle. Tähän kokemukseen löytyy Aapon tarinassa kuitenkin apua yhteydestä toisiin opiskelijoihin, joiden kanssa voi vapaasti reflektoida omaa keskeneräisyyttään kirkon alan ammattiin opiskelevana. Myös Ryökäs (1992a) toteaa, että opiskelijat jäsentävät kristillisyyttään opiskelijayhteisöstä käsin ja että merkittävin hengellisyyden tuen tarjoaja ovat toiset opiskelijat (Ryökäs 1992a, 88–89). Myöhemmin Aapo lähtee mukaan paikallisseurakunnan nuorten aikuisten toimintaan ja toteaa, ettei hengellistä elämäänsä voikaan rakentaa Diakin varaan.

Kristillinen usko -opintokokonaisuuden (KU) luento-opetuksen yhteydessä Aapolle muodostui tunne, että hänen oletetaan tietävän kristilliseen uskoon liittyvistä asioista enemmän kuin hän oikeasti tietää, ja että samalla hän koki, että opetuksen sisällöt ja tieteellinen lähestymistapa veivätkin pohjaa siltä uskolta, jolle hän oli omaa elämäänsä rakentanut. ”Että tavallaan se opiskelu jotenkin myös etäännytti mua uskosta.” Hengellisen identiteetin rakentamisen osalta julkis-kollektiivisella alueella olevat odotukset ja toimintatavat muodostavat siis sekä spiritualiteetin toteuttamisen kokemuksessa että kristinuskoon liittyvän tiedollisen aineksen omaksumisessa ristiriidan Aapon yksityisen kokemuksen ja henkilökohtaisten odotusten – si-

säisen tarinan – kanssa. Hänen persoonallinen identiteettinsä ei tältä osin saa tukea oppilaitosilmapiirissä. Persoonallista identiteettiä tukemalla olisi kuitenkin mahdollista vaikuttaa myös ammatilliseen kehittymiseen (Hänninen 2006, 191–193).

Diakin opetussuunnitelma on ilmiölähtöinen. Opintojaksot on nimetty ammattityössä kohdattavien ilmiöiden mukaan. (Opinto-opas 2004–2005, 49). Samalla opetus on myös vahvasti tiedepohjaan perustuvaa. Niinpä myös kristillisen uskon opetus perustuu ajankohtaisiin tieteellisiin tutkimustuloksiin Vanhan ja Uuden testamentin eksegetiikassa, dogmatiikassa ja kirkkohistoriassa. Opetussisällöt johtavat opiskelijan pohtimaan myös omaa käsitystään tiedon ja uskon merkityksestä ja niiden välisestä suhteesta. KU-opintokokonaisuus on myös ainoa erillinen kirkon alan opintokokonaisuus, joten siihen latautuu monia odotuksia (Launonen 2007, 44–46). Yliopistoteologian ja kirkon uskon teologian välinen jännite nousee esille myös Salomaan (2007, 23–26) väitöskirjassa, jossa hän tarkastelee papiksi opiskelevien kokemuksia teologisen tiedekunnan soveltavista opinnoista. Salomaa kysyy, mitä teologian opiskelijan minäkäsitykselle tapahtuu, kun hän soveltavien opintojen aikana siirtyy yliopiston tieteellisen paradigman alueelta kirkon ja uskon maailmaan, ja miten hän tällä matkalla rakentaa identiteettiään. Salomaa toteaa, että teologianopiskelijat joutuivat soveltavien harjoitusten aikana harjoittelemaan ja testaamaan omia taitojaan toimia kristillisen symboliuniversumin tulkkina ja uskonkokemuksen välittäjänä. Ohjausryhmissä ja seminaareissa opiskelijat reflektoivat ohjatusti oppimiskokemuksiaan ja syventyivät eri ammattialojen tietämykseen. Kaikki Salomaan tutkimuksessa olleet opiskelijat hyödynsivät ja problematisoivat oppimaansa uutta teologista tietämystä kirkon uskon kielimaailman kehyksissä. Kaiken tiedon arvo ja mitta oli sen sovellettavuudessa uskonnollisen sanoman välittämiseen. Salomaan mukaan tällainen puhetapa antoi viitteen vahvasta sosiaalistumisesta seurakuntatyön oppimisympäristöön ja arvomaailmaan. Opiskelijoiden eksistentiaalista varmuutta käsittelevä puhe linkittyi tutkimuksessa persoonalliseen kokemukseen pyhyden kohtaamisesta. (Salomaa 2007, 307, 358–359.)

Aapon tarinassa opiskelijan siirtyminen tapahtuu toiseen suuntaan: uskon kokemuksen maailmasta tieteelliseen lähestymistapaan. Tästä seuraa sisäinen ristiriita ja aikaisemmin opitusta luopuminen. ”Siltä, mitä kotona ja rippikoulussa on opetettu, meni vähitellen pohja pois.” Anita Malinen (2000)

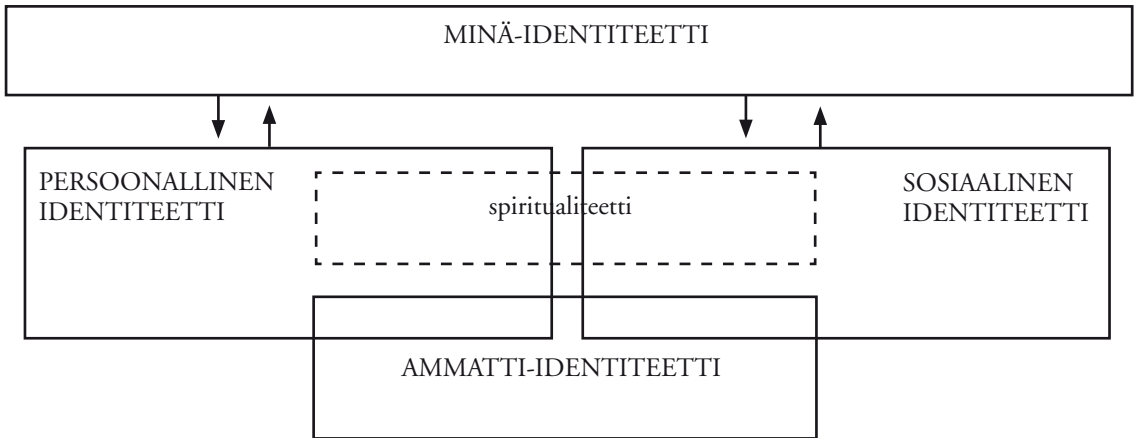
korostaa, että aikuisen oppimisen lähtökohta on yksilön elämäkokemuksen ja kohdatun tilanteen välisessä ristiriidassa. Hän puhuu ”säröä aiheuttavista kokemuksista” (second-order experience), jotka syntyvät yksilön elämäkokemuksen ja uudenlaisen tilanteen välisestä ristiriidasta. Kohdantesaan säröä aiheuttavan kokemuksen yksilölle syntyy epäily siitä, että maailma ei toimikaan niin kuin hän oli luullut. Yksilön elämäkokemuksessa paljastuu sellaisia puolia, joiden avulla hän on ennen epäilyksen syntymistä käsittänyt maailman ja toiminut siinä. Tästä aiheutuu tarve ymmärtää asia paremmin. Tällainen kokemus voi usein olla niin voimakas, että se synnyttää hämmennystä ja negatiivisia tunteita. Negatiiviset tunteet taas johtavat yksilön kenties näkemään puutteita omissa tarkastelutavoissaan. Säröä aiheuttavan kokemuksen tuomissa tilanteissa yksilön on suoritettava valinta – hän voi puolustaa vanhaa tarkastelutapaa tai muuttaa sitä. (Malinen 2000, 62–63, 134–136; Varila & Rekola 2003, 125–128.)

Aapon tarinasta käy ilmi, että säröä aiheuttanut kokemus aiheuttaa myöhemmin luopumisen vanhasta – kotona ja rippikoulussa opetetusta. Hän kysyy, olivatko rippikoulun hienot kokemukset vain tuntemuksia. Pohiessaan kirkon nuorisotyönohjaajan ammatillisuutta Aapo kuitenkin pitää keskeisenä sitä, että nuorisotyönohjaaja sitoutuu kirkon uskoon ja opettaa sen sisältöjen mukaisesti esimerkiksi rippikoulussa, vaikka hän ei itse kaikilta osin kykenisi siihen sitoutumaan. Tämä osoittautuu kuitenkin myös tekijäksi, jolla Aapo perustelee sitä, että hän on suuntautumassa sosionomin työhön.

Aapon tarinassa spiritualiteetti ilmenee osallistumisena seurakunnan toimintaan ja arvoihin liittyvinä keskusteluina kavereiden kanssa. Sen sijaan hengellistä työtä tai kristillisen kasvatustyön ammatillisena toimimista Aapo ei siis lopultakaan koe omakseen, vaikka sekä kokemukset kesätyöstä että seurakuntaharjoittelusta ovat hyviä. Hengellisen ammatti-identiteetin rakentuminen ei saa Aapon tarinassa tilaa.

Jokisen (2002, 126–129) mukaan ammatti-identiteetti on osa persoonallista ja sosiaalista identiteettiä. Kuviossa 14 on kuvattu persoonallisen, sosiaalisen ja ammatillisen identiteetin ja spiritualiteetin suhdetta Aapon tarinassa. Siinä spiritualiteetti ilmenee osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä, mutta ei juurikaan osana ammatillista identiteettiä.

Aapolla on siis hyvä kokemus nuorisotyöstä, joka motivoi opintoihin, mut-

KUVIO 14. Spiritualiteetin ilmeneminen Aapon tarinassa Jokista (2002, 126–129) ja Heikkistä (2001) mukaillen

ta samalla hänen kerronnassaan elää myös mallitarina, jossa kirkon nuorisotyöntekijän persoonaan liittyy ammatillisesti ja persoonallisesti haastavia mielikuvia. Kirkon nuorisotyönohjaaja on karismaattinen ja kekseliäs persoona, jolla on erityislahjakkuutta ja kyky vetää nykyajan vaativat nuoret mukaan seurakunnan toimintaan ja myös pitää heidät siinä. Hänellä on selkeä työnäky kristillisenä kasvattajana ja hän kykenee sopeutumaan myös työn asettamaan julkiseen rooliin. Hän on myös sitoutunut kirkon oppiin. Viimeksi mainittu mielikuva saa tukea Kati Niemelän (2004) seurakunnan työntekijöiden uskoa ja kirkon oppiin sitoutumista tarkastelevasta tutkimuksesta. Se kertoo, että nuorisotyönohjaajien ammattiryhmästä suuri enemmistö (89 %) on uskoon erittäin sitoutuneita työntekijöitä. (Niemelä 2004, 104–105.) Myös Kirsi Tirri toteaa tarkastellessaan nuorisotyöntekijöiden eettisiä ohjeita, että työntekijän omat opilliset kamppailut eivät saa estää lasten ja nuorten hengellisen kasvun tukemista. Epävarmuutta aiheuttavissa opillisissa kohdissa työntekijän tulee ohjata lapsia ja nuoria evankelisluterilaisen kirkon yhteisen opin suuntaisesti. (Tirri 2000, 19.)

Sosionomin työ näyttäytyy Aapon tarinassa helpommin rajattavana ja omaksuttavana kokonaisuutena kuin kirkon nuorisotyönohjaajan työajaton ja monia haasteita sisältävä tehtäväkenttä. Sosiaalialan ammattilaisten eettisissä ohjeissa todetaan, että sosiaalialan ammattihenkilöllä on oikeus yksityisyyteen ja yksityiselämään työn ulkopuolella. Hänellä on myös oikeus raja-

ta työasiat työajan ulkopuolelle. (Arvot, arki, elämä, etiikka 2005, 31.) Kirkon nuorisotyönohjaajien eettiset ohjeet eivät sen sijaan puhu mitään työn rajaamisesta tai ylipäätään työntekijän hyvinvoinnista (Nuorisotyönohjaajan eettiset ohjeet; ks. myös Tirri 2000, 14–19). Ydinosaamiskuvaus kuitenkin mainitsee työhyvinvoinnin ja jaksamisen osana persoonallista ja ammatillista kasvua (Nuorisotyönohjaajan ydinosaaminen 2005).

Kirkon nuorisotyönohjaajan työ määritellään hengelliseksi työksi, jossa ei ole varsinaisesti viikoittaista tai vuorokautista työaikaa, vaan jokaista kalenteriviikkoa kohti määritellään kaksi vapaapäivää. (Kauppinen & Rantama 2003, 15–17.) Seurakuntatyön ja yksityiselämän yhteensovittaminen ja työn kuormittavuus onkin herättänyt keskustelua. Kauppinen ja Rantaman (2003, 16–17) mukaan erityisesti nuoret työntekijät ja opiskelijat ovat kyseenalaistaneet työajattoman työn. Kirkon alan työolobarometrin (2007) mukaan 37 prosenttia seurakuntatyötä tekevästä kokee, että työn ja yksityiselämän yhteensovittamisen on vähintään melko ongelmallista. Määrä on tosin laskenut vuosien 2003 ja 2005 tutkimuksista noin kahdeksan prosenttiyksikköä. Noin kaksi kolmasosaa työntekijöistä kokee lisäksi, että työ on henkisesti kuormittavaa. (Kirkon alan työolobarometri 2007.) Launosen (2007, 34) tutkimuksessa 67 prosenttia kirkon alan opiskelijoista oli täysin tai jossain määrin eri mieltä siitä, että kirkon maksamat palkat ovat sopivalla tasolla. Kysymykset työajasta ja palkkauksesta saavat lopulta myös Aapon tarinassa hyvin tärkeän roolin hänen valitessaan ammatillista suuntautumista.

Aapon kertomuksessa nousevat esiin myös eri ammattiryhmiin liitettävät moraalijärjestykset. Sosionomina hän sitoutuu yleisinhimillisiin arvoihin, jotka ovat yleisesti hyväksytyjä (ks. Kotila 2000, 73). Kirkon työntekijänä hän sitoutuu kristillisiin arvoihin ja silloin joutuu heti ”jotenkin tarkkailtavaksi”. Salmen (2001, 143, 148) mukaan seurakunnan työntekijät pitävät heihin kohdistuvia rooli-dotuksia yhtenä selkeänä rasitteena työssään. Kirkon työhön ja sosionomin työhön liittyvien moraalijärjestysten välinen dilemma on esillä koko opiskelun ajan, ja siihen löytyy erilaisia ratkaisuja, muun muassa sähköpostiosoitteen vaihtaminen eri tilanteissa: oppilaitoksen sähköpostiosoitteen käyttäminen kertoo jo jotain yksilön arvomaailmasta, kun taas yleisten nettisähköpostiosoitteiden käyttäminen on arvonäkökulmasta neutraalia. Taylorin (2002, 28–29) mukaan yksilön identiteetit ovatkin kompleksisia ja monikerroksisia, sillä hänellä voi samanaikaisesti olla useita kiinnittymisiä. Yksilö voi myös olla osallisena useissa eri moraalijär-

jestyksissä. Yksittäisissä tilanteissa on sitten valittava eri moraalisten ja sosiaalisten sitoumusten välillä. (Ylijoki 1998, 143.)

Useissa ammattikorkeakoulua koskevissa selvityksissä, tutkimuksissa ja kehittämishankkeiden raporteissa on todettu työharjoittelujen merkitys ammatillisen identiteetin rakentumisessa (Ora-Hyytiäinen 2004; Salonen 2006; Salonen 2007; Ritokoski & Valtonen 2003). Myös Aapon tarinassa merkittäviä kokemuksia ovat erityisesti toisen vuoden harjoittelut, joiden aikana ammatillinen suuntautuminen lopulta selkiytyy. Seurakuntaharjoittelu on toisaalta hyvä ja monipuolinen, mutta toisaalta Aapo kokee, että työyhteisö ei oikein paneudu hänen ohjaamiseensa. Nimetty ohjaajakin on ison osan harjoitteluajasta vuosilomalla. Samalla Aapo toteaa, että hän itsekin olisi voinut olla aktiivisempi. Ohjauksen ja työyhteisön merkitys onnistuneessa harjoittelussa nostetaan esille myös Kirkkohallituksen laatimassa oppaassa seurakunnille (Oppiminen ja ohjaus työelämässä 2003), jossa todetaan, että ”työelämässä oppimisessa on keskeistä oppijan tarve kehittää itseään ja työtään sekä vastuullisuus omasta oppimisesta. Yhtä tärkeää on ohjaajien ja työyhteisön merkitys.” (Oppiminen ja ohjaus työelämässä 2003, 9.) Opas korostaa myös hengellistä matkakumppanuutta yhtenä ohjaukseen liittyvänä elementtinä. (Ks. myös Salo 2006, 12.) Aapon tarinassa seurakuntaharjoittelussa nämä ohjaukselle annetut kriteerit eivät näytä toteutuvan. Päihdehuollon asumisyksikössä harjoittelijan tukeminen ja ohjaaminen sen sijaan on koko työyhteisön yhteinen asia. Työyhteisön asenne tukee ammattiryhmään sosiaalistumista ja nostaa Aapossa esiin myös oma-aloitteista intoa perehtyä päihdehuollon ammattikirjallisuuteen.

Opintojen loppuvaiheessa Aapo on vakaasti asettunut siihen käsitykseen, että tuleva työ on päihdehuollon piirissä. Sosionomin työhön päätyvää valintaa Aapo perustelee myös sillä, että sosiaalialan ammattilaisena voi oma-aloitteisesti toteuttaa kristillisyyttään niin kuin parhaaksi kokee, ilman sitoutumista kirkollisen ammatillisuuden asettamiin rooliodotuksiin ja vaatimuksiin. Näin sosiaalialalle suuntautuminen voisi tukea hänen henkilökohtaista spiritualiteettiaan. Aapon tarinassa painottuu spiritualiteetin yhteisöllisyys: usko ilmenee osallistumisena seurakunnan toimintaan.

6.3 Ohjaajan tarina (Kaisa)

Meillä kotona ei kristillisyyttä ollut esillä, mutta ei sitä oikeastaan kiellettykään. Kun vanhemmille tuli ero, muutin äidin luokse ja hänen kanssaan olenkin eniten käynyt väentöä myös tästä seurakuntaharrastuksestani.

Rippikoulu oli mulle tosi tärkeä ja hyvä kokemus. Erityisesti yhdellä nuorisotyönohjaajalla oli iso merkitys, sillä hän oli mielestäni loistava tyyppi. Riparin jälkeen menin mukaan isoskoulutukseen. Äiti ei aluksi ollut ollenkaan vastaan isoskoulutusta ja muita uusia harrastuksiani seurakunnassa. Mutta kun hän huomasi miten iso osa seurakunta oli elämäni, hän alkoi lyödä jarruja pohjaan. Luulen, ettei hänellä varsinaisesti ole mitään kirkkoa vastaan, mutta hänellä on kai jonkinlainen hihhuli-kammo. Tämä tapahtui joskus murrosikäni suurimpien myrskyjen aikaan. Mikä olisi ollut parempi tapa kapinoida vanhempia vastaan kuin tehdä vastoin heidän ohjeita?

Eikä se seurakunnassa mukana oleminen ollut pelkkää kapinointia, mä todella viihdyin. Tunsin viimeinkin kuuluvani joukkoon eikä mua pidetty kummallisena. Aluksi ajattelin osallistua isosena vaan yhdelle leirille, mutta toisin kuitenkin kävi. Olin isosena ja iso-isosena monena vuonna monella leirillä, myös joulu- ja hiihtolomilla. Erityisen kivaa olivat vapaa-ajan jutut, iltaohjelmat ja sellaiset. Jossain vaiheessa lähdin mukaan yökahvilaan vapaaehtoiseksi ja innostuin siitäkin. Nuoret voi tulla sinne perjantai- ja lauantai-iltaisina hengaamaan ja siellä on aina mukana työntekijä tai pari plus meitä vapaaehtoisia. Musta on hyvä, että nuorille on sellaisia paikkoja, jonne on helppo tulla ja jossa on aikuinen paikalla, jos joku haluaa puhua omista asioistaan.

Itse asiassa päätin ekan kerran jo rippikoulussa, että lähden opiskelemaan nuorisotyötä, koska meidän leirillä oli aivan loistava nuorisotyönohjaaja. Myöhemmin lukiossa rupesin kyllä epäilemään tuota kirkollista puolta ja ajattelin hakea HUMAKiin. Keskustelu seurakunnan työntekijöiden ja koulussa opon kanssa kuitenkin saivat aikaan, että hain Diakiin.

Kotiseurakunnan työntekijöillä oli siis aika iso merkitys siinä, että olen nyt opiskelemassa kirkon nuorisotyötä. He ovat koko ajan olleet kiinnostuneita ja rohkaisseet kivalla tavalla. Nuorisopappia on kiittäminen myös kiinnostuksestani käydä jumalanpalveluksissa. Hän puhui niin hyvin että menin kuuntelemaan hänen saarnojaan myös tavallisiin sunnuntaiaamun jumiksiin. Huomasin, että niissäkin voi viihtyä. Hänen kanssaan oli kiinnostavaa keskustella ja väitellä asioista. Ei tarvitse suoraan hyväksyä valmista tietoa, vaan saa itse miettiä.

Mulle olikin sitten aika iso pettymys, etten päässyt ekassa haussa Diakiin sisälle. Olin kuitenkin joka tapauksessa ajatellut pitää jossain vaiheessa välivuotta kouluavustajana ja tein niitä hommia vuoden. Mua kuitenkin vähän pysäytti se, etten päässyt suoraan Diakiin, sillä koulu oli mennyt aina ihan hyvin. Siinä joutuinkin sitten vähän miettimään, että elämässä ei aina onnistu.

Eka vuosi Diakissa oli vaihteleva. Ilmapiiri oli aika rento ja välillä vauhdikaskin – olin ehkä odottanut, että opiskelu olisi jotenkin vielä virallisempaa. Välillä tuntui kuitenkin että tehtäviä on tosi paljon ja varsinkin ekana keväänä mulla oli motivaatio-ongelmia. Kirjallisten töiden kanssa tuli aina kiire ja niistä jäi sellainen olo, ettei mihinkään ehtinyt paneutua kunnolla. Opiskelukaverit ja oma kutsumus kuitenkin kantoivat. Ja onneksi keväällä oli myös TT:n harjoittelu – ilman sitä olis tuntunut tosi ankealta.

Tein harjoittelun nuorisotalolla ja se oli hyvin kasvattava kokemus. Siellä kävi paljon maahanmuuttajia – yhtenäkin iltana koolla oli kymmenittäin somalialaisia, pääasiassa noin kaksimetrisiä poikia. Vähän aluksi pelotti. Mä opin sen harjoittelun aikana kunnioittamaan heitä. Huomasin myös, että mulla itselläni on joitain ennakkoluuloja ja pelkoja, joista toivottavasti oon pääsemässä eroon. Harjoittelunohjaajan kanssa mulla ei sujunut kovin hyvin, itse asiassa musta näytti, että hän on uupunut työhön eikä jaksaisi ohjata harjoittelijaa. Sen sijaan muiden työntekijöiden kanssa oli helppo tulla toimeen.

Vaikka mulla ei Diakiin hakiessa ollut oikeastaan mitään odotuksia, olin ehkä silti olettanut, että meillä olisi vähän enemmän kirkon työhön liittyviä sisältöjä. Ekan vuoden aikana oli oikeastaan vaan KU. Sen aikana käytiinkin aika tiukkoja keskusteluja, kun opettaja haastoi meitä nostamalla esille erilaisia näkemyksiä. Se oli toisaalta rankkaa, mutta näin jälkepäin ajatellen oli hyvä kuulla erilaisia näkemyksiä. Tuntuu, että sain valmiuksia myös seurakunnan työhön. Jos esimerkiksi tulee nuorten kanssa väittelyä jostain asiasta, niin pystyy sitten helpommin hellittämään, että tosiaan, voishan tätä katsoa toisestakin näkökulmasta.

Meillä oli heti opiskelun alussa jotain tiimitöitä ja se ryhmä, johon mä silloin menin mukaan, on toiminut siitä lähtien muutenkin. Aika jännä, että kaikki muut siinä on sosionomiopiskelijoita. Mun mielestä kirkollisten opiskelijoiden joukko on ollut jotenkin hajanainen alusta saakka enkä mä ole löytänyt sieltä oikein vastakaikua. Toiset haluaa koko ajan jollain lailla korostaa omaa uskoaan ja mä en oikein sitä sitten jaksa.

Musta tuntuu, että vasta toisena opiskeluvuotena päästiin varsinaisesti asiaan, kun LN alkoi. Eniten mä olin kuitenkin koko ajan odottanut seurakuntaharjoittelua. Sain harjoittelupaikan kotipaikkakunnalta – en omasta kotiseurakunnasta, mutta naapuriseurakunnasta samasta seurakuntayhtymästä.

Se kahdeksan viikkoa oli tosi intensiivinen vaihe. Mä tein enemmän töitä kun olis kuulunut, tarvinnut ja jaksanut, mutta kun tiesin, että tämä on vain kahdeksan viikkoa, niin sen kesti. Ajattelin, että se on nyt mulla eka varsinainen kosketus seurakuntatyöhön ammattilaisen näkökulmasta. Nyt jälkepäin kun ajattelen harjoittelua, niin tein hommia siihen malliin kuin se olis ollut ainoa mahdollisuus ikinä päästä näkemään seurakunnan työtä. Piti nähdä ja kokea kaikki.

Kun harjoittelu oli jo hyvässä vauhdissa, ohjaaja kertoi, että yksi nuorisotyönohjaajista suunnittelee hoitovapaalle jäämistä keväällä. Multa kysyttiin, olisinko kiinnostunut sijaisuuden tekemisestä. Minähän

olin. Niin sitten tiesin syksyllä jo ennen harjoittelun päättymistä, että teen siinä seurakunnassa työtä myös keväällä. Se toi vielä uutta puh-
tia harjoitteluun.

Keväällä opinnoissa alkoi MP ja samaan aikaan mulle tarjottiin mah-
dollisuutta tehdä tuntitöitä nuorisotalolla. Suostuin tietenkin, vaikka
siitä seurasi aikamoista sovittelua aikataulujen kanssa, kun opiskelu-
paikan ja työpaikan välimatka oli aika pitkä. Kun työopimusta teh-
tiin, sovittiin, että teen aluksi noin viistoista tuntia viikossa, mutta lop-
puvaiheessa tuntimäärä oli varmaan lähempänä kahtakymmentä viit-
tä tai kolmeakymmentä. MP:n teoriajakson aikana kaikki sujui vielä
ihan hyvin, mutta sitten kun alkoi työharjoittelujakso lastensuojelussa,
elämä oli vaan että töistä töihin. Silloin tuli mieleen, että joskus pitäis
nukkuakin. Työ nuorisotalolla ei mun mielestä kuitenkaan tavallaan
ollu kovin raskasta, kun siihen vaan osasi asennoitua oikein.

Se MP-harjoittelupaikka oli nuorisokodissa, jossa oli 13–17-vuotiaita
nuoria. Säännölliset työajat ja se, että kaikki tapahtui samassa paikas-
sa, oli mulle uusi kokemus. Uutta oli kyllä koko lastensuojelu koko-
naisuudessaan, mutta mulla oli hyvä harjoittelunohjaaja ja myös muut
työntekijät olivat sellaisia, että heiltä sai apua tarvittaessa.

Kerran pari tyttöä nuorisokodista tuli illalla mua vastaan, kun olin tu-
lossa nuorisotalolta. Tytöt oli humalassa ja mut nähdessään ne huoles-
tui, että kerronko mä nyt asiasta nuorisokodin henkilökunnalle. Sa-
noin, etten kerro, enkä voisikaan, sillä mulla on vaitiolovelvollisuus.
Myöhemmin yks työntekijöistä sanoi, että tytöt olivat kertoneet, että
me ollaan tavattu illalla. Mä sanoin vaan, että joo, ollaan nähty.

Nuorisokotiharjoittelun jälkeen ajattelin, että vaikka oon suuntautu-
massa seurakunnalle, voisin hyvin jossain vaiheessa tehdä myös las-
tensuojelutyötä. Ennen harjoittelua se oli vielä sellaista, että voisin eh-
kä harkita lastensuojelua, mutta nyt voisin oikeasti mennä sellaiseen
paikkaan töihin. Aika jännä kokemus oli, että siellä nuorisokodissa oli
töissä se nuorisotyönohjaaja mun rippikoululeiriltä, jonka takia mä
oikeastaan aikanaan päätin lähteä opiskelemaan tätä alaa. Mun mie-

lestä hän oli kehittynyt ammatillisesti.

Kesän alussa mä siirryin sitten kokopäivätoimiseksi seurakunnalle. Aluksi mulla oli työsopimus neljäksi kuukaudeksi, mutta siellä seurakunnassa oli sitten tarvetta pidempäänkin ja lopulta mä olin siellä yli puoli vuotta ja pidin siis taukoa opiskelusta. Se työ seurakunnassa on oikeasti sellaista, mistä mä tykkään – vaihtelevaa ja monipuolista ja sellaista, mistä voi tehdä itsensä näköistä. Mä pystyin aika paljonkin vaikuttamaan esimerkiksi siihen, milloin mulla oli vapaapäiviä.

Rankinta seurakuntatyössä on ollut työyhteisö ja se, että mä oon vielä nuori. Erityisesti yks työntekijä ei pystynyt ollenkaan ymmärtämään, että mä voisin olla kykenevä tekemään töitä niin, ettei mua tarvitse koko ajan holhota. Onneksi isossa seurakunnassa on myös monia muita työntekijöitä ja heidän kanssaan homma sujui hyvin. Ehkä mä oon myös aika vahva persoonallisuus enkä sitten myöskään ole alistunu kaikkeen, vaikka myöntyminen olis ehkä ollut monesti helpompaa.

Toisaalta nyt on vähän nähnyt tätä työtä, niin multa kyllä heruu entistä enemmän sympatioita kotiseurakunnan työntekijöitä kohtaan ja tajuan hyvin, että miksi ne ei aina jaksaa olla kaikessa mukana. Musta työ seurakunnassa on paljon haastavampaa kuin vaikka nuorisotalolla. Yhdelle varhaisnuorisotyönohjaajalle esimerkiksi tuli stressioireita, kun sillä vaihtui puolen vuoden välein työpari. Sitten se vaan josain vaiheessa kertoi, että hän on tässä vähän aikaa ollut sairaslomalla, kun ei enää saanut nukuttua.

Kerranhan meillä siellä kotiseurakunnassa oli sellanen tilanne, että siellä tuli hakuun nuorisopastorin paikka ja sitä haki pappi, joka oli ollut jo monta vuotta seurakunnassa ja nuorisotyössä. Me kerättiin nuorten kanssa adressi, että se pappi sais sen viran, vaikka tiedettiin, että se toinenkin pappi oli ihan mukava. Mut sitten seurakuntaneuvosto päätti, että se joka oli ollut vähemmän aikaa, sai sen paikan. Siinä kohtaa monet nuoret sanoivat, että ei enää tän jälkeen voi tulla mukaan toimintaan. Siinä kohtaa mä tajusin, miten hankalaa toi homma oikeesti voi olla.

Olihan se sijaisuuden alku aikamoista, kun itsellä oli sellanen tunne, että mä en oikeasti voi tätä osata vielä kokopäivätoimisesti. Mutta mä rupesin sitten aika rohkeasti vaan tekemään kaikkea. Voimaa ja energiaa sain nuorilta. Eihän sitä palautetta tietysti suoraan tule, mutta esimerkiksi kun käy koulussa pitämässä aamunavausta, niin nuoret tulee moikkaamaan ja juttelemaan.

Rippikoulun suunnittelemiseen ja toteuttamiseen on tässä työssä tullut ihan toisenlainen näkökulma. Eniten mä edelleen pidän vapaa-ajan toiminnan järjestämisestä ja siinä mukana olemisesta, mutta huomaan riparien aikana, että kun on pakko myös opettaa, siitäkkin voi ruveta pitämään. Riparin jälkeen yks isonen sanoi, että haluaa ens kesänä tulla just mun leirille uudestaan.

Musta tärkeintä nuorisotyössä on nuorista välittäminen. Että on aikaa kuunnella ja olla läsnä ja mä oon yrittänyt omassa työssäni toteuttaa sitä. Kristillinen perusajatushan on lähimmäisen rakkaus ja mä haluan toteuttaa sitä työssäni. Mä haluan olla läsnä ja kuunnella oikeasti, mitä nuori mulle sanoo. Tää on kutsumusammatti. Se on jotenkin niin lähellä itseä ja omaa sydäntä enkä mä nyt voisi kuvitella tekeväni jotain muuta kuin tätä.

Olisin kyllä tosi mielelläni jatkanut vielä työtä seurakunnassa, mutta järki sanoi, että täytyy palata takasin kouluun, että voin sitten joskus päteväenä tehdä näitä töitä. Työkaveritkin sanoivat, että käy nyt tekemässä opinnot loppuun ja tule sitten takaisin. Se paluu koulunpenkille ei ollut ihan helppoa, mutta toisaalta huomasin, että työkokemuksen kautta katsoi monia asioita uudella tavalla. Nyt mä esimerkiksi ymmärrän ihan toisella tavalla, miksi meidän on pitänyt tehdä lakitehtäviä.

Olen tosi tyytyväinen, että noi harjoittelut ja työt on menneet niin loistavasti. Onhan se tosi hienoa, että sitten kun valmistuu, on jo työkokemustakin. Parasta työssä on mun mielestä ollut nuorten kohtaaminen ja on hienoa, kun he luottavat. On aika ihanaa, kun joku nuo-

ri tulee sanomaan, että haluaisin jutella sun kanssa. Ja että on sellanen ilmapiiri, että nuoret pystyy olemaan rentoja, aitoja eikä niiden tarvitse käyttäytyä jotenkin erityisen jäykästi siksi, että ovat mun seurassani, vaikka olenkin ammattilainen. Rajojen asettaminen on joskus vähän hankalaa eikä nuoret välttämättä sulata sitä, että puuttuu tilanteeseen, mutta mä ajattelen, että se kiitos tulee ehkä sitten myöhemmin, kun ne tajuaa sen, että mä välitän niistä niin paljon, että uskaltaa olla jyrkkä ja komentaa.

Mulle on ollut koko ajan tärkeää oman hengellisen elämän kannalta, että mulla on olemassa yhteys sinne omaan kotiseurakuntaan, siellä on mun juureni. On ihana tavata tuttuja ihmisiä ja osallistua toimintaan, vaikka välimatka on maantieteellisesti aika pitkä. Mun hengelliselle elämälle ja ammatilliselle kasvulla on kuitenkin ollut tosi merkittävää, että oon voinut jutella tuttujen työntekijöiden ja ystävien kanssa ja saada vertaistukea.

Se, että on töissä seurakunnassa, provosoi kyllä joitakin ihmisiä. Jostain syystä se, että oon seurakunnan työntekijä, tulee vahvimmin vastaan kun tapaan omia kavereita. Oon huomannu, että jotkut ystävät esimerkiksi varovat vähän sanomisiaan mun seurassani. Joku esimerkiksi kiroilee ja sanoo sitten, että anteeks, en mä tarkottanu, en mä halua sua loukata. Tai joku sanoo poikkipuolisen sanan uskoon liittyen ja on sitten että hei älä, en mä tätä nyt silleen tarkottanu. Mä yleensä sanon, että ihanaa, että sulla on omia mielipiteitä. Se on jotenkin jännä, miten se leima oikein tulee. Toisaalta oon joskus huomannu, että puolustan uskon asioita aika vahvastikin ja se on jotenkin herättänyt huomaamaan, että tämä on mulle oikeasti aika tärkeä juttu. Usko on mulle itselleni tullu sillä tavalla osaksi elämää, että en enää osaa ajatella elämää ilman sitä. Mä esimerkiksi mielelläni käyn jumalanpalveluksissa aina, kun vaan töiltä pääsen.

Usko ei mun mielestä ole mitenkään rajoittanu mun elämää. Mä teen asioita, mitä ihmiset tavallisestikin tekee. Voin lähteä vaikka kavereiden kanssa baariin. Toki siinä kohtaa mietin, mihin baariin lähden, ettei siellä ole omat nuoret vastassa. Ehkä ne ei olis täysin kypsiä ymmärtämään, miksi mä oon siellä.

Työkokemus on varmistanut sen, mitä varten opiskelen juuri tätä ja miksi koulu kannattaa käydä mahdollisimman hyvin ja nopeasti loppuun. Sen jälkeen pääsen takaisin töihin. Tällä hetkellä näen itseni siis seurakunnan nuorisotyönohjaajana ja haaveenani on, että voisin palata takaisin kotipaikkakunnalle ja saisin sieltä töitä.

6.4 Kommentit Ohjaajan tarinaan

Kaisan tarinassa nousee keskeiseen rooliin oman lapsuuden ja nuoruuden kotiseurakunnan merkitys persoonallisen kasvun ja ammatillisen suuntautumisen valinnassa. Positiivinen rippikoulukokemus ja kokemus isostoinnasta jopa johtavat Kaisan toimimaan vastoin äidin toiveita ja odotuksia. Porkan (2004) isoskoulutusta tarkastelevan tutkimuksen mukaan isostoiminnan suosion syyt ovat moninaisia: se tarjoaa nuorille paitsi mielekästä tekemistä ja yhteyttä toisiin nuoriin, aikuisiin ja Jumalaan, myös luontevan tilaisuuden oman identiteetin etsimiseen. Se antaa virikkeitä jumalasuhteen pohtimiseen ja oman paikan etsimiseen niin seurakunnassa kuin koko elämässä. Se myös mahdollistaa toiseen sukupuoleen tutustumisen turvallisuudessa ympäristössä. (Porkka 2004, 13.) Niemelän (2002) tutkimuksen mukaan isokset pitävät totena kristinuskon dogmeja vakaammin kuin muut samanikäiset nuoret. Isoleksi hakeutumisessa sosiaaliset motiivit ovat kuitenkin selvästi uskonnollisia tärkeämpiä. Oma hyväksi koettu rippikoululeiri ja halu kokea leiri uudelleen ovat isoleksi ryhtymisessä tärkeimpiä motiiveja. (Niemelä 2002, 84–85, 153–159.) Kaisan kokemus seurakunnasta sisälsi tunteen joukkoon kuulumisesta: ”Tunsin viimeinkin kuuluvani joukkoon eikä mua pidetty kummallisena”.

Huhtasen (2004, 31–33) mukaan ihminen joutuu hakemaan ja rakentamaan elämää koskevat merkityksensä itse, mutta on silti sidoksissa toisiin. Yksilön identiteetin rakentumisessa keskeisiä ovat suhteet merkityksellisiin henkilöihin esimerkiksi opettajiin ja ohjaajiin. Taylorin (1995) mukaan ”määrittelemme identiteettimme aina käymällä dialogia tärkeiden läheistemme meissä näkemien identiteettien kanssa – toisinaan taistelemalla niitä vastaan.” (Taylor 1995, 62.) Yksilön identiteetti määrittyy niiden sitoumusten ja identifikaatioiden perusteella, jotka tarjoavat kehyksen tai horisontin, jonka puitteissa voi päätellä, mikä on hyvää ja arvokasta, mitä kannattaa teh-

dä ja mitä kannattaa tai vastustaa. (Taylor 2002, 27; Huhtanen 2004, 33) Kaisalle kotiseurakunta tarjoaa hyvää ja arvokasta tekemistä, johon hän haluaa kiinnittyä, vaikka joutuukin samalla vastustamaan äitiään.

Persoonallisen ja sosiaalisen identiteettiprojektin (Harré 1983b) näkökulmasta tarkasteltuna näyttää siltä, että Kaisan sosiaalistuminen kirkon nuorisotyönohjaajien ammattiryhmään on alkanut jo ennen opintoja Diakissa. Kotiseurakunnan työntekijät ovat tarjonneet yhteisön, jonka toimintakulttuurin ja moraalijärjestykset Kaisa on omaksunut toimiessaan seurakunnan aktiivisena vapaaehtoisena usean vuoden ajan. Seurakunta on antanut mahdollisuuden ammatillisten käytäntöjen omaksumiseen, mutta myös hengellisen elämän rakennusaineiksi. Itsenäistä tradition muuntamista, ”kirkollisen puolen epäilemistä”, tapahtuu siinä vaiheessa, kun Kaisa harkitsee sosionomiopintoja Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Keskustelut työntekijöiden kanssa kuitenkin saavat aikaan sen, että Kaisa päätyy Diakiin.

Lapsuuden ja nuoruuden kotiseurakunta säilyy myös Kaisan kotiseurakuntana koko opiskelun ajan, vaikka matka opiskelupaikkakunnan ja kotipaikkakunnan välillä on pitkä. Kaisalla on kokemus, että kotiseurakunnan työntekijät ovat valmiita keskustelemaan hänen kanssaan sekä omaan hengellisyYTEEN että ammatillisuuteen liittyvistä asioista. Itse asiassa Kaisan suhteessa kotiseurakunnan työntekijöihin on mentorointisuhteen tai hengellisen matkakumppanuuden piirteitä. (Salo 2006, 12; Porkka 2004, 104.)

Kotiseurakunnan taustatuki mahdollistaa sen, että Kaisan tarinasta muodostuu sankaritarina, jossa päähenkilö etenee tavoitteeseensa vastoinkäymisistä huolimatta (Hänninen 1999, 74, 96). Hän ei pääse ensimmäisellä yrityksellä opiskelupaikkaan, mutta päättää pitää välivuoden ja kokeilee kouluavustajan työtä. Tämä kokemus kääntyy lopulta vahvistamaan ajatusta kirkon nuorisotyöstä. Kaisa selviää myös ensimmäisen vuoden motivaatio-ongelmista. Hän käy läpi KU:n aikana ”aika rankan” prosessin, jossa opettajan haastamana kohtaa ja pohtii erilaisia uskon näkemyksiä. Kaisa selviytyy myös opiskelijaryhmän hajanaisuudesta ja sisäisistä jännitteistä. Lounosen (2007, 56) tutkimus osoittaa, että juuri ensimmäisen vuoden aikana kirkon alan opiskelijoiden motivaatio on koetuksella edellä kuvattujen seikkojen vuoksi, mutta myös siksi, että sosionomikoulutus painottuu sosiaalialan opintoihin. Myös Kaisa toteaa, että ”olin ehkä silti olettanut, että meillä olisi vähän enemmän kirkon työhön liittyviä sisältöjä”. Myöhemmin, työkokemuksen jälkeen, Kaisa löytää uuden näkökulman myös teo-

riaopintojen merkitykseen ja sanoo ymmärtävänsä, miksi koulutuksen aikana tehdään esimerkiksi lakitehtäviä.

Kaisan selviytymistä motivaatio-ongelmista kannattelee kokemus kutsumuksesta. Opintojen loppuvaiheessa Kaisa ilmaisee jo vahvasti tekevänsä kutsumustyötä, joka on niin lähellä sydäntä, ettei Kaisa voisi kuvitella tekevänsä jotain muuta. Kaisan kokemus kutsumuksesta on lähellä Niemelän (1999) tutkimuksessa esille nousevaa sisäisen kutsumuksen käsitettä. Lähtökohtana on kokemus siitä, että on tarkoitettu tietylle alalle. (Niemelä 1999, 115–117.)

Uusi vaihe opinnoissa alkaa toisen vuoden alussa, kun alkaa Lapsuus ja nuoruus -opintokoko-naisuus (LN) ja siihen liittyvä harjoittelu. Harjoittelu avaa Kaisalle merkityksellisen työssäoppimisen vaiheen, jonka aikana hänen ammatillinen identiteettinsä kehittyy. Opiskelua aloittaessaan Kaisalla oli haaveena tehdä työtä nuorten vapaa-ajan parissa, mikä ehkä juontuu seurakunnan vapaaehtoistyössä saadusta kokemuksesta, sillä usein esimerkiksi isosena toimivien nuorten vastuualueena rippikoulussa on juuri iltahjelmien ja vapaa-ajan toiminnan toteuttaminen (Porkka 2004, 60–61). Kaisan tarinassa ammatillisen identiteetin kuvauksessa painottuukin alkuvaiheessa vielä vapaa-ajan ohjaajan identiteetti. Teorian, harjoittelun ja työkokemuksen myötä identiteettiä kuvaavaan kerrontaan tulee mukaan myös kasvattajan identiteetin aineksia. Kaisa esimerkiksi innostuu LN-opintokokonaisuudessa esillä olleista pedagogisista menetelmistä ja oppii vähitellen pitämään rippikoulussa opettamisesta. Hän myös pohtii omaa kasvattajan rooliaan suhteessa nuoriin.

Haasteelliseksi seurakuntatyössä muodostuu työyhteisö, jossa yksi työntekijä ei tunnusta Kaisaa vakavasti otettavana ammattilaisena. Kaisa kokee, että kysymys ei ole siitä, että hänen opintonsa ovat vielä kesken, vaan hänen nuoruudestaan. Hannu L.T. Heikkinen ja Rauno Huttunen (2004) nostavat esille tunnustuksen merkityksen sosiaalisen toiminnan jäsentäjänä ja ihmisen identiteetin rakentumisen välineenä (Heikkinen & Huttunen 2004, 278–280; Taylor 1995, 75–82; Ks. myös Huhtanen 2004, 13). Tunnustus tai sen puuttuminen ohjaa ihmisen toimintaa ja sitoutumista. ”Positiivisen tunnustuksen dialektiikka synnyttää solidaarisuuden, jota jokainen yhteisö tarvitsee. Negatiivinen tunnustuksen dialektiikka puolestaan murentaa työyhteisöä ja sen jäsenten työkykyä.” Heikkinen ja Huttunen toteavat, että ihminen ei saa tunnustusta ilmaiseksi. Hän joutuu kamppailemaan sen

saamiseksi, ja joskus tämä kamppailu tarkoittaa produktiivista ponnistusta täysin ystävällisessä ympäristössä, esimerkiksi kannustavassa työyhteisössä. (Heikkinen & Huttunen 2004, 278–281.) He nostavat esille Axel Honnethiin (1995) viitaten kolme praktista itsesuhdetta: itseluottamuksen (self-confidence; Selbstvertrauen), itsetunnon (self-respect; Selbstachtung) ja itsearvostuksen (self-esteem; Selbstschätzung). Itseluottamus muotoutuu ja uusiintuu ystävyys- ja rakkaussuhteissa. Yksilö hakee tunnustusta olemassaololleen, hyväksyntää sille, että hän kelpaa juuri sellaisena kuin on. Tämä ensisijainen tunnustus rakentuu vuorovaikutuksessa oman perheen ja läheisten kanssa varhaislapsuudesta lähtien. Rakkauden ja välittämisen kokemus on identiteetin ja moraalien kehittymisen perusedellytys ja siten myös edellytyksenä persoonan kehittyneempien itsesuhteiden – itsetunnon ja itsearvostuksen – kehittymiselle. (Heikkinen & Huttunen 2004, 282.)

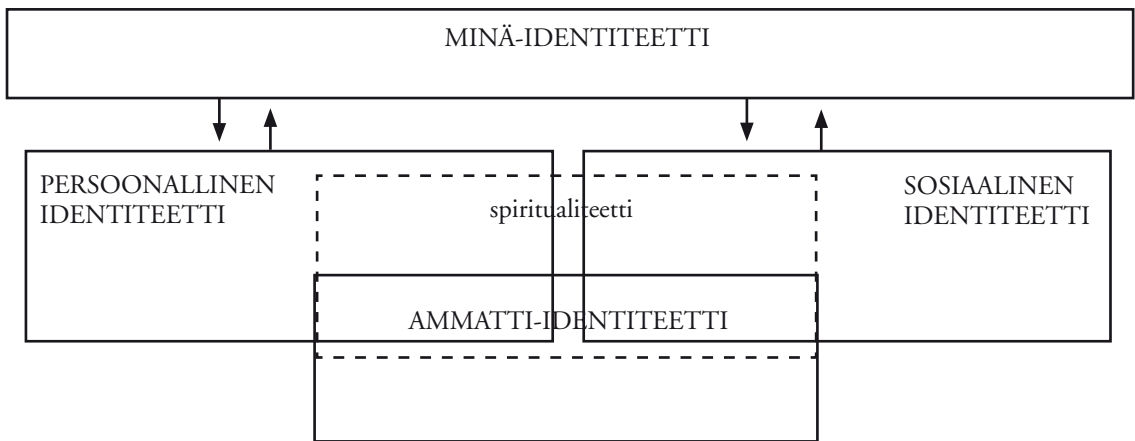
Itsetunto tarkoittaa sitä, että yksilö saa oikeudellisessa yhteisössä tunnustuksen sekä laillisesti että moraalisesti täysi-ikäisenä persoonana. Yksilöön suhtaudutaan itsellisenä persoonana, jolla on tahdonvapaus ja vastuu teoistaan. Tämän vastakohtana on paternalisoiva ja holhoava asenne, joka kieltää toiselta tahdonvapauden, itsemääräämisoikeuden ja kyvyn työskennellä itsenäisesti. Itsearvostus puolestaan muodostuu siitä, että muut ihmiset arvostavat yksilön tekemää työtä ja nimenomaan sellaista työtä, jossa hän pääsee toteuttamaan autonomisuuttaan. ”Itsearvostus tarkoittaa sitä, että näen itseni työn kautta tunnustettuna yksilönä.” (Heikkinen & Huttunen 2004, 282–283.)

Vaikka koko työyhteisö ei tue Kaisan ammatillista identiteettiä, hän saa kuitenkin riittävästi tunnustusta muilta työtovereilta ja jatkaa työntekoa. Positiivista tunnustusta hän saa myös seurakunnan nuorilta. Lopulta työ seurakunnassa vahvistaa Kaisan identiteetti projekteja, jotka liittyvät kirkon nuorisotyön ammatillisuuteen. Suhteessa työyhteisöön hän omaksuu sen käytäntöjä, mutta kykenee myös muuntamaan omaksumaansa tietoa ja ryhtyy ”aika rohkeasti vaan tekemään kaikkea”. Erityisesti suhteessa nuoriin Kaisa rakentaa omaa ammatillista rooliaan ja joutuu pohtimaan esimerkiksi rajojen asettamista ja vaitiolovelvollisuutta.

Varila ja Rekola (2003) erottavat työssäoppimisen ja työssä oppimisen käsitteet toisistaan. Yhteen kirjoitetun työssäoppimisen rinnakkaiskäsitteenä on työharjoittelu. Oppiminen ja ohjaus työelämässä -opas korostaa, että työssäoppiminen tarkoittaa koulutukseen kiinteästi kuuluvaa opintojen osaa, jos-

sa osa tutkinnon tavoitteista ja sisällöistä toteutuu työpaikoilla yhteistyössä oppilaitoksen kanssa. (Varila & Rekola 2003, 17; Oppiminen ja ohjaus työelämässä 2003, 48.) Erikseen kirjoitettuna työssä oppiminen puolestaan määrittää ainoastaan oppimisen tapahtumapaikan, jolloin se muodostaa yläkäsitteen suhteessa työssäoppimiseen (Varila & Rekola 2003, 17). Oppiminen ja ohjaus työelämässä -oppaassa tämän rinnakkaiskäsitteeksi nostetaan 'oppiminen työelämässä'. Kaisan tarinassa tapahtuu sekä työssäoppimista että työssä oppimista. Keskeiseksi muodostuu työssä oppimisen jakso, jonka aikana hänen kirkon nuorisotyönohjaajan identiteettinsä vahvistuu. Varilan ja Rekolan (2003, 29) mukaan työssä oppiminen on ammatillinen sosiaalioprosessi, ”jossa yksilö on paitsi ympäristövaikutusten kohde, myös samanaikaisesti oman (työ)uransa tarinan aktiivinen luoja”.

Kaisan spiritualiteettiin liittyvässä kerronnassa painottuu yhteisöllinen ulottuvuus. Hänen persoonallinen spiritualiteettinsa ilmenee osallistumisena seurakunnan toimintaan, erityisesti jumalanpalveluksiin, aina kun se on mahdollista. Kaisa myös sanoo, että uskosta on tullut sillä tavoin osa elämää, ettei hän enää kykene ajattelemaan elämää ilman sitä. Samalla spiritualiteettiin liittyvässä kuvauksessa nousee esille myös ammatillinen ulottuvuus, vaikka Kaisa ei kuvaa itseään ensisijaisesti hengellisen työn tekijänä. Hän nostaa keskeisinä pitäminään työn sisältöinä esille nuorten kuuntelemisen, rippikoulussa opettamisen ja aamunavausten pitämisen, toisin sanoen sielunhoidon ja kristillisen kasvatustehtävän, joissa lopulta kuitenkin on kysymys hengellisestä työstä. Persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin sekä ammatillisen identiteetin ja spiritualiteetin välisiä suhteita Kaisan tarinassa voi-kin Jokista (2002) mukaillen kuvata kuvion 15 mukaisesti:

KUVIO 15. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Kaisan tarinassa Heikkistä (2001) ja Jokista (2002) mukailten

Kaisan tarinassa spiritualiteetti ilmenee sekä persoonalliseen että sosiaaliseen identiteettiin osittain sisältyvänä ulottuvuutena, mutta osittain myös ammatillisena spiritualiteettina. Sekä persoonallisen spiritualiteetin toteuttaminen että ammatillinen spiritualiteetti saavat Kaisan tarinassa tukea erityisesti kotiseurakunnan tutuilta työntekijöiltä.

6.5 Kasvattajan tarina (Krisse)

Kristinuskon keskeiset asiat ovat olleet minulle tuttuja jo lapsena, vaikka en olekaan lähtöisin uskovasta perheestä. Seurakunnan kerhoissa olen ollut mukana aivan kuin kaikki muutkin lapset, eikä niiden opetuksia kyseenalaistettu kotona. Oikeastaan kotona näihin asioihin ei puututtu. Minulle oli kuitenkin itsestäänselvyys, että Jumala on, ja niinhän se on aika monelle lapselle. Taisin olla ainoa meidän perheestä, joka rukoili iltarukouksen. Nämä asiat kuitenkin vähitellen hautautuivat jonnekin piiloon ja suhteeni seurakuntaan oli aika pitkään niiden pakollisten koululaisjumalanpalvelusten varassa.

Vasta myöhemmin, lukiossa, ymmärsin, että vanhempieni lapsuuden perheet olivat kuuluneet lestadiolaiseen herätysliikkeeseen. Myö-

hemmin vanhemmat halusivat ottaa etäisyyttä tiukkaan uskonnollisuuteen. Tämä asia selvisi vasta mummoni kuoleman jälkeen. Mummon jäämistöstä löytyi paljon meitä yhdistäviä tekijöitä. Sieltä löytyi esimerkiksi valtavan iso Raamattu, joka oli täynnä mummon tekemiä merkintöjä.

Ratkaiseva käänne elämässäni alkoi rippileiristä, jonka kävin omassa seurakunnassani. Alun perin lähdin mukaan kavereiden takia. En kokenut siellä suurta valaistumista, enkä välttämättä muutenkaan oppinut paljon mitään, mutta en malttanut olla menemättä mukaan seurakunnan toimintaan. Toisaalta samoihin aikoihin tuli mukaan sellaista omien rajojen etsimistä: kokeilin alkoholia aika reippaastikin ja aloitin tupakanpolton.

Olen alkanut päästä uskon asioista jyvälle todella vähitellen. Uskonnutuloni oli rippileirin jälkeen ehkä sellainen parin vuoden mittainen prosessi. Koko ajan suhtauduin uskonasioihin hyvin positiivisesti. Kävin nuortenilloissa ja raamattupiirissä. Olin isosenakin, vaikka näin jälkeenpäin ajateltuna se ei ehkä ollut leiriläisten kannalta kovin hyödyllistä, ja aloin rukoilla ja lukea Raamattua. Jossain vaiheessa tajusin, että minun on lopetettava juominen – siihen oli kyllä syynä myös se, että aloitin seurustelemisen.

Pikku hiljaa minulle valkeni, että koko tämän jutun pointtina on Jeesuksen sovitustyö, eikä minulla ole varaa suhtautua siihen välinpitämättömästi. Siinä vaiheessa kaverit oli jo jääneet pois seurakunnasta, mutta mä olin jäänyt koukkuun sen sisältöihin. Vähitellen aloin tulla siihen tulokseen, että tulevaisuudessa työni voisi olla nuorten parissa. Tämä ajatus ei ole jättänyt rauhaan ja sen voisi sanoa muodostuneen kutsumukseksi.

Seurakunnan työntekijät, joiden kanssa olen ollut tekemisissä, ovat kannustaneet minua tälle alalle, ja he ovat olleet minulle hyviä esikuvia, ja itse asiassa merkittävä syy, miksi hakeuduin Diakiin. Kaikkein tärkeintä oli yhden vanhan työntekijän asennoituminen. Hän antoi tosi arvostavalla tavalla aikaansa meille nuorille ja rohkaisi. Ennen kuin

aloitin Diakissa, menin vielä vuodeksi raamattukurssille.

Opiskelussa on mielestäni ollut kokonaisuudessaan monipuolisia ja tärkeitä juttuja. Ensimmäisen harjoittelun tein päiväkodissa ja sain siitä hyvää palautetta. Sanoivat siellä, että voisin toimia jossain päiväkodissa ihan näillä taidoilla. Moni sanoo, että nämä hommat oppii vasta sitten kun on tehnyt töitä muutaman vuoden. Siinä mielessähän on kiva, että mitä enemmän ennen valmistumista on tehnyt töitä, niin sitä valmiimpihan sitä on. Mä ajattelin silloin, että koetan hyödyntää oman työkokemuksen oikein tarkasti ja valita kesätyöpaikatkin niin, että saan niistä hyötyä tulevaan työhöni.

Mielestäni sosionomin pätevyys on tosi hyvä juttu, vaikka opintojen alussa ja vieläkin ajattelen että kirkollinen tai hengellinen työ on lähempänä sitä mitä haluaisin tehdä. Sosionomikoulutus antaa valmiuksia laajempaa ymmärrykseen lasten ja nuorten elämästä ja yleensä kiinnostavista tämän ajan ilmiöistä. Ei ole poissuljettu vaihtoehto sekään, että jonkun aikaa tekisin sosionomin hommia tai koettaisin yhdistellä näitä puolia. Samalla kuitenkin ajattelen, että hengelliseen työhön tarvitaan ihmisiä. Mä koen myös, että niitä on vähän, jotka on sitoutunu Raamatun sanaan ja haluais vielä pitää esillä hengellisiä asioita.

Onhan tässä opiskeluaikana ollut myös jonkinlaisia hengellisiä kriisejä. Meitä on melkein kolmekymmentä eri taustasta tulevaa ihmistä samassa opiskeluryhmässä ja siinä sitä tulee helposti kaikenlaista mielipiteiden vaihtoa. Omia käsityksiä pitää vähän väliä tarkistaa ja kyseenalaistaakin. Se on vähän rankkaa välillä. Ekan vuoden aikana tämä mielipiteiden vaihtaminen kehittyi kriisiksi asti, siinä oli sellainen vastakkainasettelu, että liberaalit ja konservatiivit. Ja siinä sitten jotenkin koetettiin miettiä, että miten paljon pitää ottaa kantaa ja milloin pitää vaan antaa toisten ajatella niin kuin he ajattelee. On kai se varmaan hyvä, että joutuu kyseenalaistamaan kaikkea. Siinähän sitä kasvaa ja ei tuolla varmaan niin kova pyöritys ole kuin mitä jossain teologisessa tiedekunnassa. Ja meillä on tosi hyviä opettajia, jotka osasivat tosi fiksusti ohjata meidän ryhmän prosessia. Näistä kiistoista huoli-

matta mulle on ollut tärkeää, että olen saanut opiskella tässä oppilaitoksessa ja tässä hengellisessä ilmapiirissä.

Kesällä olin seurakunnassa kesätöissä ja se oli positiivinen kokemus. Sain tosi hyvän kuvan sen seurakunnan työstä. Olin siellä nuorten viikkotoiminnassa mukana. Siellä oli myös raamiksia ja saunailtoja, joissa oli vähän rennompaa meininkiä, että oltiin vaan ja paistettiin lettuja ja saunottiin ja syötiin. Olin myös kolmella riparilla ja yhdellä lastenleirillä. Siinä sai kyllä pohtia, haluanko oikeasti olla loppuelämäni leireillä.

Riparit olivat kyllä ihan hyviä eikä niissä tavallaan ollut mitään valittamista, mutta kyllä mä kuitenkin jossain vaiheessa ajattelin, että tää on kyllä mun viimeinen ripari. Siinä on niin paljon sellaista miettimistä, että onko hyvä tässä ja tykätäänkö musta ja olenko oikeanlainen persoona tähän. Tykkäsin opettamisesta ja siitä, että sai tehdä monenlaista, mutta mietin, että pitäisikö kuitenkin olla jotenkin toisenlainen persoona, että pystyisin paremmin sujautamaan nuorten mukaan. Mietin joskus, olenko liian herkkä ja onko mun persoonassa jotain epämääräistä taiteellisuutta joka ei oikein sovi nuorisotyön-ohjaajan kuvaan.

Syksyllä aika pian alkoi seurakuntaharjoittelu. Mulle oli tosi tärkeää, että harjoitteluohjaaja antoi heti ekalla viikonloppuleirillä aika paljon vastuuta ja sain hyvää palautetta siitä ohjelmakokonaisuudesta jota tein ja ylipäättään leirillä olemisesta. Mutta muuten se harjoittelu ehkä jäi vähän kapea-alaiseksi siihen nähden, mitä olin toivonut. Ne seurakunnan työntekijät myönsivät itsekkin, että niillä ei tällä hetkellä ole siinä seurakunnassa mitään hengellistä toimintaa. Siellä ei ollut oikein muuta kun isokoulutus, jossa kyllä kerran oli sellainen aihe kuin ”Minun Raamattuni”. Sille kerralle sattui sellainen nuorisotyönohjaaja, joka kertoi vaan kaikki missä on eri mieltä Raamattusta. Oikeastaan en oikein tiennyt, oliko työntekijät lintuja vai kaloja vai mitä. Ehkä siinä oppi sitten, että tulevana työntekijänä haluaisin olla nuorille jollain tavalla turvallinen aikuinen ja sellanen, joka tietää, mitä ajattelee. Mun mielestä nuorille pitäisi antaa jotain ajateltavaa ja pureskeltavaakin.

Että kyllä näin jälkikäteen ajatellen se oli ihan hyvä kokemus ja sain siitä hyvät arvosanat ja hyvää palautetta siitä huolimatta, mutta aika iso ero oli sillä seurakunnalla, missä olin kesätöissä. Miten siellä oli tosi elävää nuorisotyötä. Se oli sellaista ydintyötä, hengellistä työtä. Jos tekisin nuorisotyötä, niin tekisin mieluummin sellaista.

MP-jakso oli todella mielenkiintoinen, mutta myös älyttömän rankka. Ehkä sen takia, että olen tässä jonkun aikaa ollut yhden masentuneen ystävän rinnalla ja se on kyllä avannut silmiä. Harjoittelupaikka löytyi yhdestä lastensuojelulaitoksesta. Jouduin kuitenkin keskeyttämään harjoittelun viikon jälkeen sairastumisen takia. En vain enää selvinnyt selkäni kanssa, kun se on tässä vähän väliä oireillut. Näin jälkikäteen ajatellen olisin voinut kyllä hakea sairaslomaa jo aikaisemmin. Se harjoittelun keskeytyminen oli tietysti aluksi shokki, mutta sitten alkoi tuntua tosi hyvältä, että sain vaan levätä. Sairastuminen ja lähipiirin mielenterveysongelmat ovat opettaneet uudenlaista luottamusta ja heittäytymistä Jumalan huolenpidon varaan. Musta tuntuu, että Jumala on laittanut mut lukemaan Raamattua ja rukoilemaan.

Kesällä olin sitten taas töissä seurakunnassa, taas uudessa pienessä seurakunnassa Pohjanmaalla. Sieltäkin jäi tosi hyvät kokemukset. Sain tehdä perustyötä. Olin ihan alusta asti – itse asiassa jo tammikuussa – mukana jo rippikoulujen suunnittelemisessa. Siinä olen oppinut ehkä eniten rippikoulutyöstä. Kun piti juurta jaksaa lukea rippikoulu-suunnitelmat ja miettiä, mihin pitää varautua.

Mulle on ollut myös koko opiskelun ajan henkireikänä se, että olen voinut hyvässä porukassa, uskovien ystävien kanssa harrastaa musiikkia, toteuttaa omia luovia visioitani ja myös sillä tavalla palvella Jumalaa.

Tuohon omaan paikallisseurakuntaan en ole löytänyt yhteyttä. Olen ehkä ollut myös aika kriittinen ja vähän vanhoillinenkin, sillä mun mielestä seurakunnan oikeasti pitäisi tarjota hengellistä toimintaa. Onneksi täällä oppilaitoksessa on messut ja hartaudet ja on niistä saanut rakennusaineiksia omaan hengelliseen elämään.

Yhdeltä kotiseurakunnan nuorisotyönohjaajalta sain sellaisen neuvon, että jos vain on mitenkään mahdollista, niin kannattaa lähteä opiskelemaan jotain muuta kuin kirkon nuorisotyötä. Mutta jos ei mitenkään pysty olemaan menemättä seurakuntaan, niin sitten sitä voi harkita. Välillä on kyllä tullut mieleen, että voisihan sitä jotain muutakin tehdä, sillä lastensuojelusta esimerkiksi tuli sitten, kun viimein sain harjoittelun tehtyä, oikein hyvä kokemus. Mutta mulla on ehkä vähän sellainen tilanne, että lopulta kuitenkin huijaisin itseäni, jos en tähtäisi kirkon töihin. Se on kuitenkin ollut koko ajan mun kutsumukseni. Mulle on tärkeää, että voisin tehdä seurakunnassa sellaista perusnuorisotyötä, jossa on hengellinen sisältö.

Viimeisenä opiskelukesänä olin taas seurakunnassa ja tein tosi paljon töitä - ehkä vähän liikaakin. Välillä tein myös keikkoja lastensuojelulaitokseen. Syksyn alussa olin ihan lopussa ja opiskelumotivaatio kadoksissa. Rippikoulussa oli todella haasteelliset ryhmät ja mietin, haluanko oikeasti tehdä työtä levottomien ja haastattelevien nuorten kanssa. Toisaalta just nuorten kanssa oleminen on sitä, mikä innostaa.

Olen viime aikoina ollut myös tosi väsynyt uskovaisten erimielisyyksiin ja kiistoihin ja koko uskovan elämä on alkanut tuntua rasitteelta. Koen kuitenkin edelleen, että minua on ohjannut kutsumus. En ole opiskellut sitä varten, että olisin pätevä, vaan siksi, että Jumala on kutsunut minut työhön. Nyt on vaan pakko antaa itselleen aikaa miettiä ja levätä. Sairastumisen takiahan mulla on muutenkin opinnot vähän myöhässä. Teen niitä nyt tässä vähitellen loppuun.

Olen ajatellut, että lähdän opiskelun jälkeen vähäksi aikaa ulkomaille vapaaehtoistyöhön, kun kansainvälisestä harjoittelusta jäi sellainen kipinä, että sitäkin voisi tehdä. Edelleen ajattelen, että paikkani on kirkon nuorisotyössä, mutta täytyy nyt vain edetä siihen ihan rauhassa. Ei sekään ole mahdotonta, että tekisin vähän aikaa töitä lastensuojelussa ennen seurakuntaan siirtymistä.

6.6 Kommentit Kasvattajan tarinaan

Krissen tarinan keskeisin aines muodostuu Villen, Iinan ja Tiinan elämänkertomuskokonaisuuksista. Lisäksi sillä on yhtymäkohtia Petrin kertomukseen sekä useisiin E2-aineiston kirjoituksiin (ks. taulukko 15 sivulla 119). Se perustuu siis hyvin laajaan ja runsaaseen aineistoon, jossa on sekä naisten että miesten kerrontaa. Aineistoa olisi voinut lähestyä toisinkin, tarkastelemalla opiskelijoiden kokemuksia, spiritualiteettia ja ammatillista identiteettiä sukupuolesta käsin ja rakentamalla tyyppikertomukset feminiinisyiden ja maskuliinisuuden näkökulmia esille nostaen. Monissa narratiivisissa tutkimuksissa sukupuoliuus ja/tai ruumiillisuus muodostavatkin merkittävän tarkastelun näkökulman (ks. esim. Löyttyniemi 2004, Estola 2003 ja Kujala 2007). Aineksia tällaiseen tarkastelutapaan löytyy jossain määrin myös Krissen tarinan elämänkertomusaineistoista. Esimerkiksi Iina pohtii rooliaan ja unelmiaan naiseuden näkökulmasta:

... tykkäsin opettamisesta ja tykkäsin tehdä monenlaista, mutta sitte kuitenkin että pitäskö olla jotenki toisenlainen persoona, että pystys paremmin sujahtamaan niitten nuorten mukaan. En tiijä. Että oonko niinku jollain tavalla liian herkkä ja jotain niinku epämäärästä taiteellisuutta tai jotain että sitten nii, tulee nuorisotyönohjaajista joku sellanen kuva, että ne on kolmikymppisiä nuoria miehiä, jotka soittaa kitaraa Ja ei se tietenkään niin mee, ja ite tiedän, että voi olla hyvin erilaisia. En tiijä.

Ja silleenki kyllä ajattelen tai oon ruvennu ajattelemaan, että... jos ois niinku ainut seurakunnan työntekijä ja nainen, niin se olis vähän sääli, koska niinku jotenki seurakunnat tyttövaltaistuu [...] Sellanen, että jos olis siinä mies niinku toisena tai sitte niinku vastuussa siitä. Jotenkin se vaan niinku kuulostaa paremmalta tai niinku semmoselta, että... en tiää. Tai ehkä se on vähän näitä stereotypioita myöskin.

Ehkä siihen voikin liittyä joku unelma siitä, mitä haluaa olla. Haluaisin olla jotenki kuuntelemassa ja rakastamassa... niinku oli ne sitte minä ikäisiä lapsia tai nuoria siinä, mutta... ja ehkä sitäki jotenkin opiskelut on muuttanu, että jotenki vielä niinku enemmän havahtunu että, että tekisi sellasta niinku sellasta fiksumaa kasvatusta. Sellasta rakastavaa huo-

lenpitoa on hirveen vähän tai sitä puuttuu niin monelta. Jotain semmosta turvaa ja lämpöä niinku haluais... jos vois olla tulevaisuuden ammattisa tarjoamassa. Se ois jotenki... ja siinä myös jotenki kertomassa Jumalan rakkaudesta ja niin se oliskin ihan unelmajuttu.

Iinan sitaatissa nousevat esiin nuorisotyönohjaajan ammattiin liittyvät mielikuvat, joita hän ei naisena koe täyttävänsä, ja samalla hänen omana unelmanaan hoivan ja huolenpidon ulottuvuuksien liittäminen nuorisotyöhön. Tätä pohdintaa Lina käy varsinkin ensimmäisten opiskeluvuosien aikana, ehkä siksi, että hänen omassa kotiseurakunnassaan työntekijät ovat olleet miespuolisia, mikä tosin alkaa olla harvinainen tilanne. Tällä hetkellä seurakuntien nuorisotyönohjaajista noin 64 % on naisia. Koulutukseen hakeneiden joukossa heidän osuutensa on vielä kasvamassa. Naisten osuus kirkon työntekijöistä onkin ollut kasvussa kaikissa tehtäväryhmissä (Monikasvoinen kirkko 2008, 270; Launonen 2006, 103). Kesätyöpaikassa toisen vuoden jälkeen myös Iina saa työtoverikseen naispuolisen työntekijän, josta tulee hänelle esikuva ja roolimalli:

Sillä oli hirmu kiva tapa tehdä työtä ja ehkä se oli myös kivaa, että se oli nainen, että näki, että, että millä tavalla niinku nainen tekee työtä kun se oli niinku ainut nuorisotyönohjaaja siellä.

Vaikka elämäkertomusaineistot siis ainakin joiltain osin tarjoavat mahdollisuuden myös sukupuolten välisten eroavuuksien tarkasteluun, vielä merkityksellisempää on kuitenkin yhtäläisyyksien hahmottaminen. Sekä naiset että miespuoliset opiskelijat pohtivat persoonansa soveltuvuutta kirkon nuorisotyöhön tai sosionomin työhön. Myös heidän ammatillisen kasvun prosesseissaan on paljon samankaltaisuutta, kuten aikaisempi tarkastelu osoittaa. Yhtäläisyyden korostamisen ajatus on myös tarinan päähenkilön nimen valinnalla: Krisse-nimeä on Eero Kiviniemen (2006) mukaan viime vuosina annettu sekä tytöille että pojille. (Kiviniemi 2006, 118–119.)

Krissen lapsuudenkoti ei ole uskonnollinen, mutta kristillisyyttä ei siellä myöskään kielletä. Tältä osin Krissen kokemus ei ole kovin poikkeava: E1-aineistossa 16 opiskelijaa 46:sta kertoo, ettei ole saanut kotonaan kristillistä kasvatusta. Näistä 16:sta kuitenkin kuusi on osallistunut seurakunnan kerhoon tai pyhäkouluun, joten kotona on kuitenkin suhtauduttu jol-

lain tavoin myönteisesti kristinuskoon. Kirkon nelivuotiskertomuksen mukaan 15–24-vuotiaiden ikäryhmästä noin 47 prosenttia on omasta mielestään saanut uskonnollisen kasvatuksen (Monikasvoinen kirkko 2008, 119). Vasta lukioaikana Krisse ymmärtää, että vanhemmat ovat tahtoneet ottaa etäisyyttä ankaraksi kokemaansa herätysliikekristillisyyteen. Nils G. Holm (2002, 164–168) toteaa, että ahtaan ja pakottavan uskonnollisuuden keskellä eläneet lapset edustavat usein aikuisina joko ateismia, syyllisyydentuntoista uskovaisuutta tai seuraavat saamaansa lapsuuden mallia samastuen uskonnolliseen ankaruuteen. (Ks. myös Kinnunen 1996, 124–125.) Krissen vanhemmat ovat ottaneet etäisyyttä lapsuutensa herätysliikeuskonnollisuuteen, mutta Krisselle on tärkeää, että lestadiolaisen mummon jäämistöstä löytyy sellaista, mistä hän löytää yhtymäkohtia omaan elämäänsä.

Samoin kuin Aapon ja Kaisan, myös Krissen tarinassa nousee esiin rippikoulun ja sen jälkeisen nuorisotyön merkitys. Krisse lähtee mukaan rippikouluun ja isostoimintaan, koska kaveritkin ovat siellä. Motiivit ovat siis samanlaisia kuin Niemelän (2002) tutkimuksessa, jossa rippikouluun liittyvissä odotuksissa painottuvat kaveriryhmään liittyvät tekijät. Rippikoululta toivotaan yhdessäoloa ja toimintaa ikätovereitten kanssa. (Niemelä 2002, 95.) Krissen sitoutuminen seurakuntaan kuitenkin jatkuu rippikoulun ja isostoiminnan jälkeenkin, vaikka prosessiin kuuluu myös omien rajojen hakemista. Lopulta kuitenkin nuortenilloissa, raamattupiireissä ja isoskoulutuksessa esillä ollut sisältö on se, mikä pitää Krissen seurakunnassa. Hän sanoo oivaltaneensa vähitellen, että kaiken ytimenä on Kristuksen sovitustyö. Myöhemmin Krisse pohtii kokemuksiaan seurakuntaharjoittelussa ja toteaa, että vapaan olemisen lisäksi nuorille pitäisi antaa ajateltavaa ja pureskeltavaa. Hän painottaa myös sitä, että kirkon nuorisotyö on hengellistä työtä. Nämä näkemykset juontuvat ilmeisesti omasta kokemuksesta kotiseurakunnan nuorisotyössä.

Kotiseurakunnan työntekijät rohkaisevat ja kannustavat kirkon nuorisotyön ohjaaja -opintoihin. Yhteys kotiseurakuntaan kuitenkin katkeaa opintojen alkaessa, eikä Krissellä ole sellaista mentorointisuhteen kaltaista liittymäkohtaa kotiseurakuntaan kuin Kaisalla. Myös Krissen kohdalla näyttää kuitenkin siltä, että kirkon nuorisotyön ohjaajien ammattiryhmään sosiaalistuminen alkaa jo ennen Diak-opintoja ja että tämän ammattiryhmän edustajat ovat oman seurakunnan työntekijöitä. Myös raamattukurssin puitteissa muodostunut ryhmä tarjoaa jonkinlaisen sosiaalistumisryhmän. Opinto-

jen alkuvaiheeseen mennessä Krise on omaksunut sellaisen käsityksen kirkon nuorisotyöstä, johon kuuluu raamatullisuus sekä nuorisotyön hengellisen puolen painottaminen. Krissen näkemykset ovat lähellä konservatiivista lähestymistapaa, jolle Niemelän (2004) tutkimuksen mukaan on ominaista Raamatun ottaminen vakavasti ja usein kirjaimellinen raamatuntulkinta. Konservatiivien mukaan kirkon tehtävä on julistaa evankeliumia, ja kritiikki kohdistetaankin usein siihen, että kirkon koetaan keskittyvän liian paljon muuhun kuin evankeliumin julistamiseen ja mukailevan liiaksi yhteiskuntaa. (Niemelä 2004, 268–269.)

Ero Kaisan tarinaan nähden muodostuu ensinnäkin siinä, että Krissen tarinassa läpi opintojen kantava voima näyttää olevan seurakuntanuoriaikana herännyt hengellisen kasvatustyön kutsumus, jonka näkökulmasta päähenkilö tarkastelee kaikkea koulutuksessa vastaantulevaa, niin sosiaalialan kuin kirkon alan sisältöjä, kun taas Kaisan tarinassa kantavaksi voimaksi muodostuu vähitellen kollegiaaliseksi muuttuva yhteys kotiseurakuntaan. Toiseksi Krissen kerronnassa nuorisotyötä määritellään hengelliseksi työksi tai kristilliseksi kasvatustyöksi, kun Kaisan tarinassa nuorisotyötä kuvataan nuorten kohtaamiseksi, ohjaamiseksi ja opettamiseksi.

Salmen (2001) tutkimuksen mukaan kristillisen vakaumuksen pohjalta nouseva kutsumustietoisuus on yksi merkittävimmistä vaikuttajista hengellisen työn työntekijöiden työmotivaation muodostumisessa. Tutkimuksessa nousi myös esille, että seurakunnan työntekijän kutsumustietoisuus on vahvasti sidoksissa hänen oman hengellisen elämän hoitamiseensa: kutsumustietoisuus merkitsee yleensä myös oman hengellisen elämän hoitamisen arvostamista. (Salmi 2001, 115, 176–177.) Jantusen (2004) tutkimuksen mukaan yli puolet nuorisotyönohjaajista koki olevansa kutsumustyössä, vähän yli neljännes ajatteli tehtävänsä ammattina ja noin kymmenesosa työnä. Muutamat vastaajat määrittelivät tehtävänsä muuten, esimerkiksi elämäntapana, itsensä toteuttamisena tai elämäntehtävänä. Jantunen toteaa myös, että nuorisotyönohjaajan asennoitumisella oman hengellisen elämän hoitamiseen – jumalanpalvelukseen, Raamatun lukemiseen ja rukoukseen – on merkitystä myös hänen työnsä kannalta. Työntekijä pyrkii siirtämään eteenpäin sitä, mikä hänelle on tärkeää. Jantunen kysyykin, onko seurakuntien nuorisotyö selkeästi kristillistä kasvatusta ja ovatko nuorisotyönohjaajat tietoisesti kristillisiä kasvattajia. (Jantunen 2004, 142–146.)

Krissen yhteys seurakuntaan opiskeluaikana toteutuu pääsääntöisesti am-

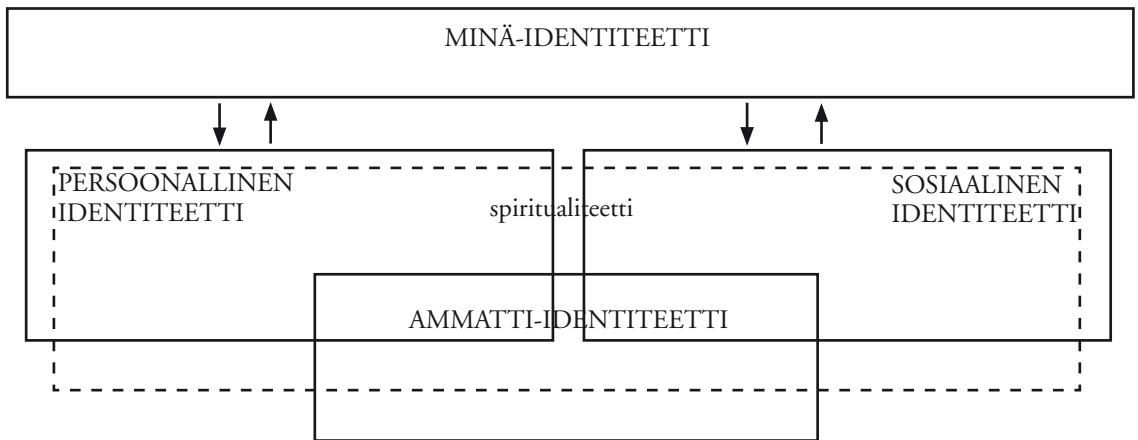
matillisuuden näkökulmasta, harjoittelun ja kesätöiden välityksellä. Tältä osin Krissen tilanne on samansuuntainen kuin Niemelän (2004) tutkimuksessa mukana olevilla seurakunnan työntekijöillä. Hänen mukaansa seurakuntatyössä ei pysty selkeästi erottamaan omaa aikaa työajasta eikä siten myöskään omaa uskonnonharjoitusta työhön kuuluvasta. (Niemelä 2004, 171–173.) Seurakunnan työntekijänä toimiminen on tukenut myös Krissen omaa hengellistä elämää.

Henkilökohtainen suhde omaan paikallisseurakuntaan sen sijaan jää rakentumatta, sillä Krissi ei ole tyytyväinen sen hengelliseen tarjontaan. Hän on omien sanojensa mukaan kriittinen ja vanhoillinen. (Vrt. Niemelä 2004, 268–269.) Spiritualiteetin yhteisöllinen ulottuvuus toteutuu Krissellä pienessä uskovien ystävien muodostamassa ryhmässä ja oppilaitoksen tarjoamassa hartaus- ja jumalanpalveluselämässä. Krissen kerronnassa nousee merkittäväksi omaan henkilökohtaiseen uskoon liittyvä kuvaus: jo seurakuntanuorena hän rukoili ja luki Raamattua, ja tämä jatkuu myöhemmin, kun esimerkiksi oma ja läheisen sairastuminen tekevät elämäntilanteesta raskaan ja haasteellisen. Niemelän (2004) tutkimuksen mukaan seurakunnan työntekijät rukoilevat aktiivisemmin kuin tavalliset suomalaiset. Seurakuntien työntekijöistä 15 prosenttia lukee Raamattua päivittäin ja 44 prosenttia vähintään kerran viikossa. (Niemelä 2004, 168–170)

Heikkisen (2001) ja Jokisen (2002) esittämää kaaviota mukailien ja täydentäen Krissen persoonallisen, sosiaalisen ja ammatillisen identiteetin sekä spiritualiteetin välinen suhde voitaisiin kuvata seuraavan kuvion 16 avulla:

Krissen spiritualiteettia koskevassa kerronnassa painottuu yksilöllisen uskon ulottuvuus, joka ilmenee keskeisesti persoonallisen identiteetin alueella. Yhteisölliseen uskoon liittyvä kuvaus jää kerronnassa vähemmälle. Spiritualiteetti ilmenee kyllä myös sosiaalisen identiteetin alueella, mutta pääsääntöisesti ammatillisen identiteetin kautta.

Opintojen puolivälissä, sosiaalialan harjoittelun aikana, Krissi sairastuu. Hän kuvaa sairastumista ensin šokiksi, mutta siitä selviämisen jälkeen lepäminen tuntui hyvältä. Samaan aikaan elämässä oli myös muita ongelmia, ja Krissi sanoo, että nämä asiat johtivat häntä rukoilemaan ja lukemaan Raamattua. Hänninen (1999) käyttää sisäisen tarinan käsitettä kuvatessaan sairauden tuomaa elämänmuutosta. Sisäinen tarina on hänen mukaansa tajunnallinen tulkintamalli, jonka avulla ihminen jäsentää itselleen elämäntilannettaan, määrittelee identiteettinsä, arvonsa, tavoitteensa ja asemansa

KUVIO 16. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Krissen tarinassa Heikkistä (2001) ja Jokista (2002) mukailten

suhteessa muihin ihmisiin. Sisäinen tarina voidaan nähdä myös toimintaa suuntaavana moraalisen kompassina. Sairaustilanteelle annettu tarinallinen tulkinta ohjaa yksilön toimintaa: taisteleeko hän sairautta vastaan, alistuu-ko siihen vai tulkitseeko hän sen kutsuksi elämänmuutokseen. (Hänninen 1999, 130–135.) Krissen tarinassa sisäinen tarina jäsentää sairautta Jumalan johdatuksena. Sairaus pysäyttää, mutta tuo samalla mahdollisuuden sille, että opiskelukiireiden keskellä löytyy aikaa levolle ja hengellisen elämän syventämiselle. Löyttyniemen (2004) lääkäri-identiteettiä ja sukupuolta tarkastelevassa tutkimuksessa nousee esille sairauden merkitys elämää muuttavana ja myös uraan vaikuttavana tekijänä. Lääkärin oma sairaus voi auttaa ymmärtämään sairastamisen ongelmaa uudella tavoin ja tehdä työn entistä mielekkäämmäksi. Oireilevasta ruumiinosasta voi myös tulla eräänlainen sensori, tunteiden sija ja tulkitsija. (Löyttyniemi 2004, 211–220.)

Krissen tarinan loppuosassa nousee esille väsyminen yhtäältä työhön ja toisaalta ”uskovaisena elämiseen” ja toisten sille asettamiin määritelmiin. Opiskelun ja työn yhteensovittaminen vaatii veronsa, mutta myös kirkon nuorisotyön sisällöllinen haasteellisuus kuormittaa. Tämä on johtanut Krissen pohtimaan, jaksako hän tehdä kasvatustyötä nuorten parissa. Kauppinen ja Rantama (2003) toteavat, että ammatillisen uupumuksen esivaiheessa työntekijä alkaa kokea itsensä epävarmaksi työtehtävissä, jotka aikaisemmin ovat

sujuneet ongelmitta. Uupumiseen liittyy myös kynnisyttä. Työuupumuksen takia sairauslomalla olleet seurakuntien hengellisen työn tekijät kokivat muita työntekijöitä useammin uupumisen keskeiseksi syyksi työn kuormittavuuden lisääntymisen. Työmäärä oli lisääntynyt ja työtehtävät olivat laaja-alaistuneet. (Kauppinen & Rantama 2003, 48–52.)

6.7 Julistajan tarina (Julia)

Hengelliset asiat ovat olleet mun elämässäni mukana jollain tavalla lapsuudesta saakka. Kun olin 12-vuotias, äitini tuli uskoon ja lähti mukaan yhteiskristilliseen toimintaan. Myöhemmin myös isä osallistui siihen. Siinä vaiheessa halusin itse pitää aika selvänä sen eron, että mun uskoni on mun oma juttuni eikä liity vanhempiini. Mä koin kuitenkin Jumalan kutsuvan lähempään suhteeseen, mutta en oikein uskaltanut antautua. Olin kyllä mukana Kansanlähetyksen lasten leireillä ja myös omassa seurakunnassa. Sisälläni tiesin haluavani elää Jumalalle. Tämä ehkä vaikutti siihen, että en lähtenyt mukaan joidenkin ystäväni kaljakokeiluihin ja vähitellen ystäväpiiri vaihtui. Vanhempien tapa uskoa on myös vaikuttanut sen, että koen jollain tavalla olevani vapaa sellaisesta ajattelusta, että kristittyjen välillä olisi jotain raja-aitoja.

Rippikoululeiriltä mä odotin paljon: uskovia ystäviä, uutta tietoa ja seurakuntayhteyttä - ja kaikkia näitä myös sain. Sen jälkeen oli aika luontevaa jäädä seurakuntaan ja olinkin toiminnassa mukana aika aktiivisesti; pidin raamattupiiriä ja aloitin ylistysillat. Jossain vaiheessa luterilainen seurakunta tuntui jopa ”liian kuivalta” ja kävin helluntai-seurakunnan tilaisuuksissa. Kotiseurakunnassa oli siihen aikaan herätystä ja monia nuoria tuli uskoon.

Hain Diakiin opiskelemaan nuorisotyötä, kun en oikein muutakaan keksinyt. Vaikka pääsin ekassa haussa sisälle, päätin kuitenkin viettää välivuoden ja menin vuodeksi Ryttylään Kansanlähetysohjelmaan. Sinne hakeutuminenkin oli johdatusta. Satuini vain kerran yhteen gospel-konserttiin, jota Kansanlähetyksen nuorisotiimiläiset olivat olleet järjestämässä ja kun juttelin heidän kanssaan, he lupasivat lähet-

tää mulle hakupaperit. Siitä vuodesta tuli kasvun ja sanaan juurtumisen aikaa. Tiimivuoden merkitystä on hankala ilmaista sanoin. Ehkä parhaiten sitä kuvaa täydellinen antautuminen, halu koko elämällään palvella Jumalaa – ja vain Jumalaa. Olihan se sellaista hitsautumista ja tosi voimakasta oppimista, kun ollaan 24/7 samojen ihmisten kanssa. Ihminen hioo ihmistä ja välillä kipinät lentää enemmän ja välillä vähemmän. Osaa tuon vuoden sadosta ei varmaan edes hahmotakaan. Ryttylän vuoden jälkeen tuntui siltä, etten vielä ole Diakiin valmis ja pidin vielä toisen väli vuoden. Tein töitä ja osallistuin aktioille ulkomaille. Myös se aika oli hengellisesti merkittävää. Siihen sisältyi paljon rukousta ja pieniä ihmeitä. Aktiosta jäi sellainen ajatus, että haluaisin tehdä tulevaisuudessa työtä ulkomailla.

Eka vuosi Diakissa toi mukanaan seurakuntakriisin. Sen juuret ovat ehkä jo Ryttylän-vuoden ajoissa, kun opettelin kokonaisvaltaista antautumista Jeesukselle. Kriisi ei ole kohdistunut luterilaisuuteen tai kasteeseen tai mihinkään sellaiseen, mitä ehkä yleisesti ajatellaan seurakuntakriisiin kuuluvan. Olen lähtenyt liikkeelle ihan alkulähteiltä, siitä, mitä seurakunta tarkoittaa, mitä se alussa oli, ja toteuttaako mikään seurakuntamalli nykyään apostolista mallia seurakunnasta. Mietin, voinko ylipäätään opiskella kirkon virkaan, kun koko kirkko organisaationa näytti olevan vastoin Raamatun opetusta.

Tästä kriisistä en koulussa juurikaan puhunut, vain aivan läheisimmät opiskelukaverit tiesivät siitä. Joskus, kun kerroin kriisistä joillekin tutuille, siitä seurasi aikamoista ihmettelyä. Halusin olla koko jutun kanssa varovainen. Ehkä se on itsesuojeluvaistoa. Mä jossain määrin arvaan, mitä siitä esimerkiksi seuraisi, jos mä kyselisin omassa opiskeluryhmässäni, miksi vaan pappi saa jakaa ehtoollista, vaikka siihen ei löydy suoraan ohjeistusta Raamatusta.

Varovaisuudesta seurasi sitten joitakin vähän hankalia tilanteita. Keran luennolla piti ryhmäkeskustelussa pohtia, miten kehittäisi seurakunnan kasvatustoimintaa. Ryhmässä oli mukana yksi opiskelukaveri, joka tiesi tästä mun kriisistäni ja mun oli hyvin vaikea osallistua keskusteluun.

Kriisin keskellä entistä tärkeämmäksi tuli henkilökohtainen yhteys Jeesukseen. Viime aikoina olen kokenut, että Jumala vetää yhä useammin viettämään hetkiä kanssaan. Rukous, Sana, Jeesuksen kanssa keskusteleminen on aika pitkälti se pohja jolle koko elämäni rakentuu tai jolle sen kaipaisin aina vain enemmän rakentuvan.

Ensimmäisen vuoden aikana Diakissa oli mun mielestäni aika vähän kristillisen kasvatuksen sisältöjä – enemmänkin psykologiaa, kasvatustiedettä ja sosiaalialan opintoja. Sosiaalialan luennot ovat mun mielestä olleet kiinnostavia ja olen oppinut paljon kiinnostavia asioita esimerkiksi perheisiin ja lapsiin liittyen. Itse asiassa ekan vuoden aikana alkoi tuntua, että sosionomi-puoli voisi ollakin sitä, mihin mä ai-on suuntautua.

Ekan harjoittelun tein päiväkodissa ja se oli positiivinen yllätys. Vastoin ennakkokäsityksiäni tulin hyvin toimeen lasten kanssa. Tästä huolimatta ekan vuoden aikana tuli usein pohdittua, onko Diak mun paikkani. Opiskelu on kuitenkin koko ajan sujunut aika hyvin ja tenttien arvosanat ovat olleet yllättävän hyviä. Ehkä tässä kuitenkin lopulta on koko ajan ollut sellainen tunne, että Diak on se paikka, johon Herra on mut tuonut ja jostain syystä haluaa, että mä olen siellä. Sitä paitsi mä arvostan todella tämän koulun opettajia ja hyvää raamattuopetusta ja yhteisöllisyyttä.

Meillä on opiskeluryhmässä monenlaisia ihmisiä ja näkemyksiä, ja välillä on aika kiivastakin mielipiteiden vaihtoa. Meidän piti jossain vaiheessa pitää kriisipalaverikin, kun monet kokivat, että ilmapiiri on hengellisesti ahdistava. Siinä palaverissa tuli sellaista palautetta, että silloin kun puhutaan sosiaalialan asioista, pitäisi puhua vain niistä, eikä tuoda hengellisyyttä niihin. Se oli just sellasta, mistä mä kärsin tosi paljon. Musta on käsittämätöntä, että ne pitäisi eritellä. Kaiken kaikkiaan se palaveri oli kuitenkin hyvä. Mä opin, että asiat eivät sorru, vaikka en avaakaan suutani. Voin myös antaa asioiden olla. Jos joku puhuu homoavioliittojen puolesta, voin olla hiljaa. Olen ehkä myös ruvennut ajattelemaan, että kaikki asiat eivät ole niin mustavalkoisia

ja sen takia mä itse en mielelläni lajittele ihmisiä, että tuo on liberaali ja tuo konservatiivi. Tiedän kyllä, että minut moni näkee konservatiivina. Nyt kun olen alkanut lukemaan Raamattua ehkä vähän uudesta näkökulmasta, olen alkanut myös ymmärtämään sitä, että ehkä ei ole kysymys siitä, minkä verran mä itse jaottelen ihmisiä johonkin liberaali-laareihin tai mihinkään. Että mä vaan voin rakastaa niitä ihmisinä, ja siinä se.

Toisen vuoden syksyllä oli seurakuntaharjoittelu ja sen aloittaminen tuntui tosi haasteelliselta. Mun oli vaikea mennä harjoitteluun, koska en itse uskonut niihin asioihin joita siellä tehdään. Sitten kun lopulta kävin seurakunnassa tutustumiskäynnillä, niin se olikin hätkähdyttävää, kun siellä puhuttiin kerhoista ja klubeista ja kaikenlaisista aktiviteeteista ja toiminnasta, mutta ei oikeastaan Jumalasta. Ehkä mä tavallaan ymmärrän senkin, että se jollain lailla kulkee siinä mukana, mutta kuitenkin se oli aika pysäyttävää. Sain myös siinä tapaamisessa tietää, että yksi työtehtävistä on sählykerhon vetäminen ja mä toivoin todella, ettei mun olisi tarvinnut mennä sinne. Toisaalta tuntui tosi hyvältä se ajatus, että pystyn tapaamaan niitä nuoria ja kenties olemaan heille esimerkkinä.

Siitä harjoittelusta jäikin sitten lopulta turhautunut olo. En voinut olla vertaamatta harjoittelupaikan nuorisotyötä oman kotiseurakunnan nuorisotyöhön, jossa rukoihtiin ja luettiin Raamattua. Harjoittelupaikassa toiminta oli vaan aktiviteettien tarjoamista ja sisältö jäi tosi vähäiseksi.

Onneksi keväällä alkoi Mielenterveys ja päihteet -opintokokonaisuus ja se avasi ammatillisuutta aivan uudella tavalla. Huomasin, kuinka laaja sosiaaliala onkaan, ja kuinka paljon siihen liittyy ja mitä voi oppia. Vapauttava oivallus oli, että vuorovaikutustaidotkin ovat opetettavissa. En olekaan kahlittu omiin käyttäytymismalleihin vaan ammatillisuuden kautta saan laajempaa kuvaa ja taitoa. MP-harjoittelun tein lastenkodissa ja tykkäsin siitä tosi paljon. Se oli haasteellista ja ihanaa. Sen kevään aikana mulle alkoi hahmottua, että haluan tehdä työtä sosionomina. Pääsisin siinä työssä tavoittamaan ihmisiä,

jotka eivät tunne Jeesusta. Ei nyt niin, että menisin tulevaan työpaikkaan evankelioimaan, mutta elämään omaa elämääni ja sitä kautta todistamaan. Jos vaihtoehtona on järjestää seurakunnassa 12-vuotiaille sählyä kerran viikossa tai sitten olla valona ja suolana jossain lastenkodissa ja elää niiden rikkinäisten nuorten parissa, niin kyllä mä valitsen jälkimmäisen.

Mä ajattelen, että kun Jeesus sanoo Jumalan valtakunnan olevan sisäisesti meissä, niin ihan mikä tahansa työ, mitä mä teen, on Jumalan valtakunnan työtä. Mä en erittele sillä tavalla, että on olemassa erikseen joku hengellinen työ tai epähengellinen työ.

Harjoittelussa muhun teki vaikutuksen henkilökunnan kunnioittava suhtautuminen nuoriin. Ehkä itsekkin opin jotain siitä, miten heitä tulisi kohdata tasa-arvoisesti ja rakkaudella, mutta kuitenkin pitäen kiinni säännöistä ja asettaen riittävästi rajoja. MP-jakson kautta oikeasti ajattelen löytäneeni sen, mihin mua kutsutaan. Lastensuojelu on mun haaveammattini tällä hetkellä. Tulevaisuuteni on siis toivottavasti lastensuojelussa, mielellään nuorisokotityyppisessä paikassa.

Seuraavana kesänä menin seurakuntaan töihin. Mun tehtävänä oli esimerkiksi riparilla valmentaa isosia raamattuhetkien vetämiseen. Oli hämmentävää, miten vähän isokset tiesivät Raamatusta. Ekassa kokouksissa mä pyysin heitä avaamaan Markuksen evankeliumin ja silloin joku heistä kysyi, löytyykö tää Markus Vanhasta vai Uudesta testamentista. Mä ajattelin, että aijaa, mä oon tällaisessa maailmassa.

Mutta mä elin siinä riparilla omaa elämääni Jumalan kanssa ja vähitellen ne nuoret rupes kyselemään multa asioita. Kerran, kun yhdessä iltahartaudessa rukoilin hiljaa kielillä, kaksi isosta tuli kysymään multa, että mikä juttu toi on. Mä kerroin, että on sellainen kielillä puhumisen armolahja ja siitä puhutaan Raamatussa ja selitin lyhyesti heille siitä.

Juttelin sen kesän aikana paljon yhden toisen nuorisotyönohjaaja-opiskelijan kanssa, joka opiskeli toisessa yksikössä. Hän oli ollut siinä seurakunnassa aiemminkin ja sanoi, että niissä nuorten porukois-

sa on tosi iso juttu sanoa itseään uskovaiseksi. Myöhemmin sillä riparilla yks isostyttö tuli sanomaan mulle, että kyllä hänkin välillä rukoilee ja yks poika kertoi olevansa uskossa, vaikka ei ole asiasta ker-tonut edes porukoilleen. Musta on surullista, jos riparillakin pitää jo-tenkin salata uskonsa.

Oli kyllä tavallaan ihanaa, että voin kohdata niitä ihmisiä. Se työ avasi mulle sitäkin, että oikeasti on tosi paljon myös mahdollisuuksia. Kyl-lä Jeesus voi kutsua jonku sinne tekemään työtä. Mutta samalla mua pelottaa se kyynisyys, mitä mä esimerkiksi näin nuorisotyöntekijöis-sä. Mä voin kuvitella että he ovat aloittaneet intoa täynnä, mutta ovat vuosien mittaan kyynistyneet. Mä en halua, että mulle käy niin.

Yksi pitkäaikainen unelma toteutui kolmannen vuoden syksyllä, kun pääsin kansainväliseen harjoitteluun Kaukoitään kämppikseni kans-sa. Me luovuttiin vuokra-asunnosta jo kesällä ja säästettiin matkaan. KV-harjoittelu vahvisti halua tehdä joskus lähetystyötä. Se kutsumus mulla on ollut jo aika kauan. Itse asiassa luin Juureni-tehtävää tehdes-sä vanhoja päiväkirjoja ja sieltä paljastui, että olen jo ala-asteella haa-veillut lähteväni lähetystyöhön Afrikkaan. Koulussa oli ollut joku lä-hetti kertomassa omasta työstään ja se teki minuun vaikutuksen.

Kai sitä voi sanoa lähetyskutsumukseksi. Mutta siis en mä koe, et-tä tarvitsen välttämättä jotain lähetysjärjestöä tehdäkseeni lähetystyö-tä. Ehkä siinäkin on se, että menen mä minne vaan, niin se on lähe-tystyötä. Jollain tavalla tuntuis ajan hukkaamiselta mennä istumaan vuodeksi jonnekin lähetyskurssille, kun mä voisin ihan hyvin mennä ja työskennellä sosionomina suoraan jossain vaikka Arabiemiraattien orpokodissa. En välttämättä myöskään haluaisi vain yhteen maahan, vaan nähdä monia eri kulttuureja ja maita. Luin joku aika sitten Äi-ti Teresasta ja se inspiroi mua ihan valtavasti. Se ihminen on ihan oi-keasti luopunut kaikesta ja muuttanut sinne slummiin niiden ihmis-ten kanssa. No tämä on nyt tosi suurellista sanoa – mutta tavallaan se on jotain sellaista, mitä mäkin haluaisin tehdä ja joka vetää mua. Mä haluaisin antaa koko elämäni sellaiseen.

Mä olen tässä opiskelun aikana tietoisestikin ottanut etäisyyttä kirkkoon. Välillä olin tosin aika aktiivisestikin mukana verkostoseurakunnan toiminnassa, mutta nyt se on jäänyt. Olen aika kriittinen kirkkoa kohtaan. Sen toiminta tuntuu aika väljähtyneeltä. En ajattele myöskään voivani tehdä töitä kirkossa. Kysymys ei ole siitä, etteikö mulla olisi uskoa. En vaan voi osallistua sellaiseen, minkä uskon murenevan omiin sääntöihinsä ja traditioihinsa. Mä haluaisin, että ihmiset lähtisivät kirkosta ja eläisivät elämäänsä niin, että muutkin näkisivät siinä jotain erityistä sen sijaan, että nyt huokaillaan se puolitoistatuntinen kovilla kirkon penkeillä ja lihotaan hengellisesti ylipainoisiksi eikä ikinä tuoda ketään Jeesuksen luo tai opetuslapseuteta ketään. Ajattelen, että mut on kutsuttu elämään yhteyttä todeksi niin kuin apostolit sen tekivät: kantamaan toisia ja olemaan kannettavana; jakamaan elämää, parantamaan sairaita ja pitämään huolta orvoista ja leskistä; puheen sijaan elämään uskoani todeksi.

Mun mielestä tärkeintä tulevassa työssäni on rakkaus. Mä haluaisin rakastaa nuoria ja olla vierellä kulkijana. Haluaisin ainakin jollain tasolla olla rohkaisemassa ja kannustamassa sellaseen aitoon ja vapaaseen Jeesuksen seuraamiseen. Kymmenen vuoden päästä näen itseni ulkomailla, mutta sielläkin toivottavasti sellaisessa paikassa, missä voisin rakastaa sellaisia nuoria jotka eivät ole sitä rakkautta saaneet.

Yksi teema, mitä olen viime aikoina paljon miettinyt, on oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen. Haluaisin omassa elämässäni enemmän ymmärtää sitä, miten voisin toimia oikeudenmukaisesti. Utta näkökulmaa tähän on antanut se, että olen ollut vapaaehtoisena mukana ihmisoikeusjärjestössä.

Uskovien yhteys on toteutunut siinä muutaman tytön kimppakämpässä, jossa asun. Kämpvikset ovat olleet mulle tiettyssä mielessä seurakunta, sillä heidän kanssaan on voinut jakaa hengellisiä asioita. Se on varmaan yks suurimpia juttuja, mistä olen saanut oppia.

6.8. Kommentit Julistajan tarinaan

Julian tarinassa merkittäväksi nousevat varhaisnuoruudessa saadut kristilliset vaikutteet. Äidin uskoon tulemisen ja vanhempien uskonnollisuuden ilmenemisen muodot ovat jollain tavoin suunnanneet myös Julian uskominen tapaa, vaikka hän sanookin, että halusi tehdä itse omat valintansa. Kinnunen (1996) pitää 12 vuoden ikää voimakkaana taitekohtana, jolloin lasta ei enää huvita lähteä vanhempiensa mukana joka paikkaan. Silloin myös seurakunnasta pitäisi voida löytää sellaista toimintaa, joka vastaisi varhaisnuoren tiedollisia, toiminnallisia ja elämyksellisiä tarpeita. (Kinnunen 1996, 101–102.) Julia löytää näitä omasta seurakunnastaan mutta myös Kansanlähetyksen varhaisnuorisotyöstä.

Rippikoulu on Julialle myös tärkeä kokemus, joskaan ei samankaltainen ratkaiseva muutoskohta kuin esimerkiksi Kaisan ja Krissen tarinoissa. Julia löytää kuitenkin rippikoulusta kaikkea sitä mitä odottaakin: uskovia ystäviä, uutta tietoa ja seurakuntayhteyttä. Niemelän (2002) rippikoulun laatua koskevan tutkimuksen mukaan nuorten rippikouluryhmään liittyvissä odotuksissa painottuvat kaveriryhmään liittyvät tekijät. Tutkimukseen osallistuneista nuorista 44 prosenttia odotti rippikoululta uusia ystäviä. Sen sijaan uskonnolliset odotukset olivat nuorilla hyvin vähäisiä. Esimerkiksi lisää raamattutuntemusta odotti vain 10 prosenttia ja mielenkiintoista opetusta 17 prosenttia vastanneista. Tutustumista oman seurakunnan nuorisotyöhön odotti melko paljon tai paljon noin 15 prosenttia nuorista ja tutustumista omaan seurakuntaan melko paljon tai paljon vain 10 prosenttia. (Niemelä 2002, 87–89, 95–99.) Niemelän tuloksiin verrattuna tiedon lisäämiseen ja seurakuntayhteyden muodostumiseen liittyvine odotuksineen Julia edustaa vähemmistöä.

Rippikoulun jälkeen Julia osallistui seurakunnan nuorisotyöhön. Hän veti raamattupiiriä ja oli mukana toteuttamassa ylistysiltoja. Hän kertoo, että seurakunnassa oli herätystä ja nuoria tuli uskoon. Tästä huolimatta hän toteaa kotiseurakunnan tilaisuuksien tuntuneen liian ”kuivilta”. Niinpä hän osallistui myös helluntaiseurakunnan tapahtumiin. Julian kuvaus kotiseurakunnastaan luo käsityksen, että seurakunnassa vaikutti karismaattinen liike. Liikkeessä korostetaan Pyhän Hengen lahjoja, esimerkiksi sairaiden parantamista, profetoimista ja kielilläpuhumista. (Monikasvoinen kirkko 2008, 254; ks. myös Antola 2007, Koivisto 2007 ja Juntunen 2007.) Karismaatti-

suuden ideaan kuuluu, että kaikki armolahjat ovat kaikkien kristittyjen tavoiteltavissa. (Hovi 2007, 60). Heino (1997, 61–62) nostaa liikkeen tunnusomaisiksi piirteiksi edellisten lisäksi myös rukouselämän voimistumisen sekä maallikkotoiminnan kasvun. Hän tuo esille myös karismaattisen liikkeen alkuvaiheen yhteydet helluntaiseurakuntiin. Myös Löytty (2004) kuvaa karismaattisessa liikkeessä mukana olleiden kirkon työntekijöiden ja maallikoiden yhteyksiä helluntaiseurakuntien edustajiin. Alusta alkaen luterilaisen kirkon piirissä tapahtuneelle karismaattiselle liikehdinnälle on kuitenkin ollut tunnusomaista kirkon sisällä toimimisen korostaminen. Yksittäiset kristityt ovat kuitenkin osallistuneet toimintaan yli seurakunta- ja kirkkokuntarajojen. (Löytty 2004, 26–27, 82–83). Luterilaisen kirkon piirissä Hengen uudistus kirkossamme -liikettä ovat Heinon mukaan varauksettomimmin tukeneet Kansan Raamattuseura, Evankelisluterilainen Kansanlähetyks ja Suomen Raamattuopisto (Heino 1997, 62).

Hovi (2007) toteaa, että karismaattisuus ja helluntaisuus ovat menestyneimmät herätysliikkeet 1900-luvulla. Ne ovat moderneja ilmiöitä, joiden juuret juontuvat valistuksen ajatuksiin ja joista voidaan löytää sukulaisuutta sekä rationaalisuudelle, individualismille että pietismille. (Hovi 2008, 56.) Colemanin (2000) mukaan karismaattista, protestanttista liikehdintää voidaan pitää eräänä esimerkkinä globalisaatiosta.

Myös Julian tarinassa ilmenee seurakunta- ja kirkkokuntarajat ylittävää kristillisyyttä. Kun oman seurakunnan toiminta ”tuntuu kuivalta”, hän osallistuu myös helluntaiseurakunnan toimintaan. Ilmeisesti ”kuivuudessa” on kysymys siitä, että yliluonnolliset armolahjat (kielilläpuhuminen, profetoiminen ja sairaiden parantaminen) saivat vähemmän sijaa evankelisluterilaisessa kotiseurakunnassa kuin helluntaiseurakunnassa. Myöhemmin tarinassa käy ilmi, että Julialla on kielilläpuhumisen armolahja, jota hän myös käyttää oman hengellisen elämänsä rakentumisessa. Karismaattisessa liikkeessä ylistykseen liittyikin läheisesti kielilläpuhuminen. Se voidaan kuvata tapahtumaksi, jossa kristitty ihminen rukoilee puhuen hänelle entuudestaan tuntematonta kieltä – joko yliluonnollista puhetta tai jotain tunnettua kieltä. Ihminen kykenee kontrolloimaan kielilläpuhumista esimerkiksi aloittamalla tai lopettamalla sen halutessaan tai puhumalla hiljaa tai kovaa. Kielilläpuhuminen on tarkoitettu kristityn rukouselämään henkilökohtaiseksi rakentumiseksi. (Ahonen 2003, 143–144.)

Siirtyminen kotiseurakunnan nuorisotyön piiristä Kansanlähetysoipiston

hengelliseen ilmapiiriin sujuu mutkattomasti. Opistossa vietetty aika näyttää vahvistaneen paitsi henkilökohtaista suhdetta Jumalaan myös lähetyskutsumusta ja tahtoa antautua Jumalan johdatukseen. Se on lisäksi opettanut yhteisöllistä elämäntapaa. Myös muissa kuin Julian tarinan muodostavissa elämäkertomuksissa kuvataan samanlaisia kokemuksia. Koko tutkimusaineiston perusteella Kansanlähetysopisto näyttää muodostuvan myös merkittäväksi kirkolliseen koulutukseen hakeutumisen väyläksi. Nuorisotyönohjaajakoulutukseen hakeutuneista 46 opiskelijasta seitsemän on ollut mukana Kansanlähetysopiston nuorisotiimissä, raamattukurssilla tai kansainvälisyyslinjalla.

Julian tarinassa spiritualiteetin kuvauksessa kokonaisuudessaan painottuu vahvasti persoonallisen uskon ulottuvuus, mutta tämän rinnalla tarinassa esiintyy myös yhteisöllisen uskon ulottuvuus. Yhteisöllisyyden merkitys tulee esille esimerkiksi opistossa vietetyn ajanjakson kuvauksessa. Diakopintojen aikana Julialle merkittävä kristittyjen yhteisö muodostuu samassa asunnossa asuvasta muutamasta ystävästä.

Keskeistä oman spiritualiteetin toteuttamisessa on ”yhteys Jeesukseen”, rukous ja Raamatun lukeminen. Hengellistä elämää kuvatessaan Julia puhuu myös antautumisesta. Julian tarinassa painottuu yhtäältä uskon kokemuksellisuus ja toisaalta Raamattuun sitoutuminen. Niemelä (2004) nostaa tutkimuksessa esille kuusi kehyskertomusta, jotka kuvaavat kirkon työntekijöiden erilaisia kokemuksia uskosta. Julian tarinassa on eniten yhtymäkohtia Oikeaan oppiin -kehysker-tomuksen kanssa, mutta siinä on samankaltaisuutta myös Kokemuksen kannattelemana kehyskertomuksen kanssa. Oikeaan oppiin -kehyskertomuksessa keskeistä on pyrkimys totuuteen ja oikeassa opissa pysymiseen. Kehyskertomusta edustavat ovat taustaltaan fundamentalisteja. Sana fundamentalismi juontuu latinan sanasta fundamentum, perustus. Sen lähtökohdat ovat 1900-luvun alun Yhdysvalloissa, jossa ryhmä konservatiiveja otti käsitteen käyttöön puolustaakseen uskoaan liberaaliteologiaa vastaan. He halusivat puolustaa Raamatun auktoriteettia, Jeesuksen jumalallisuutta sekä Jeesuksen neitseellistä syntymistä kristinuskon keskeisinä elementteinä. (Väisänen 1998; Hovi 2007, 57.) Niemelän tutkimuksessa taustaltaan fundamentalistiset ovat totuuden etsimisessään joutuneet henkilökohtaiseen ristiriitaan kirkon opin kanssa. (Niemelä 2004, 213–214.) Kokemuksen kannattelemana -kehyskertomuksessa puolestaan nousee esille uskonnollisten kokemusten merkitys. Ne kannattelevat uskoa vielä

vuosienkin jälkeen. Tämän kehyskertomuksen edustajat painottavat jatkuvaa rukouksessa elämistä ja Kristuksen julistamista. Raamattu on erehtymättömä Jumalan sana. Kehyskertomuksessa nousee esille myös yhteiskristillisyyden merkitys. (Niemelä 2004, 223–230.)

Julian tarinassa tärkeäksi muodostuu sitoutuminen Raamatun tutkimiseen ja eläminen sen oppien mukaisesti. Ilmeisesti Julian Raamatun opiskelun juuret ovat jo kotiseurakunnan nuorisotyöhön osallistumisen ajoilta, jolloin hän piti raamattupiiriä. Myös Kansanlähetysohistossa vietettyyn aikaan on kuulunut Raamatun opiskeleminen (Kansanlähetysohisto 2008) Kansanlähetyksen raamattunäkemyksen mukaisesti. Herätysliikkeen ohjelmajulistuksen alussa nostetaan esille uskonpuhdistuksen raamattuperiaatte: ”Raamattu on uskon, elämän ja opin perusta ja ylin ohje”. Raamatullisuuden katsotaan merkitsevän ”positiivisen, raamatullisen teologian korostamista ja Raamatun sanomasta elämistä sekä toisaalta liberaalin, Raamattuun epäilevästi tai kriittisesti suhtautuvan teologian hylkäämistä”. (Suomen evankelisluterilainen Kansanlähetysohisto 2008.)

Myös Julian tarinassa Raamattu on elämän ja opin perusta ja elämän ylin ohje. Raamatun auktoriteetti tulee esille esimerkiksi hänen seurakuntaan liittyvässä pohdinnassaan. Julia löytää Raamatusta kuvausta seurakunnan toiminnasta, mutta se ei vastaa hänen mielestään tämänhetkistä todellisuutta. Tästä seuraa ristiriita ja tietoisien etäisyyden ottaminen kirkkoon. Myös Niemelän (2004) tutkimuksessa Oikeaan oppiin -kehyskertomuksen edustajat olivat joutuneet ristiriitaan kirkon opin kanssa ja jopa kysymään, kannattaako ylipäätään valmistua kirkon töihin, jos omaa vakavia ristiriitoja suhteessa oppiin. Ristiriita on johtanut myös joidenkin työtehtävien jättämiseen. (Niemelä 2004, 214–215.) Julian tarinassa päähenkilö joutuu seurakuntaa koskevan kriisinsä takia miettimään, voiko opiskella kirkon virkaan, kun koko kirkko organisaationa näyttyy hänestä Raamatun sanan vastaisena. Tämä on myös yksi syy siihen, että Julia jo ensimmäisen opiskeluvuoden aikana alkaa suuntautua sosionomin työhön.

Seurakuntakriisin kuvauksessa kulminoituvat Julian tarinalle keskeinen persoonallisen uskon ulottuvuus ja yksilöllinen uskon toteuttamisen idea. Oma henkilökohtaisen uskon näkemys ohittaa institutionaalisen uskonnollisuuden. Tältä osin Julian voisi ehkä sanoa edustavan myös uudenlaista spiritualiteettia, jossa painopiste on nimenomaan subjektiivisessä kokemuksessa ja yksilöllisessä uskon ilmentämisessä (vrt. Heelas & Woodhead

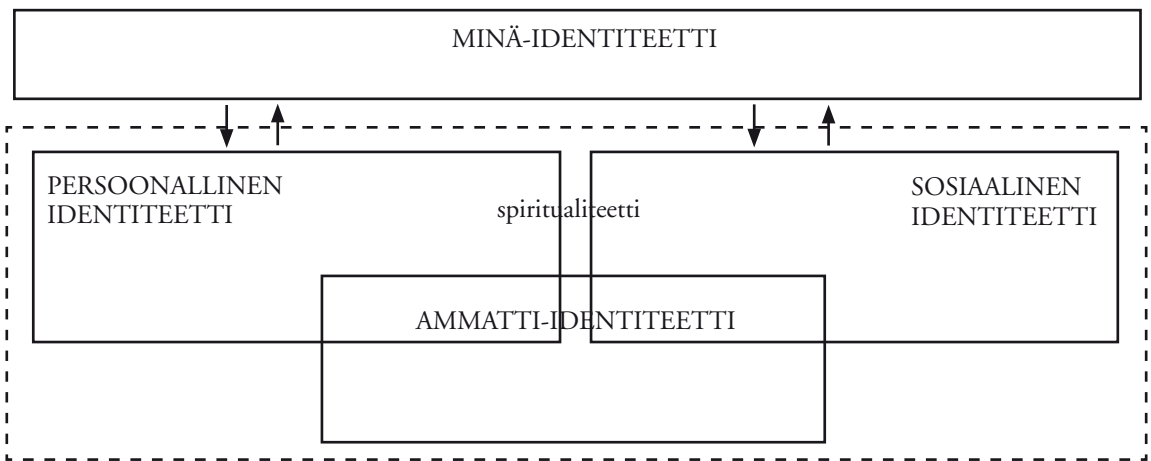
2005, 2–4) ja joka ilmenee haluttomuutena sitoutua uskonnollisiin instituutioihin. Kun uskonto-käsite ilmentää instituutioita, organisaatioita ja staattisuutta, spiritualiteettiin liitetään yksilöllisyys, kokemuksellisuus ja dynaamisuus (Pargament 1999, 5-7). Tosin kristillisen uskon sisällä uskon spontaaniuden ja järjestäytymisen välttämättömyyden teemoista käyty keskustelu ei ole uutta. Risto Ahonen (2000) nostaa lähetystyön teologisia perusteita tarkastellessaan esille dogmihistorioitsija Adolf Harnackin (1851–1931) näkemyksen, jonka mukaan aito usko on täysin sisäinen, henkinen asia vailla ulkonaisia muotoja. Harnackin mukaan virallisella kirkolla pappeineen ja palvelusmuotoineen ei ole mitään yhteistä Kristuksen uskonnon kanssa. Helluntaiseurakunnassa puolestaan on olemassa vanha historian selitysmalli, jonka mukaan karismaattisen, elävän kristillisyyden vähe- tessä kirkko laitostui ja siitä muodostui vähitellen luopiokirkko, jonka jäsenistö muodostuu nimikristityistä. Uusi Hengen vuodatus oli helluntailiikkeen perustajien mukaan rinnastettavissa ensimmäiseen helluntaihin, ja he kuvasivat sitä Hengen ”myöhäissateeksi”. Ahosen mukaan tämän kaltainen käsitys Hengen ja järjestäytyneisyyden, karismaattisuuden ja kirkon institutionalisoitumisen vastakkaisuudesta ei kuitenkaan saa tukea Raamatusta. (Ahonen 2000, 118–119.)

Julian tarinan keskeisenä juonteena on myös kutsumus lähetystyöhön. Sen juuret ovat jo lapsuuden kokemuksessa, kun koulussa vierailut lähetystyöntekijä herätti innostuksen. Kutsumus vahvistui Kansanlähetysoipiston opinnoissa toteutetun kansainvälisen aktion yhteydessä ja sai lisätukea Diak-opintoihin liittyneessä kansainvälisessä harjoittelussa. Näiden kokemusten pohjalta Julia pohti omaa tulevaisuuttaan lähetystyössä. Ahonen (2003b) toteaa, että lähetys on koko kirkon yhteinen asia, mutta samalla myös läheisesti yksityistä kristittyä koskettava tehtävä. Jokainen kristitty on kutsuttu siihen kasteen ja yleisen hengellisen pappeuden pohjalta. Kirkolle on annettu ”valtuutus ja tehtävä kutsua ja lähettää työntekijöitä julistamaan evankeliumia sanoin ja teoin”. (Ahonen 2003, 68–71.) Suomessa evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyö toteutuu kirkon lähetysstrategiaan sitoutuneiden seitsemän lähetysjärjestön kautta. (Kirkon lähetystyön perussopimus 2008; Kirkon lähetysstrategia 2008). Julian tarinassa lähetyskutsumuksessakin painottuu yksilöllisen toiminnan korostaminen. Hän ei katso tarvitsevansa lähettävää lähetysjärjestöä, vaan lähetystyöntekijänä toimiminen tapahtuisi maallisessa työssä ilman ulkonaista lähetystyöntekijän statusta. Myös Aho-

nen (2003b) toteaa, että eri ammateissa kansainvälisissä yhteyksissä toimivien kristittyjen työntekijöiden henkilökohtainen uskontodistus voi olla merkittävää. Hän kuitenkin liittää tämän henkilökohtaisen todistuksen merkityksen paikallisen kirkon tukemiseen. (Ahonen 2003, 73.)

Julian tarinassa ilmenee vahva persoonallisen uskon ulottuvuuden painotus, johon sisältyy voimakas hengellisen kutsumuksen kokemus. Hän tarkastelee niin suhdettaan kirkkoon kuin tulevaa työtään tämän kutsumuksen näkökulmasta. Tästä näkökulmasta myös maallinen työ muodostuu hengelliseksi kutsumukseksi.

Jokisen ja Heikkisen kuvaukseen peilaten Julian spiritualiteetin, identiteetin ja ammatillisen identiteetin välistä suhdetta voisi havainnollistaa seuraavalla kuviolla 17:

KUVIO 17. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Julian tarinassa Jokista (2002) ja Heikkistä (2001) mukaillen

Kuviossa 17 spiritualiteetti ilmenee sekä persoonallisen että sosiaalisen identiteetin alueella ja läpäisee myös ammatillisen identiteetin. Ammatti-identiteetin osalta kysymys on sosionomin ammatti-identiteetistä. Julian tarinassa spiritualiteetti ja siihen liittyvä hengellinen kutsumus näyttävät muodostavan eräänlaisen minuuden ytimen, joka säilyy samankaltaisena, vaikka ympäristössä tapahtuu muutoksia. Tämä minuuden ydin on lähellä Stuart Hallin (1999) kuvausta valistuksen minästä, joka muodostaa

ihmisen olemuksellisen keskuksen ja joka säilyy olemukseltaan samana koko yksilön olemassaolon ajan (Hall 1999, 21–22; 30–33). Hall nostaa esiin Raymond Williamsiin (1976) viitaten uskonpuhdistuksen ja protestantismin merkityksen eräänä vaikuttavana tekijänä modernin individualismin muotoutumisessa: uskonpuhdistus erotti yksilöllisen omantunnon kirkon uskonnollisista instituutioista ja ”asetti sen suoraan Jumalan silmien alaisuuteen”. (Hall 1999, 30.)

Sosiaalisen ja persoonallisen identiteettiprojektin (Harré 1983) kannalta merkittävä vaihe Julian tarinassa on Kansanlähetysoyryssä vietetty aika, jolloin hän omien sanojensa mukaan opetteli kokonaisvaltaista antautumista ja yhteisöllisyyttä. Aika on ilmeisesti vahvistanut myös lapsuudesta ja nuoruudesta peräisin olevaa karismaattista kristillisyyttä ja yksilöllistä uskoa. Jo Diak-opintoja aloittaessaan Julialla on olemassa kutsumus hengelliseen työhön sekä kristittyjen ryhmä, muutaman ystävän muodostama solu, joka tarjosi mahdollisuuden yhteisöllisen spiritualiteetin toteuttamiseen.

Diakiin hakemisessa oli kysymys enemmänkin ajautumisesta kuin tietoisesta valinnasta. Jo ensimmäisen vuoden aikana Julia pohtiikin, onko haikautunut oikeaan paikkaan. Hän katsoo kuitenkin, että hyvät opintosuoritukset ovat merkki Jumalan johdatuksesta. Julian kriittisyys kirkkoa kohtaan aiheuttaa sen, että kirkon nuorisotyönohjaajien ammattiryhmään sosiaalistuminen ei toteudu. Nuorisotyönohjaajien muodostaman opiskeluryhmän sisäiset jännitteet ja ristiriidat suhteessa opillisiin kysymyksiin muodostavat myös esteitä sosiaalistumiselle, vaikka Julia samalla toteaa opiskeluryhmän kriisin avulla oppineensa, että hän voi olla asioista eri mieltä.

Kokemukset seurakuntaharjoittelusta ja kesätyöstä vahvistavat Julian näkemystä, ettei hän halua samastua kirkon nuorisotyöntekijöiden ammattiryhmään. Julia ei haluakaan omaksua sellaista kirkon työntekijän hengellisen työn ammatillisuutta, jota harjoitteluseurakunnan ja kesätyöpaikan työntekijät edustavat. Vaikka hän näkee kirkon nuorisotyössä paljon hyvää, hänellä ”pelottaa se kyynisyys”, jota hän kertoo nähneensä pitkään kirkon nuorisotyötä tehneissä. Julia haluaa säilyttää vapauden toteuttaa omaa spiritualiteettiaan niin kuin oikeaksi katsoo, vaikka se suhteessa seurakunnan tavanomaiseen toimintaan olisikin erilaista tai jopa hämmentävää. Näin tapahtuu esimerkiksi rippikoululeirillä, jossa Julia rukoilee kielillä ja julkistaa siten omaa, aikaisemmasta (karismaattisesta) kristillisestä yhteisöstä omaksumaansa traditiota. Vaikka Julia kuvaa seurakunnan työntekijän suhtau-

tumista tässä tilanteessa myönteiseksi, tarina ei kerro, seuraako tästä julkistamisesta konventionalisoitumisen vaihe, jossa Julian esittämä tieto tulisi osaksi yhteisön traditiota.

Sosiaalialan harjoittelut tarjoavat toisenlaisen viitekehyksen, jossa Julian ei tarvitse edes yrittää sovittaa omaa uskoaan uskonnollisen instituution määrittämiin kehyksiin. Sosiaalialan ammatillisuus tarjoaa kuitenkin riittävän tilan, jotta tärkein voi tapahtua: työssä on mahdollista rakastaa lapsia ja nuoria ja Julia tahtoo ”rakastaa heitä Jeesukselle”. Kysymys ei ole ”pelkästään evankelioimisesta” vaan omalla elämällään todistamisesta. Ahosen (1992) mukaan tämä elämän todistus on usein kristityn vastuun kantamisessa ratkaisevaa. Kristitty elää vakaumuksensa mukaan ympäristön keskeillä. (Ahonen 1992, 172–173.)

Julian tarinassa hengellinen kutsumus siis määrittää ammatillista suuntautumista. Tarinassa kulkee mukana hengellistä kutsumusta ilmentävä mallitarina, joka pitää sisällään antautumisen, uhrautumisen, rakastamisen ja palvelemisen teemoja. Äiti Teresa on yksi tämän mallitarinan edustaja. Ammatillisuutta määrittävään mallitarinaan sen sijaan löytyy varsin niukasti aineksia; Julia mainitsee ammatilliseksi esikuvaksi lastensuojeluharjoittelun työyhteisön ja nimenomaan tämän työyhteisön tavan kohdata lapsia ja nuoria. Oletettavasti sosionomin ammatillisuus on opintojen aikana myös kehittynyt, sillä Julia kertoo tehneensä harjoittelun jälkeen sijaisuuksia lastensuojelulaitoksessa.

6.9 Etsijän tarina (Elina)

Mulla on ollut monenlaisia unelma-ammatteja kanttorista opettajaan ja pukusuunnittelijasta nuorisotyönohjaajaan. Suomen kieltäkin hain opiskelemaan. Ehkä Diakiin hakeminen juontuu jotenkin omista lapsuuden ja nuoruuden kokemuksista. Olen itse ollut hyvin ongelmallinen nuori. Minua on kiusattu koulussa. Olen ollut masentunut ja itsetuhoinen, mutta lopulta selvinnyt kaikesta. Jotenkin tuntuu, että kun on itse saanut omassa nuoruudessaan kokea kaikkea tuota ja selvinnyt siitä, niin voisi olla jotakin annettavaa nuorille.

Nykyään pidän itseäni äärimmäisen heikkona ihmisenä, vaikka ulospäin olenkin vahva. En sano, että olisin kehittänyt itselleni kuoren,

johon voi kätkeytyä. Jotenkin tuntuu hirveän hyvältä olla vahva. Minulla on yksi ystävä, jolla on ollut vähän samanlaista taustaa kuin minulla, mutta hän on menettänyt luottamuksensa ihmisiin eikä ole pystynyt kokoamaan itseään vieläkään. Olen jutellut hänen kanssaan tästä paljon. En tiedä, onko sillä ollut vaikutusta, mutta minusta tuntuu, että se ihminen alkaa ehkä uskoa minua vähitellen ja se tuntuu hyvältä nähdä.

Jo ala-asteella koin itseni erilaiseksi ja ihmettelin sitä. Meillä kotona kasvatus oli körttiläistä: Jumalaan uskottiin lujasti, mutta ei sitä ollut tarvetta joka kadunkulmassa ääneen toivottaa. Olin tosi konservatiivinen: pukeuduin hameeseen ja kuuntelin klassista musiikkia. Elämäni mies oli isoisäni, joka toimi seurakunnassa kanttorina. Hänen kanssaan olin monta kertaa sunnuntaiaamuna jumalanpalveluksessa. Istuin urkulehterillä ja söin rusinoita.

Äiti ilmoitti minut Herättäjä-yhdistyksen rippikoululeirille. Vaikka aluksi vastustin sitä ja menin sinne negatiivisin ajatuksin, vähitellen tajusin, että siellä on aika samanlaista porukkaa kuin minä. Oli aivan uskomaton tunne siellä leirillä, kun alkoi tuntua, että alkoi tajuta pikku hiljaa. Aloin vähitellen ymmärtää, miksi me esimerkiksi ollaan käyty herättäjäjuhilla joka kesä, vaikka olisi voinut tehdä paljon muutakin. Ja että meillä kotona äiti on veisannut Siionin virsiä. Olin leirin jälkeen vihainen äidille, siitä, ettei hän ollut kotona puhunut tästä. Mä hurahdin siihen körttimeininkiin. Riparin jälkeen keskityin tiiviisti Herättäjä-yhdistyksen nuorten toimintaan – jopa niin tiiviisti, että seurustelusuhteeni katkesi sen takia. Ajattelin, että olen löytänyt jotain niin arvokasta, että pidän siitä kynsin ja hampain kiinni. Koulukiusatun haavoille teki hyvää olla omiensa, samalla lailla ajattelevien ja tuntevien kanssa. Voi sanoa, että minussa tapahtui iso muutos: vielä yläasteella ei olisi voinut kuvitella, että olen lukiossa mukana aktiivisesti järjestämässä nuorten toimintaa.

Lukion jälkeen minulla oli monia vaihtoehtoja opiskeluun. Äiti tosin jo silloin ehdotti teologiaa, mutta en ottanut sitä vakavasti. Muutin pois kotoa ja vietin välivuotta. Hain sitten moneen paikkaan, mutta

lopulta päädyin Diakiin.

Olin siinä vaiheessa löytänyt Jannen ja muutin hänen luokseen asumaan. Janne on vakaumuksellinen ateisti. Meillä oli äärimmäisen mielenkiintoisia keskusteluja, koska hän katsoi maailmaa hieman eri tavalla kuin minä. Meillä vallitsi kunnioitus ja Janne esimerkiksi saattoi tulla kanssani kirkkoon ihan vaan sen takia, koska se oli minulle tärkeää. Vastaavasti minä olin hänen mukanaan joissakin ateistikerhon pippaloissa. Joskus Jannen kaverit ihmettelivät, että kun olen nyt joku uskovainen, niin onko minulla jotain rajoituksia. Sanoin, että ei; minun mielestäni uskon pitää olla elämään lisää tuova tekijä eikä sitä rajoittava.

Totta kai minulla on omia henkilökohtaisia rajoituksia, mutta mikään uskonnollinen taho ei ole niitä minulle sanellut. Poltan tupakkaa, olen harrastanut yhden illan juttuja nuorempana ja olen ollut joskus kännissä, eikä siinä mitään. Mutta minulla on kyllä jotain tällaisia, että en ikinä, en koskaan, menisi kirkkoon sillä lailla, että minulla olisi jotain punaista päälläni. En ikinä. Se väri ei vaan kuulu sinne. En osaa sanoa siihen sen tarkempaa perustelua. Ja siis jokainen saa pistää puolestani kirkkoon päälle mitä haluaa eikä minulle siitä tule paha olo. En vain itse voi.

Kun muutin pääkaupunkiseudulle, olisin halunnut mennä mukaan seurakunnan toimintaan, mutta en tiennyt, miten sen olisi voinut tehdä. Tajusin, että enhän edes tiedä, mihin seurakuntaan kuulun. Toivoin koko ajan, että seurakunnalta olisi tullut sellainen tervetuloa-kirje, mutta ei sitä kuulunut. Olin kyllä aika yksinäinen ajatusteni kanssa. En myöskään hakeutunut körttiopiskelijoiden toimintaan. Jumalanpalveluksissa kävin silloin tällöin, mutta sekin tahtoi jäädä, sillä tein töitä viikonloppuina öisin.

Diakissa tuli heti opiskelun alussa hirveästi informaatiota sieltä ja täältä ja tuolta. Tuli paljon tehtäviä, jotka piti tehdä: orientoivia tehtäviä ja kymmenen sivun Omat juuret -tehtävä. Sitten mätkähti pitkä kirjalista, että tämä on nyt tämän syksyn kirjalista, mitä käydään läpi.

Minä jotenkin säikähdin, että hyvänen aika kuinka tämä nyt oikein menee. Kaikki tuli jotenkin liian nopeasti. Olisin toivonut, että sitä olisi puitu enemmän, että missä me nyt ollaan ja mitä meistä tulee ja minkä takia me ollaan siellä.

Olisin toivonut myös, että Diakissa olisi jotenkin joskus pohdittu itse kunkin kristillisiä ajatuksia. Siellä ei mitään sellaista ja muutenkin tuntuu siltä, että meidän ryhmyttämisprosessi oli vähän lapsenkengissä siellä. Jos joku kysyy, että minkälaisista uskonnollisista taustoista Diakissa on porukkaa, niin en osaa vastata.

Se syksy kuitenkin meni siinä. Vaikka tehtäviä oli paljon, olin motivoitunut ja tein ne tehtävät suhteellisen ajallaan. Ongelmat alkoivat, kun Toimintakyvyn tukemisessa alkoivat sosiaalipolitiikan luennot. Minulla oli hirveän vähän ennakko-oletuksia opiskelusta eikä voi oikein siinäkään mielessä sanoa, että mihin oikeastaan petyin. Joku opettaja sanoi minulle, että ehkä olen odottanut jotain kirkollisempaa, mutta kun ei se oikeastaan sitäkään ollut. Olin tosi huonossa kunnossa sen joulun.

Joulun jälkeen ei enää oikein ollut motivaatiota aloittaa taas koulussa ja hommat alkoivat laahata. Se sosiaalipolitiikkamörkö oli mielesäni koko ajan ja se tuntui niin suunnattoman vastenmieliseltä. Oikeasti pärjään yleensä myös niissä aineissa, jotka eivät kiinnostanut minua. Sanoin miehellenikin, että olen pesunkestävä humanisti, mutta viihtyisin fysiikan kymppikurssilla paremmin kuin lukisin sosiaalipolitiikkaa. Minua ei vaan kiinnostanut opetella Kelan tukijärjestelmiä ulkoa. On kai totta, että sosionomi pystyy työllistymään käytännössä melkein mihin hommaan vaan, mutta kai minä olin sitten kuitenkin ajatellut, että en tule ikinä tekemään sosiaalipuolen hommia ilman kristillistä kontekstia.

Oli siellä koulussa muutakin ongelmallista, niin kuin esimerkiksi toi läsnäolopakko. Hyvänen aika, mehän oltiin ammattikorkeakoulussa ja oppimisen pitäis olla jokaisen ihmisen omalla vastuulla! Mä sairastan atopiaa ja iho on välillä tosi huonossa kunnossa. Diakissa jouduin

kuitenki välillä tulemaan kouluun kuumehöyryisenä, kun luennolla oli pakollinen läsnäolo. Jos mä olin sieltä poissa vaikka sairaalan takia, mulle mätkästiin lisätehtäviä

TT-harjoittelussa ohjaajan kanssa syntyi kiinnostavia keskusteluja. Hän rohkaisi miettimään myös muita aloja. TT:n jälkeen oli Kristillinen usko. Se oli myös rankka: hirveästi luentoja, systemaattista teologiaa, eksegetiikkaa ja kaikkea sekaisin. Mutta teologia kiinnosti minua. Musta tuntui, että en ole välttämättä väärällä alalla, mutta voisin myös olla jollain muulla alalla. Huomasin sen teologian kanssa, että nälkä kasvaa syödessä. Iso osuus oli myös opettajalla, jolla oli taito provosoida ja esittää hyviä kysymyksiä.

KU:n aikana oivalsin myös, että kaikkien teologiien ei tarvitse olla pappeja. Minua eivät välttämättä kiinnosta seurakunnalliset asiat, vaan nimenomaan teologia. Minussa on ehkä papin hommiin liikaa särmää: minulla on ollut monenlaisia seksisuhteita, olen toiminut alastonmallina ja poltan tupakkaa. Alkoholin käyttäminen ei ole minulle mikään ongelma, vaikka en humalahakuisesti juokaan. Jos ajattelee niitä mielikuvia, mitä helposti tavallaan liitetään papin persoonaan, niin sanotaan, että varmaan minulla on myös sellaisia ominaisuuksia, jotka kohtaa tämän pappi-jutun, mutta minussa on ehkä liikaa provosoivia tekijöitä, mitä en kumminkaan halua peitellä, koska ne ovat osa minua enkä millään tavalla häpeä niitä. Ehkä silläkin on joku merkitys tulevan työn kannalta, että minulla on paniikkihäiriö.

KU:n päätyttyä ilmoitin, etten ole tulossa kevään viimeiseen opintokokonaisuuteen. Menin kirjakauppaan ja ostin teologisen pääsykoe-kirjat ja luin koko kuukauden.

En päässyt heti teologiseen sisälle, mutta en myöskään palannut Diakiin. Opiskelin vuoden ajan teologiaa kristillisessä opistossa ja tein avoimen yliopiston teologian kursseja. Se oli hyödyllinen vuosi, sillä sen jälkeen hain teologiseen uudestaan ja pääsin sisälle. Kun aloitin siellä opiskelua, minulla olikin jo yhtä ja toista suoritettuna avoimen kautta.

Suhde Jannen kanssa päättyi myös niihin aikoihin, kun lähdin Diakista. Olin vähitellen tutustunut ja ystäväystynyt yhden Taiston kanssa ja meistä tuli tosi läheiset. Kun muutin pois Jannen luota pitkän ja rankan prosessin jälkeen, mulla ei ollut asuntoa ja menin Taiston luokse alun perin kämppikseksi. Siitä alkoi sitten vähitellen muodostua jotain ihan muuta. Taisto oli tosi kannustava teologian opiskeluni suhteen. Hän kuuluu kirkkoon, mutta hänen uskossaan on jotain luonnonuskontoihin viittaavaa shamanismia ja wiccalaisuutta. Meillä oli tosi kiinnostavia keskusteluja varsinkin silloin, kun aloitin uskontotieteen kurssia teologisessa.

Opistovuoden aikana seurakuntayhteys oli edelleen haussa. Olisihan siellä opistolla ollut tarjolla raamattupiiri, mutta en halunnut lähteä siihen mukaan. Ehkä olen vielä sen verran körtti, että jotenkin hie-man vierastan sellaista kimpassa rukoilemista.

En koe hengellistä työtäkään sellaisena, että ”rukoilkaamme yhdessä”. Mielestäni esimerkiksi sielunhoitotyö on ihmisen rinnalla kulke- mista ja sitä, että sielunhoitoon tullut tuntee olonsa turvalliseksi. Uskonnollisuus on siinä läsnä ilman, että tarvitsee koko ajan sanoa: ”Jee- sus rakastaa sinua, Jeesus on meidän kaikkien kanssa, Jeesus välittää, Jeesukselle voi puhua kaikesta”. Kyllähän se ihminen, joka hakeutuu seurakuntaan, tietää, että se yhteys on olemassa seurakunnassa. Ajat- telen, että Jeesus meidät parantaa, mutta yhteys kulkee ylhäältä alas ihmiseen ja ihmiseltä ihmiselle. Lähimmäisenrakkaus tulee esille siinä mielessä, ettei välttämättä tarvitse kertaakaan sanoa mitään uskon- nollista termiä. Voi vaan olla ja kuunnella ja kulkea rinnalla. Totta kai, jos ihminen sitä kaipaa, voi muistuttaa armon olemassaolosta. En tie- dä, mikä siinä oikein on, että minun mielestäni sellainen Jeesus-pa- patus on hirveän vastenmielistä ja epäuskottavaa. Ei Jeesus meitä pe- lasta vaan ihminen pelastaa toisen ihmisen.

Tällä hetkellä en kyllä ajattelekaan, että tekisin sielunhoitotyötä. Ope- tuspuoli voisi olla enemmänkin minun alaani – ja nuorten kanssa työ- kenteleminen. Minussa on aina ollut pedagogi.

Suhde Taiston kanssakin päättyi. Hän lähti toisen naisen matkaan. Onneksi oli yksi hyvä ystävä, joka tarjosi apua tilanteessa. Sen jälkeen hankin viimeinkin oman kodin ja nyt kaikki on alkanut sujua parempaan päin. Tekee tosi hyvää asua yksin. Ja ihan ensimmäistä kertaa koko elämäni aikana. Tämä olisi pitänyt tehdä jo kauan sitten. Päätin myös ottaa etäisyyttä äitiini ja se on tuonut pysyvyyttä, turvallisuutta ja tasaisuutta elämään.

Viimeksi kuluneina kuukausina olen joutunut ottamaan etäisyyttä opiskeluunkin, kun jouduin selän takia pitkälle sairauslomalle. Tämä puoli vuotta on ollut tarpeellinen minun itseni kannalta, ja se on tietty vaikuttanut myös ammatilliseen puoleen. Minusta on tullut kauhean nössö. Se äkkikiukku temperamentikko minussa on hieman uudesta luonteenpiirretulokkaasta ihmeissään, mutta ammatillisesti muutos on ollut tärkeää. Miten sokea olisi voinut taluttaa toista?

Tietty olen keskeneräinen vieläkin, vaan en usko sen enää olevan heikkous. Tässä tapauksessa voisi siis kai sanoa, että aika ilman opintoja oli ammatillisuuteni kannalta hyvin, hyvin merkittävää.

Nyt on vähitellen myös seurakuntayhteys rakentumassa. Tapasin yhdessä tapahtumassa etäisen sukulaisen, joka tarjosi mulle työtä seurakunnasta. Tarkoitus olisi vetää nuorteniltoja ja satunnaisia leirejä. Olen ollut ehdotuksesta erittäin kiitollinen, sillä olen jo pitkään kaivannut jonkinlaista kirkollista yhteyttä ja ollut hengellisyydestäni jopa hieman huolissani. En niin, että uskoni minnekään olisi kadonnut, vaan niin, että tietäisin mihin kuuluisin. Tietty käyn edelleen herättäjäjuhilla, vaan kovin lyhytaikaiseksi tyydytykseksi tuo jää. Tämä käytännön kirkollisen kosketuspinnan puute on myös jarruttanut mahdollisuutta edes harkita teologista tai muuten kirkollista kesätyötä. Ihan pihallahan minä siellä olisin. Tämä tilapäistyön vaihtoehto siis tuntuu hyvältä, sopivan varovaiselta ja kuitenkin kannustavalta tavalta lähestyä kirkkoa, jonka kuitenkin tunnen omakseni.

Viikko sitten sunnuntaina pääsin ensimmäistä kertaa avustamaan

messuun, ihan sinne alttarin sisäpuolelle siis. Jaoin viinin ja kokemus oli häkellyttävä. En ole koskaan kokenut vastaavaa. Se miltä ihmisten katseet tuntuivat, on hieman ristiriitaista. Toisaalta sain olla väliaine, mutta toisaalta olin äärimmäisen kelvoton sellainen.

6.10 Kommentit Etsijän tarinaan

Elinan tai Etsijän tarinassa keskeisiksi teemoiksi muodostuvat erilaisuuden kokeminen ja persoonallinen kasvu. Vähitellen myös itselle sopiva opiskeluala löytyy. Myös muissa tämän tutkimuksen tarinoiden taustalla olevissa elämäkertomusaineistoissa nousee esille vaikeuksien voittamisen ja persoonallisen kasvun merkitys, mutta Elinan tarinassa ne saavat keskeisen roolin. Ammatillisen identiteetin ja ammatillisen kasvun pohdinta jää hänen elämäkertomuksessaan ihmissuhteisiin, vakaumukseen ja elämän ongelma-kohtiin liittyvän pohdinnan rinnalla taustalle. Tarinan loppuvaiheessa yhtäältä etäisyyden ottaminen lapsuuden perheeseen, parisuhteeseen sekä opiskeluun ja toisaalta kokemus sakramenttien jakamisesta – kirkon ammatillisena toimimisesta – herättää uudenlaista ammatillista ja persoonallista pohdintaa.

Elina kertoo, että hänen lapsuuttaan leimasi jokin erilaisuuden kokemus ja että häntä kiusattiin koulussa. Hamarus (2006) on tutkinut koulukiusaamista ilmiönä ja tarkastelee yhteisön ja kulttuurin merkitystä kiusaamisessa. Hänen mukaansa kiusaaminen muovaa oppilaan käsitystä itsestään yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Koulussa välituntien aikana oppilaiden väliset suhteet ovat keskeisiä ja ne jakavat oppilaita erilaisiin ryhmiin. Sosiaalisten suhteiden välityksellä yhteisössä tuotetaan ja ylläpidetään kulttuuria ja epävirallisia normeja sallituista ja ei-sallituista asioista. Hamarus toteaa Goffmanniin (1971) viitaten, että näitä voivat olla ulkonäköön tai esiintymistapaan liittyvät seikat. Ulkonäköön liittyviä seikkoja tutkimuksessa olivat esimerkiksi vaatetus, meikki, kauneus, pituus, ruumiin sopusuhtaisuus, ikään liittyvät piirteet sekä vierasmaalaisuus. Esiintymistapaan liittyviä seikkoja olivat koulumenestyksen tai uskonnollisen vakaumuksen tai muun erityisen kiinnostuksen kohteen voimakas tai toistuva esille tuominen yhteisössä. Sairaus tai vamma liittyi sairauden laadusta riippuen joko ulkonäköön tai esitystapaan. (Hamarus 2006, 95–96, 214; Goffman 1971, 33–35.) Elinan kohdalla erilaisuus on ilmennyt molemmilla alueilla. Hän kertoo pukeutuneensa kon-

servatiivisesti ja on ilmeisesti siten erottautunut joukosta. Kodin perintönä omaksuttu uskonnollisuus on puolestaan ilmennyt esitystavassa, vaikka Elina ei omien sanojensa mukaan vielä itse tunnistanut vakaumustaan.

Elinan tarinassa ratkaiseva muutos tapahtuu Herättäjähdistyksen rippikoululeirillä, jossa Elina ymmärtää kuuluvansa tähän joukkoon. Erilaiseksi itsensä kokenut löytää omiensa luokse. Hän ”hurahtaa körttimeininkin”. Niemelä (2004) on tutkinut hengellistä työtä tekevien työntekijöiden uskonnollisia taustoja ja Salomäki (2008) kirkon virkaan opiskelevien nuorisotyönohjaajien, diakonien ja diakonissojen sitoutumista uskonnollisiin liikkeisiin. Niemelän mukaan herännäisyys on vaikuttanut laajimmin kirkon työntekijöiden keskuudessa. Työntekijöistä 16 prosenttia kuuluu kiinteästi tai jossain määrin kiinteästi herännäisyyteen. (Niemelä 2004, 65–67.) Salomäen tutkimus puolestaan osoittaa, että kirkon alaa opiskelemaan hakeneiden parissa evankelisuudella on vahva kannatus, sen sijaan herännäisyyden kannatus on vain viisi prosenttia (Salomäki 2008, 36–37). Herännäisyyden kannatuksen väheneminen on nähtävissä Niemelän (2000, 121–134) mukaan myös teologian opiskelijoiden parissa. Vain kolme prosenttia teologiseen tiedekuntaan vuonna 1997 pyrkineistä kuului herännäisyyteen. Näiden tutkimusten valossa Elina edustaa siis vähemmistöä sekä Diakin että teologisen tiedekunnan opiskelijoiden joukossa.

Näyttää siltä, että merkittävä (hengelliseen) yhteisöön sosiaalistuminen tapahtuu Elinan tarinassa jo rippikouluvaiheessa. Harrén (1983b) teoriassa kuvattu omaksuminen ilmenee silti pikemminkin jo omaksutun tradition tunnistamisena kuin aivan uuden omaksumisena. Elina ymmärtää, miksi hänen perheensä on ollut joka kesä Herättäjäjuhlilla, ja toteaa, että kotona kuullut virret ovat Siionin virsiä.

Elina kuvaa samanhenkisen yhteisön löytämistä vahvasti: ”koulukiusatun haavoille teki hyvää olla omiensa, samalla tavalla ajattelevien seurassa.” Tätä yhteisön löytämistä seurasi käänne myös muussa elämässä: masentuneesta ja itsetuhoisesta nuoresta naisesta tuli sosiaalisesti aktiivinen lukiolainen. Samanhenkisen yhteisön löytäminen aiheuttaa kuitenkin myös ristiriitaa suhteessa kotiin ja entiseen ystäväpiiriin. Elina on äidilleen vihainen siitä, ettei tämä ole tarpeeksi puhunut kotona perheen uskonnollisesta taustasta. Seurustelusuhde päättyy, sillä Elina haluaa ”kynsin ja hampain” pitää kiinni uuden yhteisön jäsenyydestä.

Lukion jälkeen monipuolisesti lahjakkaalla nuorella oli monia vaihtoeht-

toja eikä haku Diakiin ollut lainkaan itsestään selvää. Elina kuitenkin toteaa, että ehkä omat lapsuuden ja nuoruuden vaikeat kokemukset ovat olleet vaikuttamassa tässä vaiheessa uravalintaan. Lindqvistin (1998) mukaan usein auttamistyön aloilla ”ammattinvalinta on sidoksissa johonkin surulliseen, nälkäiseen tai pelottavaan puoleen varhaisemmassa elämässä” – oli sitten kysymys hoitajista, sosiaalialan ammattilaisista tai kasvattajista. Usein nämä sidokset kuitenkin ovat tiedostamattomia ja ilmenevät vasta työuran haasteellisissa vaiheissa tai esimerkiksi työnohjauksellisissa tilanteissa. (Lindqvist 1998, 31–33.)

Opiskelualan etsimisen rinnalla Elinan kertomuksessa merkitykselliseksi nousevat parisuhteet. Kotoa lähdettyään hän tapaa Jannen ja muuttaa tämän kanssa yhteen. Jannen luota hän muuttaa Taiston luokse ja heidän välillään muodostuu rakkaussuhde. Johanna Siltala tarkastelee artikkelissaan kalliolaisten nuorten aikuisten parisuhdekäsityksiä ja toteaa, että kyselytutkimukseen osallistuneista nuorista suurin osa (67 %) asui yksin, avoliitossa eläviä oli 23 prosenttia ja avioliitossa eläviä vain kuusi prosenttia. Avoliitossa elävistä neljästä haastatellusta yksikään ei ollut vielä valmis sitoutumaan lopullisesti esimerkiksi kihlautumalla. Heidän mielestään avoliitto oli seurustelun edetessä luonnollinen vaihe, jossa voi opetella yhdessä elämistä ja testata yhteensopivuutta. (Siltala 2006, 148–149, 151–152.) Arnettin (2004) mukaan nuoren aikuisuuden elämänvaiheelle onkin tunnusomaista rakkauselämään ja ihmissuhteisiin liittyvä etsintä ja hakeminen. Kolme neljästä hänen tutkimuksessaan olleesta nuoresta aikuisesta eli parisuhteessa, jonka kesäminen ei näyttänyt todennäköiseltä. (Arnett 2004, 44–46.)

Kun suhde Taiston kanssa päättyi, Elina asettui asumaan yksin – omien sanojensa mukaan ensimmäistä kertaa elämässään. Muutto lapsuudenkodista on tapahtunut jo paljon aikaisemmin, mutta aikuistumiseen liittyvä yksityisyyden ja erillisyyden tila toteutuu vasta tämän viimeisen yksin asettumisen myötä. Elina kuvaa tätä ajanjaksoa myös etäisyyden ottamisena äitiin. Herranen ja Harinen (2008) tarkastelevat artikkelissaan kotoa irrottautumisen ja yksinäisyyden teemoja nuorten aikuisten parissa. Heidän mukaansa perhesiteistä vapautumisen rinnalla aikuistumiseen liittyy monenlaisiin omiin tiloihin siirtymisiä ja niiden kaipuita. Yksityisyys suhteessa tilaan ja sosiaaliseen elämään merkitsee mahdollisuutta säädellä omaa saavutettavuuttaan. Samalla kehkeytyvässä aikuisuudessa on myös olemassa yksinäisyyden riski, koska muutos on suuri ja vapauden rajat ovat venyneet. Herrasen ja Ha-

risen tutkimusaineistosta löytyykin useita kuvauksia välimatkan päähän jätetyn perheyhteyden ja avautuvan autonomian välillä tapahtuvasta tasapainoilusta. Ratkaisu tähän ongelmaan löytyy usein parisuhteen solmimisesta. Uusi läheisyys voi siivota tieltään muut suhteet ja häivyttää aikuistumiseen liittyvän yksinäisyysuhan. (Herranen & Harinen 2008, 7–8, 11.) Elina kuitenkin toteaa kariutuneiden parisuhteidensa jälkeen, että yksin asuminen ”tekee tosi hyvää” ja että se ”olisi pitänyt tehdä jo kauan sitten”.

Elinan tarinan spiritualiteettiin liittyvässä kerronnassa keskeisenä sisältönä on arvoihin ja asenteisiin liittyvä pohdinta. Tätä pohdintaa hän käy esimerkiksi seurustelusuhteissaan – sekä Jannen kanssa, joka on vakaumuksellinen ateisti, että Taiston kanssa, joka edustaa ”luonnonuskontoihin liittyvää shamanismia”. Elinan parisuhteet ovat siis rakentuneet toisin perustein kuin Arnettin (2004) tutkimuksen nuorten aikuisten parisuhteet. Arnettin mukaan nuorille aikuisille on yleensä tärkeää, että elämänkumppanilla on samanlainen vakaumus, arvot ja elämänkatsomus. (Arnett 2004, 98–100.) Parisuhteissa tapahtuneille keskusteluille on Elinan mukaan tunnusomaisinta keskinäinen kunnioittaminen.

Moraalijärjestykset nousevat Elinan tarinassa myös keskeisiksi sekä persoonalliseen uskoon liittyvän kuvauksen yhteydessä että oman ammattialan etsimisen yhteydessä. Hän pohtii uskovaisena olemista ja siihen liitettyjä moraali-järjestyksiä. Elina kertoo pitäneensä periaatteenaan, että usko on elämään lisää tuova eikä sitä rajoittava tekijä. Ne rajoitukset, joita hän uskovana elämiseen liittää, nousevat hänen mukaansa hänen omista näkemyksistään eikä kukaan ole niitä hänelle sanellut. Tällainen henkilökohtainen rajoitus on esimerkiksi se, että kirkkoon ei saisi pukea ylle mitään punaista. Vaikka Elina sanoo, että tämä punaisten vaatteiden välttäminen on hänen oma henkilökohtainen rajoituksensa, sen taustalla on ilmeisesti herännäisyyden alkua ajoilta peräisin olevia pukeutumiseen liitettyjä merkityksiä. Hakulinen (2008) on pro gradussaan tarkastellut heränneiden pukeutumista 1800-luvulla ja toteaa, että punaiseen pukeutumista on körttiläisyydessä joinakin aikoina ja joillakin alueilla pidetty epäsuotavana. Punainen hame muistutti ”helvetin periseinästä”. (Hakulinen 2008, 22.) Herättäjäyhdistyksen kotisivuilla oleva, ”pilke silmäkulmassa” tehty körttisanasto toteaa puolestaan, että ”kristillisessä liturgiassa punainen on Pyhän Hengen ja marttyyrien väri”. Herännäisyydessä alkuaikoina väriä on kavahdettu sen kalleuden ja koreuden takia, mutta myös siksi, että se on Kristuksen pilkan

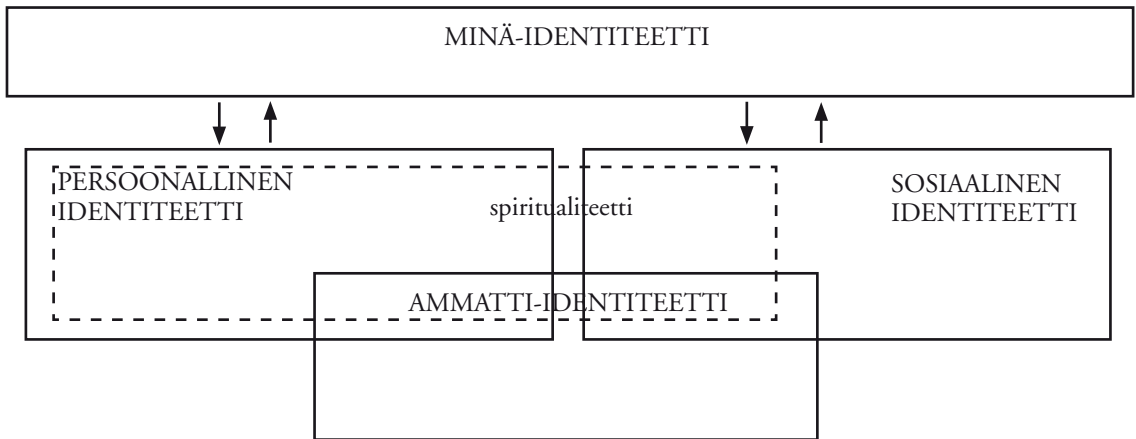
väri. 1900-luvulla siihen puolestaan liitettiin poliittisia merkityksiä. Maallisessa symboliikassa se tulkitaan synnin väriksi. (Herättäjä-yhdistys 2008.) Hakulisen mukaan pukeutuminen on osa ihmisten välistä vuorovaikutusta. Ihminen vaatevalintojen keskellä kuuluu osaksi kokonaisuutta, eikä jättäviä merkityksiä voi ymmärtää ymmärtämättä kokonaisuutta. Hän nostaa esille myös sisäisen pakon pukeutumisen motiivina. (Hakulinen 2008, 11, 68.) Elina kuitenkin rajaa tämän pakon vain itseensä, muut ihmiset saavat hänen mukaansa pukeutua kirkkoon niin kuin tahtovat.

Elinan itsenäisyys (tai irtiotto) suhteessa uskonnollisuuteen liitettyihin moraalijärjestyksiin ilmenee siinä, mitä hän kertoo elämäntavoistaan, esimerkiksi suhteestaan alkoholiin ja seksiin. Myöhemmin pohtiessaan omaa teologi-identiteettiään Elina toteaa, että hänen persoonassaan on ehkä liikaa provosoi- via tekijöitä ja ”liikaa särmää papin hommiin”. Kirkon virkaan liittyvien mielikuvien ja rooliodotusten tarkastelu on samankaltaista kuin Aapon tarinassa. Myös Elina pitää pappeteen liitettyjä rooliodotuksia persoonaa rajaavina tekijöinä. (vrt. Salmi 2001, 143, 148.) Uusi näkökulma teologin ammattipersonaan muodostuu teologian opettajan avulla. Elina oivaltaa, että teologi voi toimia myös opettajana ja että tällainen työ voisi olla hänellekin mahdollista. Arvopohdinnan lisäksi Elinan tarinassa on jonkin verran sekä persoonallisen uskon että yhteisöllisen uskon ulottuvuuksiin liittyvää pohdintaa. Tämä ilmenee sen määrittelemisenä, mikä on hänelle mielekästä hengellisyyden toteuttamisen tapaa paitsi omissa henkilökohtaisissa elämässä, myös ammatillisesta näkökulmasta. Hän toteaa, että opistovuoden aikana olisi ollut tarjolla raamattupiiri, mutta hän ei halunnut lähteä siihen mukaan, sillä hän koki olevansa vielä sen verran körtti, että hieman vierasti sellaista ”kimpassa rukoilemista”. Samoin hän vierastaa yhteistä rukousta myös hengellisen työn osana. Hengellinen työ, esimerkiksi sielunhoitotyö, ei välttämättä merkitse Jeesuksesta puhumista, vaan on pikemminkin rinnalla kulkemista. Ammatilliselta identiteetiltään Elina kokeekin olevansa ensisijaisesti pedagogi.

Koko kertomuksen ajan hän kaipaa yhteyttä seurakuntaan ja odottaa esimerkiksi tervetulokirjettä uudesta kotiseurakunnastaan. Vasta kertomuksen lopussa seurakuntayhteys löytyy erään sukulaisen välityksellä. Yhteys rakentuu ammatillisuuden kautta ja Elina kuvaa tätä mahdollisuutta kyselevin ja odotusta sisältävin sanavalinnoin. Eräänlainen loppuhuipennus kertomuksessa on ehtoollisavustamista kuvaava episodi. Elina kuvaa kokemusta hä-

kellyttäväksi. Hän toteaa, ettei ole aikaisemmin kokenut mitään vastaavaa. (vrt. Salomaa 2007, 309–311; Holm 2002, 70–80)

Spiritualiteetti ilmenee Elinan kertomuksessa henkilökohtaisena arvopohdintana, mutta siihen liittyy myös persoonallisen ja yhteisöllisen uskon kuvausta. Ammatillisen identiteetin muodostuminen on tarinassa vasta alkuvaiheessa. Elina kokee olevansa pedagogi, mutta tätä identiteettiä määrittävä aines kertomuksessa jää kuitenkin hyvin niukaksi. Spiritualiteetti ilmenee ensisijaisesti persoonallisen identiteetin alueella ja jonkin verran myös sosiaalisen identiteetin alueella. Ammatillisen identiteetin alueella spiritualiteettiin liittyvä kuvaus ulottuu vain edellä tarkastellun ehtoollisella avustamisen kokemuksen yhteydessä. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin välisiä suhteita Elinan tarinassa voidaankin kuvata seuraavan Kuvion 18 avulla:

KUVIO 18. Ammatti-identiteetin ja spiritualiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin väliset suhteet Elinan tarinassa Heikkistä (2001) ja Jokista (2002) mukaillen.

Opiskeluprosessin näkökulmasta Elinan tarinassa on motivaation ylläpitämisen haaste Diak-opintojen ensimmäisen vuoden aikana. Tämä haasteellisuus tulee esille myös esimerkiksi Kaisan ja Julian tarinoissa, mutta Elinan tarinassa se korostuu. Vaikka Elina on valintakokeissa päässyt sisälle hyvin pistein, hän ei koe olevansa oikealla alalla, ja tästä aiheutuu kriisi. Ensimmäisen vuoden aikana runsas sosiaalialan opintojen määrä ja sisältö aiheut-

taa motivaation lopahtamisen.

Elinan tarinassa ruumiillisuus ja haavoittuvuus ovat esillä enemmän kuin muissa tarinoissa: toisinaan pahaksi äityvä atooppinen ihottuma aiheuttaa hankaluutta, kun oppilaitoksessa edellytetään luento-opetukseen osallistumista. Paniikkihäiriö herättää pohtimaan soveltuvuutta papin työhön. Tarinan loppuvaiheessa selkävaivat pakottavat keskeyttämään opinnot. Sairastaminen tarjoaa kuitenkin myös uusia näkökulmia sekä oppilaitoksen käytäntöjen että oman elämäntilanteen tarkasteluun: luento-opetukseen osallistumisen pakko näyttäytyy opiskelijaa (liikaa) kuormittavana holhoamisena. Myös avun saaminen on sairastuneelle opiskelijalle vaikeaa, sillä terveydenhoitajan vastaanotolle on lähes mahdotonta päästä. Selkävaivat sen sijaan tuovat myönteisen muutoksen, kun pitkä sairausloma antaa tilaisuuden ottaa etäisyyttä opiskeluun ja miettiä omaa elämäntilannetta. Elinan sanojen mukaan sairausloma on ollut tarpeellinen hänen itsensä kannalta ja sillä on ollut vaikutusta myös ammatilliseen puoleen. Hänninen (1999) toteaa, että sairastuminen irrottaa ihmisen väliaikaisesti normaalin elämänmenon oravanpyörästä ja antaa samalla mahdollisuuden tarkastella ja arvioida elämää uudesta näkökulmasta. Sairastumisen myötä voi löytyä tilaa uusien arvojen löytymiselle ja unohduksiin jääneiden vahvistumiselle. (Hänninen 199, 147.) Elinan mukaan sairastumisen myötä järjestynyt ”aika ilman opintoja” on ollut myös hänen ammatillisuutensa kannalta merkittävää. Hän kuvailee omassa persoonassaan tapahtunutta muutosta siten, että ”akkikiukusta” temperamentikosta on tullut ”kamalan nössö”. Tämän muutoksen tulkitseminen ammatillisesti merkittäväksi liittyyne Elinalla niihin ristiriitoihin, joita hän näkee teologin ammattipersonaan ja oman särmikkään persoonansa välillä.

Elinan tarinaa voisi luonnehtia ironiaksi. Sen päähenkilölle on tyypillistä älyllisyys ja halu rikkoa rajoja tai herättää ympäristössään hämmennystä. (Tolska 2002, 106.) Samalla sitä voi kuvata myös selviytymistarinaksi, jossa lapsuuden vaikeat kokemukset, koulukiusattuna oleminen ja masennus, kääntyvät vähitellen voimavaraksi. Persoonallinen kasvu ja oman alan etsiminen vievät kuitenkin aikaa, ja siinä vaiheessa, kun suurin osa Diakissa samaan aikaan aloittaneista muista sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaaja -opiskelijoista on valmistumassa, Elina on vasta teologian opiskelun alkuvaiheessa ja ammatillinen identiteetti on hahmottumassa.

7 DISKUSSIO

7.1 Spiritualiteetti ja ammatillinen identiteetti opiskelijoiden kertomuksissa

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää ensinnäkin, miten spiritualiteetti ja ammatillinen identiteetti ilmenevät opiskelijoiden kertomuksissa, toiseksi, minkälaisen ammatillisen kasvun ja spiritualiteetin kehittymisen prosessin opiskelija käy läpi opintojen aikana, ja kolmanneksi, miten spiritualiteetti ja ammatillinen identiteetti liittyvät toisiinsa ammatillisen kasvun prosessissa. Lisäksi neljäntenä käytännöllisenä, Kasvu kirkon työntekijäksi -tutkimus- ja kehittämishankkeeseen liittyvänä tavoitteena oli myös tunnistaa opintopolusta ne vaiheet, joissa opiskelija ei koe saavansa tukea spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin rakentamiseen, ja hyödyntää saatua tietoa koulutuksen kehittämässä. Seuraavassa tarkastellaan, miten tutkimustulokset vastaavat kolmeen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Neljättä tutkimustehtävää tarkastellaan myöhemmin luvun 7.3 yhteydessä.

Spiritualiteettin tarkastelussa teoreettiseksi viitekehikseksi muodostui tutkimusprosessin myötä malli, joka mukailee John Hullin (2002) ja Alister McGrathin (1999) spiritualiteettia koskevia määritelmiä. Spiritualiteetin tarkasteluun liitettiin tässä mallissa kolme ulottuvuutta: **persoonallinen usko** sisältää opiskelijoiden pohdintaa erilaisista lähtökohdista, perheen ja suvun merkityksestä sekä niistä asioista, jotka he ovat omaksuneet itselleen merkittävänä kristinuskosta. **Yhteisöllinen usko** merkitsee opiskelijoiden osallisuutta joko evankelisluterilaiseen tai muuhun seurakuntaan tai kristilliseen järjestöön. Henkisyiden tai yksilön asenteiden osalta tarkastelun kohteena ovat **arvot, etiikka ja eksistentiaalsiin kysymyksiin liittyvä pohdinta**.

Opiskelijoiden haastatteluaineistossa (N=10) painoutuivat yhteisöllisen ja persoonallisen uskon ulottuvuudet. Useiden (N=4) kohdalla spiritualiteetin ilmenemisessä oli opiskelun aikana tapahtunut myös selvää muutosta: hyvin vahvaan persoonallisen uskon ulottuvuuden rinnalle näyttää opintojen loppuvaiheessa nousevan myös eettistä, arvoihin ja eksistentiaalsiin kysymyksiin liittyvää pohdintaa. Arvoihin ja etiikkaan painottuneeseen kerrontaan

puolestaan liittyy yhteisöllisen uskon ulottuvuuden painotuksia. Sen sijaan niillä opiskelijoilla, joiden kertomukset ovat kuvanneet sitoutumista yhteisölliseen uskoon, ei tapahdu suurta muutosta. Erityisesti koko opiskeluajan jatkuva yhteys omaan lapsuuden kotiseurakuntaan näyttää tukevan spiritualiteetin yhteisöllisen ulottuvuuden säilymistä vahvana.

Edellä kuvattu Hullin ja McGrathin määrittelyjä mukaileva spiritualiteetin teoreettinen malli näyttää soveltuvan opiskelijoiden spiritualiteetin tarkasteluun. Spiritualiteetin tarkastelun apuna käytin näille määrittelyille rakentuvaa kuviota 5. Sellaisenaan kuvio voikin ilmentää opiskelijan spiritualiteettia tietyssä opiskelun vaiheessa, mutta spiritualiteetin kehittymisen prosessin kuvauksessa kuvion käytön rajat tulevat vastaan ja käy ilmi, että sitä olisi vielä kehiteltävä. Esimerkiksi painopisteen siirtymistä persoonallisen uskon ulottuvuudesta arvot, etiikka ja elämän tarkoitus -ulottuvuuteen on kuvion avulla hankala osoittaa. Spiritualiteettia koskevan teorian ja sen havainnollistamisen täsmentäminen olkoon jatkotutkimusten tehtävä.

Ammatillisen identiteetin tarkastelussa muodostettiin haastatteluaineiston (N=10) aineistolähtöisen analyysin perusteella julistajan, auttajan, kasvattajan ja vapaa-ajan ohjaajan ammatillisia identiteettejä kuvaava nelikenttä. Opintojen alkuvaiheessa puolet haastateltavista edusti kasvattajan identiteettiä, kaksi julistajan ja kaksi vapaa-ajan ohjaajan identiteettiä. Opintojen aikana kasvattajan ja auttajan identiteetteihin liittyvä kerronta vahvistui ja lisääntyi, kun taas julistajan ja vapaa-ajan ohjaajan identiteetteihin painottuva kerronta väheni. Julistajan ja vapaa-ajan ohjaajan identiteetit eivät siis näytä saavan tukea opintojen sisällöistä. Tämä on hieman toisenlainen tulos kuin Launosen (2009) tutkimuksessa, jossa julistajan identiteettiä lähelle tulee evankeliuminen julistaminen opiskelumotiivina. Launosen tutkimuksen mukaan kyseinen motiivi vahvistuu hieman koulutuksen aikana. (Launonen 2009, 65.)

Ammatillisen identiteetin rinnalla tässä tutkimuksessa tarkasteltiin ammatillista orientaatiota. Jo ensimmäisen vuoden aikana opiskelijat pohtivat, suuntautuvatko he valmistuttuaan kirkon työhön vai yhteiskunnallisiin tehtäviin. Ammatillisen orientaation tarkastelu osoitti, että spiritualiteetilla ja ammatillisella suuntautumisella on olemassa yhteys: Niillä opiskelijoilla, joiden kerronnassa painottuu persoonallisen uskon ulottuvuus, tapahtuu ammatillisessa orientaatioissa muutos kirkolliselta alalta yhteiskunnallisiin tehtäviin. Sen sijaan ne opiskelijat, joiden spiritualiteetissa painottuu

yhteisöllisen uskon ulottuvuus, näyttävät säilyttävän alkuperäisen kirkollisen orientaationsa.

Ammatillisen identiteetin rakentumisen tarkastelun keskeisen teoreettisen viitekehyksen muodosti Harrén (1983b) teoria **persoonallisesta ja sosiaalisesta identiteettiprojektista**. Persoonallinen identiteetti projekti ilmentää ihmisen yksilöllisyyttä ja muista erottautumista omana yksilönä. (Harré 1983b, 203–212.) Sosiaalisessa identiteetti projektissa puolestaan on kysymys prosessista, jossa yksilö pyrkii saavuttamaan tietyn yhteisön jäsenyyden kiinnittymällä sen traditioon, arvoihin, uskomuksiin ja toimintatapoihin. Diakissa kaksoistutkintoa opiskelevan tulisi opintojen aikana omaksua kahden eri ammatin traditioon ja kulttuuriin liittyvät peruskäsitykset, sitoumukset ja moraalijärjestykset. Niillä opiskelijoilla, joilla on ennen opintojen aloittamista yhteys kotiseurakuntaansa ja jotka ovat toimineet vapaaehtoisina kirkon nuorisotyössä, sosiaalistuminen kirkon nuorisotyönohjaajien ammattiryhmään on jo omaksumisvaiheessa. Tämä ammattiryhmään sosiaalistuminen näyttää jatkuvan, vaikka sen rinnalla opintojen aikana käynnistyy sosiaalistuminen myös sosionomin ammattiryhmään. Kirkon nuorisotyön ammattiryhmään sosiaalistuminen tuo spiritualiteettiin ammatillista ulottuvuutta, kuten tapahtuu esimerkiksi Kaisan ja Krissen tyyppitarinoissa.

Niillä opiskelijoilla, joiden yhteys kotiseurakuntaan on heikompi tai joilla uskon yhteisöllinen ulottuvuus toteutuu yhteytenä kristilliseen järjestöön, kirkon nuorisotyönohjaajien ammattiryhmään sosiaalistumista ei vielä opintojen alussa ole tapahtunut tai se on hyvin epävarmaa. Kun opintojen ensimmäinen vuoden aikana opiskeluisällöissä painottuvat sosiaalialan opinnot ja myös ensimmäinen harjoittelu toteutuu sosiaalialan palvelutehtävissä, opiskelijan on helpompi omaksua nimenomaan sosionomin ammattiin kuuluvaa käsitteistöä, traditioita ja toimintatapoja kuin alkuvaiheessa etäisemmäksi jäävän kirkon nuorisotyön ammatin sisältöjä ja toimintatapoja.

Kirkollisen suuntautumisen säilymisen tai vahvistumisen kannalta merkittävää on opintojen ajan pysyvä yhteys omaan lapsuuden ja nuoruuden kotiseurakuntaan. Kotiseurakunnan työntekijöiltä saatu kannustus ja tunnustus ovat tärkeitä kirkollista ammatillista suuntautumista tukevia tekijöitä. Myös hyvät seurakuntaharjoittelukokemukset ja kesätyöt tukevat kirkollisen suuntautumisen säilymistä.

Myös ammatillisen orientaation muutoksen kannalta harjoittelujaksot nousevat kertomuksissa keskeiseen rooliin. Näyttää siltä, että toiseen opis-

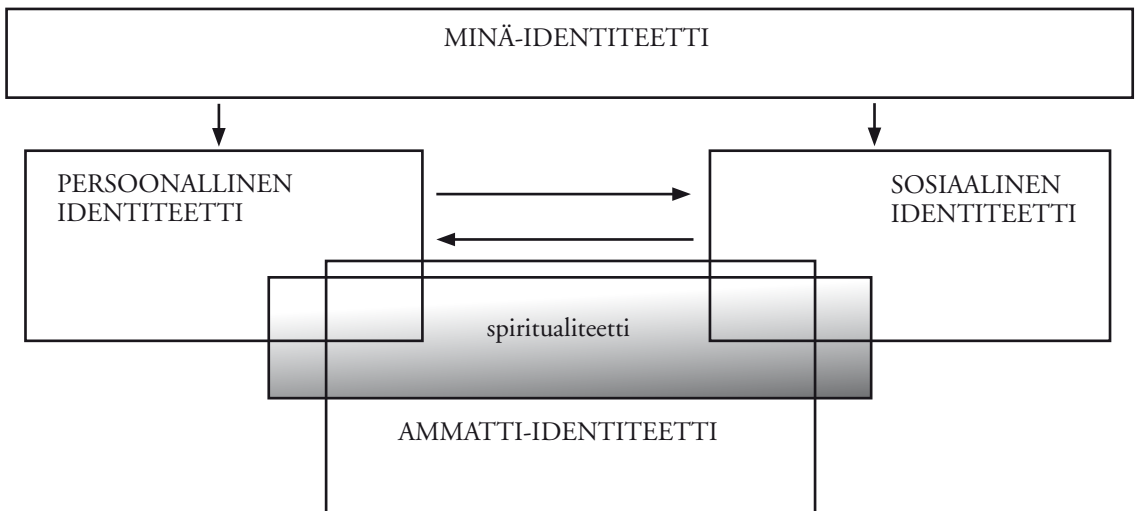
keluvuoteen sijoittuvalla seurakuntaharjoittelulla ja sosiaalialan harjoittelulla on tässä muutoksessa ratkaiseva merkitys. Erityisesti näin on silloin, kun ensimmäisenä olevan seurakuntaharjoittelun sisältö tai siinä saatu ohjaus ei vastaa opiskelijan odotuksia. Tämän kokemuksen jälkeen hyvin onnistunut sosiaalialan harjoittelu johtaa siihen, että ammatillinen orientaatio muuttuu kirkollisesta yhteiskunnalliseen. Tulokset ovat tältä osin yhdenmukaisia Launosen (2009, 95–96) tutkimuksen kanssa. Myös siinä harjoittelujen merkitys korostui, mutta useimmiten kuitenkin siten, että onnistunut seurakuntaharjoittelu tuki suuntautumista kirkon työhön.

Ammatillisen orientaation muutokseen vaikuttavat myös oppilaitoksen ilmapiiri, ensimmäisen vuoden aikana saatu vertaistuki ja oppilaitoksen opettajilta tai muulta henkilökunnalta saatu tuki. Ammatillisen identiteetin rakentumisen kannalta on merkittävää, että jo opintojen alkuvaiheesta lähtien opiskelijalla on mahdollisuus liittyä oman ammattiryhmänsä opiskelijoihin ja pohtia omaa ammatillista suuntautumistaan heidän kanssaan, tapahtui se sitten epävirallisissa kahvilakeskusteluissa tai pitkäkestoisissa tuutorointiryhmissä. Oppilaitoksen hengellinen tarjonta tai sen puuttuminen nousee myös esille kaikissa haastatteluaineiston kertomuksissa, mutta erityisesti niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla ei opintojen aikana ole aktiivista yhteyttä omaan lapsuuden ja nuoruuden kotiseurakuntaansa tai opiskelupaikkakunnan seurakuntaan.

Toinen ammatillisen identiteetin tarkasteluun liittyvä teoreettinen viitekehys muodostui Heikkisen (2001) ja Jokisen (2002) tutkimuksiin perustuvasta mallista, jossa (opettajan) ammatillista identiteettiä tarkastellaan osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä. Kirkon nuorisotyönohjaajan työ on myös kasvatustyötä, joka tapahtuu suhteissa lapsiin ja nuoriin, joten siinä on paljon samaa kuin opettajan työssä. Tähän malliin liitettiin myös spiritualiteetin tarkastelu. Spiritualiteetti ilmenee opiskelijoiden kertomuksissa osana sekä persoonallista että sosiaalista identiteettiä – ei kuitenkaan välttämättä siten, että spiritualiteetin persoonallisen uskon ulottuvuuden painottuminen liittyisi vain persoonalliseen identiteettiin ja yhteisöllisen uskon ulottuvuuden painottuminen vain sosiaaliseen identiteettiin. Persoonallisen uskon ulottuvuus ilmenee myös sosiaalisen identiteetin alueella ja yhteisöllisen uskon ulottuvuus persoonallisen identiteetin alueella.

Ammattiryhmään sosiaalistumisesta tai sen puuttumisesta kuitenkin seuraa, ilmeneekö spiritualiteetti myös ammatillisen identiteetin alueella. Tyyp-

pitarinoissa spiritualiteetti näyttäytyy kolmella tavalla: pelkästään persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin osana (Aapon ja Elinan tarinat), sekä persoonalliseen, sosiaaliseen ja ammatilliseen identiteettiin hieman erilaisin painotuksin liittyvänä (Kaisan ja Krissen tarinat) tai kaikki nämä sisäänsä sulkevana (Julian tarina). Yhteenvedo spiritualiteetin, ammatillisen identiteetin sekä persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin suhteista voidaan ilmaista kuvion 19 avulla. Spiritualiteettia kuvaava katkoviivoin osoitettu alue voi olla laajuudeltaan hieman erilainen; se voi esimerkiksi rajoittua lähes kokonaan vain persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin alueelle, kuten tapahtuu Aapon tyyppitarinassa (kuvio 14), tai läpäistä kokonaan sekä persoonallisen ja sosiaalisen että ammatti-identiteetin, kuten Julian tyyppitarinassa (kuvio 17).

KUVIO 19. Ammatillisen identiteetin ulottuvuudet ja spiritualiteetin ilmeminen Jokista (2002) ja Heikkistä (2001) mukaillen

Ammatillisen identiteetin ja spiritualiteetin rakentumisen rinnalla opiskelijoiden kertomuksissa on kutsumukseen liittyvää pohdintaa. Vaikka kutsumuksen tarkasteleminen ei sellaisenaan kuulunut tutkimustehtäviin, se antaa kuitenkin näkökulman sekä spiritualiteetin että ammatillisen identiteetin kuvaamiseen. Kutsumus ilmenee kertomuksissa **auttamistyön kutsumuksena** (Aapon tarina), **kasvatustyön kutsumuksena** (Kaisan ja Elinan tarinat) sekä **hengellisen työn kutsumuksena** (Krissen ja Julian tarinat). Kutsumus näyttää tulevan kertomuksissa myös hyvin lähelle identiteetti-

tin käsitettä – näin tapahtuu erityisesti auttamistyön kutsumuksessa, joka esimerkiksi Aapon tarinassa yhdistyy auttajan identiteettiin. Auttamistyön kutsumuksen lähtökohtana näyttäisi olevan arvoihin ja etiikkaan liittyvä pohdinta. Hengellisen työn kutsumus puolestaan näyttää liittyvän sekä kasvattajan että julistajan identiteetteihin: kasvattajan identiteettiin ja kirkolliseen orientaatioon liittyneenä se muodostaa kristillisen kasvattajan identiteetin, kuten tapahtuu Krissen tarinassa, jossa hengellisen työn kutsumus kantaa opiskelujan motivaatio-ongelmien ja muiden haasteiden läpi ja johdattaa kirkon nuorisotyön ohjaajan työhön tai muuhun hengelliseen työhön. Julistajan identiteetti ei sen sijaan saa tukea opintosisällöistä tai kirkollisista harjoitteluista, kuten käy Julian tarinassa. Siinä hengellisen työn kutsumus läheneekin **hengellistä kutsumusta**, joka liittyy yhtäältä henkilökohtaiseen Raamattuun sitoutumiseen ja toisaalta hyvin yksilölliseen uskon ilmentämiseen. Hengellisen (työn) kutsumuksen toteuttamispaikaksi muodostuu sosionomin työ, jossa voi kohdata lapsia ja nuoria ja ”rakastaa heitä Jeesukselle” ilman uskonnollisen instituution määrittämiä rajoja.

Kasvatustyön kutsumus puolestaan näyttäytyy opiskelijoiden elämänkertomusaineistoissa moni-ilmeisenä – se liittyy sekä kasvattajan (Elina, Kerttu) että vapaa-ajan ohjaajan (Aino) identiteetteihin. Kasvatustyön kutsumuksen juuret näyttävät olevan lapsuuden kokemuksissa (Elinan tarina) tai positiivisissa kokemuksissa seurakunnan nuorisotyössä. Kaisan tarinassa esimerkiksi rippikoulu on tästä näkökulmasta tärkeä kokemus. Opiskeluaikana kasvatustyöhön suuntautuminen auttaa omaksumaan opiskeluisällöistä kasvattajan identiteettiä tukevia seikkoja. Kirkon nuorisotyön ohjaajien ammattiryhmään sosiaalistuminen ja jatkuva, hyvä yhteys kotiseurakuntaan tukevat myös kutsumusta. Toisaalta kutsumus kantaa opiskeluaikaan liittyvien haasteiden läpi.

Opiskelijoiden ammatillisen kasvun prosessit kuvattiin viiden, tutkimusaineiston pohjalta muodostetun tyyppitarinan avulla.

1. Auttajan tarina kuvaa kirkkosuhdettaan pohtivan, sosionomiksi suuntautuvan opiskelijan prosessia. Spiritualiteetti ilmenee tarinassa osana persoonallista ja sosiaalista identiteettiä, mutta ei ammatillisen spiritualiteetin alueella. Kirkon nuorisotyöhön liitetyt mallitarinat ja moraalijärjestykset ilmenevät tässä tarinassa vaativina ja rajoit-

tavina. Myös kirkon työn palkkaus ja työaika tulevat esiin negatiivisina tekijöinä. Auttajan kutsumus voi parhaiten toteutua sosionomin työssä, ja myös koulutus sekä harjoittelut suuntaavat auttajan identiteetin vahvistumiseen. Auttajan tarinaa voi luonnehtia **liukumatarinaksi**, jossa käytännölliset syyt määrittävät lopulta sen, mihin ammattiin päähenkilö päätyy.

2. Ohjaajan tarina kuvaa prosessia, jossa opiskelijan kasvatustyön kutsumuksen lähtökohta on omassa rippikoulu- ja isokoulutuskokemuksessa. Suhde omaan kotiseurakuntaan säilyy koko opiskelun ajan ja muuttuu vähitellen ammatilliseksi. Spiritualiteetti ilmenee tarinassa myös ammatilliseen identiteettiin vahvasti liittyvänä. Opintojen aikana on kuitenkin monia haasteellisia vaiheita, esimerkiksi motivaation hiipuminen, mutta oma kutsumus ja kotiseurakunnan työntekijöiden tuki kantavat kohti päämäärää. Ohjaajan identiteetti muuttuu koulutuksen aikana kasvattajan identiteetiksi. Ohjaajan tarinassa on sankaritarinan piirteitä. Sitä voi luonnehtia myös **selviytymistarinaksi**, jossa päähenkilö vaikeuksista huolimatta kulkee kohti tavoittelemaansa päämäärää.

3. Myös **Kasvattajan tarinassa** opiskelijan uravalinnan lähtökohdat nousevat positiivisista kokemuksista rippikoulussa ja seurakunnan muussa nuorisotyössä. Kotiseurakunnan työntekijöiden kannatuksella ja tuella on tärkeä merkitys. Spiritualiteetti näyttäytyy sekä persoonallisen, sosiaalisen että ammatillisen identiteetin alueella. Tarinassa korostuu oman hengellisen elämän hoitamisen tärkeys ja seurakunnan merkitys hengellisenä yhteisönä. Kasvattajan kutsumus ilmenee tarinassa hengellisen kasvatustyön kutsumuksena, jonka näkökulmasta päähenkilö arvioi toisinaan hyvin kriittisestikin sekä kirkon nuorisotyötä että sosionomin työtä. Kutsumus kantaa opintojen läpi kohti hengellistä kasvatustyötä, vaikka monesti muut vaihtoehdot tuntuvat helpommilta. Myös kasvattajan tarinaa voi luonnehtia **selviytymistarinaksi**, jossa päähenkilö vastoinkäymisistä huolimatta saavuttaa haluamansa päämäärän.

4. Julistajan tarinassa keskeiseksi muodostuu hengellinen kutsumus,

omalla elämällä todistaminen. Sen rakentumisen lähtökohdat ovat jo lapsuuden kokemuksissa – erityisesti äidin karismaattisen hengellisyyden merkitys nousee tärkeäksi. Myös kokemukset seurakunnan nuorisotyöstä ja kristillisen järjestön toiminnasta ovat merkittäviä, mutta eivät samalla tavalla ratkaisevia kuin ohjaajan ja kasvattajan tarinoissa. Julistajan tarinassa spiritualiteetti ilmenee kaiken läpäisevänä ja kaikkea määrittävänä; päähenkilö tarkastelee kaikkea tästä käsin. Tarinassa nousee vahvasti esille myös spiritualiteetin individualistisuus, sillä päähenkilö kokee, ettei saa omalle hengellisyydelleen riittävästi ilmaisutilaa tai tukea evankelisluterilaisessa seurakunnassa. Hengellinen kutsumus ohjaakin auttamistyöhön. Julistajan tarinaa voi luonnehtia **heittäytymistariksi**, jossa päähenkilö sitoutuu hengelliseen kutsumukseen ja antautuu sen ohjaamaksi.

5. Etsijän tarina kuvaa prosessia, jossa korostuu oman alan etsiminen: päähenkilö hakee monien vaiheiden jälkeen Diakiin mutta huomaa, ettei se vastaa hänen odotuksiaan, ja hakee teologiseen tiedekuntaan. Oman alan etsimisen rinnalla kulkevat persoonalliseen kasvuun liittyvät prosessit ja moraalijärjestyksiin ja arvoihin liittyvä pohdinta. Spiritualiteetti ilmenee pääsääntöisesti persoonallisen identiteetin alueella. Tarinan aikana löytyy vähitellen yhteys seurakuntaan ja ammatillinen identiteetti alkaa hahmottua kasvattajan identiteetiksi. Elinan tarina on yhtäältä **selviytymistarina**, joka kuvaa kotoa irtautumista ja itsenäisen elämän aloittamista ja toisaalta **ironia**, jossa päähenkilölle on tyypillistä älyllisyys ja pyrkimys rikkoa rajoja sekä heittää hämmennystä.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

7.2.1 Narratiivisen tutkimuksen eettiset haasteet

Narratiiviset tutkimukset kattavat hyvin monenlaisia näkökulmia ja lähestymistapoja, jotka voivat poiketa toisistaan huomattavastikin. Leena Syrjälä, Eila Estola, Minna Uitto ja Saara-Leena Kaunisto pohtivat artikkelissaan (2006) kertomuksen tutkijan eettisiä haasteita ja toteavat, että narratiivinen lähestymistapa on luotu tieteidenvälisen yhteistyön pohjalta ja on siten luonteeltaan kuin ”seisova pöytä”, jolle eri tieteiden edustajat tuovat jaettavaksi

omia metodejaan ja näkökulmiaan. Heidän mukaansa tällaiseen tutkimukseen liittyviä eettisiä haasteita on kuitenkin käsitelty riittämättömästi, joskin viime vuosien aikana tilanne on kohentunut. (Syrjälä, Estola, Uitto & Kainisto 2006, 181.) Narratiivisen tutkimuksen eettiset haasteet ja ongelmat ovat monessa suhteessa samankaltaisia kuin laadullisen tutkimuksen ongelmat, mutta usein narratiivisessa tutkimuksessa liikutaan hyvin henkilökohtaisten ja toisinaan arkojenkin teemojen parissa, jolloin tutkija saattaa törmätä sellaisiin ongelmiin, joita on tarpeen tarkastella myös erikseen.

Syrjälä ym. kertovat käyttävänsä tutkimusetiikka-käsitteen sijaan tarkoituksellisesti käsitettä ”moraali” kuvaamaan sitä, että ”narratiivisessa tutkimuksessa tutkimusetiikka on käytännön toimintaa ihmissuhteissa” (Syrjälä ym. 2006, 183–184). Heidän mukaansa narratiivisen tutkimuksen moraalilla ilmenee tutkimuskäytännön kuvaamisena. ”Kyse on jatkuvasti tutkimuksen kuluessa muotoutuvista käytännöistä, joihin ei ole olemassa eikä voi ennalta laatiakaan erityisiä eettisiä ohjeita.” (Syrjälä ym. 2006, 185.) Seuraavassa tarkastellaan tähän tutkimukseen liittyviä eettisiä haasteita sekä tutkimuksen luotettavuutta käyttäen lähtökohtana edellä mainittua artikkelia.

Tutkijaan liittyvien eettisten kysymysten tarkastelussa Syrjälän ym. artikkelissa nousee esille ensinnäkin tutkijan omien motiivien merkitys: ovatko tutkimuksen lähtökohdat itsekkäät ja tutkijan omaa identiteettiä pönkittäviä vai perustuvatko valinnat vilpittömälle pyrkimykselle ymmärtää ja kuunnella kohderyhmää. Motiiveihin liittyy keskeisesti myös se, että ”tutkija asemoi itsensä ja kertoo itsensä tarinaan.” (Syrjälä ym. 2006, 185–186.) Myös Hatch ja Wisniewski (1995, 117) toteavat, että narratiivisen tutkimuksen parissa korostuu tutkijan subjektiivinen rooli. Tieto muodostuu dialogissa tutkittavien ihmisten kanssa. Tutkija valikoi ja jäsentää aineistoa omasta viitekehystänsä lähtien, ja tulkinnessa ja tutkimustulosten esityksessä kuuluu aina myös hänen äänensä. (Heikkinen 2000, 53.) Tutkijan omat persoonalliset motiivit, emootiot ja moraalit vaikuttavat tutkimusprosessissa. Toiset kertomukset viehättävät enemmän kuin toiset, ja tutkija tekee valintojaan omista lähtökohdistaan. (Estola 2003, 35.) Aineiston keräämisessä odottamattomat tilanteet ja yllättävät tunteet kuuluvat tutkimuksen arkeen. Toisten ihmisten elämäkokemusten ja elämäkertojen parissa työskenteleminen vie tutkijan kohtaamaan myös omaa identiteettiään ja elämänsä historiaansa koskevia kysymyksiä. (Erkkilä & Mäkelä 2002, 46–52.)

Narratiivinen lähestymistapa siis edellyttää, että tutkija määrittelee oman

paikkansa eli perehtyy ontologisiin, epistemologisiin ja metodologisiin lähtökohtiinsa ja on tietoinen omasta prosessistaan tutkijana. (Estola 2003, 33–35; Syrjäjä, Estola, Uitto & Kaunisto 2006, 185–186.) Niinpä myös oma tutkijanroolini on liittynyt läheisesti myös rooleihini kirkon alan lehtorina sekä kirkon virkaan valmistuneena pappina. Erityisesti opettajanroolini on tässä ollut keskeisenä haasteena. Sen kautta on muodostunut tärkeä motiivi tutkimuksen tekemiselle: opiskelijan prosessin ymmärtäminen voi auttaa myös koulutuksen kehittämisessä.

Opettajanroolini myötä itselleni on myös muodostunut käsitys nuorisotyönohjaajakoulutuksen opintopolusta ja eri opintokokonaisuuksien sisällöistä. Olen oppinut tunnistamaan Diakin eri yksiköiden ominaislaatua ja painotuksia. Olen myös kohdannut hyvin erilaisia opiskelijoita ja nähnyt, että sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajaksi voi kouluttautua varsin vaihtelevien prosessien kautta. Pidän tätä esiyymmärrystäni vahvuutena tutkimuksen tekemisen kannalta. Samalla tiedostan, että minulla on myös monia ennakkokäsityksiä ja oletuksia. Niiden tunnistaminen on ollut iso henkilökohtainen haaste koko tutkimusprosessin ajan, mutta erityisesti haastatteluaineiston keräämisen ja analysoimisen yhteydessä. Tämän vuoksi olen pyrkinyt varsinkin analyysivaiheessa dokumentoimaan tunnollisesti eri vaiheet ja ne sisällöt, jotka nousevat tutkimusaineistosta esille. Tästä huolimatta tiedän, että joku toinen olisi ehkä lähestynyt aineistoa toisella tavalla; tässä tutkimuksessa kulkevat mukana omat valintani ja tulkintani sekä oma kertomukseni.

Sekä kirjallisessa aineistossa että haastatteluissa nousi tutkimusprosessin aikana esille sellaista kokemusta ja mielipiteen ilmaisua, joka kosketti jollain tavoin myös omaa opettajan rooliani. Aineisto herätti emootioita – joi-takin kertomuksia oli helppoa ymmärtää ja samastua niihin, kun taas toiset kertomukset ärsyttivät. Toisia kertojan ääniä oli helpompaa kuunnella kuin toisia. Tutkijana minun tehtäväni oli kuitenkin emootioistani huolimatta huolehtia siitä, että kaikki äänet tulevat kuulluksi. Tästäkin syystä olen pitänyt tärkeänä sitä, että kertomusaineiston analyysi on alkuvaiheessa tapahtunut varsin tiukasti kategorisoinnin menetelmin ja että analyysiprosessi on dokumentoitu huolellisesti.

Tutkijan vastuulla on siis, miten tutkittavien ”ääni” kuuluu tutkimusjulkaisussa, ja keskeistä tutkimusprosessissa onkin pohtia, miten hän voi tehdä oikeutta kertojilleen (Latvala, Peltonen & Saresma 2004, 35–38). Jotta

opiskelijoiden erilaiset prosessit saivat ansaitsemansa tilan, tutkimustulokset päädyttiin kuvaamaan tyyppikertomuksin. Tämä osoittautui mielekkääksi ratkaisuksi myös siksi, että näin on ollut edes jollain tavalla mahdollista häivyttää haastateltavien tunnistettavuutta. Tyyppitapauksen muodostaminen eri henkilöiden kertomuksista peräisin olevasta aineksesta on myös muualla kuin tutkimuksen kentässä käytössä oleva anonymiteetin säilyttämisen keino. Wikströmin (2000, 348–350) mukaan tyyppikertomusten konstruointi on esimerkiksi sielunhoidon toimintaperiaate tilanteissa, joissa sielunhoitajan täytyy konsultoida vaikkapa psykoterapian ammattilaista säilyttäen samalla vaitiolositoumuksensa. Koska tutkimuksessani kysymys on rajatusta opiskelijaryhmästä, on kuitenkin aina mahdollista, että tyyppikertomuksissa kuvatut tilanteet, tapahtumat tai prosessit voidaan tunnistaa.

Kuula (2006a) toteaa, että tunnistettavuuden estäminen on yksi parhaiten tunnettuja ihmistieteiden tutkimuseettisiä normeja ja siksi nimettömyys ja tunnistamattomuus otetaan itsestään selvinä lähtökohtina, kun tutkittavien kanssa sovitaan tutkimusaineiston ja sen otteiden esittämisestä tutkimusjulkaisussa. Tämä periaate ei kuitenkaan ole ehdoton, mutta tutkija kantaa vastuun tutkittavien yksityisyyden suojasta ja arvioi, mitkä asiat tulee arkaluontoisuutensa takia raportoida erityisen varovaisesti tunnistamisriskin vuoksi. (Kuula 2006a, 201–204.) Tunnistamisriskin vuoksi haastattelusitaateista on poistettu sellaiset kohdat, jotka paljastaisivat esimerkiksi Diakin yksikön tai opettajan, harjoittelupaikan, seurakunnan tai kristillisen järjestön.

Ensimmäisen aineiston keräämisen yhteydessä opiskelijoilta kysyttiin valmiutta sitoutua vähintään kolme vuotta kestävään tutkimusprosessiin. Kirjoitustehtävän ohjeistamisen yhteydessä esiteltiin myös tutkimusprosessin vaiheet ja tutkimuksen toteuttamisen keskeiset periaatteet. Ne opiskelijat, jotka olivat valmiita haastatteluihin, kirjoittivat siis suostumuksensa kirjoitelmaansa. Opiskelijat kirjoittivat omalla nimellään, mutta analysoinnin yhteydessä kirjoitelmat koodattiin kirjain-numero-yhdistelmällä. Haastateltavat valittiin niiden opiskelijoiden joukosta, jotka olivat ilmaisseet valmiutensa osallistua tutkimukseen.

Ensimmäisen haastattelun yhteydessä käytiin opiskelijan kanssa myös lyhyt keskustelu tunnistettavuuden temasta. Toisen haastattelun alussa käytiin läpi tiivistelmän muodossa sitä, mitä edellisessä keskustelussa oli nousut esille. Samalla opiskelija sai tietää myös oman pseudonyyminsä ja kommentoida sitä. Myös toisen haastattelun yhteydessä keskusteltiin anonymi-

teetin säilyttämisestä, esimerkiksi seuraavaan tapaan:

E: Mut muuten tää (tiivistelmä) on mun mielestä niinku ihan ok. Olet oikein tulkinut.

M: Hyvä. Mulla on tässä tarkoitus nyt sitten toimia sillä tavalla, että mä en kenenkään kertomusta laita sellaisenaan.

E: Kyllä mun puolesta ainakin saa.

M: Kiitos, se on hyvä tieto. Mutta nyt näyttää kuitenkin siltä, että siellä on sellaista tiettyä samankaltaisuutta ainakin joissakin kertomuksissa, ja mä varmaan rakennan tyyppikertomukset, joihin tulee aineksia useammasta kertomuksesta.

[...]

E: Joo, mut ei mulla tosiaan oo mitään sitä vastaan. Nää ei oo mulle niin... muistan silloin ku sä sanoit jo viime vuonna, että kerroin aika avoimesti. Mä oon aika avoin ihminen ja oikeastaan ei ole asioita, mistä ei voi puhua. Että ihan saat käyttää sitä materiaalia, niinku parhaaksi näät. (Elina, H2)

Opiskelijoilta ei kuitenkaan pyydetty kirjallista suostumusta aineiston käyttämiseen, mikä jälkikäteen ajatellen olisi ollut viisas ja omaa moraalista vastuutani keventävä ratkaisu. Tosin esimerkiksi Kuulan mukaan haastatteluaineistoihin ei kuitenkaan pääsääntöisesti tarvitse laatia tutkittavien allekirjoitettavaksi tarkoitettua tutkimussuostumusta. (Kuula 2006a, 117.)

Syrjälä ym. (2006, 186–187) pohtivat myös sitä, kuinka paljon aineistonkeruutilanteissa on tarpeen tai luvallista puhua itsestään ja ohjata kertomistilanteita tutkimusintressien suuntaan. Tässä tutkimuksessa haastattelutilanteiden alussa esittelin itseni, tutkimuksen ja tutkimuskysymykset sekä Kasvu kirkon työntekijäksi -hankkeen, jotta opiskelija saisi käsityksen, mihin on sitoutunut. Tämä kertaus oli selvästi paikallaan, vaikka esittely oli tehty ensimmäisen kerran jo E1-aineiston keräämisen yhteydessä. Haastattelutavaksi tiesivät, että toimin opettajana samassa oppilaitoksessa ja että tutkimus liittyy hankkeeseen, jossa pyritään löytämään tekijöitä, jotka tukevat kirkon työntekijäksi opiskelemisen prosessia. Nämä seikat ovat varmasti jossain määrin vaikuttaneet siihen, mitä he haastattelutilanteissa kertoivat.

Tutkimussuhteisiin liittyy myös monenlaisia tunteita. Nämä liittyvät paitsi haastattelutilanteisiin ja niissä esiin nouseviin asioihin, myös esimer-

kiksi litterointivaiheeseen. (Syrjälä et al. 2006, 188–189.) Joissakin haastattelutilanteissa hyvin negatiivinen kokemus opiskeluprosessista herätti minussa (opettajanroolistani nousevaa) hämmennystä ja sisäistä tarvetta selittää tilannetta. Ymmärrän myös, että opettajan roolini on saattanut provosoida nostamaan esille koulutukseen liittyviä epäkohtia ja negatiivisia kokemuksia. Näiden rinnalla haastattelujen yhteydessä nousi esille myös paljon löytämisen ja yhteisen ymmärryksen kokemuksia sekä jakamisen iloa, mutta myös monenlaisia opiskelijan elämäntilanteisiin ja -kokemuksiin liittyviä muita tunteita.

Tutkimuksen julkistamiseen ja julkaisemiseen liittyvinä eettisenä haasteena Syrjälä ja kumppanit nostavat esille kysymyksen, miten tutkimus palvelee niitä henkilöitä, joita on tutkittu ja mikä oikeus heillä on päästä osallisiksi tuloksista. (Syrjälä ym. 2006, 192–193.) Narratiivinen tutkimus liikkuu lähellä kertojan elämää, joskus hyvinkin yksityisellä alueella. Tutkija rakentaa keräämästään kertomusaineistosta tarinan ja kertoo sen uudestaan ”saaden hyvässä tapauksessa tunnustusta ja kiitosta tiedeyhteisössään”. Mutta mitä saavat tutkimuksen kohteena olevat henkilöt? Kokevatko he tulleeensa riistetyiksi ja petetyiksi vai saaneensa aineksia omaan rakentumiseen? (Syrjälä ym. 2006, 193.)

Samankaltaisia kysymyksiä olen myös itse pohtinut tutkimuksen eri vaiheissa, erityisesti tyyppitarinoiden muodostamisen yhteydessä, kun oli myös tehtävä valinta, millä perusteella muodostan tyyppitarinat ja mitä elämäkertomusaineiston episodeja otan niihin mukaan. Pyrkimyksenäni on ollut olla avoin opiskelijoiden erilaisille näkemyksille ja prosesseille ja arvostaa niitä. Kuula (2006b) toteaa, että tutkimukseen osallistuvat antavat tavallaan lahjan tutkijalle suostuessaan haastateltavaksi. Tutkija ei kuitenkaan voi antaa mitään konkreettista vastalahjaa, joten ”hänen ainoa mahdollisuutensa on antaa arvo lahjalle omilla tekemisillään”. (Kuula 2006b, 137.) Tämä voi onnistua silloin, kun tutkittavien ihmisarvoa ja yksityisyyttä kunnioitetaan ja ylläpidetään tutkijan ja tutkittavien välistä luottamusta kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Kuula 2006b, 137.)

Tutkimuksen loppuvaiheessa, maaliskuussa 2009, kun tyyppikertomukset oli muodostettu, otin uudelleen yhteyttä haastateltuihin opiskelijoihin. Annoin heille luettavaksi tutkimuksen analyysiä ja tuloksia kuvaavan osion ja pyysin heitä kommentoimaan sitä. Näin saadut kommentit ja korjaus ehdotukset on huomioitu valmiissa tekstissä.

7.2.2 Narratiivisen tutkimuksen luotettavuus

Lieblich ym. (1998) toteavat, että perinteiset tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kriteerit – reliabiliteetti, validiteetti, objektiivisuus ja siirrettävyys – ovat hankalia tai jopa mahdottomia narratiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. (Lieblich ym. 1998, 171; ks. myös Riessman 2008, 184–185.) Samalla narratiivis-elämäkerrallisen tutkimuksen kentässä on myös toisenlaisia näkemyksiä. Esimerkiksi Estola (1999, 144) viittaa Kelctermanisiin (1994 103–105), jonka mukaan myös elämäkerrallisen tutkimuksen yhteydessä voidaan hyvin tarkastella myös reliabiliteettia ja validiteettia. Hyvä reliabiliteetti edellyttää tutkimusjärjestelyjen huolellista suunnittelemista ja toteuttamista. Validiteetti merkitsee sellaisen tulkinnan löytämistä, jonka myös tulkittavat hyväksyvät. Kommunikatiivisessa validioinnissa tutkija käy tutkittavien kanssa läpi kirjoittamaansa. (Estola 1999, 144.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusjärjestelyjen suunnitteleminen ja toteuttaminen muodostavat pitkän prosessin, jossa olen pyrkinyt huolellisuuteen. Kaikkia haasteita en kuitenkaan ole kyennyt ennakoimaan, ja esimerkiksi opiskelijoiden tutkimukseen sitoutumisen ja kirkon työhön suuntautumisen välinen yhteys (jota kuvattiin luvussa 5.2.3) paljastui vasta jälkikäteen. Olen kuitenkin pyrkinyt dokumentoimaan aineistonkeruun ja tutkimuksen tekemisen prosessin siten, että lukijalle muodostuu kuva sen vaiheista.

Tutkimusjärjestelyjen piiriin kuuluu myös haaste, joka liittyy Diakin yksiköiden ja toimipaikkojen välisiin eroihin. Haastatteluaineistojen ja E2-aineiston myötä tutkimus vahvisti, että erityisesti hengellisen tarjonnan ja ilmapiirin osalta toimipaikkojen ja yksiköiden välillä on eroja. Tein kuitenkin jo alkuvaiheessa tietoisesti ratkaisun olla tarttumatta näiden erojen ilmenemiseen, elleivät ne ole tutkimuskysymysten kannalta merkittäviä. Olen pyrkinyt tyyppitarinoiden kuvauksissa huomioimaan tämän haasteen, samoin tutkimustuloksiin liittyvässä pohdinnassa.

Kommunikatiivinen validiteetti on myös ollut tutkimuksen tavoitteena. E1- ja H1-aineistoista muodostettu tiivistelmä oli opiskelijan kommentoitavana toisen haastattelun alussa. Tyyppitarinoiden valmistuttua analyysiprosessin kuvaus ja tulokset lähetettiin haastateltaville kommentoitavaksi.

Lieblichin ym. (1998) mukaan narratiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla aineiston kattavuutta tai riittävyttä (width), johdonmukaisuutta (coherence), oivalluksellisuutta (insightfulness) sekä tii-

viyttä tai pelkistyskykyä (parsimony). Aineiston kattavuus merkitsee sitä, että tutkijalla on riittävästi havaintoja tutkittavasta aiheesta. (Lieblich ym. 1998, 173; ks. myös Vuokila-Oikkonen 2002, 72–74.) Estola tähdentää, että tutkimusaineiston tulee olla sekä määrällisesti että laadullisesti riittävää ja että narratiivisessa aineistossa tämä merkitsee aineiston autenttisuutta – kertojan äänen tulee todellakin kuulua. (Estola 1999, 138). Tässä tutkimuksessa aineisto muodostuu kahden opiskelijaryhmän kirjoittamista teksteistä, jotka kerättiin sekä opintojen alku- että loppuvaiheessa (E1- ja E2-aineistot), ja haastatteluista (H1 ja H2-aineistot), jotka toteutettiin vuoden välein kahdessa vaiheessa opintojen keskivaiheilla. Aineistojen perusteella on mielestäni mahdollista saada kattava kuva opiskelijan prosessista alkuvaiheesta viimeiseen lukukauteen. Aineiston rajallisuus kuitenkin tulee esille esimerkiksi siinä, että kaikki haastateltavat edustavat opintojen alkuvaiheessa kirkon nuorisotyöhön suuntautuneita opiskelijoita. Realistisen ja monipuolisen kuvan saamiseksi olisi ollut mielekästä saada tutkimukseen mukaan myös niitä opiskelijoita, jotka suuntautuivat opintojen alkuvaiheessa ensisijaisesti sosionomin työhön. Haastateltavien valintaan vaikutti kuitenkin myös se, olivatko opiskelijat valmiita sitoutumaan tutkimusprosessiin. Heikoimmin kirkon työhön motivoituneet opiskelijat eivät myöskään ymmärrettävästi olleet valmiita sitoutumaan tutkimushankkeeseen, jonka nimessä (Kasvu kirkon työntekijäksi) korostui suuntautuminen kirkon työhön. Näistä seikoista johtuen aineisto kattaa siis vain niiden opiskelijoiden prosessin kuvauksen, jotka opintojen alkuvaiheessa suuntautuivat kirkon työhön.

Toisen kirjoitelma-aineiston laajuus jäi odotettua pienemmäksi, sillä iso osa opiskelijoista oli poissa lähiopetuksesta aineiston keräämisen ajankohtana. Haastateltavien osalta puuttuvat E2-tekstit kerättiin sähköpostitse. Yhden haastateltavan teksti jäi kuitenkin useista pyynnöistä huolimatta saamatta. Näistä puutteista huolimatta aineisto antaa kuitenkin riittävän ja jopa runsaan kuvan kirkon nuorisotyötä opiskelevien erilaisista prosesseista.

Aineiston kattavuuteen liittyvät myös kysymykset tulkinnasta ja analyysistä (Lieblich ym. 1998, 173). Analyysissä käytettiin sekä kategoris-sisällöllistä että holistis-sisällöllistä ja holistis-muodollista lähestymistapaa. Analyysin triangulaatio on palvellut moniäänisen ja vaiheittain kerätyn aineiston tarkastelua. Spiritualiteetin tarkastelussa analyysi oli teorialähtöistä ja voidaan tietysti kysyä, onko näin vahva teoreettinen lähtökohta mielekäs narratiivisessa tutkimuksessa, jolle on tunnusomaista aineistolähtöisyys. Tämä

kysymys oli eräs perustelu sille, että ensimmäisen haastatteluaineiston keräämisen ja Atlas.ti 4.1 -ohjelman siirtymisen jälkeen tein siinä E1-aineiston koodauksen uudelleen aineistolähtöisesti. Aineistolähtöinen lähestymistapa kuitenkin vain täsmensi teoreettista näkökulmaa. Ammatillisen identiteetin tarkastelussa sen sijaan aineiston käsittelytapa oli alusta alkaen aineistolähtöinen.

Analyysiprosessin kuvauksessa on käytetty apuna kuvioita ja taulukoita, vaikka näiden hyödyntäminen ei olekaan narratiiviselle tutkimukselle ominaista. Kuviot on tarkoitettu havainnollistamaan analyysin kulkua, vaikka niihin liittyy rajoituksia. Ne eivät ilmaise samalla tavoin matemaattisesti täsmällistä tietoa kuin esimerkiksi kvantitatiivisen tutkimuksen yhteydessä olevilta kuvioilta ja taulukoilta edellytetään. Kuvioiden ja taulukoiden tavoitteena on havainnollistaa tyyppikertomusten muodostamisen lähtökohtia.

Toinen narratiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioiva kriteeri on Lieblichin ym. (1998) mukaan johdonmukaisuus tai koherenssi. Koherenssin arviointi voi tapahtua joko sisäisesti tarkastelemalla sitä, miten tutkimuksen osat sopivat yhteen, tai ulkoisesti peilaamalla tutkimustuloksia teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt kuvaamaan analyysiprosessin siten, että lukija voi nähdä, miksi ja miten olen päätenyt tulosten esittämiseen viiden tyyppitarinan muodossa. Tyyppitarinoista neljä ensimmäistä rakentui vähitellen haastatteluaineiston analyysin myötä. Näiden tyyppitarinoiden taustalla olevissa elämänekertomuksissa oli niiden moniäänisyydestä huolimatta tiettyä yhtenäisyyttä ja niiden jakautuminen erilaisten ammatillisen kasvun prosessien kuvauksiksi tapahtui analyysin edetessä lopulta varsin luontevasti. Elinan tarina sen sijaan näyttäytyi koko ajan omana kertomuksenaan. Tutkimuskysymysten näkökulmasta se ei tuo kovin paljon uutta tietoa, joten neljä tyyppitarinaakin olisi riittänyt kattavaan ja johdonmukaiseen kuvaukseen. Ajattelen kuitenkin, että on myös tutkimuseettinen kysymys, saako elämänekertomusaineiston valtavirrasta poikkeava tarina tutkimuksessa tilaa. Pelkästään tutkimuksen johdonmukaisuuden näkökulmasta tarkasteltuna Elinan tarina ei ehkä lisää tutkimuksen luotettavuutta, mutta sen mukanaolo on mielestäni perusteltua siksi, että se muistuttaa opiskelijoiden prosessien erilaisuudesta ja erityisesti persoonallisen kasvun prosessien erilaisuudesta.

Tyyppitarinoiden yhteyteen olen liittänyt kommenttiluvut, joissa peilaan tarinan sisältöä tutkimuskirjallisuuteen, erityisesti tutkimuksen luvuissa

2 ja 3 kuvattuun teoreettiseen viitekehykseen. Teoreettinen tarkastelu avaa uusia näkökulmia tyyppikertomuksiin ja niissä ilmenevien teemojen ja prosessien ymmärtämiseen.

Kolmanneksi luotettavuuden kriteeriksi Lieblich ym. (1998, 173) nostavat oivalluksellisuuden. Se merkitsee kertomuksen esittämiseen liittyvää innovatiivisuutta ja omaperäisyyttä. Valinta esittää tyyppikertomukset minämuotoon rakennettuina ”puheenvuoroina” ja niihin liitettyinä kommenttilukui-
na ei narratiivisen tutkimuksen kentässä ole perusidealtaan kovin innovatiivinen ja omaperäinen (vrt. esim. Ylijoki 1998). Sen sijaan tyyppitarinoiden sisältö on omaperäistä ja ainutlaatuista ja auttaa paremmin ymmärtämään opiskelijoiden erilaisia prosesseja ja koulutuksessa olevia haasteita.

Neljäntenä narratiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin näkökulmana on tiivistäminen tai niukkuus. Se tarkoittaa kykyä sisällyttää tutkimusanalyysin tulos pieneen määrään käsitteitä, mutta myös tutkimuksen raportoinnin eleganttiutta ja esteettisyyttä. (Lieblich ym. 1998, 173.) Tässä tutkimuksessa tutkimusanalyysin keskeisimmät tulokset ovat kuvattavissa persoonallista, sosiaalista ja ammatillista identiteettiä ja spiritualiteetin ilmenemistä tarkastelevan kuvion 18 (s.174) ja siihen liitettyjen käsitteiden avulla. Samalla tuloksia voidaan tarkastella myös ammatillista identiteettiä kuvaavien kertomusten avulla. Tulokset ovat siis yhtäältä niukasti ja tiivistetysti esitettävissä, toisaalta vain tarinoihin sisältyvä runsaus, ristiriitaisuus ja moniäänisyys voi antaa aineistosta todentuntuisen kuvan.

Tyyppitarinoiden määrää voidaan myös tarkastella pelkistämisen näkökulmasta. Pelkästään haastatteluaineiston perusteella olisi tyyppitarinoiden lukumäärää voinut vielä tiivistää esimerkiksi Auttajan, Kasvattaja-ohjaajan ja Julistajan kertomuksiin. Tyyppitarinoiden rakentamisessa aineistona kuitenkin ollut myös koko E2-kirjoitelma-aineisto (N=26), joka on tiivistetty viideksi tyyppitarinaksi.

7.3 Tutkimustulosten soveltaminen

Tyyppitarinat muodostavat kuvan opiskelijajoukosta, jossa on hyvin erilaisia ammatillisen kasvun prosesseja. Jokainen prosessi on myös ainutlaatuinen. Moniäänisyydestä huolimatta aineistossa oli myös yhtäläisyyttä ja prosessien samankaltaisuutta. Suurimmalle osalle ensimmäinen opiskeluvuosi oli jossain vaiheessa tuonut eteen kriisin tai ainakin motivaation hiipumi-

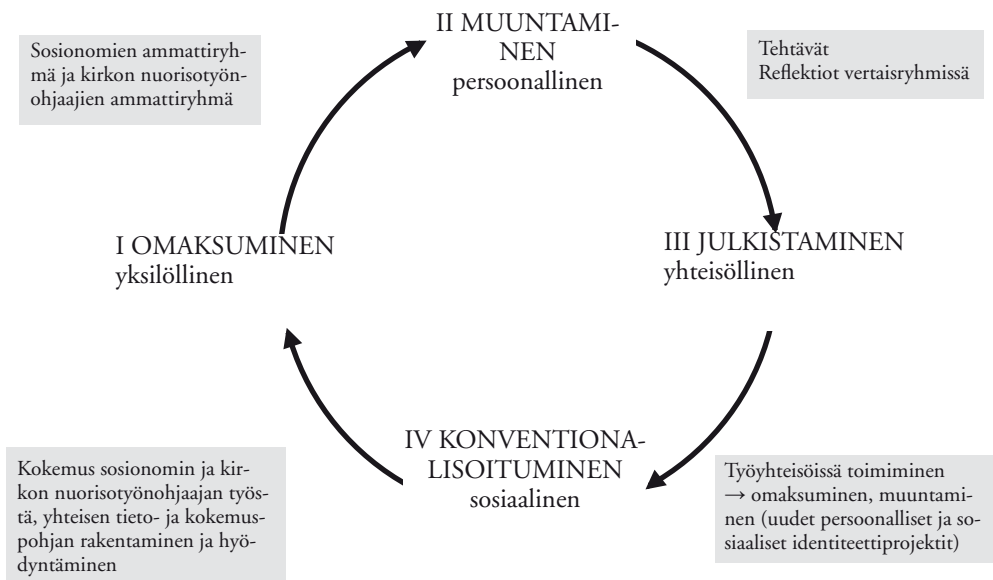
sen. Kaikkien opiskelijoiden kohdalla harjoittelut olivat tärkeitä ja vaikuttivat ammatilliseen suuntautumiseen merkittävästi. Positiivisille harjoittelukokemuksille oli yhteistä se, että työtehtävät olivat mielekkäitä ja ohjaus toimivaa. Keskustelut oman alan ammattilaisten kanssa olivat tärkeitä. Suurin osa arvosti vertaistukea, ja monen kohdalla tämä konkretisoitui tuutoroinnin merkityksen korostamiseen. Merkittävää oli myös seurakuntayhteys – sen olemassaolo, löytyminen tai puuttuminen. Kirkollisen orientaation säilymisen kannalta oli olennaista, että yhteys seurakuntaan oli olemassa koko opintojen ajan.

Tutkimus nostaa esille rippikoulutyössä rakentuvan seurakuntayhteyden merkityksen kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelemisen kannalta. Tältä osin tutkimustulokset ovat yhteneviä Launosen (2009) tutkimuksen tulosten kanssa. Alalle hakeutumisen kannalta seurakunnan työntekijöiden kannustava suhtautuminen on myös ollut monen kohdalla ratkaisevaa. Joidenkin opiskelijoiden yhteys kotiseurakuntaan näyttää säilyvän läpi opiskeluajan, vaikka kotiseurakunta olisi etäälläkin. Suurimmalla osalla yhteys kuitenkin katkeaa eikä opiskelupaikkakunnan paikallisseurakuntaan löydy yhteyttä. Tutkimusaineisto vahvistaa sitä haastetta, joka on jo monessa seurakunnassa tiedostettu: nuoret aikuiset muodostavat seurakunnan toiminnassa väliinputoajien ryhmän. **Tutkimustulokset haastavat kehittämään nuorten aikuisten työtä erityisesti opiskelupaikkakunnilla.**

Toinen seurakuntien nuorisotyöhön liittyvä haaste liittyy seurakuntaharjoitteluihin ja niiden ohjaamiseen sekä harjoitteluseurakuntien ja oppilaitoksen väliseen yhteistyöhön. Tutkimusaineistossa nousee esille sekä myönteisiä että negatiivisia kokemuksia seurakuntaharjoitteluista. Koska opintojen aikana on yleensä vain yksi seurakuntaharjoittelu, tähän liittyy paljon odotuksia ja tunteita. Monen kohdalla harjoittelu muodostuu ammatillisen suuntautumisen ratkaisevaksi tekijäksi. Haastatteluaineistossa nousee esille erityisesti ohjauksen ja työyhteisön ilmapiirin merkitys. Harjoittelunohjaajat ja työyhteisöt ovatkin varsin haasteellisen tehtävän edessä vastaanottaessaan hyvin erilaisin valmiuksin ja odotuksin harjoitteluaan aloittavia opiskelijoita. **Harjoittelunohjaajien koulutuksen sekä oppilaitoksen ja seurakunnan välisen yhteistyön kehittäminen on edelleen välttämätöntä.**

Tutkimustulokset haastavat myös koulutuksen kehittämiseen. Keskeisten tutkimustulosten pohjalta on muokattu Harrén (1983b) persoonallista ja sosiaalista identiteettiä kuvaavaa mallia ja siihen on liitetty sosiono-

miksi ja kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevan prosessiin liittyviä vaiheita. Tarkastelen kuvion 19 avulla koulutukseen kohdistuvia haasteita.

KUVIO 20. Sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevan persoonalliset ja sosiaaliset identiteetti-projektit opintojen aikana, Harréa (1983) ja Huhtasta (2004) mukailten

Tutkimus osoittaa, että ensimmäinen vuosi on monelle opiskelijalle kriisi. Tulos on yhdenmukainen Launosen (2007) kaikkia Diakin kirkollisen alan opiskelijoita tarkastelevan tutkimuksen kanssa. Olisi tärkeää huolehtia, että opiskelijalla on mahdollisuus jo opintojen alkuvaiheessa sosiaalistua sekä sosionomin että kirkon nuorisotyönohjaajan ammattiryhmiin. Erityisen tärkeää kirkon nuorisotyönohjaajan ammattiryhmään sosiaalistuminen on silloin, kun opiskelijan yhteys omaan kotiseurakuntaan on katkennut. **Ensimmäisen opiskeluvuoden aikana ei todennäköisesti ole mahdollisuutta seurakuntaharjoitteluun, mutta sen aikana tulisi olla tilanteita, joissa (opintoihin sisältyneinä) on mahdollista rakentaa yhteyttä paikallisseurakuntaan, esimerkiksi osallistumalla vapaaehtoistoimintaan.**

Seurakuntayhteyden rakentumisen lisäksi merkittävänä kirkon työntekijäksi sosiaalistumisen prosessissa näyttäytyy oppilaitoksen hengellinen ilma-
piiri ja se, miten kristilliseen uskoon liittyviä kysymyksiä tarkastellaan ope-

tuksessa. Djupsjöbackan (2006) tutkimuksen mukaan Diakin eri yksiköistä valmistuneiden kesken oli huomattavia eroja siinä, millaisia valmiuksia koulutus oli antanut oman alan kirkollisissa tehtävissä toimimiseen ja kristillisen arvopohjan soveltamiseen omassa työssä (Djupsjöbacka 2006, 42.) Myös tämän tutkimuksen aineistossa tähän kysymykseen liittyvät erot tulivat esille. Niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla seurakuntayhteys oli olemassa, oppilaitoksen hengellisellä tarjonnalla ei kuitenkaan ollut kovin suurta merkitystä. Seurakuntayhteyden puuttuminen sen sijaan korosti oppilaitoksen merkitystä hengellisen elämän tukijana.

Kirkon ammatillaiseksi kasvamisessa hengelliset kysymykset ovat tärkeä osa, ja niiden pohdinnalle tulisi olla tilaa opiskeluprosessissa. Samoin tilaa tulisi olla kirkon työntekijän roolin ja siihen liitettyjen moraalijärjestysten ja mallitarinoiden jakamiselle ja reflektoinnille. Tuutorointiryhmät voivat olla tämän pohdinnan paikkoja, mutta mahdollisesti myös muut vertaisryhmät. **Vertaisreflektoinnin akuutein tarve näyttää olevan ensimmäisen ja toisen opiskeluvuoden aikana, mutta se on merkityksellistä myös opintojen loppuvaiheessa.**

Toinen merkittävä etappi koulutuksessa ovat toisen vuoden pitkät harjoittelut, joissa aktivoituvat taas uudet sosiaalistumisen ja ammattiryhmän kulttuurin omaksumisen prosessit. Monelle harjoittelu muodostaa myös julkistamisen paikan, jossa voi jo jakaa aiemmin omaksuttua tietoa ja kokemusta. Kirkon nuorisotyötä opiskelevalle esimerkiksi rippikoulussa opettaminen on merkittävä kokemus: tässä tilanteessa hän jo jakaa nuorisotyöstä omaksumaansa tietoa ja edustaa nuorten edessä kirkon nuorisotyön ammattilaista. Kannustava kokemus muodostuu silloin, kun työyhteisö tukee tätä julkistamisen prosessia.

Tutkimuksen valossa näyttää siltä, että persoonallinen ja sosiaalisen identiteetti-projekti voi vain harvoin edetä opintojen aikana konventionalisoinnin vaiheeseen, jolloin opiskelijan omaksumasta ja julkistamasta tiedosta voi tulla ammattiryhmän uutta tietoa ja traditiota. Voisiko tämä kuitenkin tulla mahdolliseksi? **Onko mahdollista rakentaa oppilaitoksen ja seurakuntien välistä yhteistyötä siten, että opiskelijalle mahdollistuu sellainen pitkäkestoinen suhde paikallisseurakunnan nuorisotyöhön ja sen ammattilaisiin, jossa hänen kokemuksensa ja mahdollisesti kriittiset havaintonsa voivat tulla osaksi kirkon nuorisotyön yhteistä tietoa?** Harjoittelun ja opinnäytetyöprosessin yhdistäminen voi esimerkiksi tarjota tämän

mahdollisuuden. Entä olisiko mahdollista sijoittaa opintojen loppuvaiheeseen sellaisia keskustelufoorumeita, joissa valmistumisen kynnyksellä olevat opiskelijat ja työssä olevat ammattilaiset voivat kohdata ja jakaa näkemyksiään kollegiaalisessa ilmapiirissä? Joissakin onnistuneissa, pitkissä työelämä-tuutoroinnin prosesseissa näin on tapahtunutkin, mutta kohtaamisfoorumi voisi olla myös koulutuksen sisään rakennettu mahdollisuus.

Kaksoistutkinnon haasteellisuus kulminoituu kysymyksessä, miten kolmen ja puolen vuoden koulutuksen aikana opiskelija voi ehtiä hankkimaan valmiudet sekä sosionomin että kirkon nuorisotyönohjaajan työhön. Tämän tutkimusaineiston valossa näihin liittyvät ammatilliset sisällöt eivät ole toisiaan poissulkevia tai keskenään kilpailevia valmiuksia vaan ne tukevat ja syventävät toisiaan. Tämä kuitenkin edellyttää eri aloja edustavien opettajien välistä yhteistyötä erityisesti opetuksen suunnittelussa. Tärkeää on, että opiskelija saa tukea oman suuntautumisensa etsimiseen ja löytämiseen, kohdistui se sitten kirkon työhön tai yhteiskunnallisiin tehtäviin.

Tutkimusaineiston perusteella nousee esille myös **jatkotutkimuksen aiheita**. Ensinnäkin olisi tärkeää seurata pitkäaikaisstudiumilla, miten sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaajat sijoittuvat työelämään ja millainen on heidän ammatillisen kehittymisensä prosessi. Tällä hetkellä tutkimukset antavat hieman toisistaan poikkeavaa tietoa siitä, miten kirkon nuorisotyönohjaajat jaksavat ja viihtyvät kirkon työssä. Salmen (2001, 136, 186–187) tutkimuksen mukaan nuorisotyönohjaajat kokivat asemansa seurakunnassa muita työntekijöitä huonommaksi ja heiltä tuntui puuttuvan vahva ammatti-identiteetti. Niemelän (2001) tutkimuksessa 14 prosenttia ajatteli työskentelevänsä seurakunnassa vielä kymmenen vuoden kuluttua. Jantusen (2004, 185–186) tutkimuksessa sen sijaan yli 36 prosenttia kirkon nuorisotyönohjaajista näki itsensä seurakunnan nuorisotyössä eläkeikään saakka.

Toiseksi tärkeää olisi myös tutkia seurakuntaharjoittelujen ohjaamista ja sen kehittämisen mahdollisuuksia. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä seurakuntaharjoittelut ovat nousseet entistä merkittävämpään rooliin ja niitä ohjaavilta työntekijöiltä edellytetään sitoutumista tehtävään sekä ohjauksellisia taitoja. Mitä harjoittelua ohjaavalta seurakunnan työntekijältä edellytetään ja miten seurakunnat työyhteisöinä sitoutuvat harjoittelijan ohjaamiseen?

Kirkon nuorisotyötä opiskelevien ammatillisen identiteetin tarkastelun rinnalla olisi kiinnostavaa tutkia pelkästään sosionomin tutkintoa suoritta-

van opiskelijan ammatillisen identiteetin rakentumista. Sosionomin tehtäväkenttä on hyvin laaja ja opintojen aikana tehtävät valinnat tuovat opiskelijoille monenlaisia mahdollisuuksia lastentarhanopettajan työstä vanhustenhuoltoon. Miten sosionomin ammatillinen identiteetti rakentuu ja mitkä seikat siihen vaikuttavat?

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Ahonen, Risto A.

1992 Evankelioiminen kirkon perustehtävänä. Evankelioimisen teologiset perusteet. Helsinki: SKSK-kustannus.

Ahonen, Risto A.

2000 Lähetys uudella vuosituuhannella. Maailmanlähetyksen teologiset perusteet. Helsinki: Suomen Lähetysseura.

Ahonen, Risto A.

2003 Lähetys rajojen ylittäjänä. Kokonaisvaltaisen lähetyskäsitteiden vaikutus lähetystyön rakenteeseen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 84. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Aldén, Ann

2004 Religion in Dialogue with Late Modern Society. A Constructive Contribution to a Christian Spirituality Informed by Buddhist-Christian Encounters. Diss. Lund: Lund university

Antola, Markku

2007 Armolahjat seurakunnan elämässä. Teoksessa Antti Laato (toim.) Karismaattisuuden haaste kirkolle. Helsingin kristillisen opiston seminaari 5.2.2007. Turku: Åbo Akademi, s. 145–151.

Aristoteles

2000 Runousoppi. Teoksessa Simo Knuutila, Ilkka Niiniluoto ja Holger Thesleff (toim.) Aristoteles IX. Retoriikka, runousoppi. Helsinki: Gaudeamus. S. 159–171.

Arnett, Jeffrey Jensen

2004 Emerging adulthood. The winding road from the late teens through the twenties. Oxford: Oxford University Press.

Augsburgin tunnustus

1980 Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 118. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.

Bradford, John

1995 Caring for the Whole Child. A Holistic Approach to Spirituality. London: The Children's Society.

Berger, Peter, J. & Luckmann, Thomas

1994 Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Helsinki: Gaudeamus.

Bruner, Jerome

1986 Actual minds, possible worlds. Cambridge: Harvard University Press.

- Carrette, Jeremy & King, Richard
2005 Selling Spirituality, The silent takeover of religion. London and New York: Routledge.
- Coleman, Gerald D.
2006 Catholic Priesthood. Formation and human development. Missouri, Liguori: Liguori publications
- Coleman Simon
2000 The Globalisation of Charismatic Christianity. Spreading the Gospel of Prosperity. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coles, Robert
1990 The Spiritual Life of Children. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Dewey John
1997 Democracy and Education. An introduction to the philosophy of Education. New York: The Free Press.
- Djupsjöbacka, Stefan
2006 Mitä koulutuksen jälkeen? Diakonia-ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työelämään sijoittuminen ja saadun koulutuksen arviointi. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Dunderfelt Tony
1998 Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Elenius, Jaakko
2003 Lähimmäinen spiritualiteetin tähtäyspisteenä. Teoksessa Seppo Häyrynen & Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 113–128.
- Ellström, Per-Erik
1994 Kompetens, utbildning och lärande I arbetslivet. Problem, begrepp och teoretiska perspektivet. Stockholm:
- Ellström, Per-Erik
2001 The many meanings of occupational competence and qualification. Teoksessa W.J. Nijhof & J. N. Streumer (toim.) Key Qualifications in Work and Education. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Engedal, Leif G.
2006 Homo Viator: The Search for Identity and Authentic Spirituality. In Kirsi Tirri (ed.) Religion, Spirituality and Identity. Bern: Peter Lang, p. 43–64.

- Erkkilä, Raija & Mäkelä, Maarit
2002 Face to face. Human Dimensions in Biographical Interviews. In Rauno Hut-
tunen, Hannu L.T. Heikkinen ja Leena Syrjälä (toim.) Narrative Research. Voices
of Teachers and Philosophers. Jyväskylä: SoPhi, s. 45–55.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha
2000 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Estola, Eila
1999 Varhaiskasvatus lastentarhanopettajan silmin – narratiivis-elämäkerrallinen
tutkimus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Isto Ruoppila, Eeva Hujala, Kirsti Karila,
Jarmo Kinos, Pirkko Niiranen ja Mikko Ojala (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimus-
menetelmiä. Jyväskylä: Atena-kustannus, s. 131–148
- Estola, Eila
2003 In the Language of Mother – Re-storying the Relational Moral in Teachers’
Stories. Oulu: University Press.
- Estola, Eila & Kaunisto, Saara-Leena & Keski-Filppula, Ulla & Syrjälä, Leena & Uit-
to, Minna
2007 Lupa puhua. Kertomisen voima arjessa ja työssä. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Estola, Eila & Syrjälä, Leena
2002 Kutsumus. Teoksessa: Heikkinen Hannu L.T. ja Syrjälä, Leena (toim.) Mi-
nussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Helsinki: Kansanvalistusseu-
ra.
- Evers, Frederick T. & Rush, James C. & Berdrow, Iris
1998 The Bases of Competence: Skills for Lifelong Learning and Employability.
San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Fowler, James W.
1980 Moral Stages and the Development of Faith. In Brenda Munsey (ed.) Moral
Development, Moral Education and Kohlberg. Basic Issues in Philosophy, Psycho-
logy, Religion and Education. Birmingham, Alabama: Religious Education Press, s.
130–160
- Friman, Mervi
2004 Ammatillisen asiantuntijan etiikka ammattikorkeakoulutuksessa. Jyväsky-
lä Studies in Education, Psychology and Social Research 234. Jyväskylä: Jyväskylän
yliopisto.
- Gergen, Kenneth & Gergen, Mary
1986 Narrative form and the Construction of Psychological Science. In Theodo-
re R. Sarbin (ed.) Narrative Psychology. The Storied Nature on Human Conduct.
New York: Praeger Publishers.

- Giddens, Anthony
1991 Modernity and self-identity: self and society in the late modern age. Oxford: Blackwell.
- Goffmann, Erving
1971 Arkielämän roolit. Oikeille jäljille roolielämän viidakossa. Porvoo: WSOY.
- Goleman, Daniel
1995 Emotional intelligence. New York: Bantam Books.
- Gollnick, James
2005 Religion and Spirituality in the life cycle. Studies in education and spirituality, vol. 9. New York: Peter Lang.
- Grönlund, Henrietta
2006 Nuoret aikuiset kirkon vapaaehtoistoiminnassa. Arvostukset, asenteet ja aktiivointi. Teoksessa Mikkola, T., Niemelä, K. & Petterson J. (toim.) *Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, s. 118–133.
- Hakala, Pirjo
2001 Learning by Caring. A Follow-Up Study of Participants in a Specialized Training Program in Pastoral Care and Counseling. *Commentationes Scientiarum Sociolum 59*. Helsinki: Suomen tiedeseura.
- Hall, Douglas, T.
1976 Careers in Organisations. Pasific Palisades: Goodyear.
- Hall, Stuart
2002 Identiteetti. Tampere: Vastapaino
- Halme, Lasse
2008 Uskonto ja kasvatus vuorovaikutuksena. Helsinki: LK-kirjat.
- Hamarus, Päivi
2006 Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Harré, Rom
1983a. Identity Projects. Teoksessa Glynis M. Blackwell (ed.) *Threatened Identities*. New York: John Wiley & Sons, 31–51.
- Harré, Rom
1983b Personal being. A Theory for Individual Psychology. Oxford: Basil Blackwell.
- Hatch, Amos J. & Wisniewski Richard (eds.)
1995 Life History and Narrative, London: Falmer.

- Hay, David & Nye, Rebekka
1998 The Spirit of the Child. London: Font.
- Heelas, Paul & Woodhead, Linda
2005 The Spiritual Revolution. Why religion is giving way to spirituality. Malden, Oxford and Victoria: Blackwell Publishing Ltd.
- Heikkinen, Hannu L.T.
2000 Tarinan mahti – Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. Tiedepolitiikka 4/2000, 47–58.
- Heikkinen, Hannu
2001 Toimintatutkimus, tarinat ja opettajaksi tuleminen taito. Narratiivisen identiteettityön kehittäminen opettajankoulutuksessa toimintatutkimuksen avulla. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 175. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Akateeminen väitöskirja.
- Heikkinen, Hannu L.T.
2002a Narratiivisuus – ei yksi vaan monta tarinaa. Teoksessa Hannu Heikkinen & Leena Syrjälä (toim.) Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Heikkinen, Hannu L.T.
2002b Whatever is narrative research? In Huttunen, R., Heikkinen, H.L.T. ja Syrjälä, L. (toim.) Narrative Research. Voices of Teachers and Philosophers. Jyväskylä: SoPhi, 23–28.
- Heikkinen, Hannu L.T.
2004 Narratiivinen toimintatutkimus ja sen luotettavuuskysymykset opettajan työssä. Teoksessa Jaatinen, R., Kaikkonen, P. ja Lehtovaara J. (toim.) Opettajuudesta ja kielikasvatuksesta – Puheenvuoroja sillanrakentajille. Tampere: Tampere University press, 179–192.
- Heikkinen, Hannu L.T. & Huttunen, Rauno
2002 Tulla siksi mitä olen? Teoksessa Hannu Heikkinen & Leena Syrjälä (toim.) Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Helsinki: Kansanvalistusseura, s. 13–28.
- Heikkinen, Hannu L.T. & Huttunen, Rauno
2004 Huomaa minut, arvosta minua!” Opetus tunnustuksen dialektiikkana. Teoksessa Pekka Sallila & Anita Malinen (toim.) Opettajuus muutoksessa. Aikuiskasvatuksen 43. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, s. 278–294.
- Heikkinen, Hannu L.T. & Huttunen, Rauno & Niglas, Katrin & Tynjälä, Päivi
2005 Kartta kasvatustieteen maastosta. Kasvatus 5/2005.

- Heino, Harri
1997 Mihin Suomi tänään uskoo? Helsinki: WSOY
- Helander, Eila
2001 Kutsumus kantaa. Naislähetit Suomen Lähetysseuran työssä toisen maailmansodan jälkeen. Helsinki: Suomen Lähetysseura.
- Herranen, Jatta & Harinen, Päivi
2008 Kohti hyvää aikuisuutta. "Omillen asettumisen" kulttuurinen kuva. Aikuis-
kasvatus 1/2008, 4–14.
- Heusala, Maarit
2003 Kohti kehittyvää ammatti-identiteettiä: työelämätuutorointi. Mentorointia
opiskelijoille. Kehittämishanke. Helsinki: Helsingin liiketalouden ammattikorkea-
koulu, opettajankoulutusohjelma.
- Hirvonen Airi
2003 Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi. Solistisen koulutuksen musiiki-
nopiskelijat identiteettinsä rakentajina. Oulu: Oulu University Press.
- Holm, Nils G.
2002 Religionspsykologins grunder. Åbo: Åbo Akademi.
- Honneth, Axel
1995 Struggle for Recognition. The Moral Grammar of Social conflicts. Oxford:
Polity Press.
- Hovi, Tuija
2004 Religious conviction shaped and maintained by narration. Archiv für Reli-
gionspsychologie vol. 26, 35–50.
- Huhtanen, Kaija
2004 Pianistista pianonsoitonopettajaksi. Tarina naisen kokemuksen merkityksel-
listäjänä. Studia Musica 22. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Hull, John. M.
2002 Spiritual Development: Interpretations and Applications. British Journal of
Religious Education 24: 3, 171–183.
- Huotelin, Hannu
1992 Elämäkertatutkimuksen metodologiset ratkaisut. Joensuun yliopisto. Esi-
merkkitapauksena "Koulutuksen merkitystä etsimässä" -projektin menetelmälliset
valinnat. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 46. Joensuu: Joensuun yli-
opisto
- Huotelin, Hannu
1996 Menetelmällisiä lähtökohtia elämäkertatutkimukseen. Teoksessa Ari Antikai-
nen ja Hannu Huotelin (toim.) Oppiminen ja elämänhistoria. Aikuiskasvatuksen
37. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

- Huovinen, Eero
2001 Pappi? Helsinki: WSOY.
- Hyde, Brendan
2008 Children and Spirituality. Searching for Meaning and Connectedness. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Hyvärinen Matti & Löyttyniemi Virpi
2005 Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Johanna Ruusuvuori ja Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 189–222.
- Hyvönen, Jenni
2006 Urbaanin kristityn nuoren aikuisen spiritualiteetti. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Petterson (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 84–103
- Hänninen, Salme
2006 Voimaantumisen kehitysohjelma persoonallisen ja ammatillisen identiteetin tukijana. Teoksessa Anneli Eteläpelto ja Jussi Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 191–217.
- Hänninen, Vilma
1999 Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Acta Universitatis Tampere. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Häyrynen, Seppo & Kotila, Heikki & Vatanen Osmo (toim.)
2003 Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- James, William
1902/2003 The Varieties of Religious Experience. New York: Signet Classic.
- Jantunen, Kai
2004 Monitaitaja ja kasvattaja – ammattina seurakunnan nuorisotyö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyönohjaajan viran kehittämistarpeet. Ylemmän pastoraalitutkimuksen tutkimus. Käytännöllinen teologia. Mikkeli: Mikkelin hiippakunnan tuomiokapituli.
- Jokinen, Jyrki
2002 Aikuisopettajan identiteetti. Yksinäisestä sankariopettajasta tiimiytyneeseen yrittäjään. Acta Universitatis Tamperensis 898. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Juntunen, Sammeli
2007 Miksi kirjoitimme Kotimaa-lehden kolumnin ”Ollaanko Markku Koivistoa savustamassa ulos kirkostamme?” Teoksessa Antti Laato (toim.) Karismaattisuuden haaste kirkolle. Helsingin kristillisen opiston seminaari 5.2.2007. Turku: Åbo Akademi, 9–31.

- Kallioniemi, Arto
1997 Uskonnonopettajien ammattikuva. Helsinki: Helsingin yliopiston opettajan-
koulutuslaitoksen tutkimuksia 180.
- Kallioniemi, Arto & Räsänen, Antti & Hilska, Päivi
2003 Lapsen sielun maisema. *Studia Paedagogica* 30. Helsinki: Helsingin yliopis-
ton opettajankoulutuslaitos.
- Kalmari, Arja & Wallenius, Tuula
2002 Tuutorin tuki. Opintojen ohjaus ja tuutorointi Diakissa. Diakonia-ammatti-
korkeakoulun julkaisuja C. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kari, Jouko & Heikkinen, Hannu L.T.
2002 Opettajaksi kasvaminen. Teoksessa Jouko Kari, Pentti Moilanen & Pekka
Räihä (toim.) Opettajan taipaleelle. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Karjalainen Anna Liisa
2004 Kokemuksesta kirjoittaminen ja kirjoittamisen kokemus. Omaelämäkerralli-
nen kirjoittaminen sosionomikoulutuksessa ja narratiivinen menetelmä sosiaalialan
työssä. Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimuksia A7. Helsinki: Diakonia-am-
mattikorkeakoulu.
- Kaunismaa Pekka & Laitinen Arto
1998 Paul Ricoeur ja narratiivinen identiteetti. Teoksessa Petri Kuhmonen ja Sep-
po Sillman (toim.) Jaettu jana, ääretön raja. Filosofian julkaisuja 65. Jyväskylä: Jy-
väskylän yliopisto, 168–195.
- Kauppinen, Juha & Rantama, Marketta
2003 Ajaton työ seurakunnassa. Helsinki: Edita.
- Kauppinen-Perttula, Ulla-Maija
2004a Kutsumus ja uupumus. Teoksessa Lea Henriksson & Sirpa Wrede (toim.) Hy-
vinvointityön ammatit. Helsinki: Gaudeamus, 20–40.
- Kauppinen-Perttula, Ulla-Maija
2004b. Kutsumus, palvelustyö, jaksaminen. Sisaret Oriveden leprasairaalassa. *Acta
Electronica Universitatis Tamperensis*.
- Kekäle, Jari
2007 Postmoderni isyys ja uskonnollisuus – Tarinallinen näkökulma. Joensuun yli-
opiston teologisia julkaisuja 19. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Kelchtermans, Geert
1994 Biographical Methods in the Study of Teachers' Professional Development.
Teoksessa Ingrid Carlgren, Gunnar Handal & Sveinung Vaage (eds.) *Teachers Minds
and Actions. Research on Teachers Thinking and Practice*. London: The Falmer
Press

Ketola, Kimmo

2006 Kaupunkien uusi henkisyys. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä ja Juha Petterson (toim.) *Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 305–316.

Kinnunen, Saara

1996 *Luottamustehtävä. Koti lapsen hengellisen kasvun tukijana*. Helsinki: Karasana.

Kirkollisten toimitusten kirja

2004 2. osa: *Vihkimiset, virkaan asettamiset ja tehtävään siunaamiset*. Helsinki: Kirkkopalvelut.

Kirkon alan työolobarometri

2007 *Raportti kirkon työntekijöiden työoloista*. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Kirkon tilastollinen vuosikirja

2007 Helsinki: Kirkkohallitus.

Kiviniemi, Eero

2006 *Suomalaisten etunimet*. Helsinki: SKS.

Koivisto, Markku

2007 *Karismaattisuus Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa tänään*. Teoksessa Antti Laato (toim.) *Karismaattisuuden haaste kirkolle*. Helsingin kristillisen opiston seminaari 5.2.2007. Turku: Åbo Akademi, 5–8.

Kokkonen, Sari

2003 *Työttömänä isänä perheessä ja yhteiskunnassa*. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 238. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

Kotila, Hannu

2000 *Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kokemuksia opetussuunnitelmista*. Helsinki: Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos.

Kotila, Heikki & Vatanen, Osmo

2003 *Spiritualiteetti – ajankohtainen näkökulma*. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila ja Osmo Vatanen (toim.) *Spiritualiteetin käsikirja* Helsinki: Kirjapaja, 13–26.

Kotila, Heikki

2005 *Spiritus Dei in Naribus mei*. Spiritualiteetin käsite aikamme uskonnollisuuden tulkkina. *Teologinen aikakauskirja* 3/2005, 195–204.

Kujala, Tiina

2007 *Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä*. Teoksessa Eija Syrjäläinen, Ari Eronen ja Veli-Matti Värri (toim.) *Avaimia laadullisen tutkimuksen analyysiin*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy, 13–39.

- Kulmala, Anna
2006 Kerrottuja kokemuksia leimatusta identiteetistä ja toiseudesta. *Acta Universitatis Tamperensis* 1148. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kuula, Arja
2006a Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Vastapaino.
- Kuula, Arja
2006b Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Jaana Hallamaa, Veikko Launis, Salla Lötjönen ja Irma Sorvali (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Tietolipas 211. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 124–140.
- Kääriäinen, Kimmo & Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo
2003 *Moderni kirkkokansa*. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Laaksovirta, Tuula
2000 Olisiks mää vai enk mää olisis? Ammatin sisäinen mielikuva itsestään ja ammatin ulkopuolinen käsitys kirjastoista. Teoksessa Vesa Niinikangas ja Inkeri Näätäsaari (toim.) *Sivistyksen paikka, kirjoituksia kirjaston tilasta*. Turku: Enostone, 21–33.
- Labov, William
1979 *Language in the inner city*. *Studies in the Black English vernacular*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lambert, Yves
2004 *A Turning Point in Religious Evolution in Europe*. *Journal of Contemporary Religion* 19 (1), 29–45.
- Latvala, Johanna & Peltonen, Eeva & Saresma, Tuija
2004 Tutkijat kertovat, konventiot murtuvat. Teoksessa Johanna Latvala, Eeva Peltonen ja Tuija Saresma (toim.) *Tutkija kertojana. Tunteet, tutkimusprosessi ja kirjoittaminen*. Jyväskylä: Nykykulttuuri.
- Launonen, Pekka
2004 Nuorisnohjaajasta nuorisotyönohjaajaksi. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyönohjaajien koulutus ja ammattitaidon muuttuvat tulkinnat 1949–1996. *Diakonia-ammattikorkeakoulu A-sarja tutkimuksia* 8. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Launonen, Pekka & Pesonen, Marja
2005 *Koulutuksen haasteet – katekeetasta kasvatuksen ammattilaiseksi*. Teoksessa Paananen, T. ja Tuominen, H. 2005. *Nuorisotyön käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja, 267–279

Launonen, Pekka

2005 Kirkon työntekijäksi? Diakoni-, diakonissa ja nuorisotyönohjaajakoulutukseen hakeneet vuonna 2004. Kasvu kirkon työntekijäksi -hanke. Diakonia-ammattikorkeakoulun työpapereita 36. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Launonen, Pekka

2007 Kirkon työntekijäksi kasvamassa. Diakoni-, diakonissa ja nuorisotyönohjaajaopiskelijoiden ammatillinen motivaatio, osaaminen ja identiteetti vuosina 2004–2006. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Launonen, Pekka

2009 Kasvu kirkon työntekijäksi. Diakoni-, diakonissa- ja nuorisotyönohjaajaopiskelijoiden ammatillinen motivaatio, osaaminen ja identiteetti vuosina 2004–2008. Diakonia-ammattikorkeakoulu A-sarjan tutkimuksia 22. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Lehtonen, Tommi

2005 Uskonto ja yhteisö. Teoksessa Antti Hautamäki, Tommi Lehtonen, Juha Sihvola, Ilkka Tuomi, Heli Vaaranen ja Soile Veijola (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus, 60–89.

Leskelä, Jori

2005 Mentorointi aikuisopiskelijan ammatillisen kehittymisen tukena. Väitöskirja. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 448.

Lieblich, Amia & Tuval-Mashiach, Rivka & Zilber, Tamar

1998 Narrative Research. Reading, Analysis and Interpretation. Applied Social Research Methods series, vol. 47. London: Sage.

Lincoln, Yvonna & Denzin, Norman

1994 The fifth moment. Teoksessa Norman Denzin & Yvonna Lincoln (eds.) Handbook of qualitative research. London: Sage, 575–586.

Lindqvist, Martti

1998 Auttajan varjo. Pahuuden ja haavoittuvuuden ongelma ihmistyön etiikassa. Helsinki: Otava.

Lindqvist, Martti

2003 Ole hyvä. Helsinki: Otava.

Lord Robert & Brown Douglas ja Freiberg Steven

1999 Understanding the dynamics of leadership: The role of follower self-concepts in the leader/follower relationship. Organizational Behavior and Human Decision Process, 78, 167–203.

Lynch, Gordon

2007 New spirituality. An introduction to progressive belief in the twenty-first century. London, New York: I.B. Tauris.

Läsnäolon kirkko

2002 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon mission, visio ja strategia 2010. Kirkon keskusrahaston rahoittaman toiminnan painopisteet. Kirkkohallituksen julkaisuja, C-sarja 2002:5. Helsinki: Kirkkohallitus.

Löytty, Seppo

2004 Hengen uudistus: karismaattinen herätys Suomessa. Tampere: Fabri

Löyttyniemi, Varpu

2004 Kerrottu identiteetti, neuvoteltu sukupuoli. Jyväskylä: Minerva.

Malinen, Anita

2000 Towards the essence of adult experimental learning. A reading of the theories of Knowles, Kolb, Mezirow, Revans and Schön. Jyväskylä: SoPhi.

Mannermaa, Tuomo

1983 Kaksi rakkautta. Johdatus Lutherin uskonmaailmaan. Helsinki: WSOY.

McAdams, Dan P.

1993 The Stories we live by: Personal Myths and the making of the self. New York: William Morrow.

McGrath, Alister

1999 Christian Spirituality. An Introduction. Massachusetts: Blackwell Publishers Ltd.

Mentkowski, Marcia Associates

2000 Learning That Lasts. Integrating Learning, development and Performance in college and Beyond. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Mikkola, Teija

2006a. Jäsenyyden rajalla – Mikä kirkossa vieraannuttaa? Mikä vetoaa? Teoksessa Mikkola, Teija Niemelä, Kati ja Petterson, Juha (toim.) *Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 192–249.

Mikkola, Teija

2006b *Urbaanin nuoren aikuisen arvot*. Teoksessa Mikkola, Teija, Niemelä, Kati ja Petterson, Juha (toim.) *Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 23–42.

Mikkola, Teija, Niemelä, Kati ja Petterson, Juha

2006 *Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus

Monikasvoinen kirkko

2008 Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Mäntylä, Ritva

2007 Ammatillinen kasvu ammattikorkeakoulussa. Artikkeliteoksessa Seppo Saari ja Tapio Varis (toim.) Ammatillinen kasvu. Professional Growth. Professori Pekka Ruohotien juhla- ja muistokirja. Tampere: Tampereen yliopisto, Ammatikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus.

Niemelä, Kati

1999 Teologiksi? Teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uravalintamotiivit ja ammatillinen suuntautuminen. Sarja A 74. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Niemelä, Kati

2000 Teologiseen tiedekuntaan pyrkineiden uskonnollinen tausta. Teologinen aikakauskirja 2/2000, 121–134.

Niemelä, Kati

2001 Seurakunnan työntekijöiden työhön sitoutuminen. Crux 6/2001, 22–24.

Niemelä, Kati

2002 Hyvä rippikoulu. Rippikoulun laatu ja vaikuttavuus. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Niemelä, Kati

2003 Suomalaisten uskonnollisuus uuden vuosituhannen alussa. Teoksessa Eila Helander (toim.) Muutoksen tulkkina. Kirkon ja uskonnollinen elämä osana yhteiskuntaa. Helsinki: Kirjapaja, 140–157.

Niemelä, Kati

2004 Uskonko niin kuin opetan? Seurakuntatyöntekijä uskon ja elämän ristipaineissa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 85. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Niemelä, Kati

2006 Nuorten aikuisten suhde kirkkoon. Teoksessa Mikkola, Teija, Niemelä, Kati ja Petterson, Juha (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 43–65.

Niemelä, Kati

2007 Rippikoulusta aikuisuuteen. Pitkittäistutkimus rippikoulun merkityksestä ja vaikuttavuudesta. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 99. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Nikkanen, Pentti & Kantola, Jouko

2007 Hiljaisen tiedon tekeminen näkyvämmäksi. Teoksessa Seppo Saari ja Tapio Varis (toim.) Ammatillinen kasvu. Professional Growth. Professori Pekka Ruohotien juhla- ja muistokirja. Tampere: Tampereen yliopisto, Ammatikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus, 78–91.

Nurmi, Timo & Rekiaro, Ilkka & Rekiaro, Päivi & Sorjanen Timo
2003 Suuri sivistysanakirja. Helsinki: Gummerus.

Oikarinen, Lauri

1993 Ihmisen uskon kehitys. James W. Fowlerin teorian konsistenssin analyysi. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 184. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.

Oinonen, Irma

2000 Harjoittelun ohjaus hoitotyön koulutuksen eri vaiheissa. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.

Opinto-opas 2004–2005

2004 Diakonia-ammattikorkeakoulun opinto-opas 2004–2005. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Opiskelijat kirkon työpaikoilla

2006 Kirkon työhön kelpoistavien koulutusten seurakunnissa tapahtuvat harjoittelun, työssäoppimisen ja yhteistyön arviointi ja kirkon toimintasuunnitelma niiden kehittämiseksi. <http://www.evl.fi/kkh/to/kk/Opiskelijatkirkontyopaikoilla2006.pdf>

Oppiminen ja ohjaus työelämässä.

2003 Opas seurakunnille. Suomen ev.lut. kirkkohallituksen julkaisuja 2003:4. Helsinki: Kirkkohallitus.

Ora-Hyytiäinen, Elina

2004 Auttajasta reflektiiviseksi sairaanhoitajaksi. Ammattikorkeakouluopiskelijan kasvu ja kehittyminen ammattiin. Acta Universitatis Tamperensis 1032. Tampere: Tampereen yliopisto.

Paloniemi, Susanna

2004 Ikä, kokemus ja osaaminen: työntekijöiden käsityksiä iän ja kokemuksen merkityksestä ammatillisessa osaamisessa ja sen kehittämisessä. Jyväskylä Studies in education, Psychology and Social Research 253. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Palvelijoiksi vihityt

2002 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 2000 asettaman virkarakennekomitean mietintö. Helsinki: Kirkkohallitus

Pargament, Kenneth I.

1997 The Psychology of Religion and Coping. New York:

Pargament, Kenneth I.

1999 Religion and Spirituality? Yes and No. The International Journal for the Psychology of Religion. Vol.9 (1).

- Perrin, David B.
2007 Studying Christian Spirituality. New York and London: Routledge.
- Pessi, Anne Birgitta & Saari Juhon
2008 Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Poikolainen, Jaana
2006 Narratiivinen tutkimus tieteellisen ajattelun oppimisesta ja rakentumisesta. Kasvatus 2/2006.
- Polkinghorne Donald E.
1988 Narrative Knowing and the Human Sciences. New York: New York State University Press.
- Polkinghorne Donald E.
1995 Narrative configuration in qualitative analysis. In Hatch, J. A. & Wisniewski, R. (eds.) Life History and Narrative. London: Falmer, 5–23.
- Porkka, Jouko
2004 On kunnia olla isonen. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:1. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Pyykkönen, Ritva & Wahlgren, Asta & Virtanen, Aila
2008 Aikuisopiskelijan ammatillisen minäkäsityksen kehittyminen. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 1/2008, 40–50.
- Rantanen, Irma
2001 Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Rask, Katja & Kainulainen, Sakari & Pasanen, Sina
2003a Diakoniatyön ja kirkon nuorisotyön arki vuonna 2002. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, tutkimuksia A. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Rask, Katja & Kainulainen, Sakari & Pasanen, Sina
2003b Koulutuksen antamat valmiudet seurakuntatyöhön. Vuosina 1998–2002 valmistuneiden diakoniatyöntekijöiden ja nuorisotyönohjaajien sekä heidän esimiestensä käsityksiä kirkollisista valmiuksista. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, tutkimuksia A. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Rauhala, Lauri
1993 Eksistentiaalinen fenomenologia hermeneuttisen tieteenfilosofian menetelmänä. Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta 41. Tampere: Tampereen yliopisto.

- Raunio, Antti
2003 Onko olemassa luterilaista spiritualiteettia? Teoksessa Olli-Pekka Vainio (toim.). Johdatus Luterilaisen spiritualiteetin teologiaan. Helsinki: Kirjapaja.
- Raunio, Antti
2004 Kutsumus ja ammattietiikka. Teoksessa Ammattikorkeakouluetiikka. Opetusministeriön julkaisuja 2004:3. Helsinki: Opetusministeriö, 76–84.
- Řičan, Pavel R.
2004 Spirituality: The Story of a concept in the Psychology of Religion. In Archiv für Religionspsychologie, vol. 26, 135–156.
- Ricoeur, Paul
1984 Time and Narrative I. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Riessman, Catherine Kohler
1993 Narrative Analysis. Qualitative research methods series vol. 30. Newbury Park, California: Sage Publications.
- Riessman, Catherine Kohler
2008 Narrative Methods for the Human Sciences. Los Angeles: Sage Publications.
- Ritokoski, Sami & Valtonen, Minna
2003 Miten suunta löytyy? Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat kutsumusta, ammatillista identiteettiä ja työhön sijoittumista pohtimassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B, raportti 15. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ropo, Eero & Gustafsson, Anna-Maija
2006 Elämäkerrallinen näkökulma ammatilliseen ja persoonalliseen identiteettiin. Teoksessa Anneli Eteläpelto ja Jussi Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 50–76.
- Ruisniemi, Arja
2006 Minäkuvan muutos päihderiippuvuudessa toipumisesta. Tutkimus yhteisöllisestä päihdekuntoutuksesta. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 525. Tampere: Tampereen yliopisto. <http://acta.uta.fi>
- Ruohotie, Pekka
1999 Professional Growth and Development. Teoksessa Pekka Ruohotie, Henry Tirri, Petri Nokelainen ja Tomi Silander (toim.) Modern Modeling of Professional Growth. Vol.1. Hämeenlinnan Research Centre of Vocational Education, 5–26.
- Ruohotie, Pekka
2000 Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki: WSOY

Ruohotie, Pekka

2002 Kvalifikaatioiden ja kompetenssien kehittäminen ammattikorkeakoulun tavoitteena. Teoksessa Juha-Pekka Liljander (toim.) Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Helsinki: Edita.

Ruohotie, Pekka & Honka, Juhani

2003 Ammatillinen huippuosaaminen. Kompetenssitutkimusten avaama näkökulma huippuosaamiseen, sen kehittämiseen ja johtamiseen. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Ruohotie, Pekka

2004 Minäkäsityksen ja -identiteetin muuttuminen johtamisen tavoitteen. Ammatikasvatuksen aikakauskirja 1/2004. Helsinki: Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö OKKA.

Ryhänen, Timo

2006 Spirituality of Finnish peacekeepers. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/teol/kayta/vk/ryhanen/>

Ryökäs, Esko

1992a. Vapaus ja ohjattu vapaus. Hengellisen ohjauksen järjestelymalleja eri kirkoissa ja kirkkokunnissa. Kirkon tutkimuskeskuksen sarja B 71. Pieksämäki: Kirkon tutkimuskeskus.

Ryökäs, Esko

1992b. Vapaa, mutta yksin. Kirkon tutkimuskeskuksen sarja B 70. Pieksämäki: Kirkon tutkimuskeskus.

Räsänen, Antti

2002 Aikuisen uskonnollisuus. Tutkimus Friz Oserin uskonnollisen arvioinnin kehityksen teoriasta ja sen pätevydestä aikuisilla suomalaisilla koehenkilöillä. <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/teol/kayta/vk/rasanen>

Rönholm, Raimo

1999 Identiteetin lähteillä. Kulttuurijuuret minuuden ja opiskelun osana. Annales Universitatis Turkuensis C 152, Turku: Turun yliopisto.

Saastamoinen, Mikko

2006 Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Pertti Rautio ja Mikko Saastamoinen (toim.) Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere: Tampere University Press, 170–181.

Salakka, Markku

2006 Suomeen palaavien lähetystyöntekijöiden paluuta koskevat puhetavat. Paluusokki ja identiteetin monikulttuuriset jännitteet. Acta Universitatis Ouluensis E 81. Oulu: Oulun yliopisto.

Salakka, Markku

2007 Kutsuttuina. Kutsumuksen merkityksestä lähetystyöntekijän – ja opettajan – työssä. Artikkelit teoksessa Eila Estola, Hannu L.T. Heikkinen ja Rauni Räsänen (toim.) Ihmisen näköinen opettaja. Juhlakirja professori Leena Syrjälän 60-vuotispäivänä. Acta Universitatis Ouluensis E 92. Oulu: Oulun yliopisto, 185–200.

Salmi, Pontus

2001 Seurakuntien hengellistä työtä tekevien työmotivaatio. JTO-tutkimuksen sarja 14. Espoo: Johtamistaidon opisto.

Salmi, Pontus

2005 Nuorisotyöntekijä ja muuttuva työkuulttuuri. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 256–266.

Salo, Eeva

2006 Kirkon virkaan opiskelevien hengellinen kasvu ja sitoutuminen kirkkoon. Selvitys kirkolliskokouksen yleisvaliokunnan mietinnön 6/2004 pohjalta. Helsinki: Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto. Sarja C 2006:4.

Salo, Kari ja Friman, Mervi

2006 Katsaus akateemiseen kasvatustieteelliseen ammattikorkeakoulututkimukseen. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 3/2006.

Salomaa, Heikki

2007 Minustako papiksi? Soveltavia opintojaan suorittava teologian opiskelija papin ammattikuvan ja identiteettinsä rakentajana. Joensuu: Joensuun yliopisto. Väitöskirja.

Salomäki, Hanna

2004 Nuorisotyön tulevaisuus Lapuan ja Oulun hiippakunnissa. Nuorisotyönohjaajien näkemykset ammatti-identiteetistä, koulutustarpeista, alueellisista kysymyksistä ja työn tulevaisuudennäkymistä. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Salomäki, Hanna

2008 Kirkolliselle alalle hakeneiden uskonnollinen tausta ja uranvalinta. Kokkola: Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Salonen, Paula (toim.)

2006 Aineksia onnistuneeseen harjoitteluun. Kokkola: Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Salonen, Paula

2007 Harjoittelusta AMK-opintojen kuningas. Harjoittelun kehittämishankkeen 2004–2006 loppuraportti. Kokkola: Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Seppälä, Tapio

1998 Kestääkö kutsumus? Teologin työnäky arjen puristuksessa. Turun arkkihiippakunnan synodaalikirja 1998.

Siltala, Johanna

2004 Kallion nuorten aikuisten parisuhdekäsitykset ja toiveet kirkon parisuhdetyölle. Teoksessa Mikkola, Teija, Niemelä, Kati ja Petterson, Juha (toim.) *Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 148–162.

Sinikara, Kaisa

2007 *Ammatti, ihminen ja maailmankuva murroksessa*. Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta. Väitöskirja.

Sintonen, Teppo

1999 *Etninen identiteetti ja narratiivisuus*. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: SoPhi.

Stenström, Marja-Leena

1993 *Ammatillisen identiteetin kehittyminen*. Teoksessa Eteläpelto Anneli & Miettinen Raija (toim.) *Ammattitaito ja ammatillinen kasvu*. Helsinki: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, 31–45.

Stenström, Marja-Leena & Laine, Kati & Valkonen Sakari

2005 *Ammattikorkeakoulut väylänä työelämään*. Hallinnon, kaupan, tekniikan ja liikenteen sekä sosiaali- ja terveysaloilta valmistuneiden työelämään sijoittuminen ja työelämätaidot. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Stifoss-Hanssen, Hans

1999 *Religion and Spirituality: What a European ear Hears*. In *The International Journal for the Psychology of Religion*, 9 (1), 25–33.

Syrjälä, Leena

2001 *Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa*. Teoksessa J. Aalto & R. Valli (toim.) *Ikäkunoita tutkimusmetodeihin I*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Syrjälä, Leena & Estola, Eila & Uitto Minna & Kaunisto, Saara-Leena

2006 *Kertomuksen tutkijan eettisiä haasteita*. Teoksessa Jaana Hallamaa, Veikko Launis, Salla Lötjönen & Irma Sorvali (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Tietolipas 211. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Tahvanainen, Ilma

2004 *Ammatillisiksi opettajiksi opiskelevien kasvatustietoisuuden eettisiä sisältöjä empiirisen tutkimuksen valossa*. Teoksessa *Ammattikorkeakouluetiikka*. Opetusministeriön julkaisuja 2004:3. Helsinki: Opetusministeriö, 158–171.

Talvitie, Susanna

2003 *Sosionomiopiskelijoiden ohjatut harjoittelut*. Harjoittelut ja niiden ohjaus ammattiin oppimisen tukena. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

- Taylor, Charles
1995 Autenttisuuden etiikka. Helsinki: Gaudeamus.
- Taylor, Charles
2002 Sources of the Self. The Making of the Modern Identity. Cambridge: Cambridge University Press.
- Teinonen, Riitta & Teinonen, Seppo
1975 Ajasta ylösousemukseen. Sata sanaa teologiaa. Helsinki: Kirjaneliö.
- Tirri, Kirsi
2000 Valitse verkossa viisaasti. Lapsi- ja nuorisotyöntekijöiden eettiset valinnat. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Tirri, Kirsi
2003 ”Miten uskontoa opitaan?” Teologinen Aikakauskirja 108, 102–106.
- Tirri, Kirsi
2004a Spiritualiteetti uskonnonpedagogisesta näkökulmasta. Teoksessa Heinonen, L., Luodeslampi, J. ja Salmensaari, L. (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Tirri, Kirsi
2006a Nuorten aikuisten spiritualiteetti Kalliossa. Teoksessa Mikkola, T., Niemelä, K. & Petterson J. (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 292–304.
- Tirri, Kirsi (ed.)
2006b Religion, Spirituality and Identity. Bern: Peter Lang
- Tirri, Kirsi & Nokelainen, Petri & Ubani Martin
2006 Conceptual definition and empirical validation of the spiritual sensitivity scale. *Journal of Empirical Theology* 19 (1), 37–62.
- Tirri, Kirsi & Ryhänen, Timo ja Nokelainen, Petri
2005 The Intelligence Profile of Finnish Peacekeepers, Gifted and Talented International. *The Journal of World Council for Gifted and Talented Children*, vol. 20 (2), 19-30.
- Tirri, Kirsi & Ubani, Martin
2005 Teologian ylioppilaiden uskonnolle ja spiritualiteetille antamat merkitykset. *Teologinen aikakauskirja* 3/110, 238–246
- Tolska, Timo
2002 Kertova mieli. Jerome Brunerin narratiivikäsitys. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 178. Helsinki: Helsingin yliopisto

- Tuominen, Markku & Wihersaari, Jari
2006 Ammattikasvatusfilosofia. Helsinki: Okka-säätiö.
- Tynjälä, Päivi
1999 Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa Anneli Eteläpelto & Päivi Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY, 160–179.
- Ubani, Martin
2005 Spirituaalinen maailmansuhde. Spirituaalinen kokeminen Buberin todellisuuskäsityksen valossa. Teologinen aikakauskirja 4/110, 321–331.
- Ubani, Martin
2007 Young, gifted and spiritual – The case of Finnish sixth-grade pupils. Research report 278. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Uskosta osallinen
2006 Nuorten aikuisten asema, merkitys ja tehtävä kirkossa. Nuoret aikuiset -työryhmän mietintö. Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto, sarja C:2006. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Uusitalo, Ilkka
2005 Työ tekijäänsä opettaa – sosionomi (AMK) asiantuntijavalmiuksia oppimassa. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 17. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Vainio, Olli-Pekka (toim.)
2003 Johdatus Luterilaisen Spiritualiteetin teologiaan. Helsinki: Kirjapaja.
- Varila, Juha & Rekola Hilkka
2003 Mitä on työssä oppiminen. Teoreettisia ja empiirisiä näkökulmia työssä oppimiseen. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja 83. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Vesterinen, Marja-Liisa
2002 Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittymistä ammattikorkeakoulussa. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 196. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Voas, David & Bruce, Steve
2007 The Spiritual Revolution: Another False dawn for the Sacred. In Kieran Flanagan & Peter C. Jupp (eds.) A Sociology of Spirituality. Hampshire: Ashgate.
- Vuokila-Oikkonen, Päivi
2002 Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. Acta Universitatis Ouluensis Medica D 704. Oulu: Oulun yliopisto.

- Vygotsky, Lev Semeonovi
1971 The psychology of art. Cambridge, Mass.: The M.I.T. Press & c.
- Vähäkangas, Auli
2004 Christian Couples Coping with Childlessness. Narratives from Machame, Kilimanjaro. The University of Helsinki.
- Väisänen, Pertti & Silkelä, Raimo
2003 Luokanopettajaksi opiskelevien ammatillinen kasvu ja kehittyminen pitkäkestoisessa ohjauksessa. – tutkimushankkeen teoreettisen mallin ja menetelmien kehittäminen. Teoksessa Raimo Silkelä (toim.) Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja n:o 1. Joensuu: Suomen harjoittelukoulu. <http://sokl.joensuu.fi/verkkajulkaisut/ohjaus/images/vuosikirja.pdf>
- Väkevä, Lauri
2004 Kasvatuksen taide ja taidekasvatus. Estetiikan ja taidekasvatuksen merkitys John Deweyn naturalistisissa pragmatismissa. Acta Universitatis Ouluensis E68. Oulu: Oulun yliopisto.
- Wenger, Etienne
2001 Communities of Practice. Learning, Meaning, and Identity. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wikström, Owe
1995 Häikäisevä pimeys. Näkökulmia hengelliseen ohjaukseen. Helsinki: Kirjaneiliö.
- Wikström, Owe
2000 Salattu ihminen. Elämän syvät kysymykset ja parantava keskustelu. Helsinki: Kirjapaja.
- Wortham, Stanton
2001 Narratives in Action. A Strategy for Research and Analysis. New York: Teachers College Press.
- Wright, Andrew
2000 Spirituality and Education. London: Routledge Falmer.
- Wright, Andrew
2001 ”Dancing in The Fire: A Deconstruction of Clive Erricker’s Postmodern Pedagogy. Religious Education 96, 120–135.
- Ylijoki, Oili
1998 Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisatio. Tampere: Vastapaino
- Zinnbauer, Brian & Pargament, Kenneth & Cole, Brenda & Rye, Mark & Butter, Eric et.al.

1997 Religion and Spirituality: Unfuzzing the Fuzzy. *Journal for the Scientific Study of Religion* 36, 549–564.

Zohar, Danah and Marshall, Ian

2000 SQ – Spiritual Intelligence the Ultimate Intelligence. London: Bloomsbury.

Painamattomat tai sähköisessä muodossa olevat lähteet

Asetus ammattikorkeakouluopinnoista

1995 Viitattu 22.2. 2008. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950256>

Diak

2008 Opintojen toteutuksen periaatteet. Viitattu 23.3.2009. http://www.diak.fi/sops2_o11

Diakoninvirka

2008 Kirkkohallituksen 15.8.2007 asettaman työryhmän mietintö. Viitattu 23.3.2009. <http://kappeli.evl.fi/KKHASHa.nsf>

Hakulinen, Riikka

2008 Ei tupsuus taivaasehen mennä: heränneiden pukeutuminen 1800-luvulla. Pro Gradu. Helsingin yliopisto.

Hanhimäki, Eija

2006 Äitinä ja pappina. Narratiivinen tutkimus äitiyden ja pappeuden yhteensovittamisen tavoista pappisäitien elämäkertomuksissa. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

Hankesuunnitelma

2004 Kasvu kirkon työntekijäksi. Kirkon työhön opiskelevien ammatillisen identiteetin vahvistamiseen tähtäävä tutkimus- ja kehittämishanke. Diakonia-ammattikorkeakoulu 24.3.2004.

Helosvuori, Riitta

2008 Kirkon henkilöstökoulutusrakenteet uudistuvat – myös diakoniakoulutus. Kirkonkello. Kirkkohallituksen verkkoviesti. Viitattu 3.10.2008. <http://kirkonkello.ejulkaisu.fi/cgi-bin/linnea.pl?document=00010181>

Herättäjä-yhdistys

2008 Viitattu 11.12.2008. <http://www.h-y.fi/herannaisyy/index.html>

Hyvärinen Matti

2006 Kerronnallinen tutkimus. Viitattu 26.9.2008. www.hyvarinen.info/pdf/webkertomus%5B1%5D.06.2.pdf

Kansanlähetysoipisto

2008 Viitattu 11.12. 2008. www.kansanlahetysoipisto.fi

Kirkon lähetysstrategia

2008 Viitattu 11.12. 2008.

www.evl.fi/kkh/kuo/klk/Kirkonlahetysstrategiaesityskokonaan.pdf

Kirkon lähetystyön perussopimus

2008 Viitattu 11.12.2008. <http://www.evl.fi/kkh/kuo/klk/Perussopimus.pdf>

KirVESTES

2007–2009 Kirkon yleisen virka- ja työehtosopimuksen 2007–2009 allekirjoituspöytäkirja. Viitattu 3.11.2008. <http://www.evl.fi/kkh/heo/sopimukset/KirVESTES20072009.pdf>.

Kirkon nuorisotyönohjaajan ydinosaamiskuvaus

2006 Viitattu 16.12.2008. www.evl.fi/kkh/ntydinosaaminen.pdf

Lonkila, Markku & Silvonen, Jussi

2002 Laadullinen tekstianalyysi Atlas.ti 4.2 -ohjelmalla. Helsinki: Helsingin yliopisto, Sosiologian laitoksen opetusmonisteita. Viitattu 27.2.2008. <http://www.valt.helsinki.fi/atk/atlas/s2002/lonsil.pdf>

Sosionomin ydinosaaminen 2001.

2001 Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kansallinen strategia 2001–2004. Hyväksytty sosiaalialan amk-koulutuksen kansallisen verkoston kokouksessa 16.–27.11.2000

Suomen evankelis-luterilainen kansanlähetys

2008 Viitattu 11.12.2008. <http://www.sekl.fi/kansanlahetys/ohjelma/>

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista

2003 Laki ammattikorkeakouluopinnoista 9.5.2003/351. Viitattu 4.4.2006. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>

Väisänen Matti

1998 Fundamentalismien raamattukäsitys. Mitä fundamentalismi on? STI Raamattusarjan luento 25.3.1998. Viitattu 16.12.2008. <http://www.teolinst.fi/luennot/files/mv980323.html>

Yrkeshögskolan Novia

2009 viitattu 30.3. 2009. http://www.novia.fi/main.asp?id=111&menu=socialohaIsovard&csektor=social_och_halsovard

LIITTEET:

Liite 1. Sosionomi – kirkon nuorisotyönohjaaja -opiskelijan opintopolku Diakonia-ammattikorkeakoulussa

Kirkon nuorisotyönohjaajaksi opiskelevan opintopolkua Diakissa määrittävät piispainkokouksen 17.–18.9.1996 päätöksen mukaiset kirkollisen kelpoisuuden tuottamat 60 opintoviikon opinnot. (Opinto-opas 2004–2005, 179.) Opintopolku ja kirkollisten opintojen sijoittuminen käyvät ilmi oheisesta taulukosta.

Opis- kelun ajan- kohta	Opintokokonaisuus ja opin- toviikkojen kokonaismäärä	Kirkolliset opinnot ja opintoviikot
Ensimmäi- nen lu- kuvuo- si	Ammattiin oppimisen perusteet (AOP) -opintokokonaisuus 15 ov	Kaikille yhteiset arvopohjaopinnot: Yksilö- ja sosiaalietiikan perusteet 1 ov Diakonian teologia 1 ov Ammattietiikan perusteet 1 ov Eriytyvät opinnot: Kristillisen uskon tunteminen ja tulkintataidot 2 ov Kirkko toimintaympäristönä 1 ov
	Tutkimus ja kehittäminen (TK) 5 ov	Kaikille yhteiset arvopohjaopinnot: Ihmiskäsitykset, kristillinen ihmiskäsitys ½ ov
	Toimintakyvyn tukeminen (TT) 15 ov Ensimmäinen sosiaali- alan harjoittelu (5 ov:a)	Kaikille yhteiset arvopohjaopinnot: Ihmiskäsitykset, kristillinen ihmiskäsitys ½ ov Diakonian teologia 1 ov
	Kristillinen usko 5 ov	Eriytyvät opinnot: Kristillisen uskon tunteminen ja tulkintataidot 5 ov
Toinen luku- vuosi	Lapsuus ja nuoruus (LN) 20 ov - Tässä opintokokonaisuudessa knto-opiskelijoilla pakollinen seurakuntaharjoittelu	Eriytyvät opinnot: Kontekstuaalisen teologian perusteet 2 ov Kirkko toimintaympäristönä 1 ov Kristillinen kasvatus 4 ov Seurakuntaharjoittelu 8 ov
	Opiskelijan valinnan mukainen ammatillisuuden perusteet –jakso (OS, MP tai VAM)	
Kolmas luku- vuosi	Monikulttuurinen ammatillisuus (MK) 15 ov Tässä opintokokonaisuudessa mahdollisuus lähteä kansainväliseen harjoitteluun!	Eriytyvät opinnot: Monikulttuurinen kontekstuaalinen teologia 2 ov kristillinen kasvatus 2 ov Monikulttuurinen harjoittelu 8 ov
	Opinnäytetyö I 5 ov Liittyy kirkon alan opiskelijoilla kirkon työhön	5 ov
	Työ, työyhteisöt ja johtaminen (TTJ) 20 OV	Eriytyvät opinnot: Kontekstuaalinen teologia 1 Kirkko toimintaympäristönä 3 Kristillinen kasvatus 6
Neljäs luku- vuosi	Kirkon alan ammatillisuus (KA) 5 ov Kirkon alan opiskelijoille pakollinen opintokokonaisuus.	Eriytyvät opinnot: 5 ov
	Vapaasti valittavat II 5 ov	
	Opinnäytetyö II 5 ov Liittyy kirkon alan opiskelijoilla kirkon työhön	5 ov
	Media / Projektit ja yrittäjyys / Yhteisöviestintä 5 ov	

(Opinto-opas 2004–2005, 57, 179–181)

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia

Sarjassa julkaistaan merkittäviä tutkimuksia. Julkaisun on tuotettava uutta ja innovatiivista tutkimustietoa Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Sarjaan voivat tarjota julkaisuja niin Diakonia-ammattikorkeakoulun omat työntekijät kuin ulkopuoliset.

1 Kainulainen, Sakari (toim.) 2002:

Ammattikorkeakoulu - tehdas vai akatemia?

2 Rask, Katja & Pasanen, Sina 2003:

Perhekuntoutuksesta valmiuksia päihitteettömyyteen, vanhemmuuteen ja elämänhallintaan. Perheen yhdistetty hoito (PYY) -kuntoutusprosessin arviointi.

3 Rask, Katja & Kainulainen, Sakari & Pasanen, Sina 2003:

Diakoniatyön ja kirkon nuorisotyön arki vuonna 2002. Tutkimus diakoniatyöntekijöiden ja kirkon nuorisotyönohjaajien kokemuksista seurakuntatyöstä ja työtaidoistaan.

4 Rask, Katja, Kainulainen, Sakari & Pasanen, Sina 2003:

Koulutuksen antamat valmiudet seurakuntatyöhön. Vuosina 1998-2002 valmistuneiden diakoniatyöntekijöiden ja kirkon nuorisotyönohjaajien sekä heidän esimiestensä käsityksiä kirkollisista valmiuksista.

5 Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2003:

Elämä käsillä - viittomakielentulkin ammattikuva.

6 Gothóni, Raili & Jantunen, Eila 2003:

Seniorien seurakunta - 75-vuotiaiden helsinkiläisten ajatuksia elämästään ja seurakunnastaan

7 Karjalainen, Anna Liisa 2004:

Kokemuksesta kirjoittaminen ja kirjoittamisen kokemus. Omaelämäkerrallinen kirjoittaminen sosionomikoulutuksessa ja narratiivinen menetelmä sosiaalialan työssä

8 Launonen, Pekka 2004:

Nuorisonohjaajasta nuorisotyönohjaajaksi. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nuorisotyönohjaajien koulutus ja ammattitaidon muuttuvat tulkin-
nat 1949-1996.

9 Rautio, Maria 2004:

Muuttuva työelämä haastaa työterveyshuollon kehittämään menetelmiään ja osaamistaan. Työterveyshuollon menetelmien kehittäminen moniamma-
tillisena oppimisprosessina.

10 Leskinen, Riitta 2005:

Itseohjautuva ammattikorkeakoulun jatkotutkinto-opiskelija. Tapaus Diak
ja Hamk.

11 Hyväri, Susanna & Latvus, Kari 2005:

Paikallisia teologioita Espoossa

12 Lampi, Hannu 2005:

Miehen sydäninfarktikokemus: Fenomenologinen tutkimus sairastumises-
ta ja potilaana olosta.

13 Semi, Eija 2006:

Sosiaalialan työn ja sosiaalipedagogiikan yhtymäkohtia historiallisen tulkin-
nan ja opetussuunnitelmien valossa

14 Ryökäs, Esko 2006:

Kokonaisdiakonia

15 Pesonen, Arja 2006:

Asiakkaiden kokemuksia mielenterveyspalveluista

16 Karppinen, Leena 2007:

”Vain paras on tarpeeksi hyvää lapsille”. Ruusu Heininen Sortavalan Kas-
vattajaopiston perustajana ja kehittäjänä

17 Hyväri, Susanna 2008:

Paikkasidos elämäntavassa ja elämäntavassa - maaseutu ja kaupunki yhden ikäryhmän kokemana

18 Jantunen, Eila 2008:

Osalliseksi tuleminen – masentuneiden vertaistukea jäsentävä substantiivinen teoria

19 Rautasalo, Eija 2008:

Hoitotyön ammattilaisten näkemyksiä ikääntyvien ihmisten seksuaalisuudesta

20 Korhonen, Saira 2008:

Ohjaus siinä sivussa - työelämässä toimivien ohjaajien kokemuksia sosionomi (AMK) –opiskelijoiden harjoittelun ohjauksesta

21 Mikkola Tuula 2009:

Sinusta kiinni – Tutkimus puolisoivan arjen toimijuuksista

22 Launonen Pekka 2009:

Kasvu kirkon työntekijäksi. Diakoni- diakonissa- ja nuorisotyönohjaaja-opiskelijoiden ammatillinen motivaatio, osaaminen ja identiteetti vuosina 2004 – 2008

23 Minna Valtonen 2009:

Kertomuksia kirkon työntekijäksi kasvamisesta. Kirkon nuorisotyönohjaajiksi opiskelevien spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin muotoutuminen